

67906

DEPT. OF AGRICULTURE

E III
F 76

Križana usmiljenost

ali

življenje svete Elizabete.

Spisal

Dr. Alban Stolz.

Z dovoljenjem pisateljevih poslovenil

P. Hrisogon Majar.

Izdala in založila

Družba sv. Mohora v Celovcu.

Z dovoljenjem visokočastitega Kerškega knezoškofijstva.

1882.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

Križana usmiljenost

ali

življenje svete Elizabete.

Spisal

Dr. Alban Stolc.

Z dovoljenjem pisateljevim poslovenil

P. Hrisogon Majar.

Izdala in založila

Družba sv. Mohora v Celovcu.

1882.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

Z dovoljenjem visokočastitega Kerškega knezoškofijstva.

67900

Kerst.

ogerski deželi je vladal pred 600 leti kralj z imenom Andrej II. Ta kralj ni le sam pobožno živel, ampak je zidal tudi cerkve ter ustanavljal kerščanske naprave po deželi; celó svoje lastno življenje je za božjo čast postavil, ker je šel na težavno in nevarno križarsko vojsko v sveto deželo, pomagat stiskanim kristjanom. Njegova žena je bila hči nekega vojvoda, ime pa ji je bilo Jera. Pobožnost temu kralju je poplašal Bog z najlepšim plačilom, ki ga moreta kerščanska zakonska na tem svetu dobiti: dal jima je namreč dete, ki je poznej toliko svetost doseglo, da sta ga bila vesela nebo in zemlja, in ki tudi še zdaj razveseljuje tisuče ljudi, ki beró lepo, a s ternjem spleteno življenje ogerske kraljičine.

Otrok se je rodil leta 1207 v tedanjem glavnem ogerskem mestu, v Požunu, ter je bil kerščen na ime sv. Elizabete. Po mestih je veliko takih ljudi in gosposkih družin, ki imajo najrajši, da se jim otroci doma kersté, češ, ker je to imenitnejši. S tem pa ti ljudje kažejo, da jim manjka kerščanske, razsvetljene pameti, zakaj najimenitnejša hiša na svetu je cerkev, in proti nji je največastniša palača slabo zakotje. V palači prebivajo ljudje, sirote, smertna piča; a v cerkvi prebiva Ta, kteremu je dana vsa oblast v nebesih in na zemlji, prebiva Ta, ki nam je s svojo kervjo pridobil milost sv. kersta. Andrej, kralj ogerski, je spoznal, da v cerkvi prebiva neskončni, največi kralj, kralj nad vsemi kralji, sam Jezus Kristus. Zavolj tega je dal svojo hčerko h kerstu nesti v hišo **božjo**. Res jo v cerkev nesó, in prav slovesno, kakor v sprevodu.

Če imajo že nizki ljudje svoje veselje, kedar je kerst svoje botrine, lahko si mislimo, kolike svečanosti so se obhajale o kerstu kraljeve hčere!

Ali ko bili ti starši naprej vedeli, kako se bo godilo njih otroku čez dvajset let, da bo na tujem, da bo vdova, da bode z otroci pregnana, siromaško oblečena, da bo spala v svinjaku, da bodo njene kosti 300 let poznej od naslednika, kakor od divjega merjasca, iz groba izrite in onečastene, ko bi bili starši to vedeli, gotovo bi bili raje šli

za pogrebom svojega otroka. — Otrokov angelj varh je pač drugače videl; dobro je vedel, da otrokova pobožna duša se bode rila in prerila skozi črne oblake pozemskega terpljenja, da bo dosegla veliko, neskončno veličastvo, in da se bo svetila kakor lepa zvezda na nebu.

Kerst.

Sploh se mi zdi, da je veliko resnobnejši, skoro bi djal, veliko otožnejši, če otroka nališpani botri iz cerkve nesó, kakor pa če ga nesó na pokopališče. Kedar mašnik otroka pokopava, ima belo štolo, ter moli veseli psalm 112: „Hvalite otroci Gospoda, hvalite Gospodovo ime“. Otroku bi mogli še srečo vošiti, da je umerl. Zakaj? — Smert je zanj vesela ženitnina, smert ga je za vselej izverstno dobro preskerbela. — Pri otrokovem kerstu pa človeku na misel hodi, koliko in kakšnega terpljenja bo imel ta človeški otrok še prestati, če dalje živi, in kakšna bo potem njegova duša, katero je zdaj sveti kerst tako očistil, če ne bo Boga tudi žalila, če ne bo naposled z grehi obtežena na oni svet se preselila.

„Moje misli niso vaše misli, in moja pota niso vaša pota. Kolikor so nebesa viši od zemlje, toliko viši so moja pota od vaših pot in toliko viši moje misli od vaših misel.“ (Iz. 55, 8, 9.)

Vijolica.

Sperva počiva milost božja v nezavestnem otroku, kakor počiva zerno v zemlji po zimi. Poznej pa, ko otrok začenja hoditi, ko začenja govoriti in marsikaj razumeti, tedaj pa v mladem serčku tudi milost božja tako rekoč kali požene, zlasti če se mu priliva s kerščanskim podukom in z lepim izgledom. Zatorej včasih najdemo otroke, ki so že pri štirih letih prav pobožni.

Tako je tudi v sercu majhene Elizabete milost božja nenavadno čversto uspevala in rastla, kakor raste spomladi na vertu zelenje, kedar lepo solnce sije. Kar je vse življenje svete Elizabete tako lepo cvetelo, in tako močno rastlo, namreč ljubezen božja, pa ljubezen do bližnjega, to je kalilo, to se je gibalo že v deklici, ko je komaj govorila. Ko se dekletcu odpró nedolžna ustca, je najrajši molitve pravila, in komaj tri leta staremu otroku so se uboščeki že smilili, da jim je milošnjo dajala.

Neko staro pisanje pravi o nji: „Ko je imela kakih pet let, in psalmov še ni znala, vzela je psalmske bukve, in je djala pred se, kakor da bi iz njih molila. In kolikor ji je manjkalo na letih in razumu, to sta ji dala milost božja pa sv. Duh. Sveti Duh jo je navdajal in učil, da je že v otročjih letih Boga ljubila, in na Boga obračala

vse svoje misli in svoja dela. Rada je molila, priklanjala se velikrat, klečala je dolgo, légala na tla, in od velike pobožnosti je poljubljala zemljo, kakor za molitev. Če pa v cerkev ni mogla, kedar so bila vrata zaperta, poljubljala je cerkvena vrata in zapah iz same goreče pobožnosti. — V svojih otroških dneh je bila mila in dobrega serca, usmiljena do vsacega reveža, in ko je bila še prav majhen otročiček, hodila je v kuhinjo, da bi za uboge ljudi kaj sprosila.“

Sploh rečeno, je to čudno, kako otroško serce Boga tako zgodaj pametova. Kakor dete precej po rojstvu zahteva življenja iz maternih pers, tako želi Boga tudi mlada duša, ko se nekoliko zavé. Zakaj, kakor je otrokovo telo najprej materno, in mati njegovo domovje, tako je tudi otrokova duša najprej božja, Bog pa njeno domovje, in to posebno čuti duša kerščenega otroka. Pogosto se zgodi, da prav majhnemu otroku posvetne stvari še na misel ne pridejo, kakor postavim: kakšno vrednost ima denar, kaj je čast, kaj imenitnost, in majhni otrok si celó misliti ne more, da bo treba kdaj umreti — od druge strani pa otrok skoraj koperni, kakor mlada rastlinica po dežji, da bi kaj lepega čul ali slišal o ljubem Bogu, in dete se kaj rado navadi vsak dan moliti; in pogostoma celó spečemu otroku ne da pokoja, dokler se ne zbudi, in matere ne pokliče: „Mama, pa molil še nisem, dajte moliva.“ — Starši, pameten oče in mati, bosta prav zgodaj začela svoj posel, svojo dolžnost, da otroku pripovedujeta kaj o Bogu, o nebesih, o angeljih, in ga moliti učita, začneta naj takrat, kedar začjenja otrok izgovarjati besede; zakaj Bog je dušo záse vstvaril in v sv. kerstu záse posvetil.

„Pustite otroke, naj pridejo k meni, in ne branite jim; zakaj tacih je nebeško kraljestvo.“
(Luk. 18, 15.)

Zgodaj oddana.

Ljubeznjiva deklica je bila še le v četrtem letu, ko pride v tako okoliščino, da je bilo sv. Elizabeti vse življenje premenjeno. Iz daljne turinške dežele pridejo v Požun vitezi in plemenite gospe, poslani od svojega vladarja. Tem poslancem je turinški vladar, deželni grof

Herman, naročil, naj snubijo pri kralju Andreju kraljično Elizabeto za njegovega sina Ludvika, dasi tudi je bil Ludvik še le enajst let star. Poslanstvu je bilo tudi rečeno, naj malo dekletce precej sabo vzamejo na Turinško, če se dajo starši na Ogerskem pregovoriti. Deželni grof na Turinškem bi bil prav rad imel, da bi bilo pred njegovo smertjo vse uravnano, zlasti pa je želel, da bi bila kraljična na njegovem dvoru izrejena in zmeraj bila pred njegovimi očmi. — Deželni grof Herman je bil najmogočnejši in najimenitnejši knez tedajnega časa in v bližnji žlahti silnemu cesarju Miroslavu Rudečebradniku. Knez je tudi na daleč slovel s svojo vojsko, in pa da pospešuje umetnost, znanost in obertnost. Duhovnik iz tistega časa piše: „Redko kdaj je šel leč, da bi poprej ne bil poslušal ali branja iz sv. pisma ali pa lepih povest o starih knezih, nigdar ni pasel nepridne in pogubljive lenobe. Njegova čednost, njegovo vladarstvo in moštvo je slulo daleč na okoli.“ Deželni grof je tedaj že smel pričakovati, da bo njegova ponudba na Ogerskem dobro sprejeta.

Ogerski kralj Andrej ni prašal svojega očetovskega serca, ampak je gledal bolj na čast in blagor svoje dežele, prevdarjajoč, kakšno korist bo imelo Ogersko od take zveze. Andrej skliče svoje svetovalce, da se ž njim o tej zadevi pomeni. V posvet pokličejo tudi učenega moža, ki je bil že sam na Turinškem. Ta mož je pravil, kako lepa je turinška dežela, kako je bogata, in kako mogočen je njen vladar, pravil je pa tako živo, da je bila še mati voljna, naj se precej otrok na Turinško da.

Zdaj so se verstile na kraljevem dvoru velike svečanosti, kakor da bi obhajali ženitnino. Kralj povabi najimenitnejše gospode in gospe iz cele svoje kraljevine v gosti, in tri dni ni bilo plesa in godbe in petja, igranja in napivanja ne konca ne kraja. Ko so pa grofovi poslanci naposled domu se odpravljali, dá jim kralj za doto mlade hčere najlepše in najdražje reči, pa tudi poslance turinške bogato, kraljevski, obdaruje. Nesli so sabo zlate in sreberne posode, umetno delane skrinjice iz slonove kosti, načelne trakove in vence iz biserov, perstane in pase z dragimi kameni, veliko svilne in bagrene obleke, postelj in banjo iz čistega srebra, mnogo ovratnega lepotičja, in potem šest konj, najlepših, ki so jih mogli dobiti. Takih zakladov in take bogatije, kakor so jo dali tej kraljični, turinška dežela še nikdar ni videla. Verh tega so

jej dali še veliko tisuč goldinarjev v srebru in zlatu. Mala kraljična sama je bila oblečena v svilo, pretkano z zlatom in srebrom.

Ali dobri otrok je bil še premlad, da bi bil vedel, kaj pomeni to posvetno veličastvo, še prenadolžen, da bi se ga bil veselil. Vseh takih igrač napuha, nečimernosti, sladkavosti, prikupljanja in moženja, ki so navadne pri takih veselicah, ki serce opletajo in dražijo, takih igrač priprosto otročje serce ne pozna. Šopek cvetic, kup peska na dvorišču, da si igra, take smeti otrok ravno toliko čišla, kakor veliko bogastvo.

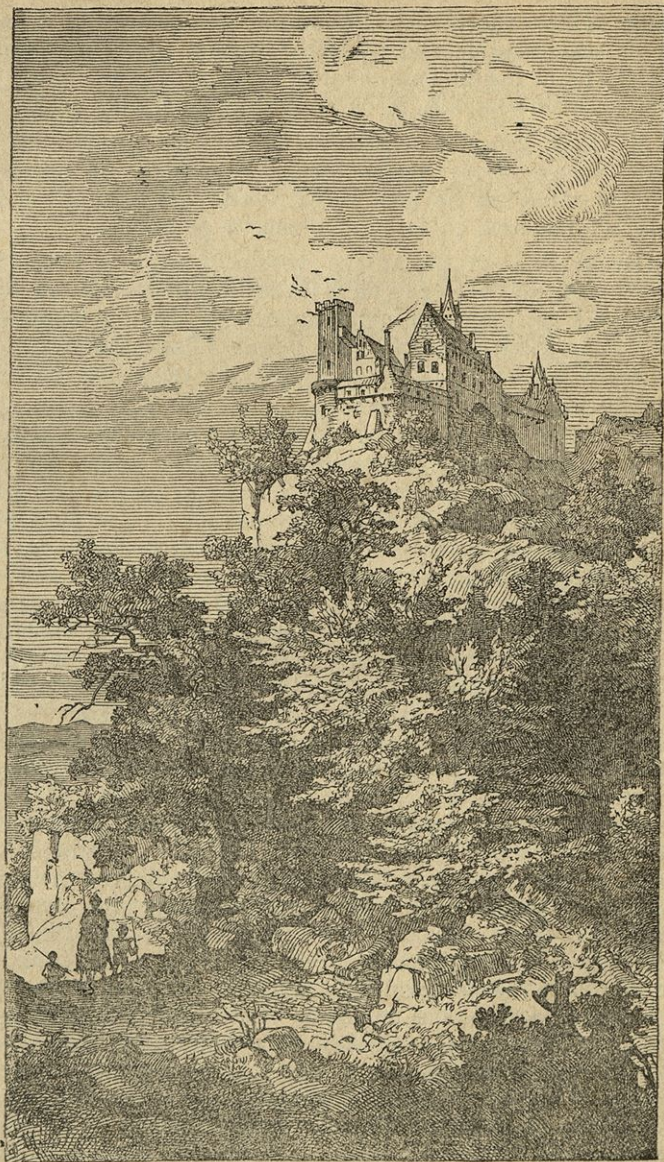
Svoje dni je bil vsakdo priprosto dete, poznej pa, ko nekoliko odraste, se vsakdo zelo predrugači. Posvetni duh sili vanj od leta do leta, ga prevzame in vsega onečisti, in tako se zgodi, da pridejo v človekovo serce požljivost mesa, požljivost oči, in napuh življenja; trojna ta požljivost pa nedolžnost umori, in Boga iz serca prežene. Pri Elizabeti bomo pa videli, da je vse svoje življenje ohranila tisto otročjo priprostost, ki je Zveličarju tolikanj ljuba.

„Resnično vam povem, ako se ne preoberte, in ne boste kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo.“ (Mat. 18, 3.)

Zaroka.

Zdaj so imeli poslanci s kraljično odhajati. Morda je bilo dete še premlado, da bi bilo prav čutilo, kaj se pravi: očeta in mater in dom zapustiti — in sicer za vselej. Da bi pa na Turinškem ne bila popolnoma odločena od domovine, in da ne bi živela med samimi tujci, dal ji je kralj Andrej, rekel bi, kos domovine sabo, to je, dal ji je na pot njeno nekdanjo dojnico in pa 13 dekletec iz visocega stanu, da bi Elizabetki družbo delale. Najimenitnejši v poslanstvu je bil grofov točaj, vitez Vargilski. Temu je kralj posebno zaupal, in zatorej mu dé: „Tvoji vitezni poštenosti izročim otroka, mojo največji tolažbo.“ Vitez obljubi, da se bo poganjal za dekleta, kolikor bo mogel.

V Turingijo so srečno pripotovali; bilo jih je okoli 40 ljudi. Ker so pa v Izenak v mraku dospeli, morajo tukaj v mestu prenočiti, vendar pošljejo tudi sporočilo v grad na hribu. Izenak je namreč glavno mesto Turinške

Prežigrad.

dežele. Blizu mesta je hrib, in na tem hribu stoji grad, kjer so stanovali deželni vladarji. Deželni grof in njegova žena Sofija, na kolenih hvalita Boga zvedevši, da se je snubitev srečno iztekla, in da je kraljična že zdaj prišla.

Še tisti večer se napravita na pot, ter gresta doli v mesto Izenak. Grof vzame otroka v naročje, ga pritisne na svoje serce, in na glas Boga hvali; grofinja pa se ni ločila od dekletca, in je torej v mestu prenočila.

Drugi dan se poslanstvo veselo pomika s konji in vozovi gori na Prežigrad (Wartburg), kamur so bili povabljeni vsi dvorjani in najimenoitnejši družine izenaške, naj pridejo gledat otroka; nato je bila Elizabetka zaročena z mladim princem Ludvikom. Tudi pri tej priliki so bile pojedine in velike slovesnosti.

Ali pa to ni narobe svet tako mlade otroke oddajati? Ali ne tirjata pamet in pravica, da hči in sin o svojem času prašata svoje lastno serce, s kom hočeta zakonski živeti? Novejši čas in pri nas je navada, da se bolj pozneje ženijo in možé, še le ko imajo svoja leta, in ko svojih staršev nečejo poslušati. Takrat pa samec ali snubec ne praša ne svojih ne dekličevih staršev, ampak on praša svoje oči in svoje nagnenje. Samke pa, katerih serce ni še polno ne človeške ne božje ljubezni, take se navadno oklenejo vsakterega, ki že nekoliko časa njih serce pridobiva. Res je pa tudi, da počutna ljubezen je grozno slepa strast, in verh tega je še goljufna, ker si navadno oba dela pred poroko svoje najslabši lastnosti prikrivata, ter se drug drugemu kažeta nekako praznična. Zatorej je zakonska volitev neskušenih mladičev večkrat tako slaba, zakon tako nesrečen, razpori tako pogostni — zaloga nesreče. Poprej, po nekterih deželah tudi zdaj še, so prašali samo stariše. Gotovo želé tudi starši svojim otrokom sreče; razlika je samo ta: starši imajo več skušnjje, mislijo hladnejši, bolj po pameti, prevdarjajo, kaj gre in kaj ne gre, in ravno zato izvolijo večjidel boljši, kakor pa voli razburjena, zaslepljena mladost. Zato je bil poznej tudi zakon sv. Elizabete z grofom Ludvikom tako kerščansk, tako dober in tako lep, da se lahko reče: ko bi bil Ludvik sam po celem svetu neveste iskal, nikjer bi ne bil mogel take dobiti, s katero bi bil tako srečen, kakor je bil s to, katero so mu bili starši iskali, z Elizabeto. In ko bi bilo Elizabeto tisuč ženinov snubit prišlo, in ona bi si bila

sama ktereга izbrala, gotovo bi ne bila tako dobro zadela, kakor je s tem, katerega so jej starši preskerbeli.

„Izak pokliče Jakoba in ga blagoslovi, ter mu zapove: Ne ženi se s ktero izmed Kanaanskih hčerá. Pojdi v Medrečje v Batvelovo hišo in ondi oženi se s ktero izmed Labanovih hčerá.“ (1. Moz. 28, 1, 2.)

Majhnemu otroku velik križ.

Strašno se moti, kdor misli, da velikašem in knezom in gospôdi se veliko bolje godi, ko drugim ljudem. Križ in terpljenje tako rada zahajata v krasne palače, kakor v delavčevo kočó, ali pa v kako sajasto izbico pod slamnato streho. Nekaj razločka je le v tem, da siromak navadno laže prenaša križ, kakor pa ljudje, katerim se je od mladih nog dobro godilo, ki so torej navajeni dobrega in lahkega življenja. Sicer pa velja skoraj ta postava, da križ največ za tistimi hodi — naj si bodo nizkega ali visocega stanu — ktere Bog za sveto življenje in potem za večno zveličanje pripravlja. Bog ima pa to navado, da čaka s križi, dokler človek ne doraste, in zato otrokom prizanaša. Pri mali Elizabetki se mu je pa s križem, rekel bi, mudilo; ljubeznjivi otrok ga je kar nevtegoma dobil, velikansk in boleč križ. Že to ni majhna reč, če mora tako mlado dekletce očeta in mater zapustiti, pa drugam iti, v tujo deželo med tuje ljudi. Kako jej je pač hudo bilo po starših, kako se jej je tožilo po domu, kako marsiktera solza je pritekla iz nedolžnih očesec, kolikokrat je mislila na svoj ljubi dom, na svojo ljubo domačijo! Dasi tudi je misel na dom bitka in boleča, ima vendar nekaj sladkega, namreč spomin na domače ljudi, podobó domače hiše. Zatorej se tolikanj v solzah topi ter joka ta, komur se toži po domu, in kjer se objemata bolest in ljubezen, ondi se solza porodi; merzla, terda, suha bolečina je hujša, je tako rekoč dleto na živo serce.

Toda uboga Elizabetka tudi te kapljice medu ni smela okusiti, ki jo ima domotožnost, in namestu nje je imela dobiti pregrenkega pelina. Dogodilo se je doma nekaj tako strašnega, da ji je prepodilo vso domotožnost; in kolikorkrat se je zmislila na dom, in kedarkoli se ji je o njeni materi sanjalo, vselej se ji je zgrozilo nad moritevjo

videvši pred sabo kri in merliča, trohno. — Kaj se je pa dogodilo tako strahovitega?

Tri leta, odkar je bila Elizabeta zapustila Ogersko in bila na Turinškem, jej je bila mati, kraljica Jera, grozovito umorjena. Umorjena je bila pa ondaj, ko je bil kralj na potu, o neki ustaji, ko so se vzdignili proti vladi kraljevi plemenitaši. Ta spomin ji je grenil misel na dom.

Domotožnosti je več verst, je tožnost po domu, če je kdo na tujem, tožnost po očetu in po materi, po ranjkem možu ali ženi, po zvestem prijatlu. Pa se dobiva celó taka tožnost, če se komu toži po njegovi lastni mladosti, po tistem času, ko je bil človek še nedolžno, zadovoljno dete. Edino prava domotožnost je pri malokterem najti, da bi se komu tožilo po Bogu. Sv. Avguštin pravi: „Domačija duše je Bog.“ Ta plemenita domotožnost po Bogu je dobremu otroku Elizabeti bolj in bolj preganjala pozemeljsko domotožnost, nepridno bolenje serca. Njeno serce je hrepenelo proti domu in k Očetu, kjer ni terpljenja, ne žalosti, nikake zgube na vse veke, kjer serce nič več ne kervavi.

„Zakaj pobožnost je za vse dobra, ker ima obljubo tega in prihodnjega življenja.“ (1.Tim. 4, 8.)

Zgled.

Mati je mrtva; a dve materni sestri ste še živi. Vsaka je dajala mlademu dekletcu svoj posebni zgled. Ena je bila Neža, lepa šopirka, znesene postave: po duši je bila pač tudi znesena in prešerna, pa ne lepa, bila je na primer taka, kakor je bila duša Herodijade. Takrat se je bil namreč Filip, kralj francoski, oženil z dansko kraljično. Dasi tudi je bila ta nevesta prav zala, čednostna in pobožna, se vendar kralju njegova žena, dan po poroki, kar nagloma pristudi. To je bila čudna skušnjava, ktero je imel premagati. A mesto da bi jo odganjal in pameten bil, je pa kraljevi slepec nato mislil, kako bi se dal od svoje žene ločiti; jel si je domišljati lažnjivo pretvezo, češ, kraljična mu je v žlahti in zatorej zakon nič ne velja. Dasiravno je papež Celestin III., na kterege se je kraljica sklicevala, spoznal in razsodil, da je zakon veljaven, dal je kralj vendar svojo ženo v samostan zapreti, ter se ženil pri družih knjeginjah, pa nobena poštena ni marala zanj.

Ko se tudi pri Neži oglasi, pa ta dovoli v véliki smertni greh samo zato, da bi bila kraljica. Res se omoži s Filipom, in vendar ni bila kraljeva zakonska žena, ampak prešestnikova prešestnica. Sedem let je živela ta Neža s kraljevim grešnikom, dokler papež, ki stoji v tacih rečeh nad kralji, francoske dežele težko ne kaznuje, in naposled ne zaproti izobčenja. Na vse zadnje se kralj vda, zlasti ker je tudi ljudstvo žugalo, da ga bo zapustilo; po takem svojo pravo ženo k sebi vzame, Neži pa odkaže neki daljni grad za stanovanje. Tako je bila zdaj nesrečna ženska sama zaveržena od njega, zavolj kterega je bila prej Boga zapustila; umerla je od jeze, togote in sramote, in sedem let pregrehe jo še zdaj ujeda, če pred smertjo ni zadobila milosti spreobnjenja.

Druga teta je bila Jadviga. Njeno življenje se dobiva v popisih svetnikov 17. oktobra; nekaj malega hočem semkaj postaviti. Omožena je bila s Henrikom, vojvodom Šleskim. V vsem svojem djanji in nehanji je skerbno pre-mišljala, kaj bi bilo najprijetnejši Bogu in kaj bi bilo naj-svetejši. Njena duša je bila zmeraj pobožno zbrana; pogosto je še klečala in molila, ko so zjutraj njene strežnice že ustajale. Namestu da bi bila složno pri sv. maši v grajski cerkvi, šla je vsak dan v veliko cerkev, in bila pri tolikih mašah, pri kolikor je le mogla biti; če je mislila, da je nihče ne vidi, sèzula je čevlje, in bosa klečala tudi v naj-hujši zimi. Mesa ni jedla; sredo in petek je uživala samo kruh in vodo; vsak dan se je dala bičati ali pa se je sama. Njeno vsakdansko opravilo je bilo sploh v tem, da se je vadila treh čednost: molitve, posta in vbógajmedajanja. Dobrotnost in človekoljubnost Kristusova ste se na Jadvigi tako poznali, kakor se cvetenje na trti pozna, kedar jo spomladna toplota ogreva. Svojim poslom je bila tako dobra, da jim je sama stregla, če je kdo zbolel. Časih je vojvodo kleče prosila, naj s hudodelci ne ravna tako grozovitno, kakor je bila takrat navada. Uboščeki so kerdeloma za njo hodili, kakor piščeta za kokljo; in knezinja je imela tudi to posebno navado, da je imela zmeraj pri sebi trinajst ubožnih ljudi, ki so bili neozdravljivi. Jemala jih je celó na svoje potovanje, in tedaj je vsegdar skerbela najprej za svoje hiravce, ter jim stregla pri jedi. Druzega dela keršćanskega življenja, to je križa, sv. Jadvigi tudi ni manjkalo. Imela je terpeti veliko in težkih britkost, in res jih je prenašala s sveto udanostjo in poterpežljivostjo.

Po tem in takem je imela mlada Elizabeta v svoji družini dva kažipotata. Pervi, to je bila teta Neža, je kazal na široko pot, ki derži v pogubljenje — drugi, to je teta Jadviga, je kazal na ozko pot, ki derži v nebesa. Če imajo otroci v svoji družini slab in dober zgled, tedaj pokažejo, kaj bode iz njih, in kakšno dušo imajo, kakor se nagibajo ali na dobro ali na slabo stran. Otrok, ki imajo tako pobožno serce kot Elizabeta, takih otrok slab zgled ne zapelje, ampak veliki in nesramni grehi njihovih rodovincev jih velikrat le s toliko večim studom navdajo. Zatorej tudi mladi deklici nič ni škodil zgled očitne grešnice Neže; zgled sv. Jadvige pa jo je zmeraj opominjal, da je tudi kneginji mogoče posvetiti se, in da se ima za to tudi prizadevati.

„Pred človekom je življenje in smert, dobro in hudo: kar če, to mu bo dano.“ (Modr. 15. 1.)

Pobožno serce.

Deželni grof Herman je hotel, da se mlada hčerka skupaj izreja z njegovim sinom Ludvikom, ki je bil sedem let starejši; kajti grof je mislil, če se skupaj izrejata, se bosta drug družega privadila, in potem je upati, da poznej bo tudi zakon dober. Izvolil je tudi šest majhnih dekličev iz imenitnih družin, da bi se z Elizabeto skupaj učile in skupaj odgojevale. Deželni grof je pač vedel, da se otroci navadno boljši zravnaajo, če skupaj živé in skupaj se učé, kakor pa če vsak zase živi, saj še drevesca, ki skupaj stoje, lepši zrastejo. Iz tega otročjega časa pripovedujejo: „Ko je bila Elizabeta pet let stara, in še ni znala brati, vergla se je pogostoma pred altar, odperla psalmske bukve, sklenila pobožno roke za molitev, in poljubljala tla. Če je pri igri kaj dobila, ali če je sicer kaj imela, dala je nekaj tega ubogim dekličem, pa rekla, naj molijo zato nektore očenaše in češčene marije.“ — Nespodobnega besedovanja ta nedolžni angelj ni mogel slišati; če je kak otrok pri igri kaj nespodobnega storil ali zinil, moral je kazni dati, ki je potem ubogim prav prišla. Elizabeta je pogostoma hodila s svojimi tovaršicami na pokopališče, pa jim je djala: „Tukaj počivajo mertvi ljudje. Taka bo kdaj tudi z nami, in zato moramo Boga rade imeti; zdaj pa izgovarjajte za mano besede: „Gospod, po svoji britki smerti in po svoji ljubi materi Mariji reši ranjke njih terpljenja; nam živim

pa daj milost, da pridemo v večno veselje, ki nikdar ne mine.“ Ravno tako je pobožni otrok peljal svoje tovaršice pogostoma v cerkev, ter izgovarjal to le molitvico: „Gospod Jezus Kristus, Ti moj Bog in moj Gospod, si velike bolečine terpel za me, ubogo grešnico, in krivico bi Ti delala, ko bi Tebi ne služila. Ljubi gospod, ozdravi me s svojimi peterimi ranami.“ — Kakor imajo otroci sploh take ljudi najrajši, ki jim pogosto kaj dajo, tako tudi Elizabetka nikogar rajši ni imela, kakor tega, ki jo je bil kako molitev naučil. Sama si je bila naložila, da jih bo vsak dan nekaj odmolila; in če je mogla spat iti, še preden je vse dokončala, tedaj si ni dala pokoja, dokler ni svojih molitev v postelji izmolila.

Dve prikazni najbolj kažete na Boga, iz katerih Boga tako rekoč bližej in razločnejši vidimo, skoraj kakor za tankim zagrinjalom. Perva je zvezdno nebo, kedar po noči pogledamo na strop nebeški, kako neštevilno zvezd na njem miglja, in druga prikazen je prav mlad otrok, če ga vidimo, da moli prav resnobno in prav zvesto. Kakor se nebeški strop nad zemljo spenja, in iz zvezdnih visočin na nas doli gleda drugačni svet, da zatorej človeka spoštljivost prevzame, kakor bi slišal zvezde izgovarjati z goreče srebernimi jeziki: svet, svet, svet — tako je tudi to nekaj nadzemskega, če mlada otrokova duša, ki ima še le malo razuma, vendar že kaže, da ima serce in pamet za Stvarnika, za večnega, nevidnega Boga, zlasti če prav majheno dete, morebiti že pri dveh letih, če že takrat moli, in hoče moliti, in mu sveta resnoba, spoštljivost sije iz duše obsevajoče mu nedolžno obličje. Ah, mili Bog, takrat čutimo, da si Ti blizu, tedaj čutimo, da Tvoje očetovsko oko dopadljivo gleda na tega otroka. Otrokova molitev Ti je ljubka vijolica, ki iz te pomladne dušice klije. In če ž njo primerjaš lastno svojo grešno dušo, prihaja ti tesno pri sercu; kar padel bi na tla in molil: Bog bodi mi milostljiv, ubogemu grešniku!

„Gospod naš Bog, kako veličastno je Tvoje ime po vsi zemlji. Svojo slavnost si povzdignil nad nebesa! Iz ust otrok in dojenčev si hvalo si pripravil.“
(Ps. 8. 1, 2.)

Pravo zlato.

Neki čuden pregovor imajo, ki je videti prav hud, pa je vendar resničen, namreč: „Ljubezen božja brez dela božjega je hudiču veselje in hudičev nasvèt“. Mogoče je namreč, da je človek pobožen, toda nezdravo pobožen; da rad in pogosto v cerkev hodi, da v svoji pobožnosti velikrat sladkosti občuti, da večkrat prejema sv. zakramente, da ima po izbi polno svetih podob, da je nejevoljen, kedar se govori o slabostih bližnjega. No, to bi bilo že vse prav, ko bi s to umišljeno ljubeznijo božjo združeno bilo tudi še delo božje. Toda marsikterega življenje je tako, in pobožnost njegova nič drugačna, kakor posvetnih ljudi. Marsiktera pobožna oseba si pač neče ničesar odreči, hoče vse složno imeti, je prav občutljiva, če jo kdo premalo pozdravi, muhe lovi pri poslih, ima brezljuben jezik, se nerada potegne za bližnjega, če ji ni v žlahti ali njen prijatelj. Take pajčevne pobožnosti se tako rekoč hudič veseli, Bogu pa ne dopade tako ravnanje, zato ker ni iz Boga. Tako pobožnjevanje je res tisti kraj, na katerem prav pohotno raste strupena goba duhovne ošabnosti in domišljavosti; tako pobožnjaštvo je tudi krivo, da posvetni ljudje ne čislajo vere, da jo celó zaničujejo, češ, vsa pobožnost ni družega ko hinavsko tercijalstvo.

Na čisto dušo mlade Elizabete pa je deloval in svetil duh božji tako lepo in tako jasno, kakor solnčni žarek v rosnih kapljah; zatorej ta otrok ni samo rad mólikal in pa veliko molil, ampak si je tudi veselo in močno prizadjal za dela božja, seveda, kolikor so v otroških letih mogoče. Če je dekletce z drugimi igralo, in ga je ravno prav veselilo, tedaj je ta hip nehalo in djalo: „Zdaj pa z avolj Boga ne bom več igrala.“ Če je plesalo, je po prvem plesu djalo: „Toliko plesa je svetu že dosti, druge plese bom pa opustila z avolj Kristusovega imena.“ Ob nedeljah in praznikih dobro dete ni hotelo nositi rokavic ali vezanih rokavov, kakor je bila takrat navada, samo za to ne, da bi bila ponižnejša in Bogu dopadljiviša. Če je pa lišp nase djati morala, tedaj ga je djala še le po službi božji, in od lepoticja za na glavo je toliko na stran djala, kolikor so ji le dopustili. Svoj lep obrazek pa je deklicé tako skerbno zagrinjalo, kolikor ga je najbolj moglo, in da je bilo obrazka prav malo videti. Kaj porekó pa tiste, ki tako rade razkrivajo svojo goloto?

Ves denar, ki ga je Elizabeta dobila od grofa ali grofinje, razdelila je med uboge, in da bi jim mogla še več dati, je znala to in óno si izmisliti, da bi od gospoda ali od gospe še kaj izvabila. Kakor tič, ki v gnezdu mlade ima, neprenehoma leta okoli, da bi mladim kaj živeža dobil in prinesel: ravno tako je tudi naša dobra deklica zmeraj sukala se po kuhinji in po hramih, ostanke in koščke pobirajoča, da bi jih nesla ljubim svojim uboščekom.

Kerščanski otrok ne moli samo rad, če ga znajo k molitvi prav napeljavati, ampak tudi rad kaj stori in si kaj odreče ali zavolj Boga ali pa zavolj bližnjega, in ravno to je kerščanskemu življenju neobhodno, bistveno potrebno. Daj, postavim, nepopačenemu otroku na ponudbo, naj v petek zavolj Kristusa ne igra, naj si pri jedi kaj priterga in uboščeku nese, naj katero tistih igrač, ki mu jih Miklavž ali pa Krišček prinese, kakemu šolarju da, ki nič ni dobil itd., in ti boš videl, da bo otrok večjidel voljnější in močnejši v zatajevanji, kakor marsikteri odrasčeni, katerim je pogostoma serce nekako se sterdilo in odervenelo.

„Pustite otroke, naj pridejo k meni, in ne branite jim, zakaj tacih je nebeško kraljestvo.“
(Mat. 19. 14.)

Patron.

V kerščanski veri verujemo občestvo svetnikov. Vse duhove, katerim glava je Kristus, je Bog tako prečudno in skrivnostno med sabo sklenil, da more človek v zvezo stopiti s kakim posebnim svetnikom, in ž njim tako rekoč prijateljstvo skleniti. Če imaš ti postavim svojega imenega varha ali patrona posebno rad, ga spoštuješ in častiš, in njemu na čast opravljaš dobra dela in molitve, tako bo tvoj patron tudi nate mislil, te bo rad imel, in te v svoje varstvo vzel. Tako si je tudi Elizabeta, ko je bolj odraščala, poleg Matere božje izbrala si enega svetnika, sv. Janeza, ktereга je posebno častila zavoljo njegove deviške nedolžnosti in velike ljubezni.

Tisti čas je bila navada, da so si patrona izbirali po žrebanji ali po vadlji. Tudi dekliči na knežjem dvoru so si odločile dan, da si bode vsaka po žrebu ali vadlji kakega aposteljna za varha izbrala. Elizabeta je goreče molila, da bi ji vadljej sv. Janeza dal. Prižgó dvanajst voščenih

sveč, vsaka je imela ime kakega aposteljna, sveče denejo na altar, in nato gre vsaka mižé po svečo. Elizabeta je bila zelo vesela, dobivši svečo z imenom sv. Janeza. Da bi pa videla, ni li to goli primerljaj, pa Elizabeta vadljanje še dvakrat poskusi, a vsakrat prime za ravno tisto svečo. Pobožno dekle je zdaj mislilo, da to je božja namemba, in od seh dob je še pobožnejši in zaupnejši častila sv. Janeza. Obljubila je tudi svojemu varhu svetniku, da kdorkoli jo bode v njegovem imenu kaj prosil, mu bode vsikdar z veseljem dodelila. In res je kazala vse svoje življenje, kako zelo je ljubila in častila sv. Janeza; zakaj odpustila je sleherno krivico in skazala vsaktero dobroto, če jo je kdo prosil v imenu sv. Janeza.

„Eden izmed njegovih učencev pa, ktereга je Jezus posebno ljubil, je slonil na njegovih persih.“
(Jan. 13. 23.)

Sírota.

Elizabeta je bila še le devet let stara, ko deželni grof Herman na nekem potovanji umerje. Ta velikodušni knez je imel veliko veselja in veliko ljubezni do tega bogoljubnega dekleta. Dokler je on živel, nihče ni smel se podstopiti, da bil ljubeznjivemu otroku njegove pobožnosti branil, in mu sveto veselje kalil. Po smerti blagega kneza pa se je imela ta stvar premeniti. Bog je hotel svojo izvoljeno hčer postaviti za stopnjo viši; srebro njene priproste pobožnosti se je imelo spremeniti v zlato, zakaj deklica je bila odslej zavolj svojih pobožnih vaj bitko zasramovana in preganjana.

Ranjki grof je bil z deklico prijazen in vesel, ali prijazna in vesela ni bila ž njo tudi grofinja Sofija. Ta žena je bila imenitna posvetnjaška, htela je kaj biti in pa kaj veljati, tudi nekaj vere imeti, a le ne preveč. Taki ljudje mislijo, da njih mlačnost je ravno pravna pobožnost, in kdor bi hotel pobožnejši biti, že mislijo, da je prenapet in nespameten. Deželna grofinja je tedaj le nejevoljno gledala pobožne vaje Elizabetine. Ravno tistih misel kakor mati je bila tudi lepa Nežka. Nečimernost sveta, prikupovanje in lišpanje, to jima je šlo veliko bolj k sercu kakor pa Bog. Te dve ste imeli zdaj po grofovi smerti najlepši priliko, da ste se znašali nad Elizabeto in njenim pobožnim

življenjem. Prav gerdo ste otroku očitali, zakaj se tako ponižava, čemu se vede tako priprosto, pokaj toliko moli; in kar naravnost v obraz ste jej očitali, da nima nič knežjega, nič gosposkega na sebi, da bi bila najboljši za deklo ali k večemu za kako meščanko, ne pa da bi bila deželna grofinja.

Pravo kerščanstvo, že nam prirojeni čut pravi, da se moramo za take potegovati, ki so preganjani, zlasti če so otroci in sirote.

Dvorjani prežigrajski pa so bili pravi strežni petelini, ki so se obračali, kakor je veter potegnil. Videvši, da se grofinja norca dela iz dekleta in ga zasramuje, so oni ravno tako z deklico počeli. Elizabeta je morala zaničevanje in zasramovanje prenašati od dvornih služabnikov in uradnikov. Ravno tako so kazale svoje popačeno serce tiste dekleta, ki so bile imenitne rodovine in ki so bile Nežki dane tovaršice. Te družice, ki so hrepenele po svetu, in se obnašale prav posvetno, te so tudi zaničevale dobro Elizabeto, ker ni htela se lišpati in prevzetovati. Pa še dékle in posli so bili toliko poredni, da so se Elizabeti posmehovali, ter jo zaničevali zavolj njene bogoljubnosti.

Otročaj s svojo pobožnostjo je stal osamljen, kakor malo in mlado drevesce na goli pečini, kakor drevesce, v katero se neprenehoma zaganja veter in merzli dež, in katero nevihta do tal pripogiba, to je nevihta britkost in zasramovanje ljudi. To pa ni majhna reč: celó odraščenemu človeku, možaku, je težko, med samimi zoperniki biti, pa tako živeti, kakor bi želel. Zdaj si pa misli mlado dekletce pri devetih ali desetih letih, ki mora zavolj svoje pobožnosti povsod toliko zmerjanja, grajanja in zasramovanja preslišati. Pomisli, kako nevarno je, da bi se dekcle v takih razmerah ostrašiti ne dalo, da bi svoje pobožnosti in pa ljubezni do ubogih ne popustilo, samo, da bi le mir imelo. Pa ovčica je po svoje še tedaj préprosta in poterpežljiva, ko jo semtertje vlačijo in mučijo, ravno tako zvest je bil tudi ljubi ta otrok v svoji pobožnosti in veri, če ravno so ga tolikanj bégali in ga od vseh strani napadali. Dekle je pustilo pa ne iz kljubovanja ali kacega strahu, da so jo zasramovali, ter se je nadalje držalo svoje pobožnosti.

O, da bi vas mogel sklicati vse, vas može in gospode, ki imate še kaj kerščanske vere, pa se sramujete pred svetom pokazati, da ste še nekaj pobožni, in ki zatorej opuščate marsikako dobro vajo in pobožnost in pa spozna-

vanje vere! Tukaj-le, pogledjte ga otroka, to slabotno deklico, pogledjte tujko in sirotko na Prežigradu, kako je mirna in terdna, kakor zvezda na nebu o najhujšem viharji. — Kakšni figovci ste vi proti nji, kakšni omahljivci in kakšni malodušniki! V vaši imenitni in možati postavi tiči prav majčken slaboten značaj, podoben bledemu bebastemu červu, ki se boji na dan!

„In kar je slabo pred svetom, ono je Bog izbral, da osramoti močno; in nizko pred svetom, zaničevano, in nično je Bog izbral, da se, kar velja, zaničljivo pokaže.“ (1. Kor. 1. 27. 28.)

Krona.

Kedar veter močno potegne čez ognjišče, takrat ugasne ogenj, če je bil slab; če pa ni slab, pa veter samo to stori, da ogenj še močnejši zagori. Ravno tako tudi preganjanje, katero je Elizabeta zavolj svoje pobožnosti terpela, ni njene pobožnosti ugasnilo, ampak terpljenje je samo to storilo, da se je njena pobožna duša le še tesnejši z Bogom sklepala, in le še gorečnejši njega ljubila. Bil je praznik Marijinega vnebovzvetja. Deželna grofinja reče Nežki pa Elizabeti, naj se danes lepo oblečete, v bagrena in svilnata oblačila, ter si na glavo denete zlate kronice, ker je velika slovesnost pri cerkvi Matere božje doli v mestu v Izenaku, kamor pojdejo k sv. opravilu. Ko se dekliča nalepotičita, gresta z grofinjo in z grajskimi služabniki doli v mestno cerkev. Pokleknejo skupaj v klop, pred katero je pa stal velik križ. Elizabeta pogleda podobo umirajočega Zveličarja, vzame krono z glave, jo na klop položi, sama pa se verže na tla ter moli. — V grofinjskih očeh je bila pa taka molitev velika nespodobnost. Vsa razkačena dé: „Kaj je to, devica Elizabeta? Hočete li kaj novega počenjati? Ali se vam naj vsakdo posmehuje? Device se imajo pokončno deržati, a ne se metati na tla kakor nore ženske ali stare nune, ki iz lenobe počepajo kakor trudni konj? Kaj ne morete stati, sedeti, klečati, kakor medve? Obnašate se, kakor razposajen otročaj; vam je li zlati venec pretežak? Ali kaj mislite z vašim čudnim vedenjem, da se zvijate in légate kakor kmetavslja?“

Elizabeta se skloni in ponižno odgovori svoji gospi: „Ljuba gospa, ne zamerite mi tega. Pred mano stoji podoba terpečega Kristusa. Sladki mili Zveličar z ojstrim ternjem

kronan. Moja krona bi ga zasramovala, ko bi tako nališpana tukaj stala, kronana z vencem iz zlata, iz biserjev in iz žlahtnih kamenov.“ Nato začne britko jokati, ne zavolj sebe, ker se je rada pustila zmerjati zavolj Boga, ampak jokala je zavolj Kristusovega terpljenja, katero ji je tako globoko v serce seglo. Potem se zopet na tla skloni, pusti mater in hčer, naj govorite, kar hočete, in moli s toliko gorečnostjo, da je bil plajšč, kateri si je pred očmi držala, ves premočen solz priserčne pobožnosti.

Ljudje, ki jako skerbljivo na vse pazijo, kaj zahteva posvetna spodobnost in priljudnost, ti ljudje pogostoma kar nič ne prašajo, ali pa se jim še ne sanja, kaj se spodobi pred Bogom in za Boga. Pri sveti maši po povzdigovanji je Sin božji telesno pričajoč z vso svojo dobrotljivostjo in daruje za nas svoje meso in svojo kri, in je pričajoč z vsem svojim božjim veličastvom, in truma angeljev ga čudé molijo. Zdaj, ta trenutek je kar gotovo nespodobno, da človek složno v klopi sedi ali pa ošabno stoji. Pa ravno tako zvani omikanci, ki imajo nekaj čerk in cifer v glavi, ti so največ krivi te nespodobnosti. Navadni, priprosti človek pa, ki o mestnem vedenji malo ve, ta ima večidel veliko tanši čut za božjo dostojnost, za verske reči, in ve, kaj se tukaj spodobi. On moli pred in po jedi, se odkriva, kedar gre memo cerkve, ali kedar k molitvi zvoni, poklekne, kedar gredó z Bogom. To je prava olika. Tako je ravnalo tudi knežje dete, Elizabeta, ki je raje htela, da se je pregrešila zoper šege gosposkega sveta, kakor da bi svojega Boga ne bila častila z dušo in s telesom. Zato so jo pa zmerjali, da je zagovedna, priprosta, neomikana, v resnici je pa grofinja in nje hči Nežka, in vsi njima podobni, ki so pred velikim veličastnim Bogom preprosti, surovi, neotesani in zaničljivi.

„Oni so od sveta, zato govoré od sveta, in svet jih posluša.“ (1. Jan. 4. 5.)

Lilija med ternjem.

Duh sveta ima v sebi globoko hudobnost, nekaj hudičevega. Ko je Kristus na križu viseč zasramovan bil in klét, zagovarjal je svoje sovražnike, rekoč: „Ne vedó, kaj delajo.“ Ako pa ljudje, kristjani imenovani, pri kaki pobožni osebi vidijo, da ima prav veliko ljubezen do Kristusa; in ako jo zavolj tega čertijo, kolnejo in zasramujejo, ter jo

hočejo skoraj križati in umoriti: tukaj pa ni izgovora kakor pri zaslepljenih judih na Golgati — zakaj kristjani vedó, kdo je Kristus, koliko je za nas storil, in kaj nam je zadel.

Elizabeta je s časoma prihajala v leta, ko se je imela s svojim zaročencem poročiti. A tudi jeziki so se zmeraj bolj ojstrili, ter pikave besede, zbadanje, zaničevanje in čert so brusili v bogoljubno dekle, ki nikomur ni rekla ni žale besede. Zlahtniki, domači in najviši gospoda na knežjem dvoru so djali pogosto in glasno in kar naravnost, da taka moljuška ni za mladega grofa; ta poklekovača nima kneževskega duha, nima plemenitnega serca, nima lepega vedenja; da raje z deklami ongavi in se z berači peča, kakor z osebami od stanu in visocega rodu. Tudi premajhno doto ima, so djali; in z ženitvanjskimi darili, ki jih je njena mati doposlati obljubila, s temi tudi nič ni. Treba jo bo očetu na Ogersko poslati; in če oče tudi zameri, češ, to je zasramovanje, se vendar ničesa ni bati, zakaj med Turinško in med Ogersko je še veliko gospodov in veliko dežel; deželni grof naj si vzame hčer od drugega kneza, tako, ki je bogata, ki se zna prijetno vesti, in ki je vajena plemenitih kraljevskih šeg.

Deželna grofinja Sofija tudi nič boljši ni bila do zapuščenega dekleta. Na vsak način jo je htela prisiliti, da bi bila šla v kak samostan. Sofiji bi bila veliko ljubši svakinja kakšna našopirjena, ukazovavna in posvetna knezinja. Najbolj je pa ubogo Elizabeto mučila ženinova sestra, porodna Nežka. Kakor brencelj je preganjala ta ošabnica svojo prihodno svakinjo z zbadljivimi besedami: da bi bila najboljši za deklo, naj se ji ne sanja, da bo dobila njenega brata, na to ni misliti, če se ne predrugači, itd.

Stari P. Martin od Kohema pravi v svojem spisu: „Po smerti bogoljubnega grofa so se vzdignili vsi od kraja zoper nedolžnega angelčka. Dekle je bilo kakor jagnje med kozli, zatorej je bila od vsacega suvana in zbadana, zasramovana in zaničevana. Kolikor je bila pobožnejša in ponižnejša, toliko hujši so jo preganjali in zaničevali; razun Boga pa nikogar ni imela, komur bi bila svoje terpljenje potožila. Pomisli, v kolikih križih je bila Elizabeta, in kako je ljubi Bog zgodaj začel obiskovati jo z britkostmi. O sv. Elizabeti, častim tvojo bogoljubno mladost in čednost, in s tabo žalujem zavolj tvojega zaničevanja in preganjanja. O da bi bil svoja mladostna leta preživel tako sveto, kakor si ti

svoja; o da bi bil vse zopernosti svoje tako poterpežljivo prenašal, kakor ti svoje. S svojo čednosti polno otroškostjo zbriši mojo otročjo hudobnost, in s svojo krepostno poterpežljivostjo zadobi mi odpuščanje moje krivice in nepoterpežljivosti.“

„Kogar Bog ljubi, ga strahuje, ter bije vsacega, kterega za sina sprejme.“ (Hebr. 12. 6.)

Ženin.

Kako se je pa v takih okoliščinah mladi grof obnašal do zapuščenega dekleta? Gotovo je, da so vse si prizadjali, našuntati ga zoper njegovo zaročenko. O vsaki priliki so mu prigovarjali, naj pusti Elizabeto, in jo nazaj na Ogersko pošlje, saj ni za nič, ne da bi bila deželna kneginja. Psalm 114 pa pravi: Vsak človek je lažnjiv, to je na nikogar se zanesti ne moremo. Naj ti kdo danes prav v resnici prisega pri Bogu in pri vsem, kar je svetega, naj ti prisega večno ljubezen in zvestobo, prav lahko je mogoče, da se mu čez leto dan ohladi vsa nagnjenost, in vsa ljubeznjivost mine, da se zate dosti ne meni, ali pa te še ne mara ne. Samo takrat smeš pričakovati, da bo ta, ki ti zvestobo obeta, zvest, če je ta, ki ti zvestobo obeta, stanoviten in dober kristjan. Takemu da Kristusov duh tisto zvestobo in terdnost, ki je potrebna, ktere pa slab kristjan nima, ker ni prirojena. Kako je bilo nek v téj zadevi z mladim grofom?

Od svoje matere in sestre Nežke ni imel nič ošabnega, ampak pobožno mišljenje svojega očeta. Zato mu je na Elizabeti ravno to dopadalo, kar drugim ni; bolj so Elizabeto zaničevali in preganjali grajski ljudje, večji je bila tudi Ludvikova ljubezen do nje. Dokler ni imel svojih let, in dokler je mati vladala namestu njega, ni mogel za Elizabeto se potegniti, kakor bi bil rad, kar naravnost in brez ozira; ali na skrivnem je porabil vsako priložnost, da je tolažil in spodbujal svojo dobro sestro — tako je imenoval ljubljeno Elizabeto. Če je bil kje od doma, ali je s pota prišel, vselej ji je kaj prinesel, v znamenje, da na njo misli in da jo rad ima. Darila, ki jih ji je nosil, so celo še zapisana: rožni venec iz koravd, sveto podobo, lep križec, nožek, verižico itd. Kedar je stopal proti gradu, šla mu je Elizabeta vselej naproti, in ga pozdravila. In nedvojno je imelo dobro dekle veliko več veselja nad zvesto ljubeznijo svojega zaročenca, kakor nad darili.

Ludvik je imel dvornega ali domačega kaplana, Bertolda po imenu; ta je popisal življenje svojega gospoda Ludvika. V popisu pravi: „Bog je v grofovo serce položil prav posebno bratovsko ljubezen do Elizabete, in sicer zato, da bi ta nedolžna devica vendar ne bila od vseh zapuščena, in po božjem navdajanju je deželni grof toliko bolj ljubil svojo nevesto, jo tolažil in varoval, kolikor bolj so jo drugi žalili.“ — Mi pa ravno to pogostoma pozabljamo, če je kdo prav zeló in iskreno ljubljen, postavim od staršev, prijateljev, dobrotnikov, od žene ali moža, da to kar je dobrega v tem, v ljubezni, da je od Boga, kakor je mesečna svetloba od solnca, ki na mesec sije. Zatorej smo dolžni, da smo za vsako ljubezen, ki nam jo drugi skazujejo, najprevo hvaležni Bogu, zakaj Bog jim je to ljubezen do nas v njihova serca vsadil. In če kdo zate izmoli samo en sam Očenaš, dolžan si Bogu hvaležen biti za to duhovno milošnjo, kajti Bog je onega nagnil, da je za te molil. Vsa ljubezen, katero si najboljše ljudje med sabo skazujejo, je nekak temen in slab odsvit v primeri s tisto ljubeznijo, katero ima Bog do vsacega izmed nas.

„More li mati pozabiti na svojega otroka, da se ne usmili sina svojega telesa? Ali da bi tudi nanj pozabila, pa jaz nate ne bom pozabil, zakaj glej, na moje dlani sem te zarisal.“ (Iz. 49. 15, 16.)

Dober prijatelj.

Nek dan se mladi grof na pot poda z več gospodi. Vsakoverstni pogovori in vsakoršne razmišljenosti so bile krive, da je Ludvik pozabil svoji zaročenki prinesiti kako darilo, kakor je imel navado.

Elizabeta, ker je bila tolikanj pohlevna, ne reče ničesar, saj ji na darilu tudi nič ležeče ni bilo. Vedela pa je, da si že dolgo od vseh strani prizadevajo, da bi ji kneza odgovorili, in da jo zato pri njem černijo in obrekujejo. Ubogo serce Elizabetino je plašila misel: Ludvik se je ne mara dal pregovoriti od njenih sovražnikov, da jo tedaj več ne ljubi, kar je hotel pokazati s tem, da jej darila ni prinesel. Kdor ima res prav veliko od drugih terpeti, se lahko zgodi, da ne verjame ljudem in njihovi zvestobi. Edini dom na zemlji, edino zavetje med ljudmi, kjer je draženo dekle o preganjanjih našlo pokoj in tolažbo,

ta dom, to zavetje je bil njen ženin. Zatorej je dobrega dekleta hudo skerbelo, ko bi ženino serce ne maralo več zanj, in vendar si ni upala, da bi bila grofa prašala. Zdaj jej pride na misel neki drug mož, od ktere ga je vedela, da je dober in pošten človek, zmisli se na starega gospoda viteza Vargilskega. — Povedano je že bilo, da je imel Elizabetin oče posebno zaupanje do tega moža, in da ga je prosil, naj skerbi za njegovega otroka. Vitez je pri odhodu z Ogerskega tudi obljubil kralju in kraljici, da hoče hčerki zmeraj biti zvest varh. Temu očetovemu prijatelju tedaj je zaskerbljena duša Elizabetina potožila svoj strah in svoje terpljenje. Vitez ta pa je bil izmed tistih poštenjakov, ki raji derže s preganjanci kakor pa s krivičniki, in ki ostanejo mož beseda, ako tudi ima priti več zgubička ko dobička. Vargila je čakal priložnosti, da bi se z deželnim grofom sešel. Kmalu se mu ponudi ugodna prilika; deželni grof je z vitezom jezdil na lov. Ko prideta v gojzd in ležeta v travo, da si odpočijeta, jame vitez reč nabadati in dé grofu: „Gospod, mi li dovolite, da vas nekaj prašam?“ — Knez odgovori: „Le govori prav zaupno, jaz ti bom na vse odgovoril.“ — „No, pričinja vitez, kako pa kaj menite z devico Elizabeto, ki sem vam jo z Ogerskega pripeljal? jo boste li vzeli za ženo, ali jo boste zavergli in očetu nazaj poslali?“ Na tak ogovor se grof zravna, stegne roko proti hribu in reče: „Vidiš li hriba? Ko bi bil ta hrib od znožja do slemenena samo čisto zlato, in ta hrib bi meni dali, ako mojo Elizabeto zaveržem, vendar bi ga nikdar ne hotel. Ljudje naj pa o Elizabeti mislijo in pravijo, kar se jim zdi, meni je ljuba, in ničesar na zemlji nimam rajši. Za tako govorjenje naj se ona še ne zmeni. Zavolj svoje čednosti in pobožnosti mi je ljubša in drajša, ko vsi zakladi sveta.“

Vitez pravi na to: „Mi li dovolite, da Elizabeti te besede povem?“ — „Le stori tako,“ odverne Ludvik, „in povej ji, da obrekovanja nikoli ne poslušam; in v znamenje moje zvestobe jej tole nesi.“ Dá mu s srebrom opasano zerkalo, na ktere ga zadni strani je bila podoba križanega Zveličarja.

Ko vitez pride k Elizabeti, in jej Ludvikove besede sporoči, in njegovo darilo izroči, smehlja se vsa potolažena, serčno se zahvali dobrotnemu prijatelju, da se je zanj potegnil, oberne ogledalo ter poljubi na njem sveto podobo.

Tako je tedaj človeško življenje sestavljeno iz ter-

pljenja in iz veselja. Pogosto pride veliko veselja iz skerbi, postavim če je kdo dolgo v strahu bil, da bi se to in ono ne zgodilo, in se naposled prepriča, da je zastonj v strahu bil. Toda neizmerno veliko terpljenja bi si lahko prihranili, ko bi sami skerbi ne iskali, si delali strahu in se tako mučili sami; zakaj po takem si marsikteri križ sami stešemo, ki nam ga ni Bog naložil, in nam ga zatorej tudi nositi ne pomaga.

„Vse svoje skerbi verzite na Boga, ker On skerbi za vas.“ (1. Pet. 5, 7.)

Ženitnina.

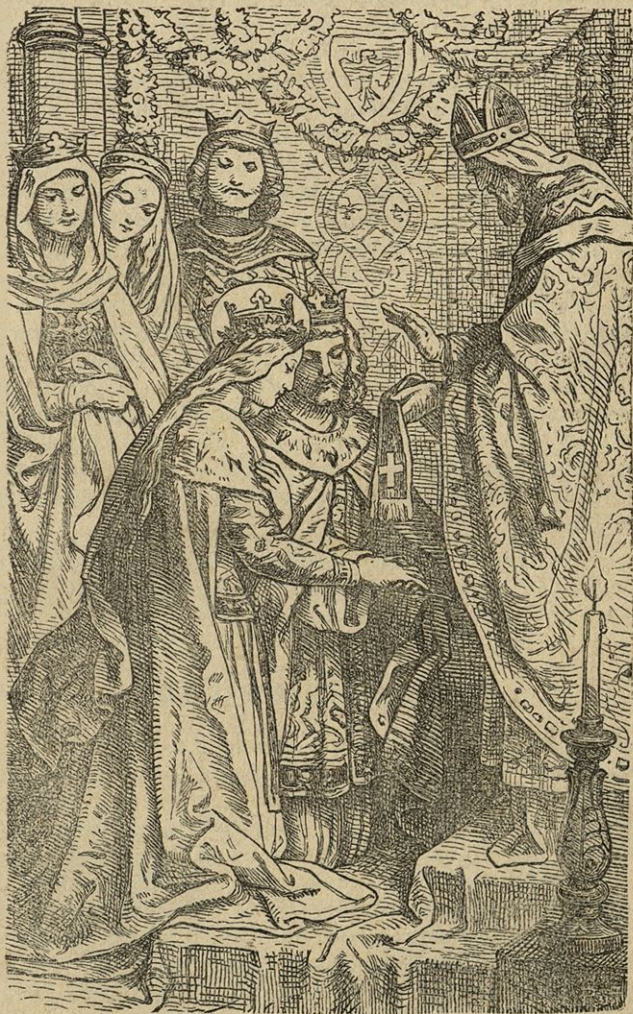
Deželni grof je bil mož beseda. Ravno zato, da bi slabemu govorjenju in vsemu draženju konec naredil, odloči se, da s poroko ne bo dalje čakal, dasi tudi sta bila obadva še prav mlada. Poroka je bila, ko je imela Elizabeta 14 let, Ludvik pa spolnjenih 21. Ženitovanje se je obhajalo s knežjim veličastvom, in deželni grof je povabil veliko grofov in vitezov in druge visoke gospode.

Knežji par se poda v pravi kerščanski spodobnosti peš v cerkev doli v Izenak, da tukaj svojo zvezo posvetita z zakramentom. Vsi gostje so stopali v slovesnem sprevodu. Devica, na katero je od povsod zaničevanje in zasramovanje letelo, ta devica je bila zdaj nevesta deželnega grofa, imenitna nevesta, katero so vsi obsipali s častmi, katero so napravljali s prelepo in predrago in z zlatom pretkano obleko, nevesta, katero so slovesno v cerkev spremljali najveljavnejši gospodje in najimenitnejše gospe cele dežele. Tri dni je terpela ženitvena slovesnost, ki se je pričela s prelepo peto veliko mašo, nadaljevala s pojedinami in gostijami in godbo in plesom, ter končala z vojnimi in telesnimi vadbami.

Kakor se je godilo tej dobri deklici, tako se bo nekdaj godilo tudi vsaki duši, ki je na zemlji ponižno živela, in veliko razžaljenja, zasramovanja in zaničevanja terpela. Pa že tudi tu na zemlji ji bo zasvetil ženitninski dan, ko bode visoko slavljen, od angeljev božjih peljana k svojemu ženinu, tje gori v veliki tempelj nad zvezdami — to je dan njene smerti.

A tukaj se vsiluje neko drugo prašanje, namreč: kako pa to, da tako sveta deklica, kakor je bila Elizabeta, ni

raje stopila v kak samostan? Vsaj jo je grofova mati še silila vanj, zares in za šalo. Ne pravi li apostelj Pavelj kar naravnost: „Devica skerbi, kar je Gospodovega, da

bi bila sveta po telesu in po duši; ktera je pa omožena, skerbi, kar je posvetnega, kako bi možu dopadla.“

Ker so jo starši že otroka odločili, da bi bila grofova soproga, ter jo ž njim zaročili, ker sta veliko let skupaj bila, in se je torej tudi medsebojna ljubezen pomnožila, in ker mladi grof o nobeni drugi ženski ničesar vedeti ni hotel, mislila je Elizabeta, da je volja božja, če stopi v zakon. Iz tega pa, da je kakšna deklica prav pobožna, še nikakor ne sledi, da ima poklic za duhovni stan. Bog ima s kerščansko odgojo svoje posebne namene, to se pravi: Bog hoče, da se otroci kerščanski izredijo; ko bi tedaj vse pobožne osebe obojega spola samske ostale, ženili pa se le lahkomišljenci in možile le malopridnice, bil bi namen božji preprečen; kajti Bog je zakon postavil in posvetil, da se množi po otrocih človeški rod, da se izrejajo otroci za Boga in za njegovo službo. Pobožna devica, to je res, ne bi iskala možitve, če pridejo pa take okoliščine, da zakon svetujejo kerščanski ljudje in skušen spovednik, in če sama goreče moli, da bi spoznala voljo božjo, in če po molitvi vsaj nikakega merzenja ali studenja ne čuti, potem naj se le omoži. Sv. Zlatoust, ta sloveči cerkveni učenik, naravnost pravi: „Vsaktera, ki ima nepokvarjeno dušo, je devica, če tudi je omožena; kajti Gospod zahteva dušno devištvo, telesno devištvo je le služabnica in senca one.“

„Kakor je Bog vsakemu oddelil, in kakor je Gospod vsakega poklical, tako naj pa živi.“ (1. Kor. 7, 17.)

Soprog ali zakonski mož.

Marsikteri osebi se zakon premení v težak križ, pod kojega težo se mora dolgo let pokoriti za grehe svoje mladosti. Ali pod tem križem se zneblja tudi mladostne nepremišljenosti, ter se uči Boga iskati iz vsega serca. Elizabeto pa, ki je bila doslej od tolikega terpljenja in tolikih dušnih britkost obiskovana, to Elizabeto je Bog z najlepšo srečo blagoslovil, ki jo more zakonska žena kdaj doseči. Njen soprog, deželni grof Ludvik, je bil mož izmed najboljših mož tedajnega časa, na vsako stran poštenjak, mož zares po sercu božjem, in torej tudi po sercu bogoljubne Elizabete.

Kakor pozemska sreča in čednost nista vsikdar skupaj, tako tudi lepa duša ne prebiva vselej v lepem telesu. Pri

grofu Ludviku pa je bilo tako; skupaj je bilo oboje. Zavolj svoje nenavadne lepote je skoro slovel; postava njegova je bila v najprijetniši razmeri, obraz mu je bil bel in rožnat, lasje so mu bili zlateni, govoril je prijazno in nežno, vedel in obnašal se je plemenito; nihče ga ni mogel pogledati, da bi mu ne bil dopadel in ga ljubil; nekteri so primerjali njegovo postavo lepej slikani Kristusovi podobi. — Ravno tako lepa je bila njegova duša. Poroča se o njem:

„Bil je vesel in dobrotljiv, sramežljiv kakor devica, snažnega telesa, obleke, snažen v vseh stvareh, moder, pаметen, poterpežljiv, možat in pošten.“

Iz ust mu laž nikdar ni prišla, kajti odgovarjal je: je, je, ni, ni. Kar je rekel, to je bilo popolnoma resnično in prav, in vsakdo mu je verjel, kakor na prisego. Skerbel je, da se je vsak dan obhajala služba božja, in pobožni zakonski ta mož je bil vsaki dan pri svetem opraviilu, da svojega Boga spodobno počasti in moli. Kedar je dobrotni gospod v kakšen kraj prišel, obiskal je navadno najpopred ubožnico, ondi je s svojo navzočnostjo tolažil hiravce in bolnike, ondi jim je dajal podporo od svoje obleke in drugih daril.

Mlad, lep mož, izgojen v knežji obilosti, navajen, da se mu želja spolnuje, še preden jo pove, tacega obdaja prav posebna nevarnost, da čistost svojo zgubi. Brezvestni dvorjani se iščejo pogostoma ravno s tem prikupiti mladim knezom, da je zapeljejo v pregrešno razkošnost, dobivši jim priložnost za to. Take hudobne umetnosti so poskušali tudi pri mladem Ludviku. Pripoveduje se več tacih prilik. Ali deželni grof je bil Bogu in svoji Elizabeti tako zvest in udan, po duši in po telesu, da je s studom take ponudbe zavračal. O nekem takem poskusu, da bi ga bili namreč zapeljali, je djal, da vsega rimskega cesarstva bi ne hotel za tak greh. Bertold, njegov spovednik, ga torej po pravici imenuje pravega Jožefa gledé čistosti.

Ohrani se pa čistost v vseh okoliščinah, in da je hude skušnjave ne premagajo, samo takrat, kedar jo branijo in krepijo še druge čednosti, to je, od telesne strani zmernost, od dušne strani pa strah božji. Tako je bilo tudi pri Ludviku. On ni okusil jedi prezabeljenih ali močno osoljenih. In njegova zderžnost je segala tako daleč, da ni pil ne vina ne piva, razun če je bil bolehen. To moramo

toliko več čislati, ker je pogostoma grofe in viteze, ki so prišli na njegov dvor, njih stanu primerno, krasno gostil.

Njegovo geslo je bilo: „pobožno, čisto, pravično.“ Pravico delati, v to se je mislil mladi vladar posebno poklicanega, in za pravico se je tudi vsikdar potegnil z vso gorečnostjo in z vso zvestobo in z vso oblastjo od Boga mu dano. Kdor je podložnike stiskal, jim delal krivico, kdor žalil uboge, kdor silovitost počenjal, tega je kaznil brez prizanašanja, naj je bil tudi grof ali sicer kak velik gospod. Včasih je zbral svoje ljudi, in hodil po deželi samo zato, da bi kaznoval krivice, storjene svojim podložnim. — Pri svojih domačih ni terpel nikakoršnih grešnih pogovorov. Kdor se je prederznil vpričo njega se rotiti ali nesramno kvantati, moral je nekaj časa nositi znamenje sramote. Le kedar je bil on sam razžaljen, tedaj je bil jako prizanesljiv; djal je: „Ne storite več tega, ljubi otroci, žalite me s tem.“ Kjer ni bilo, da bi bil krivico kaznoval, ondi se je grof kazal veselega, dobrovoljnega in prijaznega z vsakim; posebno je bil pa neizrečeno dobrotljiv do ubogih. Večkrat so ga tudi brez ovinkov imenovali „Ludvika svetega“.

„Sicer pa, bratje, kar je resničnega, kar je poštenega, kar je pravičnega, kar je čistega, kar je ljubeznjivega, kar je slavnega, in karkoli je čednostnega in karkoli je hvalnega, to mislite.“

(Fil. 4, 8.)

Elizabeta bi gotovo ne bila mogla na vsem svetu najti boljšega soproga. Edina ta nevarnost je bila, da bi mladega soproga Elizabeta preveč rada ne imela, da bi pri tem njena ljubezen do Boga ne terpela, ali kakor apostelj pravi, da bi ne bila razdeljena.

Ni redkokrat, da pride mlada zakonska v tak dušni stan, da svojega soproga res tako ljubi in moli kakor svojega Boga, in da ji je pravi Bog le tako nekak postranski Bog, ki naj pomaga in brani, da se srečni zakon ne razdere, in za tega pravega Boga taka nima serca. Kako je bilo pa z Elizabeto v tej zadevi?

Zakon.

Če voda pa ogenj skupaj zadeneta, tedaj šumi ter se kadi, ogenj se brani in slabi in pojema, voda pa se raz-

kadi v dim in neprijeten sopar. Če sta pa dva ognja blizu skupaj, tedaj pa drug v drugega sega, obeh plamena se sprijemata in ognja silnejši gorita. Če sta mož in žena obadva res pobožna, tedaj bo zakon pogostoma obema pomagal, da bosta boljši in pobožnejši. Taka je bila tudi z Ludvikom pa z Elizabeto.

Ludvik je pustil svoje mladi soprogi ne le vso svobodo, če se je vadila v pobožnosti in v delih usmiljenja, ampak jo je celo spodbujal in ji pomagal. Samo kedar je mislil, da ona predaleč gre, jo je prijazno zaderževal. — Vsako noč, zlasti rada o polnoči, je Elizabeta vstajala in molila na čast in hvalo Zveličarju, da je o polnoči v mrazu na svet prišel, njo in vse ljudi odrešit. Če se je soprogo zavolj tega katerikrat prebudil, opominjal jo je pač, naj se varuje in si zdravja ne kvari; prav za prav je bil pa vesel, da ima tako sveto ženo. Da bi polnočne molitve ne zaspała, morala je služabnica Izentruda o določeni uri v njeno sobo priti in jo na tihem za nogo prijeti. Prigodi se pa, da Izentruda pravo zgreši, in grofa za nogo potegnivši njega zbudi. Grof ustane, da bi zvedel, kaj ima to pomeniti. Ko pa opazi, čemu je to, je bil zadovoljen, in ni kazal najmanjše nejevolje. Včasih je bogoljubna žena pozno v noč klečala pred posteljo. Ludvikov spovednik piše o tem: „Ah, koliko priserčnost je imela do Boga, da je iz postelje vstajala, ter iskala svojega dušnega ženina, našega gospoda Jezusa Kristusa! Priserčnost in vera blagega kneza ste bili pripravljeni jej to dovoliti, in vendar ste se bali, da bi se kje preveč ne mertvila.“

Ljubezen med tema mladima zakonskima je bila silno velika. Skoraj nista mogla drug brez drugega biti. Če je šel grof na kako majhno potovanje, spremljala ga je Elizabeta, ter se ni dala od njega ločiti, naj je bil še tako velik sneg ali gerdo vreme, naj je bila še taka vročina, hoja še tako nevarna, ali povodnji velike. Ako se je knez podal na kako daljno pot, da ga Elizabeta ni mogla spremljati, oblekla se je v črna oblačila, in zagernila glavo, kakor je bila to oni čas pri vdovah navada. Kolikor časa je bil od doma, ves ta čas je porabila v to, da je živela kakor prava kerščanska vdova, da je samo Bogu služila, in vsemu svetu se odpovedala. Ko je pa njen sprog spet domu prihajal, oblekla se je zopet, kakor je zahteval njeni visoki stan.

Tudi v zakonih pravih posvetnjakov je veliko ljubezni

in ljubeznjivosti, zlasti koj prvi čas po ženitvi. Vsak mož si posebno prizadeva, da bi svoji mladi ženi na vsak način ustregel, in ji kako veselje napravil, in vsaka žena si skerbno prizadeva, da bi mož bil zadovoljen in pri volji, na to pa malokteri zakonski ali celo nihče ne gleda, kako je kaj z dušo in zveličanjem pri drugem delu. In tudi to je še, da se marsiktera žena veliko bolj plaši, če misli, da se moževa ljubezen do nje ohlajuje; če pa vidi, da mož nima iskrice ljubezni do Boga, o tem se pa kar nič ne straši. Po drugi strani je pa tudi marsikteremu moškemu neprijetno, če vidi, da njegova žena pogostoma hodi v cerkev in k spovedi. Zakrament sv. zakona nima pri takih zakonskih nobene moči; njih ljubezen je in ostane pozemeljska, draženi in prirojeni nagon. Pri pravih kristjanih pa zakrament tudi njih medsebojno ljubezen blagoslavlja in posvečuje, tako da se natorna ljubezen premeni v nadnatorno, v Bogu zedinjeno in v Bogu posvečeno ljubezen. Tako je bilo z ljubeznijo pri mladem knežjem paru. Če se je Elizabeta, postavim pred prihodom svojega soproga lepo oblekla, tega ni storila iz zgolj narurnega nagona, da bi ljubemu možu dopadla, ampak storila je to iz višega namena. Sama je rekla svojim služabnicam: „Jaz se ne krasotičim iz dopadljivosti ali nečimernosti, Bog mi je priča, ampak samo iz kerščanske ljubezni, da svojemu možu prilike ne dam, da bi bil nezadovoljen, ali da bi celo grešil; v sercu svojem naj le mene ljubi, zato moram skušati, da mu dopadem. Ravno zato se je obnašala do njega zmeraj tako prijazno in tako ljubeznjivo, da ji je sprog prav lahko zvest ostal. Pri gospodi je bila takrat navada, da med jedjo žena ni sedela zraven moža, ampak pri drugih gostih. Elizabeta je pa sedela vselej zraven svojega moža, in to spet iz višega namena, namreč zato, da so mladi vitezi bali se vpričo nje šaliti se nespodobno ali kaj tacega pogovarjati se; na ta način je htela zabraniti, da bi njen mož kaj nepoštenega ne slišal.

Obadva zakonska sta drug drugzega opominjala, da sta na poti kerščanske popolnosti napredovala; drug drugzega sta spodbujala, da sta Boga hvalila in Bogu služila. Tako sta htela skupaj živeti, da bi mogla kdaj tudi onkraj, v hiši večnosti, skupaj prebivati.

„Ljubkost je prevarljiva in lepota nečimerna; žena pa, ki se boji Gospoda, zaslučuje pohvalo.“

(S. pr. 31, 30.)

Nepravi pogled.

Kakor je bilo čisto in lepo to zakonsko življenje, vendar ni bilo brez skušnjave in nevarnosti. Tukaj bom eno povedal; čitatelj naj iz tega razvidi, kako je pred Bogom marsikaj prav napčnega, kar je pred svetom prav nedolžno.

V tistem času so veliko deržali na puščanje kervi; mislili so namreč, da si je treba vsako leto dati kri puščati, kdor hoče zdrav ostati. O takih prilikah so imeli knezi in visoka gospoda velike slovesnosti. Tako si je dal tudi deželni grof s svojo gospo Elizabeto ob enem kri puščati, in zatorej je bil na pojedino povabil vse bližnje plemenitaše. Najpervo je bila v Izenaku slovesna božja služba. V cerkvi pa se med sveto mašo Elizabeta nekoliko spozabi, da gleda in misli na svojega lepega in ljubljeneega soproga. Zdaj pozvoni k povzdigovanju, in Elizabeta zbere pobožne svoje misli. Ko pa mašnik sveto hostijo povzdiguje, se jej zdi, kakor bi hostijo kervave kaplje polivale, ali kakor pravi grofov spovednik, „videla je v mašnikovih rokah križanega človeka s kervavečimi ranami.“ Kakor bi trenil jej ta pogled vest prebudi, da je prec z veliko bolečino spoznala svoj greh. Z Magdaleno se verže h Kristusovim nogam, in z obilnimi solzami prosi Boga odpuščanja, in tako je ostala na tleh v molitvi in solzah, z obrazom na zemlji, a s srcem in duhom pri Bogu, ko so bili že vsi iz cerkve odšli. — Med tem je bil poldan, veliko gostov je bilo v obednici zbranih, le grofinjo so še pogrešali. Da bi gostje dalje ne čakali, gre naposled Ludvik sam doli v cerkev, ter jej milo in prijazno pravi: „Ljuba sestra, zakaj ne prideš jest, in pustiš, da te dolgo čakamo?“ Elizabeta se zravna, ga bitko pogleda, in besedice ne spregovori; oči pa je imela rudeče ko kri samega jokanja. Ves osupnjeni grof jo praša: „Ali ljuba sestra, čemu si pa tako bitko jokala?“ Elizabeta mu vse natanko pripoveduje, in on sam se ž njo vred solzi in moli. Čez nekoliko časa pravi: „Jaz ti bom pomagal pokoriti se in poboljšati. Zdaj pa vesela bodiva v Bogu.“ Toda Elizabeta je pregloboko ginjena, da bi šla v veselo družbo in k pojedini. Htela je raje še dalje svoje zagrešenje s solzami omivati — deželni grof pa si je obrisal oči, šel k svojim gostom, in se delal veselega, da bi nihče ne znal, kaj je bilo.

Ravno ta greh, ki ga je Elizabeta s toliko bolečino obžalovala in objokovala, delajo ljudje še vsaki dan pri sveti maši. Če pri božji službi misliš na kako osebo, ki ti je posebno ljuba, ali če se v cerkvi oziraš, kdo pride in gre, ali če se tvoj duh peča s posvetnimi skerbmi in drugimi opravili, sploh če misliš na pozemske stvari, tedaj s tem razmišljanjem — seveda, če je radovoljno — kažeš, da imaš tisto posvetno reč rajši ko Boga. Saj je že to dosti hudo, da ima največ kristjanov tako malo časa za molitev. Zato moramo toliko bolj na to misliti in za to skrbeti, da vendar tudi še ta kratki čas Boga ne žalimo z mlačnostjo, razmišljenostjo in zvedavim oziranjem. Pobožnost, opravljena v veliki raztresenosti, je pred Bogom tako gerda, kakor od gosenic razjedena rastlina.

„Videl sem Gospoda, kjer sedi na visokem in pa vzdignjenem presiolu, in krila so mu napolnovala tempelj. Serafini so stali nad njim, in s perotami svojimi so zakrivali si obličje. In eden drugemu so klicali: Svet, svet, svet je Gospod vojnih trum, vsa zemlja je polna njegove slave.“ (Iz. 6. 1, 2, 3.)

Strahovanje samega sebe.

O takih primerljajih je Elizabeta pač čutila, kako nevaren utegne biti zakonski stan bogoljubnemu življenju; da mora toliko čuječnejši in ojstrejši in silnejši biti do same sebe, ako noče, da na poti popolnosti zastane. Pred vsem drugim je na to mislila, in za to skerbela, da se ji mehkobnost in čutne želje ne ukradejo v serce, — zato je ravnala s svojim telesom prav oestro in terdo. Namestu da bi počivala in spala, kakor bi se ji zljubilo, ustajala je vsako noč, in klečé dolgo molila. Kterikrat jo je spanec premagal, da se je na tla ščenila in zaspala. Če so jo zavolj tega pograjali in djali, da je vendar boljše na postelji spati kakor na tleh, je rekla: „Ako tudi ne premolim ves tisti čas, kar sem zunaj postelje, vendar se pokorim in zatajujem, zakaj telo se mora učiti, da bo duhu pokorno.“

Dasi ravno je bila kakor kneginja krasno oblečena, je vendar na golem životu nosila bodečo srajco iz dlak storjeno. Vsaki petek, v postu pa vsaki dan, se je dala po herbtu do kervavega razbičati, da bi nekoliko povernila Gospodu

našemu, ki se je za nas bičati dal. Včasih je celó po noči ustala, ali če je bila v družbi, je šla venkaj v kako oddaljeno sobo, da jo je ondi služabnica hudo bičala, in potem se je vernila k svojemu soprogu ali pa v družbo tako vesela in prijazna, kakor bi se bila prijetno sprehodila. In ravno to je bilo najlepše pri nji, da se ji nikdar ni poznalo, kakšna pokorila si nalaga. Njeno telo je bilo v primeri ž njenim duhom skoraj kakor dober otrok, ki je bil kaznovan, ki pa koj pozabi vse, in je precej spet vesel. Udeleževala se je slovesnost in iger, ki so bile na dvoru navadne, ne zato, kakor bi bila po njih hrepenela, ali jih rada imela, ampak zato, da bi se nihče ne spodtikal, in da bi pobožnosti komu ne pristudila. Sama je djala o pobožnih osebah, ki so se pri svojih pokorilih in pobožnih vajah čmerno in kislo deržale: „Ravno take so, kakor bi htele Boga strašiti, Bogu je treba veselo dajati, kar smo mu namenili.“

Elizabeta je sedela pri imenitnih gostijah in knežjih pojedinah, ali se je tako zderževala, da je na pol lačna od mize ustajala. Ob enem se je pa tudi prizadevala, da je kolikor mogoče skrivala svojo veliko zderžnost pred ljudmi. Tako n. pr. je vzela kako jed, jo na drobno razrezala, se pogovarjala z gosti, čez nekoliko časa pa je plošček od sebe porinila, kakor bi bili sami ostanki in kakor da bi se bila že najedla. Kedar njenega moža ni bilo doma, tedaj je bila večkrat vsa njena jed voda in kruh. Sicer pa ni bilo mogoče, da bi bila take zatajevanja popolnoma skrita ostala. Bogoljubna gospa je bila zavolj tega zelo grajana od vseh dvorjanov in vseh grajščinskih, le od svojega soproga ne.

Svet posebno to sovraži, kar meso boli, rekoč, da je prenapetost. In celó posta, ki ga katoliška cerkev o določenih časih zapoveduje, in sicer pod smertnim grehom zapoveduje, še tega nečejo spolnovati posvetni katoličani. Iz tega pa, da se nočeš postiti iz pokorščine do cerkve, da nočeš svoje počutnosti mertviti, da si nič ne prizadeneš Bogu boljše služiti, iz tega tudi ti lahko spoznaš, kakšen kristjan si, ali si Kristusov ali ne; zakaj apostelj Pavelj naravnost pravi:

„*Kteri so pa Kristusovi, križajo svoje meso, s slastmi in željami vred.*“ (Gal. 5. 24.)

Noša.

Ti si telesne postave ne moreš drugačne narediti, kakor jo imaš od prirode ali nature; nekaj zunanje postave je pa vendar človeku na voljo dane: nosi in oblači se lahko, kakor se če. Revežev pa tudi ne manjka; se ve, ti si ne morejo obleke voliti, oni se oblačiti ne morejo, kakor bi sami hteli. Ali pri ljudeh, ki so premožni, je obleka ogledalo njih notranjega, ravno zato, ker se lahko nosijo, kakor se jim ljubi. Elizabeta se je nosila v obleki, kakor so se oblačile kneginje tedanjega časa. Elizabeti pa lepa obleka ni bila nič posebnega, in z obleko tudi nič družega ni iskala, kakor da bi soprogu svojemu dopadla, zraven pa nič posebnega in nenavadnega ne kazala.

Bil je velik praznik. Elizabeta je prazno opravljena, z zlatom in biseri ozaljšana, pa gre po hribu doli v Izenak z grajskimi gospami in z veliko služabnicami. V cerkvi oberne pogled, kakor je bila vajena, najprej na podobo Križanega. Zdajci ji šine v serce žarek sv. Duha. Sama sebi si oblečenost britko očita, in tudi žalovaje čez terpečega Zveličarja in čez sebe, si dé: „Tukaj visi tvoj Bog na križu nag, ti pa, malopridna stvar, si v dragih oblačilih. Terni mu prebadajo glavo, tvojo pa zlata krona lepotiči.“ Ta misel ji je prebodla serce kakor razbeljen meč, da se nezavestna zgrudi na tla. Okolistoječi jo prestrašeni vzdignejo, nesó k cerkvenim vratam, na čisti zrak, in jo močijo z vodo iz kropivnika po obrazu.

Ko se Elizabeta zave, stori sklep, da hoče odslej vse odložiti, kar je telesnega lišpa in lepotičja, in le tedaj pokazati se v imenitni obleki, kedar bo to njen soprog hotel, ali kedar ji bo treba nastopiti kot deželni grofinji, in kedar bo spodobnost kaj tacega zahtevala. Takrat je bila šega, da so imenitne gospe nosile pisano obleko z dolgimi zavlaki, razno malana zagrinjala, nagubljene ovratnike in nabrane rokave, s svilnatimi trakovi prepletene lase itd. Vse to je zdaj odložila; in če je morala o posebnih prilikah nastopiti v knežji obleki, je vendar pod krasno obleko nosila volnino in raševno.

Kdor se je popolnoma iz kakega pregreška iztergal, potem še le prav dobro spozna, kakšen je tisti pregrešek, kakor tudi človek močvirje še le dobro vidi, ko ga iz njega potegnejo. Tak potem želi, da bi še drugi pregreškom se izvili. Odkar je Elizabeta zavolj Kristusa nosila prav

navadno, priprosto in ponižno obleko, je tudi še druge gospe nagovarjala, da bi odložile napuhnjeno obleko, da bi se ljudem ne kazale v tako nečimerni opravi, in da bi tako drugih oči na se ne vleklo. Mladi grofinji je bilo to prigovarjanje toliko pri sercu, da je imenitnim gospem oblačivne zglede pošiljala, kako naj si delajo obleke, da bodo tudi v svojem stanu kerščansko ponižne.

Ljudje, zlasti pa ženske, taki ljudje, ki bi radi pred svetom lepi bili in bogati pa imenitni, ki bi radi kaj veljali, ti večidel veliko deržé na lišp in na lepo obleko. Zatorej se toliko oseb tako imenitno oblači, imenitnejše, kakor jim dopušča njih stan in njih premoženje. Marsikterej se zdi, da je zelo nesrečna, če ne more nositi se po najnovejši šegi, in je polna zavisti, če druge vidi po novem spakovati se. To je napuh življenja, duh sveta. Sv. Janez pa naravno piše (I. 2, 15): „Kdor svet bolj ljubi, v tem ni Očetove ljubezni.“ Zatorej se vidi tudi pri vseh, ki imajo pravo ljubezen do Boga, da ne čislajo in ne marajo lepe obleke, in da jo zaničljivo prezirajo. Kako malo je marala sv. Elizabeta za lepo obleko, pokazala je to večkrat v šali in pri igri, iz česar je bilo pa vsigdar razvideti njeno pravo misel in globoko resnobo. Če je sedela pri svojih služabnicah, ogernila se je včasih s sivim bornim plajščem, si djala na glavo razdrapan grob robec, ter tako beraški oblečena hodila gori in doli, rekoč: „Taka bom hodila, ko bom obožala zavolj Boga.“ Kakšna ubožna deklé ali dekla si včasih misli, kako gosposki bi se oblačila, ko bi bogatega moža dobila; mlada kneginja pa je mislila, kakšna bi bila takrat, ko jo bo zadelo uboštvo in beraštvo. Zakaj je pa že zdaj tako mislila? zato, ker je svet premagala z ljubeznijo božjo.

„Vaša lepota ne bodi v zunanjem, v pletenji las, v zlatnini pa lepi obleki, ampak v skritem človeku serca, v enakosti krotkega in tihega duha, ta ima pred Bogom veliko ceno.“ (I. Pt. 3. 3, 4.)

Rože.

Sv. pismo pravi o našem Zveličarji, da je bil zato ubog, da bi nas obogatil. Ravno v tem je pokazala sv. Elizabeta, da je prava naslednica Zveličarjeva. Z mislimi in svojim ravnanjem je stopila doli s prestola, doli v

uboštvo, ter si prav goreče prizadela, da bi uboščekom njih stan izboljšala. Sv. Francišek Saleški imenuje to kneginjo zavolj tega: ubogo v bogastvu in bogato v uboštvu.

Ves denar, ki ga je v roke dobila, je za uboge obernila, in če družega ni imela dati, dala je svojo obleko. Doma je predla s svojimi gospami, in volneno obleko delala ubogim. Ni čakala, da bi ubogi k nji prišli, dasi tudi jih je že tako preveč prihajalo, ampak sama jih je poiskala. Kakor se lovec ne ustraši nikakoršnega vremena in nikakoršne težave, kedar divjad sledi: tako je tudi Elizabeta skoraj strastno lovila ubogih. Hodila je po stermih in samotnih stezah, obremenjena ž živežem in drugimi potrebnostmi, ter po kočah iskala ubogih. Kar nič se ji ni gnjusilo, ko je zagledala nesnago in zadihala nezdrav zrak, ki sta napolnovala te siromaške koče, kakor bi bila ona sama solnčni žarek, kterege se tudi nič ne prime, ako ravno zasiže po nečednih krajih. Delila je, česar je bilo treba, da tudi tolažila je, in razveseljevala je začudene ljudi, govoreča jim mile, prijazne in ljubeznjive besede. Če so jih stiskali in skerbili dolgovi, prevzela jih je ona, in iz svojega ona poplačala. Posebno usmiljeno se je skazovala otročnicam. Obiskovala jih je, kolikorkrat je mogla, sedala k njim, jih spodbujala in tolažila. Novorojene otroke jemala je Elizabeta na svoje naročje, jih pestovala, kakor bi bili njeni lastni otroci, jim napravljala potrebna oblačilca ter je vanje zavijala. Prav pogostoma se je ubogim družinam sama ponudila za kerstno botro. S tem je hotela prevzeti materno skerb za ubožne otroke, kakor bi bila dolžna kaj takega storiti.

Za pogrebom kakega bogatina ali imenitneža gredó kar cele trume sveta, ubozega pa celo o smerti malokdo čisla, in za njegovim pogrebom prav malokdo gre. Elizabeta je pa ravno pri ubogih merličih posebno rada opravljala tisto delo usmiljenja, ki se mu pravi „mertve pokopavati“. Z lastnimi rokami je zavijala merliča, in pogostoma za to svojih rjuh prinesla. Pogostoma je celo noč prečula pri merliču, in potem mu je šla za pogrebom, med potjo pobožno molila, kakor da bi bila pokopavala kakega človeka iz svoje bližnje žlahte.

Sv. Elizabeto malajo večkrat, kako ima rože v predpasniku. Da jo tako slikajo, prihaja od neke povesti, ki jo o sv. Elizabeti že mnogo sto let pripovedujejo. Pravijo,

da je šla nekda j po hribu doli, ter ubogim nesla vsakoršnih jedi. Nenadoma jo sreča grof ter jo praša, kaj da ima. Rada bi bila dobro svoje delo zamolčala, in torej po navdihu sv. Duha odgovori: „Rože imam, da si venec spletem.“ Grof na to pravi: „Čaj, pokaži, da vidim!“ Elizabeta odgerne, in res je imela v predpasniku najlepše rože, rudeče in bele, to pa o takem času, ko rože nikjer niso cvetele. Grof spozna, da tukaj je nekaj nadnatornega; na mestu pa, kjer se je to zgodilo, dal je znamenje postaviti v spomin.

Mogoče, da je ta dogodba le sama povest, a vendar ima v sebi globoko misel, duhovno resnico. Dobrote namreč, ki jih iz kerščanske ljubezni ubogim skazujemo, te dobrote in ti darovi se nam spremené v rože, iz katerih si spletamo venec zaslužnja. Le nekoliko pomisli, kaj je rožno steblo. Steblo ima svoje korenine v črni mokri persti, iz tal dobiva živež, ga vse tako rekoč sèsa; ta živež ali ta sok gre v veje, v vejah se čudno spreminja in pretaka, in naposled se prikaže zeleno perje, cvetoče in lepo dišeče rože. V zemlji pač ni prijetnega duha, ni rudeče in bele barve, v tleh ni zelenega perja ne okroglosti, ki jo perje ima, in vendar prihaja vse to iz perstnih tal. Rožno steblo je tako pristvarjeno, da ima tako moč v sebi, k temu pride še toplo, žarko solnce, ki v stebalu tako dela in sok spreminja. Kos kruha ali mesa, kozarec vode, voz derv, par nogavic ali črevljev, srajca ali kako drugačno oblačilo, goldinar ali tolar, vse to je, bi djal, iz persti, iz zemlje, brez življenja, brez posebne lepote in brez višega pomena. Če pa ti kaj tacega imaš, pa iz kerščanskega usmiljenja uboščeku daš, tedaj se pa ta dar spremeni v rožo, pa v tako rožo, ki je pred Bogom lepa in ki pred Bogom prijetno diši. In če si boš dosti taci rož nabral, boš si spletel venec, in s tem vencem na glavi se boš prikazal pred božji prestol, tje gori nad zvezde. Kerščanski dobrotnik je zatorej podoben rožnemu stebalu, zato ker pozemsko blago spreminja v rože dobrih del usmiljenja. Solnce pa, ki dobrotnika nagiba in mu ogreva serce, da se pozemsko v nebeško spremeni, malovredno pa v drago, to solnce je sv. Duh, ki s svojo ljubeznijo in s svojo toploto sije v kerščanska serca. Okoli cerkve, ki je bila sv. Elizabeti na čast zidana, raste še zdaj veliko rožnih stebel, in to je prav lepo znamenje, ki spominja na sv. Elizabeto, na to velikansko dobrotnico ubogih, in ljudje so prav sto-

rili, da so rože nasadili okoli cerkve in okoli Prežigrada, v katerem je nekdanj ta svetnica prebivala.

„Milošnja bo vsakemu, ki jo deli, v veliko zaupanje pred najvišim Bogom.“ (Tob. 4. 12.)

Križani v postelji.

Kdor je bolan, prav za prav več terpi, kakor tisti, ki je ubožen. Kdor je pa oboje skupaj, bolan pa ubožen, ta ima še večje terpljenje; zakaj veliko siromaštvo samo že tako pritiska, kakor dolga bolezen, bolezen pa najbogatejšega človeka porine v veliko, prav veliko uboštvo, v tako siromaštvo ga pripravi, da še berač ne menja ž njim. Tega si nihče ne more prav misliti, kaj se pravi bolan pa ubožen biti. Najmanj pa vedo taki ljudje, ki so zmiraj zdravi, in katerim se zmiraj dobro godi; taki ne morejo umeti, kako žalosten je stan bolnika, ki je ubožen, ali pa siromaka, ki je bolan. Samo ljubezen čuti kakor mati, samo ta prav iz serca skerbi za uboge bolnike, ta se joka z jokajočimi, in terpi s terpečimi.

Takrat je bila tudi po Nemškem neka bolezen zelo razširjena, bolezen, ki se dobiva zdaj samo še na Jutrovem, ostudni spuščaji, srab ali nekakšne gobe. Taki bolniki veliko terpijo, pa imajo tudi po vsem životu in po vsem obrazu gnjusobne bule, ture in otekline. Bolezen je nalezljiva in muči in trapi človeka po dvajset in trideset let, dokler naposled živ ne sègnije, in dokler ga smert ne pograbi. Ker taki gobovi ne morejo živeti med drugimi ljudmi, in ker pravijo, da je vse nalezljivo, za kar primejo, ne morejo in ne smejo nič delati, nič obertovati, da bi si kaj prislužili, in tako pridejo še v najbritkejšo uboštvo.

Take gobove bolnike je imela Elizabeta posebno rada. Kjer jih je dobila, je k njim sedla, jih tolažila, rekoč, da če bodo ta prenesrečni svoj stan poterpežljivo prenašali, tamkaj v večnosti ne pridejo v peklo, ampak da bodo za svoje terpljenje in svojo poterpežljivost veliko plačilo dobili. Ko jih je bila tako ljubeznjivo in priserčno nagovorila, da so bili siromaki voljni, udani in poterpežljivi, jih je še z obilno milošnjo obdarovala, preden je odšla. Ko je bil veliki četrtek, pa reče skupaj pripeljati vse gobove iz okolice, in ko so bili skupaj, jim umiva roke in noge, in v Kristusovi ponižnosti jim je poljubljala rane, ture.

Tako je; ta čudna svetnica je imela zares nekaj takega, kakor ima sin božji v sv. Rešnjem telesu. Najsi bo človek še tako zveržen in sključen in shromljen, najsi ima obraz še tako grozno od raka razjeden, tako da vsak od njega beži: ljubi Zveličar pa vendar rad v sv. obhajilu k njemu pride, prav rad, tako rad, morebiti še rajši kakor k marsikteri mladi in zdravi osebi. Ravno tako rada je hodila tudi Elizabeta, kakor ne bi imela telesa, kakor bi bila samo še duša brez mesa in kervi, k najostudnejšim in najgeršim bolnikom. Dotikala se jih je brez strahu, kakor bi kak drug prijemal ljubkega otročiča. Nekdaj se primeri, da pride k nji gobov bolnik, ki je pa imel na glavi še drugo, strašno gnjusno bolezen. Marsikaka bravka bi se stresla in ušla, ko bi jej natanko popisaval na suhem papirji to bolezen. Mlada deželna grofinja pa siromaku veli, naj sede na vertu na tla, in potem je Elizabeta opravljala nad gnilcem delo, kakoršnega bi ne bila storila največa beračica, tudi ne za veliko plačilo. Elizabeta je djala bolnikovo glavo na svoje naročje, mu strigla z gnojnino prisušene lase, mu omivala in zavezovala glavo. Ko je to delo opravljala, pridejo njene gospe. Elizabeta pa, namestu da bi se bila sramovala, ali pa obraz nabrala v pobožne gube, se je smijala. In res, prava kerščanska čednost je zmeraj vesela, in le samo na se malo gleda. Včasih stori kako težko dobro delo, kakor igraje, ali pa kakor za šalo.

Deželni grof, njegova soproga Elizabeta in grofova mati so bili v nekem drugem gradu, Novi grad imenovanem. Ljubeznjiva Elizabeta nikjer ni imela pokoja, tudi tukaj si ga ni dala, ter tudi tukaj je skerbela, da bi ljudem olajšala siromaštvo. Sofija, grofova mati, je bila tega prav nejevoljna; kajti imenitni, posvetni ženski se nobena reč ne zdi tako neslana, nesterpljiva in budalasta, kakor če se visokorodna kneginja tako po materno peča s preubožnimi in nesrečnimi ljudmi, kakor bi bili njeni otroci. Pride neki gobov siromak, ki je bil majhne postave, oduren in gerd pa tako, da se nihče zanj ni zmenil. Ta sirota se je zdel Elizabeti kakor dobra najdba. Okoplje ga, ture in bule mu namaže z zdravilnim oljem, in potem ga spravi v posteljo — grofovo. Ko je stregla temu nesrečnemu človeku, pa pride Ludvik domu. Kakor bi trenil je stara grofinja po konci, ter mu hiti Elizabeto zatožit, kaj počenja. „Le semkaj pojdi, pa poglej“, je djala, „kakšne čudeže dela tvoja Elizabeta“. Prime ga za roko, ter ga

pelje v njegovo spalnico, in pravi: „Zdaj pa malo preglej, moj ljubi sin, kaj je; tvoja žena ti deva gobove v posteljo, v tvojo posteljo; jaz sem jej pravila, da ne, pa ni marala. Kakor je videti, bi rada imela, da bi bil gobov še ti.“ Deželni grof potegne zagrinjalo spred postelje, pa kaj vidi? — Jezusa Kristusa, to se pravi: Bog mu je zdajci odperl dušne oči, mu užgal živo vero, in s to vero je spoznal, da siromašni bolnik je Kristusov ud, in zatorej ga je grof ljubeznjivo in spoštljivo pogledal, napuhnjena grofova mati pa je bolnika pogledovala s studenjem in zaničevanjem. Blaga Elizabeta je stala za svojim soprogom, in morda jo je skerbelo, da bi zdaj njen mož vendar ne bil nejevoljen, a Ludvik se je bil zamislil v Boga — potem se k nji oberne, in ji prijazno de: „Elizabeta, moja sestra, takih gostov mi le večkrat v posteljo deni, hvaležen ti bom. Kedar se v takih čednostih vadiš, ne daj se od nikogar ovirati.“ Grof poklekne in moli: „Gospod, bodi usmiljen meni ubogemu grešniku. Jaz nisem vreden vseh teh čudežev, to prav dobro spoznam, toda pomagaj mi, da bom človek po tvojem sercu in po tvoji božji volji.“

Tako je molil pobožni knez. — Tudi jaz in moji bravci Te prosimo, o Gospod in Bog, prav priserčno, odpri tudi nam oči, da bomo vsacega ubožnega, bolnega ali sicer nesrečnega človeka imeli za pravega uda terpečega Zveličarja, in da se ga usmilimo. Prav živo utisni v naša serca, da kar takemu storimo ali odrečemo, je Tebi samemu storjeno ali odrečeno.

„Nato bode kralj odgovoril in jim rekel: Resnično vam povem, kar ste storili komu teh najmanjših mojih bratov, to ste meni storili.“ (Mat. 25. 40.)

Ker je deželni grof svojo ženo tako lepo spodbujal, naj še zanaprej tako dobro in usmiljeno dela, je Elizabeta serčnost dobila, da je od njega še kaj več zahtevala. Prežigrad stoji visoko, in marsikteremu bolnemu in staremu človeku je bilo težko iti v hrib, da bi si pri ljubezni polni materi ubogih pomoči izprosil. Deželni grof je dovolil, in tudi sam pomagal, da je Elizabeta v znožji hriba postavila ubožnico ali ubožno hišo. Tukaj je bilo odslej o skerbļevanih 28 oseb, bolnih in hiravih. Sv. Elizabeti pa so se ti 28 ljudje zdeli, da so svetilnice, ki gorijo na čast Gospodovo. Te siromake je vsak dan sama obiskovala, in jim donašala jedi in pijače.

Poniževanje samega sebe.

Poklekni ali pripogni se, to se lahko zgodi tudi s prevzetnim srcem, ali vsaj brezmiselno, brez pobožnosti; to ni nič. Duša sama mora poklekni, in telo pripogni — to je lepo in prijetno Bogu. Zlasti pa je Bogu prijetno, če človek samega sebe zavolj Boga ponižuje.

Ves postni čas je Elizabeta še enkrat toliko molila, polovico več vbogajme dajala, in se ostrejši postila, kakor je bilo zapovedano. Veliki četrtek je vse odložila, kar je imela imenitnega in knežjega na sebi, ter se je oblekla kakor prav ubožna oseba, in tako oblečena je po cerkvah molit hodila. Potem si je preskerbela dvanajst ubogih, včasih gobovih, katerim je noge umivala, in vsakemu dajala po sreberniku, obleko in beli kruh.

Noč med velikim čertkom in velikim petkom je prečula in premolila, Kristusovo terpljenje premišljevala; kajti prav globoko si je v serce vtisnila, da Zveličar to noč tudi ni imel počitka, in da je bil vso noč neprenehoma mučen.

Veliki petek so imeli takrat navado, da so ljudje, cerkve obiskujoči, na altarje darila pokladali, vsak po stanu in premoženji. Sv. Elizabeti je bilo pa pred očmi, kako je Sin božji ta dan največje muke terpel, kako je največje uboštvo prenašal, kakoršnega največji berač ne terpi — da je bil vpričo vseh ljudi razgaljen in slečen, da je terpel najhujši žejo, da mu je to žejo povikševala še zgubljevana kri, da ni imel ne kapljice vode — kako je bil v strašni stiski do zadnjega diha, in da ni imel, kamor bi glavo položil: vse to jo je nagibalo, da se ta dan nikakor ni htela kazati imenitno gospo ali kneginjo, ampak da je htela biti ponižna dekla križanega Zveličarja, rekoč: „Danes je dan poniževanja“. V beraški obleki in bosa je rila se med ljudi, ki so jo pritiskali in suvali. V predpasniku je nesla majhne dari, kakor so jih prinašali ubožni ljudje, nekaj platna, malo kadila in kakšno voščeno svečo. Tako je obiskavala cerkve, poklekovala pred vsakim altarjem, in odlágala svoje darove.

Imenitne, visokorodne osebe so jo grajale, češ, kneginja je, pa deva na altar tako pičle in beraške dari. Ravno tukaj, so mislili ti ljudje, se mora izkazati z bogatimi darovi, in drugim dati lep izgled, da jo posnemajo. Ti ljudje so pač tako sodili, kakor svet sodi vse duhovne

stvari, namreč postransko in poveršno. Mlada gospa, sv. Elizabeta, od sv. Duha podučena, pa je pravo zadela. Na kaj gleda Bog bolj: ali na dar pa denar, ali gleda bolj na ponižnost? Knežje, imenitno darilo je pred Bogom kakor otroška igrača iz stekla ali pomalanega lesa ali papirja. Ponižno serce pa je pred njim kakor drag žlahten kamen, je lepota za ta in za oni svet. Da pa sv. Elizabeta takih malo vrednih darov ni prinašala iz varčnosti, pokazala je še tisti dan, ker je šla revežev iskat, in jim obilno milošnjo delit.

Nekaj podobnega je delala sv. Elizabeta še tudi prošni teden. Ljudje so bili takrat vajeni, da so velike gostije napravljali; posebno so se pa taki v krasnih in dragih oblekah skazovali, ki so mogli. Deželna grofinja pa je storila narobe: oblekla se je v oblačilo, storjeno iz grobe volne, ter bosa šla za križem. Pri pridigah pa, ki so bile take dni, sedla je med beračice, ker je htela, da jo imajo za beračico. Mislila je, da tako je, da tako bo Kristusa vredno počastila.

„Učite se od mene, ker jaz sem krotak pa iz serca ponižen, in našli boste pokoj svojim dušam.“
(Mat. 11. 29.)

Zadrega.

Ko je bila sv. Elizabeta že nekaj časa omožena, napravijo se štirje najžlahtnejši gospodje z Ogerskega na božjo pot v Cahe. Andrej, kralj ogerski, naroči tem gospodom preden odidejo, naj gredo skozi Turingijo, in njegovo hčer ondi obiščejo. Zakaj veliko mu je na tem ležeče, je djal, da ve, kako se njegovi hčeri godi, in kako je sploh na knežjem dvoru. Tudi naj povabijo Elizabeto pa njenega soproga, je kralj gospodom naročil, da prideta na Ogersko, kralja obiskat, ker zelo hrepeni, da bi ju še enkrat videl. Gospodje so storili, kakor jim je bil kralj naročil.

Turinški deželni grof, Ludvik, sprejme ogerske goste prav dobrotno in priljudno; in vendar ga je spravilo to obiskanje v veliko zadrego. Dobra gospa Elizabeta je bila namreč svoja najlepša oblačila, ki jih je nosila o ženitnini, sparala in zrezala in predelala v priprostejšo nošo. Grof si je mislil, če se zdaj moja žena v navadni obleki in ne v knežjih oblačilih svojim rojakom pokaže, in če bodo ti

gospodje potem doma pripovedovali, kako da Elizabeta slabo opravljena hodi, bodo na Ogerskem menili, da se Elizabeti slabo godi, in da ne ravna jo ž njo, kakor se s kneginjo spodobi, zlasti ker ti ljudje — na Ogerskem — veliko derže na lepo obleko. V takih skerbah gre Ludvik k nji in pravi: „Ah, ljuba sestra, gospodje od tvojega očeta so prišli. Če te bodo videli, da si tako slabo oblečena, da nisi v knežji obleki, bode naju obadva sram; časa pa tudi ni, da bi si kneginjsko opravo naredila, obleko po stanu. Preveč skerbiš za ubožne, nase pa zabiš.“

Dobre gospe Elizabete pa taka novica kar nič ni osupnila. Prijazno mu je djala: „Ljubi brat, le potolažen bodi. Jaz se bom našim gostom že tako izgovorila, in ž njimi ravnala tako prijazno in priljudno, da bodo radi pri nas, in da me bodo tako veseli, kakor bi nosila najlepši obleko.“

Grof odide, Elizabeta pa poklekne in prosi Boga, naj se reč tako izide, da bo dobro. Rekla je: „O Gospod Jezus Kristus, najmilostljiviši in najzvestejši oče, sladki tolažnik ubogih in stiskanih, prijatelj in gotovi pomočnik vsem, ki v Te zaupajo, pomagaj mi, pomagaj svoji dekli, ki je iz ljubezni do Tebe vso lepotijo razdala.“ Nato se napravi, kakor je vedela in znala, in kolikor ji je priprosta obleka dopustila. Sedaj se poda k svojim deželanom. Tukaj pri svojih rojaki pa je kazala toliko priserčnost in toliko ljubeznjivost, da se je gostom zdela prav lepa in prav mila, ali kakor pravi staro sporočilo: „Elizabeta se jim je zdela tako svetla in veličastna, kakor rožna juterna zarja.“ Tudi to pripovedujejo, da se je ljudem zdelo, kakor bi bila oblečena v lepo svilnato obleko, in ogernjena z višnjevimi plajščem, z najdražjimi biseri pretkanim, na glavi pa da bi bila zlato krono imela — tako zala je bila videti, da so gospodje z Ogerskega djali, da celo francoska kraljica v svoji najlepši krasoti ne more se meriti z deželno grofinjo Elizabeto.

Ko so gostje odhajali, spremljal jih je deželni grof Ludvik doli do mesta in še nekoliko dalje. Ko se verne k svoji Elizabeti, jo vesel in začuden praša, kako je bila naredila, da se je v tako lepi obleki pokazala. Prijazno smeja se mu odgovori: „To zna Bog narediti, kedar se mu primerno zdi.“

V tej dogodbi je skrito zlato zerno dvojne resnice. 1. Kdor daje zavolj Boga in iz ljubezni do bližnjega, pa

si pri tem ne zmeni, če mu tistega daru samemu ne bo treba, tacega Bog prav gotovo ne popusti, kedar ga sila pritiska. Ravno o takih prilikah Bog rad pokaže, da je še na svetu; in ako tudi Bog čudeža ne stori, pa vendar stori, da se dogodbe tako ujemajo, da pobožni človek prec uvidi: Bog je bil tukaj, Bog je to reč vodil, njegova roka je spoznati — kak posvetnjak, človek ubožnega duha, tak pa poreče: to je le naključje, vse se je naključilo samo od sebe.

2. Ako človeka pervikrat vidimo, ogledujemo si ga po obleki in postavi, ter ga poslušamo, kako in kaj govori. Kedar pa se s človekom natančneje seznanimo, tedaj ne gledamo toliko na zunanost njegovo, ampak ga opazujemo in pretehtujemo po tem, kako se njegova duša prikazuje, je li človek razumen ali neumen, je li ponižen ali napuh-njen, je li postrežljiv ali samopriden, je li dobrega ali ter-dega serca, je li odkritodušen ali hinavsk, je li veren ali posveten. Dušna lepota ali pa dušna gerdoba se naposled vendarle prikaže, včasih tako zeló, da se potem za lepo ali gerdo zunanost njegovo še ne zmenimo ne.

*„Tako so se lepotile nekda j tudi svete žene,
upale so v Boga in pokorne bile svojim možem.“*
(I. Pet. 3. 5.)

Gostija.

Deželni grof Ludvik je sprejel povabilo kralja Andreja. Z vitezi in žlahtnimi gospami je odhajal knežji par na Ogersko okoli sv. Mihaela 1222. Andrej, kralj ogerski, se je zeló veselil, da sta prišla, in njima na čast je dal napravljati velike pojedine, veselice, igre in pa velik lov. Lahko si mislimo, kako veselo in prijetno je tukaj bilo. Ko sta po veselicah jela se zopet napravljati na pot domu na Turinško, dal jima je kralj veliko dragih daril, zlatega in srebernega krasotičja, dragocenih biserov, svilnatih in bagrenih oblek in odej. Tako se je bil kralj obnesel, da so bili tudi najzadnji grofovi služabniki bogato obdarovani. — Ko pride grof s svojo soprogo srečno v svojo domovino, bilo je kmalo potem spet veliko razveseljevanje. Zala Nežka, grofova sestra, ki jo že poznamo, ta se je bila omožila z avstrijskim vojvodom Henrikom. To se ve, da je bilo veliko vabljenja. Dohajali so grofi in plemenita gospoda z dežele, in delali so velike ženitvanjske priprave.

Kako je bilo neki pri sercu našej gospi Elizabeti, kaj je čutila njena sveta duša o tako velikih in prazničnih godovanjih? Kaj ne učé, da take veselice so kristjanu sploh nevarne? da niso za človeka, ki si resno prizadeva, da bi popolnejši bil? — To je gotovo vsakamu jasno, da celó svetnica, mila gospa Elizabeta, takih praznovanj ni mogla vnemar puščati, dokler je bila po božji naredbi v takih okoliščinah, dokler je bila deželna grofinja. Tukaj so veljale evangeljske besede: „Veselite se z veselimi“. Ko bi se veselic ne bila udeleževala, bila bi celó pohujšanje dajala, kajti rekli bi bili, da je preobčutna, da kljubuje, da je svojeglavna.

Pri tacih veselicah je največ na to gledati, kako se človek obnaša. Posvetnjak sedi pri veselicah počutno in nasladno, kakor bogatin pri svoji pojedini. Pobožnejši kristjan pa sedi kakor Kristus na ženitnini v Kani, z nebeškimi mislimi. Kristjan se varuje nezmernosti, nečimernosti, nepotrebnih pogovorov in neslanega norčevanja, sploh se varuje, da bi ne žalil Boga. Zraven pa tudi hvalo daje Bogu, da jim je dal tako obilno in tako lepih božjih darí, da se jih lahko veliko ljudi veseli, in po pameti navžije, in zatorej porabi kristjan to priliko, da reče marsikako vredno in koristno besedo. Naposled je pomniti še to, da se človek nikjer ne more bolje vaditi v čednostih zatajevanja in zmernosti, kakor ravno pri takih pojedinah; kajti ložej je zmernemu biti pri mizi, na kateri stoji voda in slabo napravljene jedi, kakor pri knežji mizi, kjer se jed sama ponuja. In zares, Elizabeta je bila tako zmerna in tako zderžna, da včasih še lakote ni prav potolažila, ko je od mize vstala.

Ako pa sprejmeš povabilo k takim praznovanjem, na pr. če obljubiš, da pojdeš na ženitnino, ali sploh na kako veselico, pripravljaj se nanjo vselej, kakor je storila sv. Elizabeta, ako nočeš, da ti veselica v nevarnost ne spravi tvoje duše. Premisli najprej, kje te skušnjava o takih prilikah najraje zalezuje: ali pri nezmernosti, ali pri nespodobnih šalah, kosmatih besedah; ali pri tem, da rad poslušáš obrekovanje, natolcevanje, krive sodbe; ali pri nečimernosti. Premisli, je li te skušnjava nagiba na razuzdanost, ali na to, da bi popolnoma pozabil na Boga. Zoper take skušnjave oboroži se, naredi si določne in terdne sklepe, prosi Boga pomoči, in kliči svojega angelja varha, naj ti pomaga, naj posebno čuje nad tabo. Morda

ti je mogoče, da svojemu sosedu pri mizi v vest veržeš to ali ono seme, kako zerno spodbudne besede, ki bode prej ali poznej zakalilo, na pr. če kdo zine kako grešno besedo, ji lahko ti daš drugačni, boljši pomen, ali da jo preslišiš, ali pa da govorjenje na drugo stran oberneš. Morda imaš priliko, koga na dobre bukve opomniti, ali mu jih ponuditi; lahko tudi kaj pripoveduješ, kaj tacega, da so drugi resnobnejši, ali kaj tacega, kar jih k dobremu spodbada; govôri o tej ali oni nesreči, priporočaj v podporo tega ali onega siromaka ali bolnika. Na vsak način ti je mogoče, da imaš dušni dobiček pri gostiji: v največi obilosti jedi in pijače bodi prav zmeren, med smehom, med pogovori, med godbo svoje misli pogostoma pri Bogu imej. — Pa dolgo tudi ne ostani; pojdi, prej ko moreš, če moreš oditi brez spodtikljeja.

Kedar si na taka in enaka razveseljevanja povabljen, se vselej bolje napraviš kakor sicer, zlasti se pa ženske pogostoma dolgo pripravljajo in napravljajo, preden vse cape nase denejo, in dolgo terpi, da vsaka guba na njih prav stoji, ali pa trak prav visi. Od veselice pa še nekteri kaj sabo domu vzamejo, kake ostanke, posebno kaj od kruha ali sladke peke, ali kako drugo sladčico. Stori tudi ti tako — toda v duhovnem pomenu. Preden greš na gostijo, pripravljaj se z molitevjo, s preudarjanjem, z dobrimi sklepi. In preden se z gostije vračaš domu, nesi sabo, kar si med gostijo dobrega storil, dušni dobiček, sad koristnih pogovorov. Če boš tako delal, nikdar se ne boš kesal, kedar pojdeš od kake gostije.

„Ali jejte ali pite ali sicer kaj delajte: vse storite v čast božjo.“ (I. Kor. 10. 31.)

Kerščanska lahkomisljenost.

Bila je spet gostija, vsi povabljeni so bili skupaj, le grofinje je še manjkalo. Ravno je hitela po stopnjicah, kar zagleda reveža, na pol nazega, ki je bil videti tako bolan in slaboten, da se je Elizabeta čudila, kako je mogel po hribu priti.

Ko siromak grofinjo zagleda, stoka ter jo za božjo voljo prosi, naj mu kaj milošnje podeli. Elizabeta pa nič denarja pri sebi ni imela, časa zgubljati tudi ni smela, ker so jo gostje že čakali. Zatoraj prosivca s tem tolaži,

da mu bo kaj z mize poslala. Ali berač s tem ni bil zadovoljen, ampak je še glasneje in silneje klical, naj mu prec kaj da. — Kaj neki je sv. Elizabeta storila?

Več sto let poprej je srečal mlad rimsk vojak, ki je imel tudi dobro serce, ravno tako berača ob poti. Bil je na pol nag, vojak pa ničesar ni imel, s čemur bi bil ubogemu pomagal, samo svoj vojaški plajšč. Prereže ga, in polovico ga da beraču. Tovarši njegovi se mu zavolj tega posmehujejo. Vojaku pa se po noči Kristus prikaže, oger-njen s polovico plajšča, ter pravi angeljem, ki so ga obdajali: „To obleko mi je dal Martin“. Zveličar pa mu je za polovico plajšča dal največe plačilo, ki je. Mlademu vojaku je dal milost, da je zdaj svetnik izmed največih svetnikov, ki ga katoliška cerkev visoko časti; ta mož je sveti Martin, škof turskega mesta (na Francoskem).

Elizabeta je storila nekaj podobnega. V svoji veliki dobrotnosti in človekoljubnosti nikakor ni mogla, da bi bila revežu odrekla, česar je prosil. Svoj dragi svilnati plajšč s sebe vzame, pa ga da beraču. Morebiti si ga je dala narediti ravno za to priliko — takrat namreč je bila navada, da ženske niso smele brez plajšča priti v imenitno družbo. Druzega plajšča ni imela; da bi bila imela kaj po dvoje, za to je bila preradodarna, je premalo čislala krasno obleko, in da bila imela obleke na izbiro, tega celó ni marala. In vendar ni smela brez plajšča med visoke goste. Zdaj ni vedela druzega storiti, kakor v svojo izbo iti in se Bogu priporočiti, naj jo reši iz zadrege.

Če pomislimo okoliščine, ali ni Elizabeta nerazumno in lehkomisljeno ravnala, oddavši plajšč? Dolžna kaj takega storiti seveda ni bila; a ravno to je na svetnikih lepota in cvet, da več dobrega storé, kakor je zapovedanega. — Gostje in grof so še zmerom čakali Elizabete, kar stopi viši dvornik v obednico, gre k grofu, in reče vpricho vseh: „Moj gospod naj sodi sam, je li pametno, da zavolj tega čakamo, kar je vaša ljubljena soproga, naša knezinja, ravno zdaj storila. Ravno zdaj je reveža oblekla in mu dala svoj plajšč.“ Dobroserčni grof se prijazno smeji z drugo gospodo vred, potem pa gre venkaj Elizabete iskat. Ko jo najde, pravi: „Ljuba sestra, zakaj ne prideš jest? tako dolgo te že čakamo.“ — Elizabeta odgovori: „Pripravljena sem, da grem“. — „Samo plajšča nimaš na sebi“, odverne grof. — Elizabeta pravi: „Nekomu sem ga podelila; taka grem, kakor sem, če ti je prav“. Zdaj

prihiti služabnica in pravi, da je ravno kar videla plajšč, da visi na obešalu. Elizabeta gre, in res ga dobi ravno tam, kamor ga je navadno obešala. Elizabeta prec poklekne, in se hitro Bogu zahvali, potem pa gre s soprogom.

Ker nihče ni mogel povedati in pojasniti, kako je oddani in darovani plajšč na svoje mesto se povernil, jeli so misliti, da se je Kristus prikazal svoji zvesti služabnici, in da jo je po tej poti poplačal in spodbudil k delom usmiljenja.

„Nag sem bil, pa ste me oblekli.“

(Mat. 25, 36.)

Nebeška obleka.

Iz davnega časa je okoli sto pisem, ki pripovedujejo, kako je sveta Elizabeta živela. V nekem takem pismu pa je brati, kako je nekdej Elizabeta razdala vso boljšo obleko, in da se še pokazati v čem ni imela, ko je bil nepričakovano prišel na obiskanje velik gospod in knez; in kako ji je potem angelj prinesel krono in knežjo obleko, in da se je na to čudno lepo oblečena pred goste prikazala.

Dasi tudi je ta reč le pripovedka iz starega časa, ima vendar v sebi globoko resnico.

Prav znamenito je, da sv. pismo tolikrat obleko jemlje za podobo, da ž njo in na nji pokaže, kakšna je duša. Na kraljevem gostovanju, ki ga Zveličar pripoveduje, tistega venkaj veržejo, ki nima svatovske obleke. Sv. apostelj Pavelj zdihuje, naj bi njegova duša ne bila naga, kedar bo smert obleko telesa vzela. V razodenji sv. Janeza pravi pa Gospod škofu laodikejskemu: „Ne veš, da si nag; svetujem ti, kupi si pri meni belih oblačil, da se pokriješ, in da sramota tvoje nagote ne bode očitna“. Ko pa sv. Janez gleda veličastvo nebes, govori o 24 starešinah, ki so najbližej prestolu božjemu, da so oblečeni v bela oblačila in da imajo zlate krone na glavi.

Obleka ni to, kar človeško telo; obleka ne raste iz njega kakor lasje; in vendar je potrebna človeku. Nazega človeka je sramotno, je nespodobno pogledati, je tako gerd, kakor je gerda obrita žival. Kaj je pa dušna obleka? — Dušna obleka mora kaj družega biti kakor duša, ali kakor to, kar iz duše raste, in mora vendar biti duši tako potrebna, kakor telesna obleka trupu. Brez te

obleke je duša nesrečna stvar, ki se mora sramovati sama sebe, in Boga in vsega sveta, kedar bo vse očitno. Od druge strani pa duhovna ta obleka daje duši toliko lepoto, da jo sam sveti Bog rad ima; ona je pred Bogom kakor v belih oblačilih in kakor z zlato krono na glavi.

Ta obleka je to, kar cerkev imenuje posvečujočo milost, tista obleka, ki smo jo zgubili po Adamovem grehu, ktero nam je pa Kristus pridobil in ktero duši podeljuje sv. Duh; ta obleka sv. Duha nas Bogu spodobi, in nas stori otroke nebeškega Očeta. Posvečujoča milost je duši to, kar je solnce zemlji. Kar je lepega na zemlji, kar rodovitnega, vse življenje na zemlji prihaja od solnea. Naj mine solnce, in zemlja bi bila potem prežalosten kraj, zmerznena kepa, pokrita s temno nočjo. Taka je s človeško dušo. Brez posvečujoče milosti je duša pred Bogom temna, merzla, odurna, kakor deževna noč v pozni jeseni. Ako ima pa duša posvečujočo milost, tedaj je lepa, ker Duh božji vanjo sije s svojo ljubeznijo. Zatorej ljubi taka duša vse, kar Bog ljubi, ravno zato, ker Duh božji v nji prebiva, in ji ljubiti pomaga; taka duša ljubi Boga in ljudi in vse dobro.

Sicer je telo več vredno ko obleka. Tukaj pa je narobe: obleka je več vredna ko duša — in brez te obleke je duša siromaško, nesrečno bitje. To dušno obleko dobimo v sv. kerstu, pa jo tudi zgubimo, kedar smertni greh storimo; pa si jo zopet kupimo, če se resnično spokorimo, če zakrament sv. pokore vredno prejmemo. To obleko moramo varovati, varujemo pa jo tedaj, kedar se greha ogiblremo, kedar veliko molimo, kedar po vrednem prejmljemo sveto večerjo, kedar iz ljubezni do Boga dobro delamo. To obleko mora vsak imeti, kdor hoče v nebesa priti.

„Vi vsi ste otroci svetlobe in otroci dneva; z nočjo in s temo nimamo nič opraviti.“

(I. Tes. 5, 5.)

Sвета ма́ша.

Dobra dela so ali živa ali mrtva; mrtva pa so on-daj, kedar jih delaš iz hinavstva, iz sebičnosti, iz pristranosti, iz strahu, da bi kaznovan ne bil. Pred Bogom so dobra dela še le tedaj živa, ter imajo še le tedaj svojo

ceno, če so zavolj Boga storjena, tedaj če so verska. Ravno zato je življenje polno čednosti in dobrih del tudi življenje polno molitve. Zakaj molitev je, ki človeka nagiba, in mu daje moč, da dobro dela, in molitev dobra dela Bogu posvečuje. — Molitev pa je taka, kakoršna je duša, iz ktere molitev prihaja. Če je duša z grehi omadežana, je pač tudi molitev iz te duše kakor rastlina, razjedena od gosenic, je vsa onesnažena. Ktera duša pa je brez greha? Moja in tvoja gotovo ne. Bog pa je skoraj strašno svet, in naša siromaška molitev iz naše grešne duše je pred njim ravno taka, kakor slaba jed v nečedni posodi. In človek bi moral skoraj vse zaupanje zgubiti, da bi še molil, ko bi takega sredstva ali pomočka ne bilo, s katerim naši bolni molitvi pomagamo, s katerim ji pridobivamo pred Bogom veljavo, dopadljivost in pa vrednost.

Pomoček je pa ta, da našo molitev ponujamo in pri-
našamo Bogu po našem Zveličarju in po našem Sredniku, ki neprenehoma za nas prosi. On je za nas plačal najvišjo ceno, plačal je s svojo božjo osebo; v najstrašnejšem terpljenji in največi sramoti je radovoljno končal na Golgati svoje sveto in bogoslužno življenje. In ta dar, ki je nezmerne vrednosti, je nam dal in nam zapustil, tako da morejo po Kristusu odpuščenje doseči vsi grešniki, da vsa dobra dela, in vse poterpežljivo preneseno terpljenje po Kristusu zadobi večno vrednost, da vse molitve, storjene v njegovem imenu, postanejo močne in silne, tako silne, da v nebesa prederó. Zavolj tega se sklepajo tudi vse cerkvene molitve z besedami: „Po našem Gospodu Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, ki s tabo živi in kraljuje, v edinosti s sv. Duhom, na vse vekomaj. Amen.“

Gospodu našemu pa ni bilo dosti, človeški med ljudmi prebivati, iz goreče ljubezni, in pa v velikih bolečinah na križu umreti; hotel je tudi, da poznejšim kristjanom zapusti, ne samo suh spomin, ampak da jim zapusti svojo lastno osebo, sebe, Boga in človeka, in pa tisto velikansko daritev, katero je bil sam opravil. Rekel je: „Jaz ostanem pri vas vse dni do konca sveta“. In to svojo besedo je spolnil, ko je postavil daritev svete maše. Od povzdigovanja je namreč Kristus popolnoma pričujoč, s svojim telesom in s svojo kervjo, s svojim duhom in s svojo priprošnjo. Ljudi, ki so v cerkvi, on vidi s človeškimi očmi, kakor je videl Marijo in Janeza pod križem. On moli in prosi za ljudi, kakor je na križu molil in prosil za svoje

sovražnike. Tvoje prošnje on posluša in je sprejema kakor je poslušal in sprejel prošnjo desnega hudodelnika, in tvojo molitev on vklepa v svojo mogočno priprošnjo. Na Golgati se ti kaže Kristus v podobi nazega, kervavega hudodelca, na altarji pa se kaže v podobi ponižne hostije.

Kako je bilo pa s sv. Elizabeto v tej zadevi? — Tako le. Elizabeta je imela terdno in živo vero, in zato jo je zmeraj silno vleklo k altarju, da bi svojo molitev po Kristusu močno in mogočno storila. Vsak dan je šla k sveti maši. Kakor je pozvonil pervikrat, je veselo in goreče hitela doli v Izenak v cerkev, tako da jo ženske, ki so jo spremljale, še dohajati niso mogle. Svojo pobožnost je začenjala s tem, da je najprej nekolikrat pokleknila, in potem nekatere molitve opravila za tiste zadeve, v katerih je ravno takrat bila. Po spremenjenju sv. hostije gledala je vanjo in v kelh z vero, z upanjem in z ljubeznijo, kakor tudi nebeški Oče gleda večni dar, v katerem se njegov Sin daruje samega sebe za človeštvo.

Enkrat je Elizabeta zagrinjalce s svojega obraza za nekoliko nazaj potegnila, da bi mogla videti sveto hostijo. Ali zdaj je razhajala tolika svetloba ž njenega obraza, da se je pobožnemu mašniku silno bleščalo. Poznej je mašnik pravil, da se mu je tako zdelo, kakor bi bil stal sredi solnčne svetlobe. Tudi sicer so ljudje videli, kako je svetloba prihajala iz njene vere polne in ljubezni goreče duše, ko je svojo pobožnost opravljala, in kako ji je ta svetloba obdajala obličje in glavo.

Sveta maša je že marsikteri človeški rod preživela. Odkar je studenec kervi na Golgati izvirati jel, teče neprenehoma še v sveti maši, in bo tekkel do konca dni. Vsak dan se daruje sv. maša, kakor vsak dan izhaja in zahaja ljubo solnce. Kakor se na enem kraji zemlje mrači in se dani, tako prihajajo s solničnimi žarki tudi svete maše. Vsak trenutek, po dne in po noči, se kje na zemlji sveti dar opravlja in tako sta s sveto mašo dan in zemlja blagoslovljena. Zmeraj novi in zmeraj drugi ljudje se zbirajo okoli tega svetega ognja, ter si ogrevajo svoje duše, ter zadobivajo potrebnih milost. Toda milost svete maše je kakor solnce. Kjer je dobro polje in dobra setev, ondi tudi solnce množi rodovitnost, da seme kali in bogato zori — kjer je pa zemlja pusta, kjer je svet peščevnat, kjer je golo kamnje, iz takih tal tudi nič ne priraste ali prav malo, če tudi solnce sije.

„Od solnčnega vshoda pa do zahoda bo veliko moje ime med narodi, in na vsakem mestu bodo darovali, in mojemu imenu čisti dar prinašali.“
(Mal. 1, 11.)

Spovednik.

Ko je Savelj jezdil v mesto Damask, da bi tamkaj preganjal kristjane, ga zdajci obsije svetloba z nebes, in Savelj čuje glas: „Savelj, Savelj, zakaj me preganjaš?“ Praša: „Gospod, kdo si?“ Prikazen mu odgovori: „Jaz sem Jezus, ki ga preganjaš.“ Trepetaje pravi Savelj: „Gospod, kaj češ, da storim?“ Gospod mu odgovori: „Ustani in pojdi v mesto, ondukaj boš zvedel, kaj imaš storiti.“ V mestu pa je bil učenec Gospodov, po imenu Ananija, kteremu je bilo veleвано, Savla poiskati in mu dušno pomoč deliti.

Ako tedaj tak mož, ki je po čudežu spreobrnjen, in za svetovnega apostelja izvoljen, obširnega odgovora od Gospoda ne dobi, kaj mu je storiti, ampak se mu veli, obrniti se do pobožnega moža; moramo iz tega posnemati, da je volja božja taka, po kateri se imamo tudi mi ravnati. Zatorej so tudi v katoliški cerkvi vselej in povsod postavljali take može, s kterimi se ima vsakdo posvetovati, kaj volja božja od njega zahteva — to so spovedniki. Kolikor je človeku mar, da bi svoje življenje po volji božji uravnal, toliko bolj si bode prizadeval, da dobi pobožnega in razsvetljenega spovednika. Samo lahkomišljenec si bo raje drugačnega iskal in svojo dušo v nevarnost postavljal, ali nad njim se utegnejo spolniti besede Kristusove: „Če slepec slepca vodi, obadva v jamo padeta.“ Kako je pa Elizabeta ravnala?

Tisti čas je bil na Turinškem duhovnik, Konrad z imenom, ki je skoraj sveto živel, in pa tudi prav oster bil. Tega Konrada si je Elizabeta izvolila spovednika. In ker je Gospod rekel: „Karkoli boste zvezali na zemlji, bo zvezano v nebesih, in karkoli boste razvezali na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih“, je htela Elizabeta ne samo, da jo grehov njenih odvezuje, ampak tudi htela, da jo zavezuje, to se pravi, htela mu je popolnoma pokorna biti. Iz tega namena je storila posebno obljubo, da hoče spovedniku pokorna biti v vseh rečeh, ki ne se-

gajo v pravice njenega soproga. Ohranila so se tudi še pravila, ktera je Konrad napisal svoji bogoljubni spovedenki. Tako-le se glasé:

1. *Poterpežljivo prenašaj zaničevanje v radovoljnem uboštvu.*

2. *Prizadevaj si zlasti, da boš ponižna.*

3. *Ne maraj človeške tolažbe in mesenih sladnosti, ker nakopljejo duši večno terpljenje.*

4. *Bližnjemu bodi vsikdar usmiljena.*

5. *V sercu imej vedno Boga, in misli nanj.*

6. *Zahvaluj se Bogu, da te je s svojo smertjo rešil pekla in večne smerti.*

7. *Ker je Bog zate veliko terpel, nosi križ tudi ti poterpežljivo.*

8. *Bogu se vso posveti, svoje telo in svojo dušo.*

9. *Pogostoma se spominjaj, da si delo božjih rok, in in zatorej si prizadevaj, da bi bila na vekomaj zedinjena z Bogom.*

10. *Kar češ, da ti bližnji podeli in odpusti, tako tudi ti njemu; in kar češ, da ti ljudje storijo, stori jim tudi ti.*

11. *Misli zmeraj na to, kako kratko je človeško življenje, in da umerjejo stari in mladi. Zatorej vedno želi nebeškega življenja.*

12. *Svoje grehe zmeraj skesano obžaluj, in prosi Boga, naj ti jih odpusti.*

Konrad je bil skoraj ostrašljive ojstrosti. Stan, bogastvo, spol, mladost, lepota, vse to pri njem ni nič veljalo; gledal je samo na neumerjočo dušo. Zatorej pa z deželno grofinjo kot svojo spovedenko nič milejši ni ravnal, morda še terji, kakor bi bil ravnal z najubožnejšo beračico. Zgled bom povedal. Konrad je nekdanj grofinji ukazal, da pride k neki pridigi, ki jo je v Izenaku imel. Grofinja pa ni prišla. Konrad ji da sporočiti, da ker je bila tako nepokorna, odslej noče nič več opraviti imeti ž njenim dušnim stanom. Drugi dan gre grofinja k njemu in se opravičuje s tem, da jo je bila ravno njena svakinja obiskala, da je bila torej zadržana. Prav lepo je prosila spovednika, naj ji odpusti, če je grešila. Odpusti ji, pa tudi ojstro pokoro naloži; kazen je zadela tudi njene služabnice, ker so bile krive, da je bila gospa nepokorna.

Imenitne osebe, blagorodni ljudje, zlasti pa ženske, ki bi pri spovedi se rade samo pogovarjale, te bi si imele iskati prav ostrih spovednikov, na primer tacih, kakor je

bil sv. Janez Kerstnik. Po tem potu resnote bi se dala pregnati mehkužnost, lenivost, brezdelnost, nečimernost, občutljivost in domišljavost. Potem bi dobile čverstega duha, in bi znale, kakšno je terdno in verlo, jedernato in zdravo življenje kerščansko.

„Savelj praša: Gospod, kaj češ, da storim? Gospod mu odgovori: Ustani ter pojdi v mesto, ondi ti bo povedano, kaj ti je storiti.“

(Ap. dj. 9, 6, 7.)

Tanka vest.

Za svojo spovedenko je pobožni Konrad neizrečeno skerbil — skoraj preveč. Ker je bil tako ojster, se mu je zdel nepravichen neki davek, ki so ga podložniki morali grofu plačevati, davek za knežjo mizo ali živež. Konrad ni mogel poterjati, da žulijo marsiktero ubogo družino, ki morda sama nima dosti živeti, in ji davke nakladajo zato, da bogatim gostom grofovim pripravljajo pojedine in krasne gostije. Ravno tako je imel deželni grof marsikteri kos sveta, ki so si ga bili njegovi predniki siloma pridobili, ali pa sicer po krivici prisvojili. Konrad je djal svoji spovedenki, da ktere jedi pridejo na mizo iz dohodkov onih zemljišč in iz dohodkov onega davka, od tistih ne sme ničesar užiti, ako se neče udeležiti krivega blaga.

To je bila jako neprijetna reč in zelo težka naloga. Elizabeta ni mogla, da bi ne bila klicana k takim gostijam, in vendar je imela vedeti o vsaki jedi, iz čijih dohodkov je napravljena. Zakaj jesti je smela samo od tega, o čemur je vedela, da ni iz tistih davkov in krivičnih dohodkov, ampak iz pravičnih kneževskih prihodkov. Knez sam pa je bil druge misli, češ, on stvari ne more spremeniti. — Veliko je taci ljudi in taci gospodarjev, ki od svojcev ali od svojih podložnih ojstro zahtevajo, postavim od žene, od otrok, od poslov itd., da se ti ravna po volji in po glavi trinoškega gospodarja, a ne po svoji vesti in po svojem prepričanju. Razume pa se, da tako blag mož, kakor je bil grof Ludvik, ni kaj tacega zahteval, ker ni mogel biti tak satansk gospodar. Zatorej pa svoji soprogi nikakor ni branil, da bi se tistih jedi ne zderžala, ktere so ji bile po spovednikovem navodu prepovedane.

Elizabeta je hodila v kuhinjo, in popraševala po jedeh, odkod so, da bi vedela, ali jih sme ali ne sme. Včasih se je pripetilo, da je bila polna miza jedi, da je pa Elizabeta le suh kruh jedla ali pa lačna bila. Tudi služabnice so jo v tem posnemale, ker se niso htele taci jedil dotakniti. Kedar je pa zvedela, da so jedi iz pravičnih dohodkov, bila je vsa oveseljena, je tleskala z rokami in djala: „No, danes nam bo pa dišalo“.

Mi smo katoliški kristjani, torej se moramo tudi mi včasih zderžati jedi, ako tudi jih imamo dosti, in bi jih radi uživali. To vелеva cerkev o zapovedanih postnih dnevih. Kdor postno zapoved prestopa, in nima drugačne pravice, ta ravno tako greši, kakor tisti, ki uživa krivično ukradeno blago. Tak človek Evo posnema, ki je tergala prepovedani sad; tak sega po tem, kar je prepovedanega, in jé, kar se jesti ne sme. Gospod je dal cerkvi oblast, dajati zapovedi, rekoč: „Kar boste zvezali na zemlji, bo zvezano v nebesih“, in potem: „Kdor cerkve ne posluša, vam bodi kakor nevernik“. — Ravno tako je greh, če kaj tacega ješ ali piješ, o čemur veš, da ti ne bo dobro storilo, ali da ti bo skušnjave delalo. Ravno tako je greh, če se nezmernosti udajaš, in denar zapravljaš za osladno pijačo in jed. Pri taci skušnjavah se moraš pač za Boga odločiti, ki zmernost vелеva, ali pa za trebuh, ki ti hoče gospodariti. Tukaj boš potem hitro spoznal, kako je s tabo, kaj te vlada, in kdo je tvoj bog.

„Kraljestvo božje ni jed in pijača, ampak pravica, mir in veselje v svetem Duhu.“

(Rim. 14, 17.)

Tretji red.

Ko si Elizabeta še ni bila dobila ojestrega spovednika, Konrada iz Maribora, ki bi jo vodil po poti popolnosti, imela je bila drugo dušno podporo, namreč vodila tako imenovanega tretjega reda.

Na Italijanskem v mestu Asisi je bil mlad tergovčev sin, ki sicer ni bil razuzdan, posebno pobožen pa tudi ne. Dobro volje je bil zmeraj, pa rad je v vesele družbe zahajal. To dobro pa je imel, da je bil usmiljen do ubogih, in da nikomur ni daru odrekel, če je bil ubogajme prošén. Ravno tisto leto, ko je bila Elizabeta rojena, se je bil

spreobernal tudi ta mladeneč, ter bil od sv. Duha duhovno prerojen. Ta mladeneč je bil poznej velik svetnik, sveti Frančišek Asiski. V kratkem času se je bilo zbralo okoli njega veliko jezer mož in mladenčev, ki so vse razdali, da bi samo Bogu živeli, in samo njemu služili. Živeli so v pobožnih družinah, v serčni ljubezni do bližnjega. Sredi noči so ustajali in skupaj molili. Ravnali so se po vodilu: moli in delaj. Ničesar niso imeli, in ničesar niso hteli imeti. Ubožnost so pred vsem ljubili. Vsak je imel le eno obleko, z vervjo prepasano, katero je nosil, dokler je bila za kaj. Ako so vsakdanjskega kruha več priprosili, kakor je bilo vsakemu treba, delili so ga revežem. Živeli so v resnici prav apostolski, in bili so kvas ali sol, s katero je hotel Bog tedajne spridene kristjane poboljšati.

Frančišek je hodil po mestih in vaseh, Kristusa označujoč. Beseda tako svetega moža je veliko poslušalcev privabila, in jim globoko v serca segla. Veliko ljudi obnjega spola je bilo pripravljenih, vse pozemsko zapustiti, in Frančisku se pridružiti. Toda bile so ovire, okoliščine, ki so nekterim v Frančiškov red stopiti branile; ali so imeli skrbeti za onemogle starše, ali tudi sicer niso mogli svoje družine zapustiti. Da bi tudi tem ljudem njih dobra volja kaj sadu rodila, in nerodovitna ne ostala, naredil jim je Frančišek vodilo, predpis, t. j. pravila za take, ki morejo med svetom biti, ki pa vendar hočejo spokorno živeti, in zasluženja Frančiškovega reda deležni biti. Vodilo je bilo od raznih papežev odobreno in poterjeno, tem pa ki ga sprejemejo, in po vodilu živé, mnogi odpustki podeljeni. Udom tega reda se pravi tretjeredniki ali tercijari, in so, kakor pravimo, tretji red.

Dolžnosti ali zaveznosti, ki jih tretjeredniki prevzamejo, so ob kratkem te-le: Najprej morajo krivico popraviti, s sovražniki se spraviti, bolnike obiskovati, če morejo, in sploh deset božjih zapoved natanko spolnovati. Nosijo se po svojem stanu, priprosto, ponižno, brez lepotičja, in zlasti nič svilnatega. Ogibati se imajo vseh očitnih veselie, na pr. iger, gledališč, plesov, in drugih nacestnih kričunov. V sredo, petek, in saboto se zderžavajo mesnih jedi; o petkih in kvaternih dnevih pa se tudi še tako postijo, da se le enkrat nasitijo. O velikih praznikih v letu hodijo k spovedi in k sv. obhajilu. Vsak dan omolijo sedmere dnevnice, kakor jih imajo v svojih bukvicah, če pa teh

ne, molijo v enem dnevu 54 očenašev, tudi lahko med delom, in gredó k sv. maši, če utegnejo. Ako so take okoliščine, jih zamore spovednik ktere teh zaveznost oprostiti. Tudi nihče pod grehom ni zavezan, kdor se vodila natanko ne derži, ampak zgubi samo zasluženje, če vodila ne spolnuje. — Vsi tretjeredniki so pa zlasti zavezani, da prav kerščansko, lepo in spodbudno živé.

Ker je sv. Frančišek svoje brate po vseh deželah pošiljal, prišli so tudi na Nemško, v Izenak. Elizabeta, ki je bila že sama tako uboga v duhu, se je prav veselila takega reda, ki si je pred vsem izvolil uboštvo. Zatorej je frančiškanom postavila samostan v Izenaku, in z dovoljenjem svojega soproga je redovnike prosila, da bi jo v tretji red sprejeli. Po takem je bila Elizabeta prva oseba, ki je v teh krajih v tretji red stopila. Njena pokorila in njene pobožne vaje so bile že poprej ojestrejšé in večé, kakor jih nova pravila zahtevajo: ali ker se je z redom sklepala, imela je njena molitev, njeni posti, in druga dobra dela veliko višo vrednost, zato ker jih je opravljala v duhu pokorščine in združena z vsemi redovnimi udi.

Če je že tako sveta oseba, kakoršna je bila sv. Elizabeta, za dobro spoznala v tretji red stopiti, da bi se ložeje varovala in ogibala nevarnost posvetnega življenja: je ta korak, ki ga je ona storila, toliko bolj svetovati vsem tistim, ki morajo med svetom živeti, in ki vsak dan čutijo in skusijo, da so slabi in grešni ljudje. Taki naj imajo kak deržaj, kako naslonilo, kako podporo. Taka podpora bi bil zlasti previdni, natanki, ostri spovednik; ali tacega ni povsod dobiti. So še drugi ljudje, ki se imajo veliko pokoriti, ki pa doslej ničesar niso storili. So spet taki, ki sklenejo pokoro delati, se poboljšati, in dobra dela opravljati; toda njih sklepi so podobni cvetju bolnega drevesa: vsako spomlad požene obilno cvetja, ki pa vsako leto odpade, še preden se sad pokaže. Drugim pa, in teh je največ, posvetni vrišč in svet sam zmeraj globočeje in zmeraj širje dušo napolnuje in Boga iz nje izganja. — Pravila ali vodila tretjega reda so pa ravno pravi pomočki zoper vse take nevarščine. Razun tega je vodilo tako pristvarjeno, da se lahko po njem ravnaajo tudi svetni ljudje, ker jim ni treba zavolj tega drugih svojih opravil zane-marjati. Po drugi strani imajo vodila tudi še to dobro, da varujejo človeka lahkomišljenosti, mlačnosti, napuha in

drugih grehov, in tako človeka vodijo k bogoljubnemu življenju, ter mu ne nakladajo pretežkih bremen.

„Moj jarem je sladak, in moje breme je lahko.“
(Mat. 11, 30.)

Človeški otrok.

Nekaj ur od mesta Izenaka je Križigrad, kamur je bila gospa Elizabeta šla, ko je bila na porodu. Leta 1222, tri dni po Marijinem spočetju, je dobila prvo dete, dečka. Blagi knez ga je bil vesel, in zato je mislil, kako bi svojo hvaležnost Bogu pokazal, pa da bi še drugim koristila. Brez odloga je hitel iz Maribora v Križigrad. Pot pa je deržala čez vodo Vêro. Čez Vêro je bil postavljen lesen most, ki ga je voda odnašala, kedar je zeló naraščala. Ludviku pride zdaj na misel, da bi čez vodo postaviti dal kamniten most. Ta most še zdaj stoji, zraven pa je prizidana lepa kapela, ki potnika vabi, naj postoji, vanjo stopi in pomisli, je li na pravem potu k Bogu.

Marsikteri pobožni starši bi lahko ravno tako svoje veselje naznanili, ko bi na pr. ob potu postavili dostojen križ, ki bi memogredočim na tihem pridigal, ali ko bi kaj dali za kako ubožno cerkev, ali ko bi kak živ tempelj božji popravili, ko bi kacega ubožnega otroka sprejeli, ko bi kako siroto oblekli, ali pa sicer kako dobro delo Bogu v zahvalo storili. Kaj tacega bi novorojenemu otroku gotovo prineslo več blagoslova in obilneje sreče, kakor če napravljajo drage in nezmerne botrine, da se ljudje opijajo in Boga žalijo.

Grof je dal otroku ime Herman, v spomin na svojega ranjcega očeta, ki je bil tudi Herman. Bogoljubni zakonski par je Bog blagoslovil poznej še z dvema hčerkama, s Sofijo in Jerico. Tudi tukaj je pokazala Elizabeta svojo posebno pobožnost. Kakor hitro je mogla v cerkev, se je napravila v volneno obleko, vzela otroka v naročje ter šla peš in bosa po dolgi kamniti stezi doli po hribu v cerkev sv. Katarine, ki je bila zunaj mesta Izenaka. Ondukaj je na altar položila svoje dete, eno jagnjiče in eno svečo, pa molila tako: „O Gospod Jezus Kristus, Tebi in Tvoji Materi darujem dragi sad svojega telesa. Moj Bog in moj Gospod, kakor si mi jih dal, tako Ti jih zopet dajem iz celega serca. Le tega Te prosim danes, le edine te milosti Te prosim, da tega otročička, z mojimi solzami porojenega,

sprejmeš za svojega služabnika in prijatla, in da mu sveti svoj blagoslov dodeliš.“ Ko je Elizabeta potem domu prišla, dala je kaki ubožni osebi tisto obleko in tisti plajšč, ki ga je imela na tem potu.

Kedar otroka v cerkev nesó, je vse veselo; saj je začetek mladega življenja. Starši želé in upajo, da bi bil otrok lep, brihten, ročen in dobro preskerbljen, da bi jim kdaj veselje delal, in da bi jim bil podpora v starih dneh — toda le ena sama želja je potrebna, vse druge želje so ničevne, želja namreč, kakor jo je bila Elizabeta izrazila, ko je vsacega otroka bosa v cerkev prinesla, ko ga je Bogu priporočala in zanj Boga prosila in želela, da bi bil pravi otrok božji. — Kedar pride človek na svet, se meni tako zdi, kakor bi bil sedel v nagliča (berzovlak). Brez prenehanja se pelje, neskončno hitro se vozi, noč in dan, od postaje do postaje, in tako dolgo naprej dervi, dokler se ne ustavi pri zadnji postaji. Ktera pa je ta? Ta je pokopališče, in v tem čakališču počiva telo in in čaka ustajenja. Duša gre še dalje, do postaje, ki se ji pravi sodba, zakaj sv. pismo pravi: „Po smerti je sodba“. Uboštvo ali bogastvo; lepota ali gerdoba, ravna postava in sključeni udje, mladost in starost, težave in veselje, visoke in nizke službe, težko in lahko delo, cvetoče zdravje ali pa vedna bolehnost — vse to strašno hitro memo hiti. Toliko da se človek zave in že postaja zgine; ničesa ne more obderžati, ničesa ne sabo vzeti. Samo nekaj je, kar sabo vzameš, ne le na pokopališčno postajo, ampak še naprej, do sodne postaje, in to nekaj je tvoje edino posestvo, veš kaj? — tvoja dobra in huda dela, in pa tvojo dušo, a ne táko, kakoršna se ljudem kaže, kakoršna je na videz, ampak táko, kakoršna je v resnici pred vsevednim in svetim sodnikom. To ti bo odločilo ali neizrečeno terpljenje ali neizrečeno veselje, in sicer tako dolgo, kakor dolgo bode Bog v nebesih.

„Vse meso se stara kakor trava, in kakor list na zelenem drevesu. Eni odpadajo in drugi rastejo: tak je zarod iz mesa in kervi: eni umró, drugi se rodé.“ (Sir. 14, 18, 19.)

Križ ljubezni.

Veliko sto let so imele tako zvane nemške dežele in deželni knezi skupnega glavarja, cesarja. Tedajni cesar je bil Miroslav II. Ta je šel z vojsko v Italijo, in torej je poklical tudi grofa Ludvika, naj pride s svojimi ljudmi. Zdaj prvi pot je imel grof za dlé časa ločiti se od svoje ljubljene soproge, ker je imel s cesarjem iti čez planine v Italijo. Bilo je h koncu zime l. 1226.

To leto pa nastane velik stradež, ki nikjer hujši ni razsajal, ko na Turinškem, in ki je terpel skoraj dve leti. Reveži so se povsod okoli klatili, po poljih in po gozdih, ter iskali korenin, lešnikov, češminja, dernulj, medvedovih hrušic, jagod in zelišč, da bi vsaj nekoliko silno lakoto si utešili. Živali, ki so lakote pocepale, in katerih mesa se sicer nihče ni dotaknil, še take živali, konje, osle, pse itd. so slastno povživali. Ali še te pregerde in preostudne hrane je zmanjkalo, in veliko ljudi je pomerlo strašne, počasne, britke smerti za lakoto.

Ako že navadni človek tolikega siromaštva ne more gledati mirnega serca, ampak se mu taki nesrečniki v serce smilijo, kako je še le ta stiska bolela usmiljeno, ljubezni polno, deželno mater Elizabeto! — Po noči in po dne si ni dala pokoja. Nesreča in stiska veliko tisočev ljudi se je tako rekoč zbirala v njenem sercu. Ravno takrat je bilo prav veliko denarja, 64.000 zlatnikov, v grofovi zakladnici, kup, za kateri je bil prodal neko veliko posestvo. Elizabeta ni pomišljevala kar nič, da bi ves ta denar za ubogo ljudstvo ne porabila. Zatem so na versto prišle grajščinske shrambe in žitnice, v katerih je bilo nezmerno veliko zerna spravljenega. Dvorjani in grajščinski ljudje so dobrotni grofinji pomisliti dajali, da bo treba cele grajščine in mesta prodati ali zastaviti, če bodo hteli žitnice zopet tako napolnjene imeti. Ali take besede in takšni oziri niso pri Elizabeti nič izdali, češ, zdaj gre za to, da ljudje, naši bližnji, za lakoto ne pomerjó. Njena ljubezen do bližnjega je bila tako odločna, tako uspešna in delavna, da je vsak dan vpríčo nje 900 revežev jesti dobilo.

Ko se deželni grof Ludvik s pota poverne, jeli so mu hišnik, zakladničar in drugi uradniki Elizabeto černiti, rekoč, da to ni dobrodelnost ampak zapravljevost, da njegova žena vse razmetava, da gre vse na nič. Ludvik pa jim odgovori: „Pustite, naj moja ljuba Elizabeta revežem

kaj dobrega stori. Kar zavolj Boga dobrega stori, naj nihče ne ugovarja: če mi le treh gradov kam ne odda, pa sem popolnoma zadovoljen. Jaz pač dobro vem, kaj pravi sv. pismo, da gospod Bogu posebno tri reči zeló dopadejo, in da jih še ljudje veliko čislajo, te so: 1. edinost med brati, 2. ljubezen in zvestoba med našimi bližnjimi, 3. zakonska dva, ki si ne delata navskriž.“

Zveličar naš pravi, da mora vsak dan svoj križ zadeti, kdor če za Njim hoditi. Veliko jezer je tacih ljudi, ki v saj časih pravijo: „Jaz nimam križa; kako ga čem zadeti?“ — Ta zgodba, ki si jo zdaj bral ali slišal, ti da na to prav dober in lep odgovor. Bogata, občespoštovana, ljubljena knezinja Elizabeta sama takrat tudi ni imela križa. Toda njena ljubezen do bližnjega jej je veliko in težkih križev naložila, naložila jej je pravi Kristusov križ, križ, da je za druge vse prenašal in radovoljno vse terpel. — Kolikor bolj in kolikor resnejši spolnuješ zapoved ljubezni, toliko bolj in toliko resnejši zadevaš križ, tako da ga imaš vsak dan dosti nositi. Zakaj ljubezen te priganja, da zvesto spolnuješ apostelnov klic:

„Nosite bremena eden drugzega, in tako boste spolnili Kristusovo zapoved.“ (Gal. 6, 2.)

Pamet in sočutje.

Poznal sem tako dobrodušne in usmiljene ljudi, da so vsakemu dali, kdorkoli jih je zaprosil, brez pomisleka, in kar so imeli pri rokah. Taki ljudje imajo sicer dober namen, toda njih darovi so pogostoma zaverženi, ker podpirajo samo lenobo, nerednost in pijanstvo. Po takem oni zametavajo dari, s kterimi bi lahko drugim pomagali, ki so jih vrednejši in potrebnejši. Tudi Bog vsakemu ne da, kar bi bilo in kar ga prosimo. Zakaj pa ne da? Ne zato, kakor bi ne mogel ali ne hotel, saj je dosti bogat pa tudi usmiljen, ampak zato ne, ker Bog daje modro, in odreče modro, kakor vidi da je človeku koristnejši.

Ker gospa Elizabeta ni dajala samo iz prirojene dobrotljivosti, ampak ker jo je vodil Kristusov duh, zatorej pri nji tudi ne najdemo slepega dajanja, razsipanja, ampak razumnost in rednost in premišljenost. Mlada knezinja je resno prevdarila, kolikim bi bilo pomagati, kako dolgo,

kako in pa s čem. Vsakemu revežu je dajala samo toliko hrane, kolikor mu je bilo treba tisti dan. Morda je bila Elizabeta sama skusila, da ubogi niso vselej dobri gospodarji, in da si ne vedó prihraniti, če imajo več, ko za en dan. Da bi pa ubogi ljudje s pripravljanjem še stroškov ne imeli, jim ni dajala žita ali moke, ampak je dajala kruh v gradu peči. In po takem je sleherni dan po tisuč ljudi na dvorišče privabil, da dobijo kruha od Elizabete, ki je bila tako rekoč živa roka božje dobrotnosti. Ravno tako je velela delati obleko, ali jo kupiti na tergu, in potem jo je razdelila tistim revežem, kateri so je bili potrebni.

Pa ti še niso bili vsi. Bilo je še veliko stotin drugih, ki so bili tudi potrebni, ki so bili pa tako bolni ali stari ali slabotni, da navkreber niso mogli. Elizabeta ni bila izmed tistih, ki se za uboštvo še le takrat zmenijo, ko je že prav grozno, in ko že povsod vanje upije, ampak ona je mislila in skerbela še za druge reveže, ki se skrivajo, ki se sramujejo, in ki so pogostoma najpotrebnejši. In kateri so bili prav posebno ubogi, tem je sama nosila jedi, ki so grajščinskim ostajale. Celó v najbolj oddaljenih krajih dežele je za siromake skerbela. Ker ni bilo njenega moža, je ta čas sama vladala, in vsem deželnogrofovskim uradnikom zapovedala, da vsi dohodki se imajo obrniti v podporo siromaškim podložnim. Uradniki bi se bili radi ustavljali, kazavši na vsakoršne pomisleke in zadržke, toda Elizabeta se ni dala premakniti, ampak je hotela, da se njen ukaz natanko izveršuje. Verh tega je dala prodati vse svoje bisere in pa vso dragotino, in s skupljenim denarjem je pomagala daljnim siromakom. Ko je pa denar pošel, stiska pa še ne nehala, dala je ubogim tudi svojo stanovsko obleko in knežje dragocenosti, opominjala pa je bolnike: „Ne imejte teh reči, da bi nečimernost pasli, ampak obrnite jih za svojo potrebo, zraven pa pridno delajte. Zakaj pisano je: Uživaj sad svojih rok, in kdor ne dela, naj tudi ne je“.

Ker je pa veliko večí dobrota, če ubogim tako pomagamo, da si z delom kruh služijo, kakor če ga živimo, in ga brez dela pohajati pustimo, zatorej je htela Elizabeta revežem dela preskerbeti. Ko se je bližal čas žetve, je sklicala vse siromake, ki so bili za delo, dala je vsakemu srajco in serp, ter jih poslala na njive žet. Da bi se po polji ne obodli, dala je tudi vsakemu par novih čevljev.

Kolikor več ima kdo z reveži opraviti, toliko bolj zadeva tudi pravo pot, kako bi se jim pomagalo. Od sv. Elizabete se moremo učiti pravo in razumno pot, kako nam je treba dobrotnim biti. Tedaj 1. Če more siromak delati, storiš mu večo dobroto, če mu dela preskerbiš, da si ž njim služi kruh, kakor če ga živiš in brez dela pustiš. 2. Velikrat je primernejši, da siromakom to, česar je treba, n. pr. hrane, obleke, sam kupiš, kakor če jim kar denarja daš v roke, češ, naj si potrebno sami preskerbé. 3. Ako podpiraš kako ubogo osebo, ali ubožno družino, ne daj jej naenkrat vsega, kar si jej namenil, ampak dajaj jej od časa do časa. 4. Tvoja dobrotnost bodi razumna tudi v tem pomenu, da ne daješ samo tistim, ki k tebi zahajajo, ampak da skrite siromake obiščeš. Marsikak človek, ki še nikdar ni beračil, pride n. pr. po bolezni v veliko stisko, in vendar si ne upa koga poprositi. V Londonu se zgodi skoraj vsak teden, da tak, ki se ne more več preživeti, léže in čaka — dokler ga lačna smert ne umori. Tiho prenašana stiska je pogostoma veliko večja, kakor tista, ki na glas upije.

„Ne obračaj svojega očesa od siromaka, in če te prosi, ne daj mu vzroka, da te kolne. Zakaj če te kolne po britkosti svojega serca, bo njegov Stvarnik slišal njegovo prošnjo.“ (J. S. 4, 5. 6.)

Obiskovanje bolnikov.

Prežigrad stoji na hribu, pod hribom pa mesto Izenak. Razun bolnišnice sredi hriba za 28 bolnikov, je dala Elizabeta še eno bolnišnico postaviti pred mestom, ki še zdaj stoji. Vsak dan, če tudi je bilo najslabejše vreme, šla je mlada knezinja po hribu, svoje siromake v bolnišnicah obiskat.

Hodila je od postelje do postelje, in spraševala vsacega bolnika, kako mu je, in česa mu je treba. In ravno tiste, katerih bolezen je bila nargnjusnejša, je s posebno gorečnostjo oskerbljevala. Podajala jim je hrane ali zdravila, jim ležišče rahljala, je prenašala in popravljala, jim čedila obraz, nos, usta, in brisala jih s svojim zagrinjalcem. Elizabeti je bilo že prirojeno, da ni mogla terpeti pokvarjenega in nečistega zraka in hude sape in smradu. Takrat pa še niso imeli tako dobrih priprav, kakor jih imajo dandanes po dobrih bolnišnicah, da se neprijetni in zoperni

duh odpravi. Zatorej se je včasih zgodilo, da so služabnice Elizabetine v omotico padle, v bolnišnico stopivši, ali pa na glas mermrale, da je toliko gnjusnega duha po bolniških sobah. Elizabeta pa je samo sebe zatajila, ter po izbah semtertje hodila, kakor bi nikakoršnega slabega duha ne čutila. Je pač čutila, kako hudo je bolniku, če vidi, da se ljudem studi. Take neprijetnosti in zopernosti je Elizabeta toliko lažje prenašala v duhu ljubezni, kolikor ostrejšje je svoje telo pokorila, in kolikor hujše si ga je v sužnost devala.

Če je imela Elizabeta še kaj časa, hodila je po okolici iskat ubožnih hiš, v katerih je bolnikom in drugim siromakom sama stregla. Nekdaj pride v uborno koč, v kateri je bil bolnik, nikogar pa ne, da bi mu bil kaj postregel. Bolnik zdihuje, da bi rad mleka, da pa sam ne more ustati in kravo pomolsti. Deželna grofinja predobrega serca gre sama v hlev, da kravo pomolze, in bolniku mleka prinese. — Ali ni Bog veliko raje videl knezinjo v kravjem hlevu, kakor marsikako imenitno oblečeno in našopirjeno osebo, ki šumeče in složno sedi v cerkveni klopi?

Pripoveduje se, da so bili včasih na takih krajih, kjer so bili zakladi zakopani, kupi gerdih reči, n. pr. črepinj, jajčjih lupin, oglovja, kebrov, itd.; če je pa kdo zanje prijel, so se pa spremenile, pravijo, v čisto zlato in srebro. Tako se le pripoveduje; a vendar je ta pripovedba gola resnica, če jo obrnemo na siromake. Kdor ubogih in bolnih in gnjusnih ljudi ne zaničuje, ampak jih tako rekoč prime, to se pravi, jih ljubeznjivo sprejme, temu se to djanje spremeni v zlato večnega plačila, tukaj na zemlji pa že v srebro lepega in plemenitega veselja. Zveličar zatorej govori: „Delajte po mojem nauku, pa boste videli, da je iz Boga“. Elizabeta se je tega velikrat prepričala. Ko je revežem in bolnikom stregla, občutila je tak mir in tako veselje, da je zato na glas molila in Boga hvalila. Nekatere besede iz takošne molitve so se tudi še zapisane ohranile: „O Gospod, ne morem se Ti zadosti zahvaliti za to, da mi dovoliš sprejemati uboge ljudi, te Tvoje najljubše prijatelje, in mi dopustiš, da jim strežem.“

Tukaj pristavlja kapucin od Kohema lepi opomin: „Tukaj pa vsacega prosim, kdor kaj ima, naj nekoliko posnema veliko radodarnost te knezinje, in naj po svojem premoženju dela usmiljenja opravlja. Velikih pokor, dolgega bdenja, veliko molitve, ojestrega posta in težkih križev in

drugih takih reči ne morete in ne marate: to pa vsaj usmiljeni bodite, da zveličanje dosežete. Mislim, da ni lajši pomočka, se za svoje grehe pokoriti, kakor ubogajme dajati“.

„Pridite, blagoslovljeni mojega Očeta! Prejmite kraljestvo, ki vam je pripravljeno od začetka sveta. Zakaj bolan sem bil, pa ste me obiskali.“

(Mat. 25, 34. 35.)

Smertna postelj, grob.

Silni prizor vidiš in tiho pridigo čuješ, če stojiš zraven umirajočega človeka. Nekteri kristjani radi obiskujejo umirajoče. Tukaj gledajo čudni strah in silno težavo, kako človeško življenje h konci gre. To stori, da so potem ponižnejši in srečnejši in resnobnejši, da za posvetnost in pozemnost ne marajo, in da se skerblijivejši varujejo greha. — Še drug vzrok je, zakaj hodi veliko dobrih kristjanov k umirajočim, namreč zato, da bi kaj pomagali tem dušam, ki so v tako neskončno veliki stiski. Sv. pismo pravi: „Kamor drevo pade, ondukaj obleži,“ t. j. kakoršna je duša tisti hip, ko se loči od telesa — je li v smertnem grehu, ali pa v milosti božji — taka pa ostane na vse veekomaj. Po vsej pravici sklepamo, kedar molimo češčenomarijo: „Sveta Marija, prosi za nas grešnike zdaj in ob naši smertni uri“. Umiranje se ne imenuje zastonj smertni boj. Terpljenje in telesne bolečine, ko se življenje razdira in ko se duša terga od telesa, bi še ne bile tako hude; ali duša, ta je v strašnem boji, ta je v grozni nevarnosti. O smertni uri pridejo še pogostoma velike skušnjave, dvoji o veri, nejevoljnost na Boga in na ljudi, grešni občutki iz stare navade, obupne misli. Hudobni duh človeka zadnjikrat napada, zato ga pa tudi z vso silo napada, da bi dušo od Boga odtergal. Ljudje, ktere je spreobernila bolezen ali smertna postelj, zlasti ljudje, ki so dalje časa v grehu živeli, taki so v posebno veliki nevarnosti, da v tistem zadnem boju vendar le onemorejo. Zakaj grešna navada, kakor pravi sv. Janez Zlatoust, je hudič, ki si ga človek sam vstvari, in ki v dušo pride, kakor hitro se ž njim ne boruje. Zatorej je veliko vredno, da okolistoječi pomagajo duši, ki je v najhujšem boju, ki ima smert in sodbo pred sabo, da jej pristopijo z molitevjo, z branjem, s prigovarjanjem.

Lepo je v življenji sv. Elizabete, da je ona vse tisto

delala, karkoli je kdaj ljubezen dobrih kristjanov izumila in storila. Določno stoji zapisano o njej, kako goreče da je umirajočih iskala, da bi jim pri strašni poti v večnost kaj pomogla. Po cele ure je molila in prosila Boga za umirajočega, naj mu dodeli srečno zadno uro. In ko je smertni boj že pojemal, storila je dobra kneginja nekaj, česar bi tudi najbližnji sorodniki ne bili storili — poljubila je umirajočemu ali pa že umerlemu obraz, na katerem je stal še smertni pot. In še ni merliča zapustila. Oblekla ga je spodobno v mertvaško obleko, ktero je bila dostikrat sama naredila.

Zdaj pa ti, bravka, pomisli, kakošen razloček je med teboj in med njo; med teboj, kedar kaj lepega vežeš ali šivaš, morebiti da lepotečiš svoje telo ali da svoje stanovanje olišpaš, ali kedar kaj delaš in meseno in poželjivo misliš na tistega, kateremu si delo namenila — in pa med njo, med kraljično Elizabeto na Prežigradu, ko je obleko napravljala merličem in ubožnim ljudem. Kaj ne, kako različno je v božjih očeh tvoje delo in pa njeno delo! Elizabeta je delala za pokop, za grob, pa tudi za večnost — in ti za nečimernost, za pohujšanje, za greh. Merliška obleka res da prej strohni ko tvoje lično vezenje, ali onkraj groba je pač veliko vredna, je draga — kaj boš pa ti imela za svoje vezenje, za svoje umetno pletenje? koliko bo veljalo tvoje delo onkraj groba? Pomisli malo!

Ker je v Elizabeti prebival duh božji, tudi v tem oziru bogatih ljudi ni več čislala ko ubožnih. Ni mogla terpeti, da bi bili merličem iz bogatih in imenitnih družin dajali nove in drage obleke, da bi v grobu strohnele, ampak si je vsigdar prizadevala in pogostoma se jej je tudi posrečilo, da se je obleka ubogim razdelila. Ubogi so jej bili tako ljubi, tako pri sercu, da je bila najrajši ubogim za pogrebom. Tudi tukaj vidimo, kako se ločijo otroci božji od posvetnih ljudi. Za pogrebom bogatega merliča gredó posvetnjaki dokaj radi, v obilnem številu, pogovarjajoči se, čredno; pogreba ubožnih se pa ogibljejo, in za takim pogrebom gredó samo ljudje, ki so sami ubožni, in med potjo molijo rožni venec.

„Svoj kruh sem dajal lačnim, in svojo obleko ubogim; in če sem videl koga izmed mojega ljudstva mertvega, sem ga pokopal.“ (Tob. 1, 17.)

Materna ljubezen.

Kdor ima Kristusovega duha, pri tem se bo posebno tudi v tem kazal, da ima sveto, spoštljivo ljubezen do otrok. Razun Najsvetejšega v tabernakeljnu nimamo ničesar vidnega na zemlji, kar bi Bogu dopadalo tako gotovo in tako zeló, kakor je nedolžni otrok. Če ljubiš otroka, in ga prav ljubiš, tedaj se v otroku srečujeta dve ljubezni, tvoja in božja, in takrat smeš reči, da si z Bogom v pravi edinosti, da si ž njim v lepem soglasji. To pa ne velja o tistih, ki ljubijo samo lastne svoje otroke, in menda tudi še drugi, ki so lepi, ki so čedni, ki so lepo napravljeni. To ni prava ljubezen, ampak je le počutna ljubezen, taka pa božji ljubezni kar nič ni podobna, in nima ž njo kar nič opraviti; saj tudi žival svoje mlade ljubi. A tuje otroke ljubiti, ki so napčni in gerdi in nadložni, ki nimajo nič prikupljivega, ta ljubezen je iz kerščanske vere, in taka prebiva v vsaki duši, ki je z živo vero in ljubeznijo božjo posvečena.

Elizabeta je bila ustanovila poseben zavod ali napravo za uboge sirote, sirotno hišo ali sirotnico. Za te uboščke je tako materno skerbela, kakor bi bili njeni lastni otroci. In ravno tiste, ki so bili najodljudnejši, najgabljiviši in najbolj pokvečeni, imela je naraje, ter jim stregla posebno ljubeznjivo, čedila jih je ter jemala na svoje naročje. Bila jim je kakor prava mati. Ne samo, da jih je kakor svoje otročiče z vsem potrebnim preskerbljevala, ampak je mlada serčiča še drugačno razveseljevala, dajavši jim vsakoršnih majhnih daril. Nekdaj je zanje nakupila v mestu mnogo takih igračic: piskerčkov, perstančkov, konjičkov, vozičkov itd. A ko se pelje v grad, se na veliki skali voz preverne. Čudno; sama se ni kar nič onesrečila, pa tudi otročje stvarice se niso nič poterle — kakor bi bili angelji varhi ubožnih otrok varovali in na rokah nosili njo in vse, s čemur je hotela otroke razveseliti.

Kedar je prišla Elizabeta v sirotnico, pritekli so otroci k nji, jo prijemali za roke in obleko rekoči: „mati, mati?“ Po pravici so imenovali ubogi sirotljeji dobrotno kneginjo svojo mater, saj tudi vsemogočni Stvarnik nebes in zemlje dopusti, da ga mi, ubogi grešniki, imenujemo očeta. Neki pisatelj iz tedajnega časa primerja to le: „Kakor se mlada piščeta zbirajo pod kokljine peroti, tako so se zbirali tudi ubogi málički pod perotmi njene maternosti, mirnosti in skerbljivosti.“

Elizabeta je imela tudi svojih otrok, in jih je ljubila in zanje skerbela, kakor more le mati skrbeti za svoje otroke — pa, kar je ubogim siroticam storila in kar je na njih ljubila, to je bilo pred svetim Bogom boljše in čistejše zlato, kakor le prirojena materna ljubezen. Bog je Oče vsacemu otroku, naj si je brezpodoben, turast ali celo trapast — to je gotovo, Bog je položil vanj v človeško truplo, demant neumerjoče duše; zatoorej Bog tolikanj ceni, kdor zavolj njega sprejema sirotnega otroka.

„In nato prime otroka, ga postavi med nje, in objemši ga jim reče: Kdor sprejme ktereга teh otrok na moje ime, mene sprejme; kdor pa mene sprejme, ne sprejme le mene, ampak tudi tega, ki je mene poslal.“ (Mak. 9, 36. 37.)

Ali si ti, moj bravec, v tem oziru tudi že kaj storil? ali tvoja vera ni še tako daleč dospela? ali tvoja ljubezen še ni tako daleč segla? — V kakšnih okoliščinah pa si? Če nisi v takem stanu, da bi mogel sirotčeka k sebi vzeti, in ga kerščansko izrediti, si morda pa vendar v takem, da naprave za take otroke podpiraš, ali pa da v kako dobrotno hišo pošlješ otroka in zanj plačuješ, tacega zapuščenega otroka, ki je v nevarnosti, da se zgubi, pokvari, naposled pa dušno in telesno pogine. Veliko je mogoče takemu storiti, ki ima kaj kerščanskega duha in pa resno voljo. V Neapolu imajo to ljubeznjivo navado, da če kaki družini otrok odmerje, si namestu njega drugzega poiščejo, ga vzamejo v hišo, ga izrejajo in oskerbljujejo, kakor da bi bilo tuje to sirotče njih lastni otrok. Glejte, tako dela, tako se kaže lepota kerščanstva. Ali bi od mojih bravecev nihče ne mogel kaj tacega storiti?

Zakonska zvestoba.

Deželni grof Ludvik se je italijanski vojski pridružil s svojimi vojaki, ker je tako cesar Miroslav zahteval. Ker so se pa te stvari le vlekle, prosil je Ludvik cesarja, naj mu dovoli nekoliko odpusta, nekaj časa, da gre v svojo deželo, pogledat k svojim ljudem, kako in kaj da je. Na potu se mladi grof poda k nekemu knezu, s katerim je bil prijatelj, čegar ime pa ni znano, morda ga iz vestnosti nihče ni zapisal, da bi kneževo ime ne bilo na škodi.

Ime grofa videli točka. Ringe vinski

Ludvik, deželni grof, je bil na dvoru tega kneza z velikim veseljem sprejet, mu skazovane vsakoršne časti, in njemu na čast pripravljene veselice in gostije. Bodisi, da so bili tedánji knezi tako nenravni in tako sprideni, da se niso sramovali pregrehe, imajoči jo za dovoljeno kratkočasje in razkošje, bodisi, da so hteli grofa poskusiti, če je res tak poštenjak — ko je stopil grof v svojo spalnico, ugleda tukaj mlado in lepo osebo. Toliko da jo Ludvik ugleda, in pri té priči pokliče svojega spremljevalca, viteza Nargila, ter mu ukaže, naj osebo nevtegoma odpravi. Potem pa mu reče: Resnično: „Ko bi prešestvo pred Bogom tudi greh ne bilo, in ko bi sramota ne bila pred ljudmi, vendar bi tega ne storil zavolj moje ljube Elizabete, da bi je ne razžalil, in je ob mirno serce ne pripravil“.

Drugi dan je hotel knez, pri katerem je Ludvik bival, s to rečjo se pošaliti ž njim, a Ludvik mu odgovori: „Vedite, stric, da za vse rimsko cesarstvo bi jaz ne storil tacega greha.“

Prešestvo je, najsi bodo okoliščine, kakoršne čejo, greh izmed največih grehov, ker zvestobo zakonsko tirja brez ozira in ojstro najprej volja božja in potem blagor ljudi. Tako ojstro je to prepovedano, da že celo poželjiva misel po drugi ženski je smertni greh, kakor govori sam naš Gospod. — Toliko je pa gotovo, da moški je toliko manj v nevarnosti tolike hudobije, kolikor razumnejša je njegova zakonska žena, in kolikor bolj si zna pridobivati možovo serce. K temu pa ni treba posebne lepote in oblačilne lišpavosti, ampak največ je treba dušne lepote, čednosti. Tako je bilo pri sv. Elizabeti. Bila je tako čednostna, tako lepega in prijetnega vedenja, da jo je mož visoko spoštoval. Pri vsem tem pa je bila zmeraj prijazna do njega, ter se njemu na ljubo zmeraj spodobno in prijetno oblačila, dasi tudi jej je sicer lepa obleka zoperna bila. Marsiktera žena je sicer poštena, delavna, pridna, po drugi strani pa je tako čudna, tako odurna, nesnažna in razbéršana, da se možu gabi. Druge res na to mislijo, da se lično napravijo, ali njih duša nima nič lepega, ampak je madežna, in taka se gnjusi ne le Bogu, ampak tudi možu. Zlasti pa je ženska ljubosumnost, nepriličnost, grižev obraz, gospodujočnost in ženska prepirljivost največ kriva, če možovo serce za njo ne bije. Ker mož pri družih ljudeh in pri družih osebah nima slišati očitanja, pač pa nahaja mnogo prijaznosti, zato ga vleče od doma, od svoje družine k tujim

ljudem; tukaj pa se vnemajo kriva nagnenja, in tako se zgodi, da kmalo pade v greh. Seveda, mož zavoljo tega nima nikakoršnega izgovora, ali ženska je tudi veliko kriva, če vse tako počenja, kakor sv. Elizabeta ni ravnala.

„Svet bodi vsakemu zakon, in čista bodi zakonska postelj; nečistnike in prešestnike bode pa Bog sodil.“
(Hebr. 13, 4.)

Serčna rana.

Vojska, ta je nekaj strašnega, ker toliko ljudi nesrečnih stori, in ker jim prevzroči toliko siromaščine, kakor nobena druga nesreča ne: Kar pa je posebno pogubljivo, je to, da je vzrok vojski tolikrat pregrešen in malopriden. Častiželjnost ali pa lakomnost velikih gospodov užge ta strašanski požar, to kervavo moritev. Gospodje sami so v nevarnem zatišji, ali veliko jezer mladenčev in mož je prisiljenih, da se kot vojaki moré, da drug družega sekajo, streljajo in pobijajo, in pogostoma še sami ne vedó, čemu. — Tisto stoletje pa, ko je živel sv. Elizabeta, in že poprej, je bila tudi velika in dolga vojska, toda veliko plemenitejši in boljši, ko največ drugih vojsk. Zakaj prvič ni bil nihče na tako vojsko siljen, drugič je bil pa vzrok lep in vzvišen, tedaj ne gerda samopridnost kacega kneza, ampak vernost celih ljudstev.

Takrat namreč je vel po kerščanskih deželah čudovit duh vernega navdušenja. Bilo je, kakor bi se bilo kerščanskim ljudstvom tožilo po sveti deželi: Španci, Italijani, Angleži, Francozi, Nemci, in bojda tudi Slovani, so preserčno želeli, da bi tiste kraje, v katerih je naš Zveličar živel in terpel, nevernikom vzeli, ter ondukaj kerščansko vlado ustanovili. Kar so sicer le posamni možje storili, namreč da so življenje svoje zastavili za vero, podavši se med nejevernike — to so takrat storili tisoči in tisoči ljudi vsacega stanu. Zapuščali so družino in dom in vse, kar je pozemljskemu človeku drazega in ljubega, ter so šli čez morje v tuji del sveta, prenašali največi težave, ter si izvolili silovito smert.

Lahko si mislimo, da tako veren, pobožen in blag človek, kakor je bil deželni grof Ludvik, ni mogel sterpeti, da bi bil doma obsedel, ter doma složno in dobro živel, pa gledal, kako se napravlja v boj toliko mož iz vsacega

stanu, in celo dečki da idejo za božjo reč na vojsko zoper nejevernike. Pa že tudi iz njegove rodovine so bili nekteri v taki vojski. Ko tedaj leta 1227 cesar Miroslav II. kerščanstvo pokliče, naj se zbira jeseni za križarsko vojsko v sveto deželo, sklene tudi Ludvik, da pojde na vojsko. Vedoč pa, da v tako imenitnih in velikih početjih ni, da bi se dal le svoji lastni pameti voditi, gre tudi še k škofu Konradu hildesheimskemu, ter se pogovarja ž njim zavolj tega. Ker pa škof grofov sklep poterdi, stori Ludvik za terdno obljubo, ter sprejme od škofa znamenje te obljube, to je križ.

Tisti namreč, ki so se zavezali, da pojdejo na križarsko vojsko, so dobili znamenje križa iz rdečega sukna ali perlenine urezano, in to znamenje so si pripenjali na desno ramo, da so po njem se spoznavali vsi vojščaki cesarske vojske. Ker je bila pa gospa Elizabeta ravno pred porodom, in ker je Ludvik dobro vedel, kako strašno hudo bi jo takošna novica zadela, jej je ni hotel povedati, dokler je ni nanjo pripravil. Zatorej si ni dal križa na ramo pripeti, ampak ga je djal za zdaj v žep, ki so ga po tedanji šegi na pasu nosili.

Nekega večera sta bila obadva skupaj, grof in njegova soproga, ter se prijazno pogovarjala. Kakor igraje seže Elizabeta v grofov žep, češ, kaj neki ima notri — notri pa križ dobi, tisto znamenje, po katerem je vsakdo vedel, da se je zadevnik obljubil na križarsko vojsko. Ko bi jej bil mož nanagloma umerl, ne bi je bilo moglo tako strahovito prestrašiti, kakor jo je ta križ. Kakor bi bilo treščilo vanjo, omedli ter se nezavestna zgrudi na tla.

Uboga žena! Terpljenje in strah in tudi slutnje so nagloma nad te privihrale in so te vergle, ko si ugledala križ. In še več: že v enem letu ti bo prinesel rdeči križ, ki si ga bila našla v žepu svojega soproga, še veliko hujšega, toliko hudega, da ga tvoje prestrašeno serce niti slutiti ni moglo! To znamenje, znamenje križa, je bilo tako rekoč majhno gorčičino zerno, iz kterega je imelo prirasti velikansko križevo drevo najhujšega in najbitkejšega terpljenja.

„Ne boj se tega, kar imaš še terpeti. Bodi zvest do smerti, in jaz ti čem dati krono življenja.“

(Skriv. raz. 2, 10.)

Udana v križ.

Ko se zave, tolaži jo grof. To se ve, da je ni tolažil z neresničnimi izgovori, s praznimi besedami, kakor so tega vajeni posvetni ljudje, ampak tolažil jo je z Bogom, ljubeznjivim verskim prigovarjanjem. Grof je rekel svoji so-progi: „Jaz grem na križno vojsko iz ljubezni do Gospoda našega Jezusa Kristusa. Menda pač ne boš zoper to, če tisto zdaj storim za Boga, kar bi imel storiti za cesarja in za državo, ko bi bilo treba“.

Elizabeta dolgo ničesa ne reče, ampak le ihti. Naposled se obóri in pravi: „Ljubi brat, če ni zoper Boga, ostani doma; če pa je, naj se zgodi, kajti zoper voljo njegovo bi te ne htela zadržavati.“ — Ludvik odgovori: „Ljuba sestra, dovoli mi, da grem, ker sem obljubil, da pojdem.“ — Dobra gospa zdaj svojo voljo uda v božjo voljo in reče: „Zoper njegovo zapoved te ne želim doma. Bog ti dodeli storiti, kar je volja njegova. Sebe in tebe sem Njemu darovala. Božja milost in pomoč bodi zmeraj s tabo; to ti vsigdar želim; v imenu božjem podaj se na pot.“

Težak sklep, velik dar serce hudo zadene. Ubogi človek mora skoraj počivati, kakor bi bil veliko rano dobil in mnogo kervi zgubil. Obadva, deželni grof in Elizabeta, posedita še nekoliko, a brez besede, molčé, tiho, zatopljena v težke misli.

Kaj sta pač mislila si kerščanska zakonska? Pač da preskerbljevanje otrok. Ko se je bila prva bolečina nekoliko ohladila, pogovarja se pobožni par, kako bode z otrokom, kateri se ima roditi, ko oče odide. — Zmenila sta se, da bosta otroka, ki ga pričakujeta, tudi Bogu darovala, in da naj se v kakem samostanu pripravlja za duhovski stan. Dobra stariša sta si pač tudi mislila, da otroku brez očeta nikjer bolje biti ne more, kakor če se koj od mladih nog v samostanu odreja, in se v kakem redu navadi nramnega bogoslužnega življenja.

Bog ne zameri, ako človek, uboga stvar, tisti hip, ko pade nanj težak križ, zastoka in se velike bolečine joka. Ali več imaš kerščanskega duha, prej se boš spet razmamil in ohrabil, in se volji božji udal. To je tudi bistvo kerščanskega življenja, nekaj tako potrebnega, da mora biti, namreč to, da ne delamo samo dobrega, ampak da tudi britkosti poterpežljivo prenašamo. Kristus je veliko dobrega storil, pa je tudi veliko hudega prestal. Koristil nam je pa

obakrat, dobro delajoč pa hudo terpeč; tudi s terpljenjem nam je veliko dobrega storil. Zatorej pa tudi vsemodri Bog za to skerbi, da je dosti terpljenja na svetu, sicer bi bilo strašno slabo na zemlji, ker bi ljudje na Boga pozabili.

„Kdor pa ne zadene svojega križa in ne gre za mano, me ni vreden.“ (Mat. 10, 38.)

Britko slovó.

Ko je bil deželni grof svoje domače stvari uredil, je sklical vse kneze in barone in gospode, ki so bili njemu podložni, določeni dan v Križnigrad. Tudi mnogo vojakov je prišlo, veliko meščanov in kmetov. Tukaj jim razodene svoj namen, da pojde na vzhod, v jutrove dežele, Bogu na čast, svoji duši na zveličanje, in kristjanom v sveti deželi na pomoč. Nato jim zaterjuje, naj mirno med sabo živé, naj bodo kerščanski do ubozih ljudi, zlasti pa naj gledajo, da vlada pravica in mir. Prosi jih dalje, naj molijo zanj, pa veliko, da bi ga Bog nesreče vároval, in zdravega nazaj pripeljal, če je to njegova sveta volja; kajti volji nebeškega veličanstva, je djal, podverže on sebe, in nje in vse, kar ima drazega. Naposled jim priporoča svojo dobro, občeljubljenost soprogo, Elizabeto, svoje ljube otročiče, svoje drage brate, svoje prijatelje, svoje ljudstvo in svojo deželo; vse pa, kar z dobrim srcem zavolj časti presvetega imena božjega, vse to priporoči varstvu Najvišega. — Ves zbor je bil osupnen, potert, v skerbah. Vojaki, sicer terdi ko kamen, in vitezi, terdni ko jeklo, bili so ginjeni. Premagani od bolečine, niso se mogli zderžavati solzá. Jokali so po svojem preljubem in dragem deželnem gospodu, ki ga bodo pogrešali, kdo ve kako dolgo, ali pa ga celó zgubili za vselej.

Da bi pa ljudje takorekoč z očmi videli, kaj Ludvika nagiba, da se podaja na tako dolgo in težavno pot, v jutrove kraje, na križarsko vojsko, dal je deželni grof v Izenaku predstavljati in ljudem kazati Kristusovo terpljenje. Poprej je bila namreč po mnogih krajih navada, da so Kristusovo terpljenje očitno tako predstavljali ali kazali, kakor zdaj po gledaliških posvetne reči. Še zdaj napravljajo vsakih deset let v Amergavi na Bavarskem take predstave, da kažejo gospodovo terpljenje; zadnja taka predstava je bila 1880. Terpljenja pa, ki nam ga kažejo podobe ali slike

križevega pota, tukaj ne kažejo v malanih podobah, ampak v živih podobah, na ljudeh. Veliko ljudi se zato pripravljajo in vadi, da bi z besedo in z djanjem prav očitno in prav jasno gledalcem vse tisto pokazali, kar nam sv. pismo o Kristusovem terpljenji pripoveduje. Taka verska igra se človeka pogostoma neizrečeno prime, in Kristusovo terpljenje se ljudem tako v serce vtisne, da ga ne pozabijo, ampak še dolgo živo pomnijo.

Takrat je bilo tudi več samostanov v Izenaku. Deželni grof je šel po vseh, jim darila dajal, ter redovnike prosil, naj molijo zanj, in mu prosijo božjega blagoslova. Nekaj ur od Izenaka stoji samostan, z imenom Rejnardovo. Deželni grof Ludovik je ta samostan posebno rad imel, ter mu skazoval svojo posebno prijaznost, benediktinci pa so mu bili prav priserčno udani. Zatorej je hotel še posebno od njih se posloviti. Iz tega namena jezdi k njim ž ženo, z materjo, otroci in bratom. Ko je bila služba božja končana, dajali so benediktinci blagoslovljeno vodo ljudem, in ker so tedaj iz klopi stopali, se knez k njim poda in vsacega posebej pozdravi, starčke in mladenčce. Najmanjše šolske dečke pa, ki so na kor pet hodili, je v svoje naročje jemal, in vsakemu čelo poljubil. Toliko ponižanje bilo je duhovnikom že nekolike preveliko, silno ginjeni začno vsi ihteti, in na glas se jokati; in veliko je bilo stoka in joka, da bodo zgubili najdobrotljivejšega svojega gospoda. Dobri deželni grof, sicer tako možat in hraber vitez, se zdaj sam tudi začne jokati. Po nekolikem premolku pa dé: „Naprej že vem, prijatelji moji, da se ne jokate in ne žalujete za stonj. Zakaj po mojem odhodu bodo na vas planili dereči volkovi, ki bodo vas in vaše reči grizli in tergali. Vem pa tudi, da Oče nebeški bo gotovo še o pravem časi črez vas razlil svoje usmiljenje, ki vam ga zdaj in vsegdar goreče želim.“ — Te in enake besede govoreč, je odhajal, poslovivši se od njih. Mnihi so ga spremljali do vrat in z veliko žalostjo in solznih oči še dolgo za njim gledali.

Grofove besede so se spolnile. Ko njega ni bilo, unele so se vojske v deželi, in rejnardovski samostan je silno veliko terpel.

„In zdaj vas priporočam Bogu, in besedi njegove milosti, ki vas more poterčiti, in vam dati dednino z vsemi posvečenimi.“ (Dj. ap. 20, 32.)

Še hujše.

Šmalkalde so bile tisti kraj, kamur so se imeli sv. Janeza dan sniti vsi, ki so se bili odločili, da pojdejo na križarsko vojsko. Tudi je hotel Ludvik tukaj slovo vzeti od vseh svojih. Pa tudi sicer se je bilo seshlo veliko ljudstva, ki je želelo svojega ljubljeneega vladarja še enkrat videti.

Ludvik najprej ljubeznjivo blagoslavlja svoja brata, zlasti starjega, Henrika, ter ju prosi prav lepo, naj spodobno skerbata za mater, za njegove otroke in njegovo ženo. Brata se jokata, in vse za terdno in sveto obetata. Ludvikova otročička pa, ki sta komaj vedela, kaj se godi, sta se tudi jokala, in očeta objemala, in mu nedolžno klicala: „Lahko noč, ata, stokrat lahko noč, preljubi ata!“ — Pač res, otroka sta imela prav, da sta očetu lahko noč voščila, kajti res je prišla dolga dolga noč.

Ko se Ludvik oberne k svoji Elizabeti, ki mu je bila najdražji na svetu, bolelo ga je poslavljanje tako silno, da samega ihtenja besedice ni mogel spregovoriti. Z eno roko prime njo, z drugo se matere oklene, obedve molče pritiske na serce, ji poljublja, in več ko pol ure ne more družega storiti, ko neprenehoma jokati. Morda slovojemanje samo še ni bilo tako britko in ni tako bolelo, da bi mu bilo dušo tako prehudo stiskalo. Morda je slutil in že zdaj občutil, kako se bo godilo njemu, in kaj čaka njegovo ženo in otroke njegove.

In mati in žena sta se ga terdno oklenjeni deržali, kakor bi ga nikdar spustiti ne hteli, in kakor da bi bili hteli siloma zabraniti ločitev. Elizabeta je na glas upila: „Gorje mi, ubogi zapuščeni ženski!“ Brata grofova in drugi vitezi so obdajali to žalujočo skupino, ljudje so se okoli gnjetli, in nihče se ni mogel premagati, da bi se ne bil posolzil; glasno tugovanje in ihtenje se je čulo povsod. In ker so se bili semkaj seshli tudi še drugi možje in sinovi, da bi šli z vojsko na drug del sveta, bili so tudi te njih svojci in sorodniki semkaj spremili, da bi se tukaj od njih še enkrat poslovili, morebiti za dolgo ali za zmeraj. Zatorej je nastalo žalovanje brez konca in kraja, neznansko tugovanje in plakanje, čuli so se zdihljeji bolečine, britko ihtenje in upitje, in vseh oči so tako rekoč plavale v solzah. Vse je se jokalo, vojaki in ljudstvo, moški in ženske in otroci, visokorodne osebe in ljudje nizkega stanu. Tako po vsi pravici je bilo to zbirališče, takrat, kjer se je vsacemu

inako storilo, prava „dolina solz“, kakor se naša zemlja sploh imenuje.

Povsod in vsikdar in neprenehoma se ljudje v ljubezni zraščajo. Posebno je pa družina takorekoč eno telo, po-

samni domači pa njeni udje. In ti udje se neprenehoma tergajo od telesa, in to terganje strašno boli, ta pa, ki je narazen terga, je smert. Koliko strahu in gloječih skerbi morajo po več dni in po več tednov prestajati domači, ako imajo koga izmed sebe na bolniški postelji, preden ta umerje! Kako sklí in kako pekoča je tista bolečina o času, ko umira! In kako dolgo še po smerti in pogrebu naprej tli in žge velika žalost in stok in zdihovanje! — Smert je tista neusmiljenka, ki te, ki so si najljubši in najdrajši, neprenehoma narazen reže, neprenehoma bolečine napravlja, in to grozno delo opravlja noč in dan, brez prenehljaja. Vsak dan umerje ljudi 80 do 90 jezer; samo v glavnem mestu Angleške, v Londonu, jih vsak teden umerje okoli 1500. Vsak hip, vsak trenutek umerje en človek, okoli čegar smertne postelje navadno stojé njegovi domači, in se v solzah topé. Ta neprenehoma ločitev stori, da neprenehoma teče serčna voda, solze, kri duše. Ko bi vse solze skupaj bile, ki so bile na zemlji že jokane, kako široko jezero in kako globoko jezero bi naredile! In ko bi se stakale vse solze, ki tekó vsakdan in vsako uro po celi zemlji, kako velikansko reko same grenke vode bi naredila!

Kako pa to, da predobrotni in preusmiljeni Bog toliko gorje in toliko solza na zemlji gleda in pusti? To je grenki sad greha, ternje pa osat, s katerim so vsi ljudje opletani, in kateri se je opletal celó okoli svete glave učlovečenega Sina božjega. To terpljenje je pa tudi pokora našim grehom, je sredstvo ali pomoček, s katerim nam Bog zemljo grení, da se je preveč ne oprijemljemo, je pomoček, s katerim nam Bog serce budi in potresa, da hrepenimo po boljši domovini, po tisti, kjer ni ločitve in kjer ni bolečine.

„In Bog bo obrisal vsako solzo z njihovih oči: smerti ne bo več; ne žalovanja, ne togovanja, ne bolečin ne bo več; kajti prvo je proč.“ (Raz. 21, 4.)

Najhujše.

Naposled se jima knez iz rok izvije, in le z veliko težavo prispe do svojega konja, kajti od vseh strani je ljudstvo k njemu sulo, nekteri da bi mu roko podali, drugi da bi se le njegove obleke dotaknili. Ko je deželni grof s svojimi križarskimi vitezi že odhajal, se Elizabeta še ni mogla toliko premagati, da bi ga bila že zdaj zapustila in

že zdaj se od njega ločila. Zatorej jej Ludvik dovoli, da ga spremlja do deželne meje. Molčé, v globoki prežaljenosti, v tihotni bolečini jezdila sta drug poleg drugega, kakor bi bil drug družemu za pogrebom šel, in le zdaj pa zdaj se je komu iz globočine serca prikradel kakov zdihljaj. — Ko pridejo na mejo, ubogo serce mlade gospe nikakor ni moglo, da bi se bilo že zdaj od njega ločilo. Zatorej ga spremi še en dan naprej. Ali ko je ta dan pretekkel, bilo jej je pri sercu kakor poprejšni dan; ni se mogla od njega ločiti, in tedaj ga spremlja spet en dan naprej. In ko je bil konec tudi temu dnevu, se skoraj še ni mogla odločiti, da bi bila svojega soproga zapustila. Mislila je, če bi ne bilo bolje, ko bi kar z njim šla na križarsko vojsko. To bi jej bilo skoro najljubše; po drugi strani pa jo je opominjala dolžnost, da skerbi za otroke in za deželo, in da se torej verne. Volja božja pa je bila sveti gospi vendar še več ko vse drugo, in ta misel je odločila. Zdaj pristopi k dežel-nemu grofu tudi še zvesti vitez Vargila, rekoč: „Gospod, čas je, pustite milostni gospej verniti se domū; enkrat mora vendar biti.“

Kako ljub in drag je človek komu, to se pogostoma še le tedaj spozna, ko se imata ločiti. Kako bitko, skoraj obupljivo, je marsiktere žene ali matere žalovanje, kedar zgubi svojega lastnega otroka ali pa moža! Vsaka pozemska ljubezen, če tudi je prava, hoče drago plačana biti. Cena je večkrat toliko večja, kolikor večja je bila ljubezen, cena, t. j. bolečnost poslovljanja. Deželni grof in Elizabeta sta se zdaj silno zajokala. Terdno sta se oklenila, kakor bi se nikdar posloviti ne mislila. Veliko je terpel vitez Vargila, preden je Ludvika pripravil do tega, da se je zares jel poslavlja. Naposled jej Ludvik še pokaže svoj pečatni perstan in pravi: „Preljuba moja sestra, vidiš, ta le perstan, v katerem je vdolan žlahten kamen, v kamen vrezano jagnje božje z zastavico, naj ti bo znamenje, kako in kaj je z mano. Kdor ti prinese pismo, zapečateno s tem perstanom, temu le verjemi, naj ti sporoča, da živim, ali pa da sem mertev. Moja preljubeznjiva Elizabeta, moj dragi zaklad, moja globica, vsemogočni Bog nebeški naj te blagoslavlja, tebe in sad tvojega telesa. Z božjo pomočjo naj se vse tako zgodi, kakor sva si obljubila. Ne pozabi me v svoji molitvi. Zdrava bodi, dalej se ne morem muditi, ker me gospodje čakajo. Bog bodi vsikdar z vami.“ Ludvikov spovednik, ki to poslovljanje pripoveduje, še to ljubko dostavlja,

„S temi besedami se je ljubezen ločila od ljubezni, knez od svoje preljubljene gospodinje. Ah, kdo si more misliti, s kolikim ginjenjem, s kolikim ihtenjem, in s koliko žalostjo sta se ločila! Obeh serce je silno terpelo. Zdihovanja, jokanja in vročih solza ni manjkalo. Jokala se je žena in jokal se je mož, in device so vile roke, k nebu jih povzdigujoče. Vsi so prosili Očeta v nebesih, naj dá, da se blagi knez spet zdrav poverne.“

Plemeniti križni vitez, Ludvik, se zdaj ohrabri, ter moški s svojo vojsko odjezdi. Elizabeta pa še dolgo za njim gleda, in potem, ko ga z očesom ne doseže, se na pol mertva verne s svojimi služabnicami. Bila je, kakor smertna senca, saj jo je britka bolečina in žalost tako silno stiskala. Vernila se je, kakor bi bila moža na pokopališče spremila, in kakor bi ga bili ravno kar zasuli.

Ko pride na Prežigrad, odloži vso knezinjsko lepotijo — morebiti da za vselej — ter se napravi v černo vdovsko obleko. Zdaj išče le samote in tihote, ter se potaplja v morje tugovanja, tako da je tolažiti nihče ne more.

*„Pokošeno kakor trava in posehlo je moje serce,
ker sem pozabil jesti svoj kruh. Od mojega zdiho-
vanja se prijema moja kost mojega mesa. Postal
sem kakor pelikan v puščavi, kakor sova na zidovji.“*
(Ps. 101, 5. 9.)

Menda misli marsikteri bravec, da tako pobožna žena bi se imela vendar že izjokati, in se spet ustanoviti, saj druge žene ravno tako zgubljajo može, pa se vdajo v to, kar mora biti, in se spet zravnaajo, in marsiktera je še celo vesela. Ali — Elizabeta je bila še prav mlada žena, prav nežna in ne dosti skušena, imela je mala dva otroka in enega še pod srcem. Njen mož je bil najboljši človek izmed vseh tedajnih moških. Živel sta v najlepši in najblajši ljubezni med sabo. Pomisliti je, da ljubezen, ki jo je imela sv. Elizabeta do svojega moža, ni bila samo prirodna, ampak da je bila tudi kerščanska ljubezen v Bogu in z Bogom združena, Ludvik je bil tako dober kristjan, tako pobožen in bogoljuben človek, da tacega in boljšega ni bilo v celi deželi. V čem pa je Elizabeta tolažbe iskala, ko je bila v tolikem terpljenji? Rejnardovska pisma dajo na to lep odgovor: „Osamljena knezinja se je popolnoma k Bogu obernila, in svojim poprejšnim dobrim delom je dodajala še boljših.“

Smert, kje je tvoja zmaga?

Deželni grof Ludvik je odjezdil s svojimi ljudmi, in je blezo kakor mož med moško družbo in na vanjem potovanji k sv. grobu znotraj veliko manj terpel, kakor uboga knezinja na Prežigradu, kjer jej je britka bolečina serce ujedala noč in dan. Sploh rečeno, na svetu je tak red ali taka uredba, da ima ženska navadno več terpeti ko moški.

Deželni grof Ludvik je bil vojvoda križevnikom iz srednjega Nemškega, ter je svojo vojsko peljal skozi Frankovsko, Švabsko, Bavarsko in Tirolsko v Italijo doli do Brindizija, kjer je bil cesar Miroslav z armado šestdeset tisučev, in kjer je čakal dohajajoče križevske čete. Ko deželni grof Ludvik semkaj dojde, sprejme ga cesar prav častitno, in dasi tudi je bil najmlajši knez, posvetoval se je cesar vendar ž njim najbolj, kako bi bila vojska v sveto deželo spraviti. Cesar ga vzame sabo na otoček sv. Andreja, da bi se na skrivnem in na tihem ž njim pomenkoval, berž ko ne gledé vojnih črtežev. Med križniki je bilo pa dosti taci, ki so bili iz merzlih krajev, in ker niso bili vajeni strahovite laške vročine, izcimila se je kužna bolezen, na kateri je veliko vojakov pomerlo. Ludvik jo je čutil že na otoku. Vendar pa je šel s cesarjem še do Otranta, njegovo soprogo Jolanto obiskat. A ko se je vračal, hujšala se je bolezen tako, da je komaj prišel do svoje ladije. Leže v postelj, naredi oporoko, ter želi previden biti. Jeruzalemski patrijarh mu podeli poslednje olje, in potem sv. Rešnjé telo, katero knez z veliko gorečnostjo, s terdno in célo vero kristjana, vpričo svojih vitezov in svojega zvestega moštva.

Svoje mlado in lepo življenje je Ludvik Bogu daroval že tedaj, ko se je za križ odločil. Bog pa je že zdaj segel po tem daru. Vzel mu je pozemsko življenje, in mu dal zanj lepše večno življenje. Ko se je Ludvik poslovil od svoje prelube žene, bilo mu je strašno britko. Zdaj pa, ko se je imel posloviti od zemlje, ni čutil nikakoršne britkosti. Zakaj smert ga je peljala k Tistemu, ktereга je bolj ljubil ko ženo in otroke, peljala ga je k Bogu, pri katerem je upal, da najde kdaj tudi svojo pobožno Elizabeto. Božja milost mu je pobožno serce že naprej oprostila vseh tistih vezi, ki bi ga bile na zemljo vezale. Ker je bil pravi božji vojščak, bil je popolnoma pripravljen na poziv svojega najvišega gospoda, pripravljen ubogati najvišega zapovednika

nebes in zemlje, kdaj mu poreče zapustiti mesto na zemlji, ter stopiti na mesto v nebesih.

Vedoč, da bode zdaj umerl, naroči Ludvik nekterim vitezem, naj njegovi družini sporočé, da je umerl, njegovi ženi pa nesó perstan z udelanim jagnjetom božjim. Vse, ki so stali okoli njegove postelje, prosil je za božjo voljo in pri sveti Devici, naj se ga spominjajo v molitvi, in ako se srečno povernejo s križne vojske, naj sabo vzamejo njegove ostanke domu na Turinško, ter je pokopljejo v Rejnardovem.

Ko je pa umiral in čakal nebeškega veselja, videl je golobe, bele kakor sneg, ki so letali okoli njegove postelje, in je rekel: „Lejte, lejte te golobčke, ki so belejši od snega.“ Okolistoječi so mislili, da se mu meša, ali bolnik zopet zakliče: „S temi svetlimi golobi poletim.“ In ko te besede izreče, res zapusti njegova bogoljubna duša svojo pozemsko obleko, telo. Umerl je tri dni po mali gospojnici 1227, komaj 27 let star.

Njegov spovednik, kaplan Bertold, ki je svojega gospoda na križni vojski spremljal, in ki mu je o smertni uri na strani stal, ta piše, da je sam videl te golobe, in da je za njimi gledal, ko so leteli proti solnčnemu vzhodu. Pristavlja pa: „Sveti Duh, ki se je sam v golobovi podobi prikazal nad Sinom človekovim, ko je bil kerščevan v Jordanu, poslal je angelske duhove v podobah presvetlih golobov, da so peljali blago dušo nedolžnega gospoda proti vzhodu k solncu pravice in večne svetlobe. Tako je umerl blagi kerščanski knez na tujem kakor popotnik, ker je bila volja božja, ter se ločil s tega nesrečnega sveta, in prišel, kakor zaterdno upamo, k večnemu Očetu.“

Ko je bil mladi deželni grof umerl, nastalo je silno jokanje in veliko plakanje med njegovimi ljudmi. „Ah, predragi gospod, pobožni in dobrotni knez, kako smo brez tebe na zemlji zapuščeni! Kako smo mogli tebe zgubiti, ki si bil svetloba našim očem, vojvoda na našem potovanju, ki si nam bil upanje naše vernitve! Proč od nas je vsa tolažba! Kdo nam bo zdaj vodnik?“ — Ali sredi tacega hrupa in plakanja ležal je bledi merlič, kakor lepa iz marmorja izsekana podoba, čez ktere lepo in blago obličje je razlit prečudni mir in pokoj, bi djal, kakor odsvit, ki ga je zapustila od Boga blagoslovljena duša, ko se je preselila v večni pokoj.

Marsikdo si bo mislil: Zakaj je Bog dopustil, da je tako mlad umerl? tako dober in tako izversten knez? nje-

govo življenje bilo bi mnogim koristilo, smert njegova pa tolikim žalost napravlja! To prašanje se dela in pokazuje

v duši marsiktere družine, kakor črna kertina, če je vanjo smert po koga segla. Marsikdo potoži: „Čemu ga nam Bog

ni pustil? — Na to naj odgovarja sv. apostelj Pavelj (Rim. 11, 33. 34): „Kako neizvedljive so Tvoje sodbe, in kako nepreisljivi Njegovi potje! Kdo pozna misel Gospodovo? ali kdo Mu je bil svetovalec?“ — Ti siromaško človeče, ti boš baralo neskončnega Boga? in njegove naredbe boš ti sodilo s svojo budalostjo? Ali te ni sram? ali se ne bojiš?

„Dasi je kmalo končal, vendar je mnogo let preživel. Zakaj njegova duša je bila Gospodu dopadljiva; zato je hitel, da ga odvede iz sredi hudobnosti.“ (Modr. 4, 13. 14.)

Grozna žalost.

Vitezi, katerim je umerjoči deželni grof naročil, naj povejo na Turinškem, da je umerl, odpravili so se na pot. Še le k zimi dospejo na Turinško, ravno ko je Elizabeta pričakovala tretjega otroka. Nekteri pametni in razumni možaki so djali, da je treba še nekoliko počakati s takim sporočilom, in so moževo smert prikrivali, da sv. Elizabeta porodi in se nekoliko okrepi. Njena svakinja Sofija je vsem poslom oestro prepovedala, da nihče nima mladi gospi o tem kaj čerhniti, ali sicer kaj žugniti, kako žalostna novica je prišla. Tako je tudi bilo. Mati, brata in vsi grajski in dvorni služabniki so jokali in žalovali po tako dobrem gospodu, če Elizabete ni bilo nikjer blizu. Če je bila pa vpricho, je vsakdo svojo žalost skrival in se pritajil, kakor bi nič posebnega ne bilo.

Naposled se je moralo pa vendar zgoditi. Šesti teden, so mislili, bo Elizabeta dosti krepka, da čuje strašno poročilo. Mati se je že davno izjokala, in se je torej sama pripravljala, da bi Elizabeti z lahke strani in rahlo sporočila smert njenega soproga. Z nekterimi razumnimi gospemi se poda k Elizabeti v sobo. Elizabeta jih prijazno po navadi sprejme, nič posebnega ne sluteča. Ko vse okoli nje posédejo, pravi stara mati Sofija: „Ljuba moja hči, bodi terdnega serca in ne žaluj preveč, če te je po volji božji nesreča zadela, prav za prav pa mojega sina. Saj veš, da je samega sebe in vse svoje izročil Bogu.“ Ludvikova mati je govorila te besede brez solz in brez žalovanja, in torej dobri Elizabeti še na misel ni prišlo, da bi ji bila naznanjena smert njenega moža. Mislila je, da je morda vjet, in reče: „Če je moj brat vjet, bo rešen z božjo in svojih pri-

jatlov pomočjo. Moj oče nam bodo gotovo pomagali, in tako bom potolažena.“

Zdaj ji pokaže stara mati poslani perstan in dé: „Bodi poterpežljiva, moja preljuba hči, pa vzemi ta perstan, ki ti ga je poslal, umerl je.“ — Zdaj zakliče Elizabeta: „Ah, ljuba gospa, kaj pravite?“ — „Umerl je“, ponovi mati. — Elizabeta zdaj obledi in zdaj zopet zarudi; roke se jej poobesijo, zdaj jih kerčevito sklene, in zdihuje z zamolklim glasom: „Ah, gospod Bog, ah, gospod Bog, zdaj je ves svet, in vse, kar ima ljubega, zdaj mi je vse umerlo.“ Ta notranja bolečina, kakor tleč ogenj, jo je splasila in okoli gonila, da se je po grajskih sobanah in dvoranah podila, kričaje: „Umerl, umerl, umerl!“ V obednico priletevsí, se nasloni na steno, in potok solz se jej udere, kakor dež po velikem viharji. Mati in gospe pridejo za njo, jo peljejo od zidu, in jej pomagajo, da se vsede. Kakor so znale, jo tolažijo, toda Elizabeta le joka in zdihuje in dé: „Zdaj sem vse zgubila. O moj preljubljeni brat, o moj pobožni soprog, ti si umerl in mene v revščini pustil! O kako bom živela brez tebe? Ah, jaz uboga, brezpomožna vdova, ah, jaz uboga ženska! Zdaj me tolaži Ti, ki vdovo in sirot s svojo milostjo ne zapustiš? Ah, moj Bog, tolaži me! Ah, moj Jezus, podpiraj mojo slabost!“

Gospe jo primejo za roke, in jo peljejo v sobo. Omahujoča gre ž njimi. Ko pa pride v svojo sobo, pade kakor omedlela na tla. Ko jo spet vzdignejo, začne vnóvič jokati in žalovati. Tolika neskončna žalost je ginila tudi staro deželno grofinjo, gospe in vse druge grajske prebivalce, in osem dni je vse od kraja žalovalo, plakalo in jokalo, kakor da bi bili še le zdaj zvedeli, da je deželni grof umerl. Vendar je bila bolečina in žalost Elizabetina neprimerno večá, kakor žalovanje vseh drugih.

Marsikteremu bralcu, ki nikdar nikogar ni zeló ljúbil, in ki torej tudi britke bolečine Elizabetine ne more doumeti, se bode zdelo, da bi se bila imela tako kerščanska duša, kakor je bila Elizabeta, vendar bolj utolažiti, in ne tolikanj žalovati, zlasti ker ni bila brez svetega Duha in njegove pomoči. Ali pomisli, da Elizabeta je bila podobna plamenu, ki ga močan veter za trenutek skoraj ugasne, ki pa potem toliko silnejši zagori. Če vidimo, da je še le 20letna gospa od nesreče premamljena, bomo jo pozneje tudi videli, kako veličastno zmagaúje vsako britkost, in kako dosega najvišjo stopnjo popolnosti.

Kar je bilo še pozemskega in morebiti nezmerne v njeni ljubezni do svojega moža, to se je zdaj unelo in zgorelo, in ta ogenj jo je očiščeval, da je zginila najmanjša nepopolnost iz te svete duše.

„Jaz sem prava vinska terta, in moj Oče je nogradnik. Vsako mladiko na meni, ki sad daje, jo očisti, da še več sadu rodi.“ (Jan. 15, 1. 2.)

Tertnik že terto obrezuje, preden je popke pognala. Predolge ročice in vijavke, ki ne rodé grozdja, odreže, da bi rodovitnim mladikam rodivne moči ne jemale. In kakor da bi terto bolelo, in kakor da bi čutila in se jokala, se prikažejo sreberne kapljice na obrezanih delih, in se zopet prikažejo, če jih obrišeš. Ravno tako dela nebeški Oče s kristjani, ki so prave mladike na božji vinski terti, Jezusu Kristusu. Človeka obrezuje, in odstrani od njega vse tisto, kar nasprotuje popolnoma ljubezni božji, in kar zadržuje še večo rodovitnost dobrih del. Ali tako obrezovanje pogostoma zelo zelo boli, in marsikaka solza se uterne.

Pervi rez, ktereга je nebeški tertnik storil na tej blagi terti, na duši gospe Elizabete, bil je ta, da se je ločila od svojega soproga; drugi rez je bil ta, da je zvedela njegovo smert; tretji rez pa pride zdaj, in sega v mozeg.

V nebo vpíjoče.

Če smert pograbi ktereга izmed domačih, je družina zelo žalostna, in skoraj ni misliti, da bi se velika žalost čez nekoliko spremenila v gerdo ostudno strast. Žalibog, da kaj tacega ni nič redkega, in da se dobiva tako pri navadnih ljudeh kakor v imenitnih hišah, namreč to, da se za ranjcega zapuščino žlahtniki tergajo, prepirajo, sovražijo, preganjajo. Nekaj tacega, in sicer prav gerdega se je godilo na Prežigradu.

Elizabeta je imela sinčka, Hermana. Ta je bil edini in pravi naslednik svojemu očetu, ki bi vladal deželno grofijo. Deželni vladar Ludvik sam je ukazal, preden je umerl, da Elizabeta toliko časa vlada, dokler Herman nima postavnih let, brez katerih ne more vlade prevzeti; deček je imel zdaj pa še le pet let.

Kakor je hudič peljal Zveličarja na visoko goro, in mu pokazal vse kraljevine sveta in mu djal: „Vse to ti dam

če pred me padeš in me moliš," ravno tako je hudič poslal svoje pomagače s podobno skušnjavo k Henriku, svaku mlade vdove. Sprideni in spačeni, hudobni in nepošteni dvorjani in grajski služabniki so Henriku prigovarjali, da deželna grofija je prav za prav njegova last, ker on je najstarejši knez te rodovine. Ker je njegov brat Ludvik umerl, torej je dežela njegova, kneza Henrika, ne pa dečka Hermana. Grajski zlikovci so ga priganjali, naj se ne obotavlja, ampak se dežele spotoma polasti. Da se pa to zgodi, treba je najprej, da vdovo ž njenimi otroci odpravi iz grada in iz mesta Izenaka.

Na Prežigradu bivati je prav lepo, in okolica je kakor nekaj rajskega. Morda je Henrik, gledajočemu po prelepi deželi, znotraj hudič prigovarjal: „Vse to ti dam, če me moliš.“ In Henrik je res molil zlodeja za to ceno, to se pravi, sklenil je, da se dežele siloma polasti, svojega brata ženo in otroke pa zapodi, zlasti ker je tako početje odobraval tudi še njegov drugi brat, Konrad. Vendar sta se brata sama še sramovala, da bi bila svoji svakinji v obraz kaj tacega povedala. Skrila sta se, služajem svojim pa dala povelje, naj stvar izveršijo.

Če hoče kdo kaj prav hudobnega komu storiti, tedaj se prav togoti, drugemu očita krivico, da prav daje sam sebi. Tako so delali nesramni Henrikovi malopridneži. Namestu da bi bili od kake strani ali s kako prizanašljivostjo ubogi vdovi povedali, kaj jo čaka, prilomastili so prederzno v njeno sobo. V sobi ste bili Elizabeta pa stara mati Sofija. Zdajci jo začno zmerjati, češ, da je deželo izsesala in v beraštvo pahnila, da je deželne blagajnice pograbila, da je svojega moža sleparila, da je neumno zapravljala, in beračem potuho dajala. Temu bo zdaj konec. Odslej zanaprej, so rekli, je Henrik gospodar v deželi, ona pa mora za kaznen za svoje prestopljeje na mestu iz grada se pobrati.

Kaj tacega brati je lahko. Pa misli, da bi se bilo tebi kaj tacega prigodilo, kakor se je tej kneginji, kraljični na tujem, daleč od svoje domovine, ki je ravno pred kratkem največ bolečino preterpela, da ji je zavolj nje še zdaj serce kervavelo, ki je komaj z otročje postelje ustala, ki je imela tri majhne otročiče. Pa še zima je bila, hud mráz, sredi zime.

Na tako zmerjanje in na tako strahovito napoved, pa od ljudi, ki so bili doslej njeni podložniki, ni vedela uboga vdova ničesa povedati, samo prosila jih je, naj imajo poterpjenje ž njo vsaj nekoliko časa. Stara mati Sofija pa,

ki poprejšnja leta Elizabeti ni bila vselej dobra, ta je bila vsa razdražena nad toliko hudobnostjo. Oklenila se je Elizabete z obema rokama in upila: „Pri meni bo ostala; nihče je ne bo proč gonil! Kje sta moja sinova? Jaz bom ž njima govorila!“ — Pa ravno to so hteli zaničljivi nevredneži ubraniti, in djali so: „Nič tega; koj se mora odtod pobrati!“ jo zagrabijo in obedve kneginji siloma narazen razklenejo. Grozovitnost je bila toliko, da zapuščena kneginja niti najmanjše stvarice ni smela sabo vzeti. Kakor je bila, tako so jo iz grada zapodili. Na grajskem dvorišču so jo čakale že dve dekli s tremi otročiči. Ko je stara mati videla uboge sirotice, se jej na novo serce užali, in po vsaki ceni hoče s sinovoma govoriti. Tudi zdaj ni mogla nič opraviti, kajti rekli so jej, da sinov ni doma. Skrila sta se bila ta dva dupelnika, kakor netopirja. Hudobno delo, ki sta je storila, ju je plašilo, da sta bila hrabra viteza boječa. Razjarjena in osramotena je bila mati, ker je imela tolikanj hudobna sina, ker sta tako gerdo in nečloveško ravnala z Elizabeto in njenimi otroci, in na ves glas je upila, zakaj so jo od nje ločili. Grajska vrata se odpró — Elizabeta stopi čez prag — in grajska vrata se zapró, in blaga kneginja stoji pod milim nebom zapuščena.

„Bog, zakaj si me pozabil? in zakaj hodim žalosten, ko me sovražnik psuje? Zakaj si žalostna moja duša, in zakaj me motiš? Zaupaj v Boga, ker še Ga bom hvalil, mojega Zveličarja in mojega Boga.“ (Ps. 41, 10. 12.)

Jedinščina, stiska, sila.

Zapodena iz knežjega grada, kateri ji je bil dom že od četrtega leta, stala je nesrečna vdova pred zapertimi grajskimi vratmi na puščobnem kraju. S peterimi sklečimi ranami v sercu gre v zimskem mrazu po hribu. Ni še ugasnila žalost, da je zgubila varha moža, in že je njo samo zadela taka sramota in zaničevanje, kakoršna se kneginji še nikdar ni primerila. Verh tega je morala pa še gledati svoje tri otročiče, kako prezebajo hudega zimskega mraza in se jokajo. Revnejši je bila, ko najrevniša beračica, pa nikamur ni vedela pod streho stopiti. Dojenčka vzame na roke, druga dva pa vzameta dekli.

Nečloveško je bilo to, da je bila knežja vdova iz svoje hiše zapodena, ali še hujše se jej je godilo v mestu Izenaku. To mesto je bilo polje, po katerem je Elizabeta sejala najbogatejšo setev svojih dobrot. Ko je pa zdaj v hudi zimi tu in tam poterkala in poprosila prenočišča, se jej je ravno tako godilo, kakor Mariji Devici v Betlehemu: povsod so jo odganjali in pred njo vrata zapirali. Kako to? Saj ga ni bilo Izenačana, kteremu bi Elizabeta ne bila kaj dobrega storila! — Deželni grof Henrik je dal namreč ojstro povelje, da je nima sprejeti in prenočiti noben meščan. Takemu groznemu povelju pa, če tudi je vladarsko ali knežje, povelju, ki naravno nasprotuje zapovedi božji, nima biti nihče pokoren. Tukaj velja: Bogu nam je treba pokornjšim biti kakor ljudem. Izenačani so pa narobe počenjali; krivičnega človeka so se bolj bali ko Boga. Vse mesto se je omadežalo s tako gerdo malopridnostjo, da je najboljšo ženo in najusmiljenejšo gospo brez pomoči pustilo, po mestnih ulicah tavati, z majhnimi otročiči prezebat, in veliko solz jokati. Mogoče da so ljudje še iz oken pogledavali, in neusmiljenci svojo radovednost pasli na nji, ki je skerbela za nje in za deželo kakor mati, ki je bila njihova vladarica. Odpirali so okna, vrat pa nihče ni odperl, in vendar se nam smili celó zmerzujoči pes, da ga noter pustimo.

In tako je stala najblagejša in najsvetejša kneginja, ki so jo kdaj nosila nemška tla, zunaj, na cesti, v silni revščini, brez podstrehe ali kakega zatišja, da bi v velikem mrazu ne trepetala. Gotovo je veliko terpela zavolj hudega mraza, ali še več je terpelo njeno serce, da pri svojih podložnih, ktere je tako rada imela, in kterim je toliko dobrega storila, da pri svojih ljudeh ne najde usmiljenja. Ravno v tem je pa Žveličar svojo ljubo hčer počastil, da je nekoliko tega občutila, kar je Žveličar prestal. Sv. pismo namreč pravi o božjem Sinu:

„V svoje je prišel, ali svoji Ga niso sprejeli.“
(Jan. 1, 11.)

Kristusova pevka.

Napósled pride uboga reva na koncu svojega križevega pota k neki uborni hiši, in jokaje prosi podstrehe. Gospodar je ni mogel odgnati, ker je bila hiša za tujce in prenočišča

iskajoče. In vendar je ni hotel čez noč v pravi hiši imeti, vsaj ne deželne grofinje, menda se je bal, da bi mu vladar Henrik ne zameril. Blizu pa je bil nekakšen hlev, kjer je imel gospodar staro šaro in pa svoje svinje. Gospodar svinje venkaj izžene, hlev pa doslenji vladarici, deželni kneginji, za prenočišče ponudi.

Doslej je zmeraj zdihovala: „Vse so mi vzeli, in nič drugega mi ne ostane ko molitev in Bog.“ Ko je bila pa zdaj v svinjaku, pokazala se je moč božja nad njo. Kakor se po divjem viharji oblaki vlečejo za gore, in se na zahodu jasni in na modrem nebu solnce zasiije, in se mirna, prijazna mavrica prikaže: tako je bilo zdaj v duši dobre gospe Elizabete. Po dnevu nezmernege psovanja in gerdega ravnanja, o merzli zimski noči, v največi revščini, v hlevu jej je došla velika nebeška veselost: prečudna tolažba sv. Duha jej je napolnila serce, tako da še spati ni marala.

Opolnoči pa začuje, da zvonijo v frančiškanskem samostanu. Zvonilo je k zornicam, zakaj o tem času so ustajali redovniki, da so hvalili Boga namestu spečih ljudi. Elizabeta se zravna ter gre na svoj najljubši dom, v cerkev. Bila je pri službi božji. Deželna grofinja Elizabeta sama je bila samostan ustanovila; zatorej je mislila, da ima tudi pravico, da jej mnih izpolnijo neko željo. — Kdor sicer še tega ni slišal ali bral, bi sam od sebe gotovo nikoli ne uganil, kaj je Elizabeta pozelela, kajti le sveti Duh jej je mogel kaj tacega navdehniti. Prosila je namreč frančiškane, naj zahvalno pesem zapoje in sicer v zahvalo za vse težave in nadloge in britkosti, s kterimi jo je Bog zdaj blagoslovil.

Tako se je tudi zgodilo, in ta opolnočna zahvalna pesem, zapeta v frančiškanski cerkvi izenaški, je Boga tako visoko poveličevala, kakor hvalivno petje najviših angeljev, v nekem oziru pa še bolj; zakaj angelji pojo svoje hvalivnice v velikem zveličanju, Elizabeta pa je hvalo Bogu dajala v ognjeni peči britkost. Elizabeta v vsem svojem življenji gotovo nikdar pred Bogom veličastniša ni bila, kakor je bila veličastna to uro, ko je bila uboga in zapuščena, ko je v merzli zimski noči prezebala, ko je bila v frančiškanski cerkvi, kjer jej je ljubezen božja ogrévala serce, in kjer ji je bilo serce polno hvale božje.

O rajčici, neki tici, pravijo, da kedar nevihta razsaja in silno dežuje, leti tako visoko, dokler ne pride v tako visočino, kjer je vse mirno in jasno. Tako je storila Eliza-

beta. Stori tudi ti tako. Ako veliko terpiš, povzdigni svojo dušo nad vse černe oblake, tje gori, do Očeta, ki tolažbo deli, in hvali ga, pa se ne zmeni, kaj je spodej, poveljuj ga z ravno tisto zahvalno pesmijo:

„Tebe hvalimo Boga, Tebe spoznavamo Gospoda. — Tebe, večnega Očeta, vsa zemlja povišuje. — Tebi vsi angelji, Tebi nebesa in vse moči nebeške, — Tebi kerubi in serafi neprenehoma prepevajo: — Svet, svet, svet, gospod Bog sabaoť! — Nebo in zemlja sta polna slave Tvojega veličanstva. — Tebe preslavna aposteljnov truma — Tebe zbor prerokov časti — Tebe hvali mučencev družba belo oblečena. — Tebe po širokem svetu slavi cerkev presveta, — Očeta veličastva neskončnega. — Častitnega pravega tvojega jedinega Sina. — Svetega tudi Duha tolažnika. — Ti si kralj slave, o Kriste! — Ti si očetov Sin večni. — Da nas odrešiš, se včlovečiš, ni Ti preslabo truplo Device. — Ti smerti si zelo iztergal, Ti vernim odklenil si vrata nebeška. — Ti sediš na božji desnici, v slavi Očetovi. — Vemo, da prišel bodeš nas sodit. Torej Te prosimo, usmili se svojih služabnikov, ktere si rešil s svojo drago kervjo. — Daj, da v družbi Tvojih svetih večno dosežemo slavo. — Reši, o Gospod, ljudstvo svoje, in blagoslovi svoj delež. — Vodi tiste, in povzdigni une na vekomaj. — Dan sleherni Tebe slavimo, — In hvalimo Tvoje ime na veke, in na vekov veke. — Blagovoli Gospod, dan današnji nas greha varovati. — Usmili se nas, o Gospod, o usmili se nas. — Skaži nam milost svojo, o Gospod, kakor smo v Te zaupali. — V Te, o Gospod, sem zaupal, na vekomaj ne bom osramoten.“

Drago kadilo.

Ko so redovniki zahvalno pesem odpeli, poklekne Elizabeta ter hvali Gospoda na glas za to, da je zdaj popolnoma revna, kakor je bil sam reven v betlehenskem hlevu. Navadni človek, če je v nesreči, skušnjava kmalo dobi, češ, toliko hudega je preveč, in tolicea terpljenja jaz nisem

zaslužil. Ako je pa človek res pobožen, pa sam vidi, koliko je vreden križ, in kolikor pobožnejši je, toliko bližej je Boga, in kolikor bližej je pri Bogu, toliko natančnejši spoznava, kako draga, kako visoka je cena temu zlatemu božjemu križu. Taka je bila z bogoljubno Elizabeto. Molila je tako le: „Gospod, Tvoja volja se zgôdi! Včeraj sem bila še deželna grofinja, vladarica, ter imela gradove in grajščine. Danes pa sem beračica, in nihče me sprejeti neče. O, da bi Ti bila boljše služila, o Gospod, ko sem še knezinila. O, da bi bila zavolj Tebe več milošnje delila, zdaj bi zavolj tega samo sebe blagrovjala; tega pa žalibog nisem storila. Moji otroci so knežjega rodu, zdaj so pa lačni, in polegajo po tleh, kjer še slame ni. To mi serce teži. Zaslužila sem, da jih vidim terpeti, in bitko obžalujem. Sama pa, o Bog, nisem vredna, da si me izvolil in mi dodelil milost uboštva.“

V tej molitvi je dvoje znamenitega: Elizabeta ceni uboštvo, od Boga jej poslano, kakor drag nebeški dar, kateri dar prejeti se komaj vredno šteje, kakor so se drugi svetniki nevredne šteli mučenstva, ker so mučenstvo imeli za veliko milost. Po drugi strani pa toži Bogu, kako jo boli terpljenje nedolžnih otrok; a to materno terpljenje pravi, si je pač zaslužila s svojimi grehi. In celó zastran svojih dobrih del se obtožuje ta pobožna duša, kakor bi ne bila dosti dobrega storila, in kakor da ne bila zadosti goreča. — Kako sladko, kako milo je pač tako serce, da taka molitev iz njega kipi, taka molitev, ki se k nebu vzdiga kakor žlahtno kadilo! Kako je pa naše serce dostikrat tako brezupno in kljubljivo, če je kako terpljenje zadene! Taka molitev, kakor svete Elizabete, je gotovo pred Bogom blaga dišava, naša molitev pa dostikrat hud smrad. O da bi bilo tudi naše serce tako v Bogu uterjeno, da bi mogli tudi v največem terpljenji po zgledu sv. Elizabete v resnici vsklikniti s sv. apostelnjom Pavlom:

„Kdo nas bo ločil od ljubezni Kristusove? Žalost? ali strah? ali pregnanstvo? ali lakota? ali nagota? ali nevarnost? ali meč?“ (Rim. 8, 35.)

Kdo je tako ubog?

Elizabeta je svoje otroke z deklama sabo vzela v cerkev, in tukaj ostala do dne. Ne smemo pa misliti, da

je bilo tako ravnanje kakšna pobožna nesprenišljenost, kakor bi bila zanje premalo skerbela: tisti razriti hlev ni bil nič boljše zavetje pred mrazom, kakor cerkev. Kedar-koli je dobra Elizabeta pogledala svoje otroke, lačne in mraza derhteče, je prehudo zbolelo njeno materno serce. Zdaj je morala na to misliti, kako bode otrokom pomogla, ki so jo kruha prosili, pa zmeraj bolj zmerzevali, in spet se poda na tisto britko in neusmiljeno pot po mestu. Dolgo hodi okrog, in terka in terka in prosi lepo, da bi otrokom dobila kaj jesti — toda povsod je našla zapahnjena vrata in zaperta serca, povsod so jo odganjali, in jej pot naprej kazali, pa njej, ki nikdar ni berača praznega spustila. Ubogi vdovi je moglo to zavolj tega pri sercu tako britko biti, kakor da bi bila pred vsako hišo v obraz udarjena, ali pa kakor bi jo bil kdo z nožem sunil. Kakor debela in merzla megla je neusmiljenost ležala nad vsem mestom. Vsi so se zaničljivo bali prežigrajskega vladarja.

Na svetu ni stanu, kateremu se je manj bati, kedar gosposka kaj nekerščanskega ukaže, kakor je stan kato-liškega duhovnika. Po modri naredbi, da mora sam ostati, je tudi od sveta neodvisnejši ko drugi ljudje, ki morajo zavolj družine se ozirati na vse strani. Tudi zdaj je bil neki ubog duhovnik, ki se je prederznil, zapuščeno kne-ginjo z otroci pod streho vzeti, dasi je bil deželni grof kaj tacega prepovedal. Duhovnik pa, sam ubožen, knežji dru-žini boljši postelje nikjer ni mogel pripraviti, kakor na slami. Elizabeta pa je to nasteljo za ljubo vzela in zanjo hvaležna bila. Kar je imela še kaj vrednega pri sebi, je zunaj pozastavila, da sebi in otrokom najpotrebnejše hrane dobi.

Ko se pa na Prežigradu zve, da je pregnana deželna grofinja podstreho dobila pri nekem duhovniku, si novi vladar sicer ni upal, kaznovati duhovnika zavolj kerščan-skega dela, vendar tudi ni terpel, da bi Elizabeta bivala tam. Dá povelje, da se ima preseliti k nekemu grajskemu gospodu. Ta dvorjan je imel v mestu prostorno hišo in še več drugih pobištrev. Ali njegovo družino in njegove ljudi so poznali, da prav posebno sovražijo vdovo Eliza-beto. Berž ko ne so bili ti ljudje ravno tisti, o katerih slu-žabnica Jutta pripoveduje, da so Elizabeto, ko je bila še v samskem stanu, najbolj opravljali in černili, in zoper njo šuntali, in od katerih je imela vsikdar največ terpeti.

Elizabeta se tedaj napoti v to hišo. Ali namesto da bi

bili kneginji odkazali kako spodobno stanovanje, in jej tako žalostni stan nekoliko polajšali, ravnala sta ž njo, ta grajski gospod in njegova gospa, prav gerdo. Odkazeta jej tesno, temno čumnato, beznico, dasi je bilo dosti prostora in več stanovanj. In ko Elizabeta gospodarja poprosi, da bi njeni otroci kaj jesti dobili, da bi zakuril in se otroci pogreli, odreče jej naravnost. Bilo je pa grozno mraz po noči, in to je znano, da človeka bolj zebe, če je še tešč in lačen. In tako je morala ta knezinja in ubogi otroci prestajati strašno noč, noč polno terpljenja in lakote in mraza in siročine, tako noč, kakošne daleč in daleč okrog ni treba prestajati največemu siromaku. Ko se zdani, ni hotela Elizabeta na tem ostudnem kraju ostati, kajti hujši bi jej nikjer ne moglo biti. Zahvalila se je golim stenam, da so jo varovale vsaj vetra in piša. Djala pa je: „Iz serca rada bi se zahvalila tudi ljudem, da bi le vedela zakaj.“

Kam naj se pa zdaj oberne? K dobremu duhovniku ni smela, ker tega vladar ne terpi; drugi meščani izenaški je pa nečejo sprejeti. Po takem premiselku jej družega ne ostane, kakor da se verne spet v tisti kraj, kjer je pervikrat prenočevala, v tisti hlev.

Posvetni človek je ves zavzet za taka stanovanja, ki so lepo in krasno opravljena in marsiktera družina si domišljuje, da je posebno imenitna in posebnega spoštovanja vredna, če stanuje v bogato olepšanih sobah. V Izenaku pa sedi imenitna gospa v hlevu, v katerem so bile še ravno kar svinje, in ta plemenita gospa zmerzuje. — Pa gotovo je, da takrat na vsem svetu ni bilo lepšega gradu, ne krasnejše dvorane, da ni bilo prebivanja, ki bi bilo v očeh božjih lepše in plemenitejše, kakor je bil oni hlev — zavolj sv. Elizabete. Med uzroki, da je bila padla v tako globoko revščino, bil je tudi ta, da je bila silno usmiljena do ubogih. Na Prežigradu so namreč djali, da z Elizabeto zato ravnajo tako, recimo: nečloveški, ker je bila tako gerda zapravljivka, ker je ves denar razmetala. Ali — kneginja, na najslabšem kraju, v temnem svinjaku, brez mize in stola, brez peči in postelje, pa zato tako revna, ker je bila do ubogih zmeraj tako usmiljena — glej: to je plemenito, to je lepo pred Bogom. Božji poti so čudni. Marsikterega bogatina je Bog v revščino posadil za kazen, da ubogim ni bil usmiljen: naj bi sam poskušal, kako je uboščeku pri sercu. Elizabeta pa je prišla v največje siromaštvo za plačilo, da je bila ubogim tako usmiljena. S tako britkim

terpljenjem jej je bila usmiljenost še le poplačana in venčana, kakor je bila usmiljenost Tobiju in Jobu poplačana in venčana s terpljenjem. In kakor je poterpežljivi Job v svojem terpljenju Bogu prijetniši bil, kakor takrat, ko je bil zdrav in bogat in češčen in dobro delal: ravno tako je bila Elizabeta dopadljiviša in prijetniša Bogu, ko je bivala v hlevu, kakor pa ondaj, ko je bila v dvorani svetlih vitezov na Prežigradu. Po zunajnem je Elizabeta na toliko došla Kristusa, da je mogla reči, kakor Zveličar:

*„Lisice imajo jame, in tice pod nebom gnezda;
Sin človekov pa nima, kamur bi glavo položil.“*
(Mat. 8, 20.)

Temen oblak.

Sv. Elizabeta je rada prenašala svoje uboštvo in sramoto pred svetom, ktero jej je bil naklonil Bog, pa še zahvaljevala se mu je zato. Pa, če že navadna mati bolj skerbi za svoje otroke kakor zase, kako hudo je bilo pri sercu še le taki materi, kakoršna je bila sv. Elizabeta? Danes, ko to pišem, je božič. Presveta devica je bila tudi brez doma, brez strehe, v mrazu, in v hlevu je porodila božje dete. Pa ker je bila Marija zmeraj tako popolnoma sklenena z Bogom, ker je bila vse življenje svoje tako popolnoma udana v voljo božjo, kakor noben človek na svetu ne: smemo tudi misliti, da je bila tiho udana v siromaštvo, in da je celo molila preveliko uboštvo novorojenega kralja sveta. Drugače pa je bilo s knežjo udovo v Izenaku. Zmeraj pred očmi imeti uboge otročiče, pa gledati, kako lakoto terpe, in mraz in drugo jediščino, pa slišati, kako jo kruha prosijo in se jokajo, da pa dostikrat nima ničesar, s čemur bi je potolažila, to je bil ljubezni polnemu sercu mlade matere včasih vendar le neizrečeno velik križ, zlasti kedar se je žarek tolažbe nebeške za oblake skrival. Vsaka mati, ki to bere, si pač sama lahko misli, kolik križ in siročina je, dojenca imeti, še le nekaj tednov starega, pa v hudem zimskem mrazu družega stanovanja ne imeti ko hlev, pa nikjer ne iskricice ognja, da bi se le voda pogrela!

V toliki nadlogi ker je imela zapuščena udova siročino svojih treh otrok zmeraj pred očmi, jele so jej vshajati vsakoverstne misli in skušnjave. Jela je dvojiti, omahovati in misliti, kje je neki ljubezen božja, da jo tako pusti —

in iz njenega bolesi polnega serca se je pač pogostoma vzdignil krik proti nebu: „Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil!“

Morda se bode ta ali oni bravec temu čudil, češ, take omahljivosti pa pri sv. Elizabeti vendar ni bilo pričakovati; saj še ni dolgo, kar je dala Bogu zahvalno pesem zapeti, za to, da jo je v največe uboštvo djal. — Posvetni ljudje in slabi kristjani tako mislijo. Menijo namreč, da redovni ljudje in zlasti bogoljubnejše osebe morajo kar naenkrat imeti vse popolnosti, ter se čudijo, če zapazijo tukaj ali tamkaj še kakšno človeško slabost. Kaj tacega oni tirjajo zato, ker sami še nikdar niso poskušali, da bi si kako popolnost pridobili. Zatorej tudi nič ne vedó, kako počasi in težko se pride do popolnosti.

Sicer pa sv. Elizabeta tudi v teh skušnjavah ni omahnila, ampak se je pokazala pravo kristjano. Skušanemu biti, še ni greh; saj se je celo Zveličarju hudič približal, da ga je skušal. Elizabeta ni v te skušnjave nigdar privolila; in ko bi bila, bila bi zares nezaupljiva in maloserčna proti Bogu in ž njim nezadovoljna. Pač pa je to res, da so take skušnjave njeni duši prizadevale novo terpljenje, zakaj borenje s skušnjavami ni tako lahka reč, in zatorej se je bala, da je bila premalo čuječna, in da je torej zarad velike britkosti res nekoliko imela grešne misli. Iz tega uzroka tudi molimo: In ne pelji nas v skušnjava.

Pa, kedar sila do verha prikipi, se milost božja že glasi. Bog je obudil poštenim ljudem zunaj Izenaka dobrotna serca, ki so prišli in déli, da vzamejo k sebi otroke, in da bodo zanje skerbeli. Elizabeta, ki je bila brez vsakoršne pomoči, kaj pa je htela družega početi, ko ponudbo sprejeti? in tako je bila zamenila eno bolečino za drugo: bolelo jo je, ko je videla stradajoče in prezebajoče otroke, in zopet jo je bolelo, ko jih je oddajala v tuje roke. Njeno materno serce je pač še dalj časa kervavelo, ker so jej bili vsi trije otroci iz njenega naročja tako rekoč iztergani. Poznej jej je v sercu spet potihnilo, v duši se jej je zjasnilo, in prijaznost božja je spet vanjo posijala.

Že po zunanjem je človeško življenje podobno popotovanju v prav neznane kraje. Popotnik nikdar ne ve, kam in na kaj bo zadel, če se parkrat prestopi, ali bo našel biser, ali bo naletel na strupeno žival, ali bode padel v smertno nevarnost. Tako tudi ti ne veš o začetku leta, in še o začetku enega dneva ne, kaj li se ti bode med

letom ali med dnevom nagodilo, in kako in kaj bode s tabo konec leta ali konec dneva. Elizabeta, ki je bila kneginja, deželna grofinja, vladarica, imenitna gospa, kraljeva hči, Elizabeta n. pr. pred nekaj meseci pač na to ni mislila, da bo udova, da bo pahnjena v največo uboščino, da ne bode imela ne strehe ne kruha, ne za se ne za otroke, in da se bode morala celo od svojih otrok ločiti.

Pa tudi po notranjem se s človekom tako godi. Pervo noč, ko jo je stiskala najhujša britkost, se je v sercu zapuščene udove razodelo veličastvo sv. Duha, tako da jej je serce veselja prekipevalo, in da si je z zahvalno pesmijo dušek naredila. Nekoliko po tem pa so jej dušo obiskavale grenkosti, jo strašile skerbi, in napadale skušnjave, in vendar se niso okoliščine spremenile. — Človeška duša ima namreč tudi svoje vreme. Tudi največi svetniki niso imeli vedno jasnega neba v sebi, dokler so bili privezani na zemsko življenje. Prav otročje pa je to, če si v veseli pobožnosti, in če misliš, da ta dušni stan ti bo zmeraj ostal, in če v takem veselopobožnem stanu delaš goreče sklepe in nezmerne namene, — po drugi strani pa je ravno tako nespametno, če se človek vda maloserčnosti in obupljivosti, zato ker je včasih prav suh v molitvi in brez veselja za svoje dolžnosti.

Taki premeni vremena dušnega se štejejo h kerščanskemu življenju. Zdaj te Bog vabi in spodbuja k bogoljubnemu življenju, zdaj zopet hoče, da mu zvesto služiš v megli in britkosti in dušni suhoti. In ravno takrat delaš največe korake, ter imaš največi dobiček, kedar nimaš nikakoršne tolažbe, in se vendar boriš s skušnjavami, z nezaupnostjo in nezadovoljnostjo. V takem stanu pa vsak dan in vsako uro govôri: To mi je prav in to mi je dosti, da delam in terpim, kar je volja božja.

„Moj sin, ako češ Bogu služiti, pripravi svojo dušo za skuševanje. Ponižuj svoje serce in derži se; ne obupaj o času skušnjave. Prenašaj mučenje božje, zedini se z Bogom, in ne odmakni se, da boš napósled srečen.“

(J. S. 1, 1. 3.)

Lepa, celó v blatu.

Elizabeta je sčasoma vse pozastavila, kar je imela še kaj vrednega pri sebi, da bi sebe in otroke za silo pre-

živela. Ko je pa tudi zastavnina pošla, jela je presti. Ve se pa, da tako delo verže le malo zaslužka, in vendar si je celó od tega pičlega zaslužka, svojih ust pritergavala, da je spolnovala svojo lepo strast, namreč da je ubogajme dajala. Poprej je okoli in okoli dobrote sipala; zdaj pa je bil le še kak sold, ki ga je uterpela. Ti so bili pa gotovo toliko vredni, kakor una vinarja evangeljske udove, ki sta imela pred Bogom večo vrednost, kakor zlato in srebro, ki so je dajali bogataši od svoje preobilnosti.

Kraljična in deželna kneginja je bila po takem v svojem nekdanjem glavnem mestu Izenaku sirotna delavka, ki je živela o delu svojih rok. Naleteti je imela tudi še na tako gerdo ravnanje, kakor se ne pripeti najzaničljivišemu in najubožnejšemu človeku. V mestu Izenaku teče potok, ob katerem so bili takrat naseljeni strojarji, kakor stanujejo še dandanes. Voda je imela malo odtoka, in je bila zato precej globoka in zeló nečedna. Mosta črez potok ni bilo, namestu njega so bili črez potok položeni veliki kamni, da se je po suhem prekoračiti moglo. Nekega dne, ko hoče Elizabetta črez ta potok, sreča staro beračico, ravno tisto, ki je bila nekdanj bolna, in ktero je bila deželna kneginja oskerbljevala, jej stregla, in jej pogosto mилоšnjo dajala. Namestu da bi bila ta beračonka na uni strani počakala, da Elizabetta pride črez, ker je bila že na kamnih, pa tudi beračica nanje stopi, gre proti svoji dobrotnici, ter jo sune tako hudo na stran, da se slabotna, sèstradana gospa Elizabeta vsa v blatni potok preverne. Verh tega jo je beračulja pa še zmerjala ter upila: „Tukaj je ravno prav zate; lêži le. Če se poprej nisi obnašala, kakor se spodobi, ko si bila še deželna grofinja, pa zdaj revna bodi in lêži v blatu. Jaz ti ne pomagam iz njega!“

Zveličar je učil, da moramo biti kakor otroci, ako hočemo priti v nebeško kraljestvo. Pri otrocih pa zlasti misli na njih ponižnost in priprostost. Ali ko bi bil kdo tako počel tudi z najdobroserčnejšim in najpriprostejšim otrokom, da bi ga bil prijel in nalašč v nečeden potok vergel, gotovo bi bil otrok ves nejevoljen in bi se bil na vsa usta derl. Kako se je pa kneginja obnašala? Ker je pa bila tako nezaslišano zasramovana, ali je kar jeze skipela? Ne. Ali se je morda vsaj jokala, da jo vsakdo psuje? Ne. Ali je zaničevanje tiho terpela? Ne. — Ljuba sveta Elizabeta je bila priprostejša in ponižnejša ko najboljši otrok. Namestu da bi bila beračico ozmerjala, kakor bi vsakdo storil,

jej je pa še skoraj prav dajala. Mokra in vsa oblatena vstajaje, se je smejala in dela: „Prav se mi godi, čemu sem pa zlato pa bisere nosila.“ Nato gre, mirna in vesela, kakor bi nič ne bilo, na tak kraj, kjer je tekla čista voda, in si ondukaj osnaži svojo obleko.

Kako lepa je bila pač Elizabeta pred nebeškimi duhovi, tudi v svoji siromaški oblateni obleki! Njena duša se je bila že očistila vseh človeških madežev, kakor solnčni žarek, ki se tudi v blatu ne omaže, ampak se sveti še v njem. Če take prigodke pomislimo, smemo reči tudi o njej, kar je rekel Pavelj o sebi in drugih aposteljnih:

„Zdi se mi, da je Bog nas aposteljne najzadnje postavil, kakor obsojence, da bi nas gledal svet, angelji, pa ljudje.“ (1. Kor. 4, 9.)

Notranje življenje.

Blizu mojega doma je živel star grobar. Bil je gluh, in vendar je znotraj pogostoma čul tako lepo godbo, da je naravno djal: ko bi mi bilo na izbiro dano, ali gluhemu biti ali pa godbe ne čuti, bil bi še rajši gluh.

Nekaj podobnega se nahaja pri veliko svetnikih. Kolikor bolj so bili tako rekoč gluhi in slepi za pozemeljsko, in kolikor manj so imeli dušo na zemljo navezano, toliko bolj se jim je že na zemlji znotraj odpiral nov svet, lepši svet, začetek nebeškega življenja. To nahajamo tudi pri sv. Elizabeti. Ko je toliko pekoče bolečine, britkih težav, in vsakoršne stiske in sramote prestala, se jej je vse pozemsko pristudilo, in vse življenje in vse ljubljenje v njenem sercu se je obrnilo navzgor. Zdaj je dobivala pogosto milosti, da je imela prikazni razodenja in tolažbo nebeško.

Nekega dne v postu je klečala v cerkvi, nekoliko slo- neča na steni in je dolgo in nepremakljivo gledala na altar. Ko pride v svoje borno stanovanje, odtešča se nekoliko, slabotna pa se začinja potiti, sede na klop, ter dene svojo glavo svoji dekli Izentrudi v naročje. Pa ni bila omotična, ali da bi bila spati hotela, ampak je imela oči neprenehoma obrnjene proti oknu in k nebu. Naposled se jej obraz zažari, in sladek smeh se jej vidi na ustih. Črez dobro uro pa zameži, in veliko solz prelije. Potem jih spet odpre in se spet smehlja tako prijetno in prijazno kakor prej. To jokanje in to smejanje, zdaj to zdaj uno, je terpelo do večera, vendar

je bilo smehljanje pogostnejše. Doslej je zmerom molčala, zdaj pa spregovori: „Da, Gospod, Ti češ z mano biti, in jaz čem biti s Tabo, in nikdar se nečem od Tebe ločiti.“

Izentruda je bila sv. Elizabeti posebno ljuba prijateljica, zatorej je zmeraj tiščala v svojo gospo, naj jej vendar pove, s kom je govorila. Elizabeta ni hotela nič povedati. Ker jo pa dekla tolikanj prosi, se da napósled preprositi in reče: „Nebo sem videla odperto, in mojega sladkega Gospoda Jezusa, kako se je k meni nagibal, in me tolažil z avoljo velikih težav in britkost, ki me stiskajo. Gledaje mu v obličje sem bila vesela, in se smejala; kedar je pa svoje obličje obrnil, kakor bi htel oditi, sem se jokala. Potem se me je pa spet usmilit, mi spet pokazal svoje sveto obličje, in k meni obrnivši se je dél: „Ako hočeš z mano biti, hočem jaz s tabo biti. Jaz pa sem odgovorila, kakor že veš.“

Kakor letajo čebele po cvetočih vertih in dišečih gozdih, in se potem vračajo z voskom in s sterdjo: ravno tako so letale misli pobožne Elizabete noč in dan v nebo k Bogu in njegovim svetnikom, ter se od ondot prinašale viši spoznanje in večje milosti. Kedar je bila v pobožnost zatopljena, dobivala je veliko razodenj in nebeških prikazen, pa jih je večidel skrivala, kolikor je mogla. Sama je rekla, da v tacih rečeh je treba človeku prav opreznemu biti, da se vanj kakšen napuh ne ukrade.

Po drugi strani je pa dosti prikazen in razodenj, ki drugim ljudem zeló koristijo in je spodbujajo. Zatorej so nekterim svetim osebam spovedniki velevali, naj prikazni povedó ali pa zapišejo, tako n. pr. je bilo s sv. Terezijo.

„Naše življenje pa je v nebesih, od koder pričakujemo tudi Zveličarja, našega Gospoda Jezusa Kristusa.“ (Fil. 3, 20.)

Mati božja.

Kdor dan na dan prav s Kristusom obhaja, in se ga s celim srcem oklepa, temu je nemogoče, da bi tudi matere njegove ne videl. Saj je rekel angelj Gabrijel: „Gospod je s tabo“; da bi ne videl matere Marije, ki je ž njim tako sklenjena, kakor še največi angelji ne. Kolikor bolj je tedaj v Elizabeti uspévala ter rasla ljubezen do Jezusa Kristusa, in kolikor bolj jo je Kristus ljubil, toliko

bolj je bila te ljubezni, te zveze deležna tudi mati Gospodova. Takšno je občestvo svetnikov.

V frančiškanskih letopisih so zapisana še razodenja, ki jih je sv. Elizabeta imela od preblažene Device. Nekaj jih bom semkaj postavil: „Ko sta me oče in mati v tempelju pustila, premišljevala sem pogostoma, kaj Bogu prijetnega bi mogla storiti, da bi mi svojo milost dal. Podučevali so me v postavi mojega Boga, in od vseh zapoved božje postave sem posebno tri v svojem sercu ohranila, namreč: Ljubi Gospoda svojega Boga iz vsega serca in iz vse svoje duše in iz vseh svojih moči; potem: Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe; in nato: sovraži svojega sovražnika. Te zapovedi sem vtisnila moji duši, ter sem precej spoznala, da so v njih vse čednosti. In to ti povem, da duša nobene čednosti ne more imeti, če Boga iz vsega serca ne ljubi, zakaj iz te ljubezni izhaja vsaka milost. Ta milost pa ne ostane v duši, če sovražnikov svojih, t. j. hudobij in pregreh, ne sovraži, ampak se razide kakor voda. Kdor hoče tedaj milost božjo dobiti in jo ohraniti, mora serce svoje pripraviti, da ljubi in da sovraži. Zatorej hočem, da tako delaš, kakor sem jaz sama delala. Jaz sem vstajala o polnoči, hodila pred altar, in prosila sem Boga tako goreče, tako silno koperneče, in tako ljubeče, kolikor sem le mogla, prosila tiste milosti, da bi mogla spolnovati tiste tri zapovedi in pa vse dele postave. — Pervič sem ga prosila milosti, da bi mogla spolnovati zapoved ljubezni božje. Drugič sem prosila milosti, da bi mogla bližnjega tako ljubiti, kakor Bog hoče, sploh da bi mogla vse tisto ljubiti, kar Bog ljubi in kar On ceni. Tretjič sem prosila, naj mi dodeli, da vse sovražim, kar On sovraži. Četrtič sem ga prosila ponižnosti, poterpežljivosti, serčne dobrotnosti in pohlevnosti, in vseh čednosti, ki bi me lepo delale pred Njim. Petič sem prosila Boga, naj mi da doživeti tistega časa, kateri bode rojena presrečna devica, ki bode Sina božjega rodila. Prosila sem ga, naj mi ohrani oči, da jo vidim, ušesa, da jo čujem, roke, da jej strežem, noge, da jej služim, kolena, da molim božjega Sina, v njenem naročji. Šestič sem ga prosila milosti, da bi ubogala zapovedi in naredbe najvišjega duhovnika črez tempelj. Sedmič sem prosila Boga, naj tempelj in vse svoje ljudstvo ohrani svoji službi“. — Ko je Elizabeta slišala te besede, rekla je: „O presladka Devica, jeli nisi bila polna vseh milost in čednost?“ Devica odgovori: „Bodi ti povedano,

da sem se zdela sama sebi ravno tako dolžno, zaveržljivo in milosti nevredno, kakor ti; in zato sem Boga prosila milost in čednost.“

Bilo je ponoči, ko je presveta Devica jej to-le rekla: „Z mano je delal Gospod, kakor citrar z mnogostrunami citrami, ko strune prebira, da lepo soglasno donijo, in zraven poje. Tako je tudi Bog ubiral mojo dušo, mojega duha, moje serce in vse moje telesne počutke. Ko sem bila po njegovi modrosti tako uréjena, nesli so me angelji v naročje Boga Očeta. Ondukaj pa sem dobivala toliko tolažbe in veselja, toliko poživljenja in okrepčanja, toliko sladkosti in blagosti, da mi še na misel ni prišlo, da sem bila že kedaj na zemlji, in da sem jo že kedaj videla. Z Bogom in ž njegovimi angelji sem bila pa tako priyatla, da se mi je zdelo, kakor bi bila zmeraj prebivala v tem veličastvu.“

„Ko sem pa zadosti dolgo tamkaj bila, me je Bog Oče dal angeljem nazaj, ki so me zopet tjekaj nesli, kjer sem bila poprej molila. In ko sem se potem zavedla in videla, da sem na zemlji, in ko sem spomnila se, kje da sem bila, užge se tak ogenj ljubezni božje v meni, da sem objemala zemljo, kamene, drevesa in vse stvari, ter sem je poljubljala iz ljubezni do tega, ki jih je vstvaril. Zato se mi je zdelo, da sem dekla vseh žená v tempeljnu. Zelela sem podložna biti vsem stvarjem, iz ljubezni do najvišega Očeta, in to se mi je pogostoma zgodilo. Tudi ti bi imela tako delati.“

„Nekdaj pa, ko sem ravno mislila, da se od Boga ločiti nikdar nečem, vstanem pa grem brat, da bi našla kaj tacega, kar bi mi dušo krepilo. Ko bukve odprem, zadenem na tisto versto Izaijevo, ki pravi: „Glej, devica bo spočela.“ Ko sem iz nje spoznala, da si bo Sin božji devico izvolil, iz ktere se bo rodil, sem v svojem sercu precej sklenila, iz spoštljivosti in ljubezni do te device, svoje devištvo si ohraniti, sebe se jej za deklo dati in jej služiti, in je nikdar ne popustiti, ko bi imela tudi po vsem svetu za njo ko tujka hoditi. Neke noči pa, ko sem pobožno molila, sem goreče prosila Gospoda milosti, naj mi da toliko časa živeti, da bom to devico videla z lastnimi očmi, da jej bom stregla s svojimi rokami, da se bom njej uklanjala in njej služila. In glej, svetloba svetlejša od solnca, in iz te svetlobe začujem glas, ki mi de: Pripravljaj se, da mojega sina porodiš. In glas še dostavi: Znaj, tisto podložnost, ki jo češ ti iz ljubezni do mene drugim skazovati, hočem jaz, da jo

drugi tebi skazujejo. In jaz hočem, da si mati mojega sinu, gospa, in gospodovalka, da je tvoj, in da ga daješ vsem, katerim se bo tebi zdelo. Ne moje milosti, ne moje ljubezni, ne mojega sina ljubezni ne dobi tisti, ki tebe ne bo ljubil, in kdor te ne bo spoznaval mater mojemu Sinu, ne pojde v moje kraljestvo.“

„Odslej sem se popolnoma vdala hvali božji, tako da mi ni bilo nikdar dosti, da si tudi sem ga noč in dan hvallila in častila. Prav zaterdno sem upala, da se bode spolnila božja obljuba, in goreče sem prosila Boga Očeta in déla: Najusmiljenejši, najmilostnejši in najdobrotnejši Oče, ker Tebi dopade, da Tvojega Sinu porodim, dodeli mi, Te prosim, milostno duha modrosti, da me podučí, kako mu bom po volji služila; dar uma, da me razsvetli, voljo njegovo spoznati; dar sveta, da bom previdno ž njim ravnala; dar moči, da bom mogla njegovo božestvo spoštljivo prenašati; dar vednosti, da bom znala vsacega, ki bo ž njim obhajal, razumno podučiti; dar strahu, da bom ponižna in da mu v dolžni spoštljivosti služim. To so darovi, ktere sem od Boga Očeta prosila, preden mi da svojega Sina. Premisli zdaj pozdravljenje, ki mi ga je Bog poslal in angelj prinesel, in spoznala boš, da so se mi vse prošnje spolnile.“

Ko je bila sv. Elizabeta nekđaj v molitev zatopljena, prikaže se jej sveta Devica in jej pravi: „Ti misliš, ljuba moja hči, da imam in da sem vsako milost brez dela dobila; pa ni tako. Jaz ti povem, da brez velikega dela, brez stanovitne molitve, brez gorečega kopernenja, brez iskrene pobožnosti, brez obilnih solz in brez pogostnih skérbi nisem dobila od Boga nikakoršnega daru, nikakoršne milosti, in nikakoršne čednosti, kajti prizadevala sem si, kakor sem najbolje znala in mogla, da bi mu bila dopadla v besedah, djanjih in mislih. Izjemam le tisto milost posvečenja, po kateri sem bila v telesu moje matere posvečena. In sveta Devica še pristavi: „Vedi, da nobena milost v dušo ne pride brez molitve in telesnega terpljenja.“

„Veš li, zakaj čednosti vsakdo enakomerno ne dobi? Zato, ker ta ne zna tako ponižno prositi kakor uni; ker si čednosti, ki si jih je bil izprosil, ne zna tako skerbno ohraniti. In zatorej hoče Bog, da temu, ki nima, pomaga ta, ki ima. To ti povem zato, ker hočem, da pridno in pobožno moliš za svoje in drugih zveličanje.“

„Jaz sem mati lepe ljubezni, strahu božjega, spoznanja in svetega upanja.“ (Ekl. 24, 24.)

Zveličar je blizu.

Čistejša je duša, rajši ž njo Gospod govori. Tudi o tem pripovedujejo stara sporočila:

„Nekega dne, ko je bila Elizabeta hudo zasramovana, zateče se vsa pretresena k molitvi, ter priserčno in jokaje moli za vse tiste, od katerih je bila kdaj razžaljena: goreče je prosila Boga, naj jim za vsako razžaljenje milostno podeli kako veselje. Ko je že s trudom molila, čuje glas, ki jej pravi: „Nikdar še nisi tako dopadljivih molitev, kakor so te, do mene pošiljala. Prederle so v globočino mojega serca. Zatorej ti odpustim vse grehe, katere si kdaj storila v vsem svojem življenju z besedami ali z dejanji.“ In ko jej glas vse grehe zaporedoma našteva, pravi pri vsakem: „Ta greh ti odpustim.“ Služabnica Kristusova praša zdaj, kdo je ta glas, in odgovori se jej: „Jaz sem Tisti, pred čegar noge se je vergla Marija Magdalena v hiši gobovega Simeona; tudi svojo milost ti zopet podarim.“ In ko je premišljevala, po kateri poti bi imela pred Bogom hoditi, jej odgovori Gospod, ki vidi na skrivnem: „Zaupaj na Boga, pa dobro delaj.“

„Ko je nekega dne svoje grehe grenko objokovala, prikaže se jej tolažnik Jezus, ter jo tolaži s temi besedami: „Ne muči se dalej, moja preljubljena hči, zakaj vsi grehi so ti odpuščeni. Na vseh udih in delih svojega telesa, s katerimi si razžalila svojega Stvarnika, sem jaz terpel. Če si ga razžalila z rokami, za to sem bil jaz na križ pribit za róke in za noge; če si ga razžalila z glavo, zato so jo meni s ternjem opletli, da je kri tekla z vsakega terna; če si ga razžalila z očmi, zato so jih rabeljni meni zavezovali, stiskali, tlačili in gerdo spačili; če si ga razžalila z ušesmi, zato sem moral jaz s svojimi poslušati glasove preklinjevalcev; če si ga razžalila z jezikom, zato mi je mojega razjedal grenki žolc in ojstri kis; če si ga razžalila s svojim obličjem, zato sem jaz svoje ponujal udarcem, in svoje lici trinogom, da so je s šibami mesarili; če si ga razžalila s svojim srcem, zato je bilo moje serce s sulico prebodeno; če si ga razžalila s svojim životom, zato je bil moj na vse strani razbičan. Meniš li zdaj, da se tvojim

grehom ni zadostilo, kolikor treba? Zate sem prenašal terpljenje, in za te sem prestajal bolečine.“

Ko je spet nekobart molila, vidi pred sabo z dušnimi očmi prav belo in prav svetlo toda prehujšano roko, dolgih perstov in z veliko rano sred dlani. Elizabeta jo spozna, da je Kristusova, in ko je premišljevala, kako da je roka tako sloka in tanka in shujšana, začuje te besede: „Zato je taka, ker sem ponoči bdel in molil do utrujenja, po dne pa hodil po mestih in vaseh, kraljestvo božje oznanovaje. In glas še pristavi: „Vedi preljuba hči, da si čista vseh grehov.“ Ona pa odgovori: „Če sem tako posvečena, zakaj pa ne jenjam Te žaliti.“ Na to čuje te besede: „Ko bi Me ne žalila, pozabila bi na Me, in hujši bi bila, ko peklenski duhovi, ki verujejo in se tresejo. Zatorej sem te le posvetil po meri dodeljene ti milosti, s katero Me tako ljubiš, da bi raje umerla ko grešila.“ — Te besede je slišala Kristusova služabnica tako natanko in tako razločno, da je djala: „Rajši hočem umreti, kakor tajiti, da niso resnične.“

Kaj imamo pa zdaj misliti o taci notranjih prigodkih in o taci prikaznih? — Da niso to, kar je pravo razodenje božje, je gotovo. Če ima kdo razodenja ali prikazni, ki so nasprotne tudi enemu samemu nauku sv. kerščanske vere ali sv. cerkve, je to znamenje, da taka razodetja niso od Boga, in da so zavreči. Kajti prav veliko je taci domišlij, ki prihajajo iz bolne kervi in bolnih živcev. Take domišlije prihajajo pa celo od hudiča, ki se v podobo angelja spremeni. Tako n. p. niso nič vredne tiste prikazni in tista razodenja, ki jih imajo osebe, ki se ne odlikujejo po čistem življenju, po veliki ponižnosti, in po skušeni ljubezni do Boga in do bližnjega; take prikazni niso družega, ko nevarne sanje. — Pa če imajo tudi svete osebe take prikazni, katoličan ni dolžan, jih verjeti. Prav gotovo je samo to, kar uči ukladna skala in ukladni steber resnice, namreč to, kar uči sv. cerkev. Pač pa so tiste prikazni, ki jih beremo v sv. pismu nove in stare zaveze, prave, ker so razodete od Boga.

„Štefan pa, ki je bil poln svetega Duha, pogleda v nebo, vidi slavo božjo, in Jezusa na desnici božji, in reče: Jaz vidim nebesa odperta, pa Sinu človekovega na desnici božji.“ (Dj. ap. 7, 55.)

Svetel pogled.

Deželni grofinji Sofiji se je po pravici zdelo zeló sramotno, in za vso knežjo rodovino gerdo, da bi njena sva-kinja kakor beračica po Izenaku hodila. Prizadevala si je zatorej, da bi svojega sina pregovorila, in da bi se spremislila. Ker so bile pa vse besede zastonj, ni znala si drugače pomagati, kakor da je na tihem sporočila v samostan v Kicingi, kako se godi mladej udovi Elizabeti. V tem bogatem samostanu je bila prednica Mehtilda, teta sv. Elizabete po materni strani. Bilo je že oktobra, ko Mehtilda zve o nesreči svoje žlahtnice Elizabete. Tedaj je že cele tričetrti leta v Izenaku v siročini preživela. Prednica precej pošlje v Izenak dva voza po Elizabeto. Našli so jo v cerkvi, kjer je najraje bila. Morda je Elizabeta ravno prosila Boga kake pomoči, ko dobi povabilo, kakor odgovor, da je njena prošnja uslišana. Teta je hotela bolje preskerbeti ne le za njo, ampak je želela tudi, naj Elizabeta svoje otroke sebo pripelje. Ker je Elizabeta upala, da svoje otroke vidi in pri sebi obderži, zato je sprejela ponudbo.

Ko Elizabeta v Kicingo dospe, pride jej naproti opatinja Mehtilda, njena teta, in jokaje ter ihté jo objema, spominjajoča se, koliko hudega je prestala njena sorodnica. Zdaj dobi ona z otroci spodobno stanovanje v bogatem samostanu. Najrajši bi bila prav sama ostala, ter opravljala kot redovnica samostanske pobožnosti, vaje in druge ojestrosti reda. Toda skerb za otroke jej tega ni dopuščala. Duh usmiljenja pa jej še todi ni dal mirovati. V Kicinškem mestu je bila bolnišnica, ktero je samostan ustanovil; ta je bila Elizabeti najljubši kraj, kamor je zahajala vsaki dan, bolnike oskerbljevat na duši in na telesu.

Elizabeta je bila dva meseca v samostanu, ko dobi neko povabilo od Bamberškega nadškofa Egberta. Ta je bil brat opatinji Mehtildi in torej stric sv. Elizabeti. Menda je zvedel o njeni osodi še le, ko je bila v Kicingo došla. Nadškofu se ni spodobno zdelo, da bi bila Elizabeta s svojo družino zmeraj v samostanu stanovala; zatorej jej je hotel sam primernejši kraj preskerbeti. Elizabeta se vda želji svojega strica, ter zapusti samostan z otroci in s svojima zvestima služabnicama Gudo in Izentrudo.

Mehtilda, ta dobra gospa, je že veliko žalosti in terpljenja doživela s svojo rodovino. Njen brat Henrik je bil pregnan oklican ter moral bežati iz dežele, ker se je bil

udeleževal pri umoru kralja Filipa; in ta kralj Filip je bil v rodu njenemu drugemu bratu, vojvodu Otonu. Njena sestra Jedert, mati sv. Elizabeti, je bila umorjena. Njena sestra Neža je bila sedem let v nesramni zvezi s Filip-Avgustom, kraljem francoskim, ker se je bila ž njim poročila, ko je njegova prava žena še živela. Pred kratkem pa je dobila žalostno poročilo, da njena uboga žlahtnica Elizabeta hodi kakor beračica po Izenaku; in še ta tolažba, da jo je imela pri sebi v samostanu, jej je ogrenela, ko se je bila Elizabeta od nje ločila.

Po božji posebni naredbi pa se je zgodilo, da je opatinji Mehtildi, ako tudi jo je iz lastne rodovine marsiktera žalost in bolečina zadela, vendar došlo neko čudovito veselje in sicer tako posebno, kakoršnega pač še nikdar ni bilo. Opatinja je namreč za kakih 20 let svojo žlahtnico Elizabeto preživela, in tudi še čas doživela, ko je bila slovesno v Rimu med svetnike prišteta. Opatinja je dala pri samostanu sèzidati kapelo na čast sv. Elizabeti. In tako je opatinja svojo Elizabeto, ktereje je živi kot zapuščeni udovi streho in živež dajala, po smerti kot slovečo svetnico častila, ter jo v svojih potrebah na pomoč klicala.

„Glej, v miru se mi je tuga in britkost obernila; ljubeznjivo si rešil mojo dušo iz jame pogina.“

(Iz. 18, 17.)

Obljuba.

Ko pride Elizabeta v Bamberg, ponudi škof svoji bogoljubni žlahtnici, da jo hoče k njenemu očetu na Ogersko peljati. Elizabeta pa tega ni hotela, morda zato ne, da bi se na kraljevem dvoru v posvetno razveseljevanje ne umotala. Velik dobiček ima, kdor ne mara posvetnega veselja, blaga in časti. Tak dobiček je Elizabeta imela, in torej je skerbela, da ga ne zgubi. Tudi o drugen namenu škofovem ni hotela Elizabeta ničesa čuti. Mislil je namreč, da tako mlada in zala udova najbolje stori, če spet v zakon stopi, zlasti ker je upanje, da jo cesar Miroslav II. udovec, za ženo vzame.

So take okoliščine, v katerih udovci in udove dobro storé, če se vdruživé oženijo ali omožé, n. pr. če ima mož majhne otroke, pa ne ve prav, kako bi jih oskerbljeval in izrejal; ali pa še prav mlada udova, ki se ne mora odločiti,

da bi tihotno in bogoljubno živela: za tako je boljši, da spet v zakon stopi, kakor da bi po družčinah in veselicah posédala in pošte prenašala. Kjer pa tacih okoliščin ni, ki bi kazale drug zakon, tedaj je veliko lepši in spodobnejši, da se ostali zakonski z drugim ali tretjim zakonom še tesnejši na zemljo ne priklepa, ampak da svoje serce k Bogu obrača, in samo Njemu živi. Celó ajdovski Rimljani so djali, da druga možnost ali ženitev ni nič kaj lepega. — Bogoljubna udova Elizabeta je bila žalostna, ko je zvedela, kaj jej njen stric nakloniti želi, zatorej mu pohlevno odgovori, da hoče raje sama ostati in tako Bogu služiti. A škof pravi, da je še premlada, da bi sama med svetom ostala; da je že dosti preganjanja terpela in da, kedar on umerje, ne bo imela nobene pomoči, in potlej bodo spet vse nadloge nad njo prišle. Elizabeta mu na to odgovori: „Moj ranjki mož me je prav rad imel, in je bil zmeraj moj zvesti prijatelj in varh; jaz sem bila deležna njegove časti in njegove moči; imela sem bisere in dragocenosti, vse veselje sveta; ali jaz sem bila zmeraj te misli, kar pač tudi sami dobro veste, da veselje sveta je nečimurno in minljivo. Zatorej hočem táko veselje zapustiti in Bogu plačevati dolgove moje duše. Saj dobro veste, ljubi stric, da pozemske dobrote so napósled samo bolečine in britkosti, ki dušo umoré. Jaz pa iz serca želim, da bi bila pri svojem Zveličarji.“

Elizabeta je slovesno obljubo storila, še ko je bil njen mož živ, da se nikdar več ne bo omožila, ko bi Ludvik pred njo umrl. Svojemu stricu pa o tem ni nič povedala, ker se je berž ko ne bala, da bi s svojo višjo oblastjo te obljube ne odvezal. Sama pa je hotela z obljubo vezana ostati, ker je imela še zmeraj tisto misel, kakor takrat, ko je obljubo storila; dosegla je tudi še toliko popolnost, v kateri se ljudje že na tej zemlji za možnost in ženitev tako malo zmenijo, kakor angelji v nebesih. Njeni dve služabnici ste ž njo vred storili obljubo vedne zderžnosti. Bali ste se, da bi stric njune gospe vendar naposled v kak zakon ne pregovoril. Elizabeta pa jima odločno pove, da se kratko malo ne bo možila; rekla je: „Jaz sem obljubila Bogu in svojemu možu, ko je bil še živ, da za njim nečem nobenega družega. Bog, ki serca preiskuje, in skrivnosti pozna, ta ve, da sem obljubo storila s čistim, priprostim, ravnim sercem. Na njegovo usmiljenje zaupam; On me bo varoval zoper vse naklepe ljudi, in tudi zoper silo. Obljube nisem

storila pogojno, samo za ta primerljaj, če bo sorodnikom mojim in prijatlom prav; obljuba je bila prostovoljna, dolžna, in brez vsega pogoja, da hočem po smerti svojega ljubljence čistost ohraniti na čast svojemu Stvarniku. In ko bi me v možnost zoper mojo voljo kdo silil, ugovarjala bi s srcem in z ustmi, in ko bi moja branitev nič ne izdala, skrivaj bi si nos odrezala, da bi se vsakemu studila.“

Ta slučaj, namreč da bi bila v nov zakon siljena, zdel se je mladi udovi tako strašansk, da je trepetaje in jokaje nanj pomislila. Goreče je Boga prosila, naj jo varuje, da svojo obljubo ohrani. Tudi k devici Devici se je zatekla, in jo v tej zadevi pomoči prosila.

Tako imenitna obljuba, kakor je obljuba vedne zderžnosti, naj se le tedaj stori, kedar jo je razumen spovednik dovolil. Zakaj, če je storjena, je potem sveta dolžnost jo deržati — kajti obljuba je dar, Bogu darovan. Hostija na altarju po darovanji se ne sme kot navadni kruh porabiti; ravno tako se dar obljube ne sme nazaj vzeti. Obljube delati ni nihče dolžan, ker z obljubo se več stori, kakor je zapovedanega če so pa obljube storjene, potem je ojstra dolžnost, se jih deržati. Kdor stori prave in resnične obljube, in tako nekaj svoje prostosti Bogu daruje, stori boguprijetno delo.

„Ako ne storiš obljube, ne bo na tebi greha. A kar ti gre iz ust, ono derži, in stôri, kakor si obljubil Gospodu, svojemu Bogu, in kar dragovoljno in s svojimi ustmi izrečeš.“ (5. Moz. 23, 22. 23.)

Škof odloči Elizabeti gradič v nekej vasi v stanovanje, dokler se ta stvar povoljno ne reši. Zdaj pa mili Bog, ki ga je Elizabeta neprenehoma pomoči prosila, vso stvar tako oberne, da je bila rešena vseh daljnih skerbi.

Krona pa kosti.

Ko je bil Ludvik, Elizabetin mož, umerl, zavili so truplo njegovi tovarši v dve beli voščeni rjuhi, ter ga pokopali v Otrantu na obrežju. Turinški vitezi gredó naprej v Jeruzalem, ter opravijo v cerkvi sv. božjega groba daritve in molitve, kakor jim je bil umirajoči deželni grof naročal. Ko se pa spet vračajo, gredó preko Italije, da kosti vladarja sabo na Turinško vzamejo. V Otranti od-

kopljejo grob ranjega, in denejo truplo v vrelo vodo, da bi kosti odstopile. Bile so bele ko paden sneg. V ondajnih časih je bilo to znamenje, da ranjki svojega zakona ni omadežal. Nato dajo narediti škrinjo, položé kosti vanjo, jo priterdijo na mulo, ter gredó v svojo domovino. Pred škrinjo pa je nesel jeden velik srebern križ, z dragimi kamni udet. In kedar so na svojem potu v kakem mestu prenočevali, postavili so škrinjo v cerkev, priskerbeli redovnikov ali drugih pobožnih oseb, ki so celo noč mertvašnice peli in druge molitve opravljali.

Tako se je pomikal ta pobožni sprevod skoz Italijo proti domu. Ko niso bili več dalječ od Bamberga, naznanijo vitezi svoj prihod škofu. Ta pa nemudoma pošlje Elizabeti poročilo, naj še ona pride. Med tem pa zbere vso svojo gospodo in svoje duhovne, ter gre v sprevodu s šolarji in z veliko množico ljudi grofovim ostankom naproti. Tudi sosedni vitezi, grofi, gospoda, kmetje, so dospeli, da bi bili priče te mertvaške slovesnosti. Med zvonenjem in med petjem duhovnikov in redovnikov se pomikajo s škrinjo v slavno prestolnico bambersko, kjer so se celo noč veršila slovesno mertvaška opravila. Ludvikov spovednik piše: „Pri ti slovesnosti se je čulo zdaj petje, zdaj branje, molitve, zdaj jokanje, ihtenje in plakanje. Prav je, da molimo za te, ki so s pravo kerščansko vero se s tega sveta ločili.“

Drugi dan pride Elizabeta s svojima zvestima deklama, ali bolje rečeno, s svojima ljubima prijateljicama, Gudo pa Izentrudo. Peljejo jo k škrinji, ter jej jo odpro. Kakor bi trenil, se vname silni plamen ljubezni in bolečine, kateri je bil prej videti, da se je ohladil in popolnoma ugasnil pod pepelom udovstva in pokorjenja. Vsa prevzeta se verže črez kosti, je goreče poljubljuje in moči s solzami. Tako je bila silne bolečine premamljena, da se je škofu in spremstvu njegovemu potrebno zdelo, jo od škrinje odstraniti.

Ah, ubogo človeško serce! Tolikrat si človek misli, to in to je popolnoma odpravljeno in korenito izkopano, in vendar more kak dogodek vse to na novo užgati. Kar pravimo tukaj glede tega prirojenega občutka, ki se grajati ne more, to velja še veliko bolj o grehu. Človek misli, da je že veliko let, kar je kaki poprejšni strasti odmerl, da jo je popolnoma zaterl, da se je nima nič več bati — ali mahoma se kaj nakreti, kaka huda skušnjava, in stari greh od mrtvih vstane, oskruni dušo, ter zapusti žalostno kesanje.

Če je pa Elizabetina duša skoraj omahnila, jo je vendar

kmalo močnejši ljubezen, ljubezen do Boga, krepko podperla. In tako je privrela kakor čista studenčnica iz malo poprej skaljenega vira neka molitev, kakor lepši še nikdar ni prišla ne iz ust ne iz serca nijene kerščanske žene. Kaplan Bertold, ki je bil zraven, piše o tem prizoru tako le: „Vsa se je tresla po vsem životu, ko je videla kosti svojega preljubega soproga raznešene. Dasi je bila v veliki žalosti, je vendar mislila na dobrotnost božjo, in roke in oči proti nebesóm povzdignivši je djala: Gospod zahvalim se Tvoji milosti in Tvoji usmiljenosti, da si ubogi svoji dekli veliko željo izpolnil, in da si me v britkosti moji tako milostno potolažil, ker si mi dal videti predrage kosti mojega preljubeznjivega brata in prijatelja. Ako tudi sem ga raje imela, ko vse stvari na svetu, vendar ne žalujem, da se je Tebi daroval, da je šel sveti deželi na pomoč, in po Tvoji volji v tuji deželi svoje življenje sklenil. Gospod, Ti pač veš, ko bi bila Tvoja sveta božja volja, da bi mi bilo ljubši njegovo življenje, njegova ljubeznjiva navzočnost in prijazno obličje, ko vse veselje, vse blagosti, časti in sladkosti sveta. Raje bi bila imela, da bi bila vse svoje žive dni v uboštvu ž njim preživela in beračit ž njim hodila, samo da bi bila mogla videti njegovo lepo življenje. Zdaj pa, preljubeznjivi Gospod, nečem nič želei zoper Tvojo božjo voljo: njega in sebe izročim v Tvojo božjo voljo. In ne hotela bi ga v življenje poklicati zoper Tvojo sveto voljo, ko bi ga mogla tudi z enim samim lasom.“

„Ljubezen je močna kakor smert, plam ljubezni mogočen kakor grob; žar njen kakor žar ognja, kakor plamen božji.“ (Vis. pes. 8, 6.)

Tako se je spremenila skeleča bolečina v čisto udanost v božjo voljo: ohrabri se, se zderži solz, ter tiho odide iz cerkve. Tukaj je bil lep vert. Elizabeta sede na travnati griček, in čaka vitezev, ki so prinesli grofove kosti. — Zakaj pa ni raje bogoljubna gosa počakala v hiši božji? Zato ne, ker je imela take misli in take prevdarke, ki so sicer pravi, pa vendar ne gredó v cerkev in med službo božjo, kakor tudi darovne živali niso šle v preddvor Jeruzalemskega tempeljna. Kaj pa je bilo takega?

Brezno enega leta.

Ko pridejo vitezi iz cerkve, jih deželna grofinja zaprosi, naj pridejo k njej. Vstane pred njimi z veliko spoštljivostjivostjo in ponižnostjo, ter jih prosi, naj posedejo k njej na travo, ker je tako slaba, da ne more dalje stati. — Kar je njo samo zadelo, bila bi rada zamolčala vsa psovanja in krivice, ktere je preterpela. Ali dolžna je bila skerbeti za svoje uboge otroke. Zatorej jim pripoveduje in milo potoži, kako neusmiljeno in gerdobno sta ž njo ravnala njena žlahtnika, Henrik pa Konrad, in koliko siromaštva je s svojimi otroci prestala v Izenaku. Viteze je prosila za božjo voljo, naj se vendar usmilijo njenih zapuščenih ubozih otrok. Tudi njen stric, škof, pristopi, ter poterdi Elizabetine besede, vitezom pa resno prigovarja, naj pomagajo udovi in njenim otrokom do njih pravice in njih lasti, sicer ne dovoli, da bi kneževe kosti in deželno grofinjo na Turinško peljali.

Blagi vojščaki, čuvši take novice, bili so zavzeti in serditi. Škofu zastavijo svojo besedo, da se hočejo krepko potegniti za knežjo vdovo in za njene otroke. Zahtevali so pa, naj gre Elizabeta, kot prava deželna vladarica, ž njimi na Turinško.

Drugi dan imajo škof slovesno veliko opravilo, pri katerem je bilo vse mesto bambersko — in potem so odhajali vitezi z vdovo in s kostmi njenega soproga proti rejnardovski opatiji, kjer je hotel biti Ludvik pokopan. Še pred enim letom je Ludvik ondi slovo jemal, ter šel od ondod s svojo soprogo in svojimi vitezi, da se napoti v sveto deželo. Ah, kako je zdaj vse drugače! Ah, kaj se ni pogreznilo v žrelo enega leta! Kostí mladega kneza nesó zdaj v škrinji tjekaj pokopat, kamur je živ tako rad zahajal, in kjer je tako pobožen bil. Duša njegova pa je šla v boljšo sveto deželo, kakor je Palestina, kjer ne gleda le groba Kristusovega, ampak uživa v večnem veselji vstalega Zveličarja samega. Mlada vdova je bila obakrat v veliki žalosti zdaj in tedaj. Že tedaj je šla za njegovim pogrebom, ko ga je spremljala iz Rejnardskega. Med tem pa je zapuščena gospa sama občutila ojstre zobe hinavskega sveta. Veliko hudega preganjanja je bila terpela, odkar jej je smert pobrala podporo. Vitezi pa sabo nič družega niso prinesli, ko pepel tistega upanja, ki so ga stavili v osebo rajncega deželnega grofa.

Prihodnost, v katero se človeško življenje steka, je pač kakor tuja dežela, v katero slepec tava. Nihče ne ve, kaj jutri pride; mogoče, da pride velika nesreča ali pa celó sama smert. Ljudje si voščijo veselo novo leto. Ali kaj pomaga samo to voščilo! In vendar more vsakdo veselo, srečno leto imeti, naj že pride čezenj bolezen ali smert. Naj le res iz serca se potruži, da bode v mislih, željah, djanjih Bogu služil — potlej bo vsé dobro, tudi najhujše terpljenje mu bode čist dobiček.

„Vemo pa, da onim, ki Boga ljubijo, vse na dobro gre, svetim, ki so poklicani po božjem sklepu.“
(Rim. 8, 28.)

Ljubezen še po smerti.

Na dolgo in široko se je bilo razvedelo, da so križarski vojščaki ostanke grofa Ludvika prinesli, ktere bodo v Rejnardovskem samostanu pokopali. Tukaj se je pokazala tudi prav posebno resnica, da še le tedaj spoznamo, koliko smo koga radi imeli, ko več med nami ni, ko je že umerl. Nestevilno veliko ljudi, vsacega stanu, je bilo skup privrelo, da bi vsaj še rakev videli, v kateri počivajo kosti njih nekdanjega preljubljenega gospoda. Vsa dežela je bila na nogah: grofi, baroni, hlapci, meščani, kmetje, bogati in ubogi, plemeniti in priprosti, iz gradov in iz mest in vasi so šli h pogrebu. Celó opati in škofje so bili prišli, da zadnjo čast skažejo temu, ki je na križarski vojski svoje življenje dal za sveti grob. Prišla pa je, kakor drugače biti ni moglo, tudi vsa žlahta ranjcega. Tukaj, pred nemo skrinjo, v kateri je bil ranjci, je stala njegova mati, deželna grofinja Sofija, njegova soproga Elizabeta, njeni otroci, in ranjcega brata, Henrik pa Konrad. Globoko ginjeni so bili ne samo žlahta, ampak tudi ljudstvo; celó grofi in vitezi so tako žalovali, da so silno solzili se in na glas jokali. Duhovščina je pela psalme, pa je mogla večkrat prenehati, toliko je bilo jokanja in plakanja po ljubem gospodu. Bertold piše o tem: „Ko so šli mnih iz samostana v sprevodu merliču naproti, bi imeli peti, pa so se bolj jokali; zgubili so tolažbo svojo.“ Več dni so se opravljale mertvašnice, darovale sv. maše, in milošnje delile, da bi bilo ranjcemu pomagano.

Prav lepo in tolaživno je v katoliški veri to, da ver-

nike uči in navaja, kako da morejo svojo ljubezen celó ranjkim skazovati, ter jim pomagati, da ranjkemu koristi, in da jim bo hvaležen. Ker nič nečistega ne pride v nebesa, in ker neizrečeno redko kdaj odraščeni človek ves čist umerje, to mora njegova duša, če ni zaveržena, najprej ostati zunaj nebes in tudi pokoro terpeti. Katoliška cerkev pa ve iz apostolskega izročila, da z molitvami, z mašami z dobrimi deli, ki se opravljajo za ranjcega, se mu terpljenje polajša in okrajša. Zatorej je tudi vsaka dobra kersčanska družina prav goreča, kedar opravlja dobra dela ljubezni za kterega svojih umerlih udov. Pri pogrebu, na pokopališču, pri službi božji, doma in drugod se moli in se deli milošnja za ranjcega, da bi mu Bog dodelil večni pokoj.

„Napravi pa biro, ter pošlje 12.000 drahem srebra v Jeruzalem, da naj se daritev opravi za grehe mrtvih.“ (2. Mkb. 12, 43.)

Skrinjo z ostanki deželnega grofa so déli v zidan grob, nanj pa kamen. Toda lepši in blagši spomin, kakor je bil kamen, si je bil ranjki postavil v srcih svojega ljudstva. Deset let je deželo srečno vladal. Meščan in kmet sta mirno in varno živela ter hodila po svojem pravilu. Prej in potlej pa je v deželi gospodovala vojska, moč, krivica, nerednost, uboštvo in siromaštvo. In namestu da bi bil ljudstvo derl, kakor dela marsikteri vladar, je zanj skerb, in ko je pretila slaba letina, je s svojo soprogo Elizabeto le na to mislil, kako bi stradež pomanjšal. Kolikor hujši se je poznej ubogim Turinčanom godilo, toliko lepši in prijaznejši so se spominjali svojega najboljšega kneza, ki so ga kdaj imeli. Ko je bil živ, djali so: Ludvik mili, a po smerti njegovi so djali, da so imeli Ludvika svetega.

Grom resnice.

Pri poslednji sodbi se mora čudno goditi, tudi ne gledé na sodnika samega. Kako se bodo po vstajenji gledali zlasti oni, kateri so bili v življenji tesnejši zvezani? Kake misli, občutki in kaki pogledi bodo semtertje švigali, kakor žarki severne zore, ali pa kakor bliskajoča strela o hudem viharju! In kakšne besede se bodo čule, hvaležne besede, toživne in kletvinske, med temi, ki so živi skupaj bili! Nekaj temu nekoliko podobnega je bilo v Rejnardovem.

Središče, takorekoč namestnik najvišega sodnika, je bil pozemski ostanek Ludvikov, njegove bele tihe kosti.

Pač so tudi že med službo božjo marsikterega misli in oči obernile se na ranjkega, in marsikteri se je posolzil spomnivši se, koliko hudega je terpela preganjana vdova. V sercih imenitnih grešnikov, deželnih grofov Henrika in Konrada, sta pač že hudo vrela in kipela sram in kesanje, ko sta cele ure stala pred kostmi svojega brata, in pred njegovo živo vdovo, ktere nista več videla, odkar sta jo bila s Prežigrada zapodila. Njen tihi pogled jima je bil kakor v nebo vpijoča, serce tergajoča tožba, strahovit vdarec na njune vesti. Serce vitezov pa je bilo polno bolečine, da so zgubili svojega ljubljenega vodnika in prijatelja. Mogoče pa tudi, da se je v njih sercu jeza kuhala nad toliko nečloveškostjo, ktero sta brata nad ubogo svakinjo do-prinesla.

Ko so bile po božji službi ranjcega grofa kosti častno pokopane, jeli so vitezi misliti na obljubo, ki so jo bili dali bambersškemu škofu in deželni grofinji Elizabeti. Neki vitez, Rudolf Vargilski, zbere svoje tovarše, ter jim pravi: „Zdaj velja, da dokažemo zvestobo, ktero smo prisegli našemu blagemu knezu in naši gospi Elizabeti, ki je že toliko uboščine preterpela, sicer se bojim, da bi si ž njo ne zaslužili večnega pekla.“ Vitezi so bili vsi te misli, da se je treba krepko potegniti za vdovo in njene sirote, ter izvolijo izmed sebe štiri gospode, ki naj imajo besedo. Nato se podajo vsi v dvorano, kjer so ravno bili Henrik pa Konrad s svojo materjo Sofijo. Deželnega grofa obstopijo na okoli; bili so navzočni še drugi poštenjaki. Rudolf, vitez Vargilski, poprime besedo, ter grofa Henrika tako nagovori:

„Čuli smo tako govorico, da smo vsi prav žalostni. Iz serca nas je sram, da se tolika nepoštenost in tolika krivičnost pri tebi najde, in o tebi pripoveduje. Ah, ljubi gospod, kaj si storil, in kdo ti je kaj tacega svetoval? Žalostno vdovo svojega preljubega brata, in blago kraljično ogersko, ktero si imel po vsi pravici tolažiti, čislati in spoštovati, to si ti prav nepošteno in hudobno pregnal iz njene stanovanja, iz njene lasti in posestva, kakor bi bila malopridnica in gerdobnica, da je sirota živela v ubožnosti in pomanjkanji, ter si jo pustil beračiti v velikem siromaštvu. Sirote in otroke svojega brata, katerim si imel biti zvest skrbnik, te si zlobno od sebe zapodil. Treba jih je bilo od matere vzeti ter od nje jih ločiti, ker zavolj ubo-

ščine ni mogla zanje skerbeti. Tega te tvoj pokojni brat, čednostni vladar, ni učil, kateri bi nikdar ne bil pripustil,

da bi se bila najmanjšemu njegovih podložnikov v njegovi deželi kaj takega zgodilo.“

Henrik molči na te besede, in sramote ne vedoč, kaj bi odgovoril, pobesi k tlam oči. Vargilski vitez pa zopet povzame besedo: „Gospod, pa čemu si se bal bolehnje, zapuščene, žalostne ženske, ki je bila v tej deželi brez prijateljev in brez sorodnikov? In kaj hudega bi ti bila storila sveta in čednostna gospa, ko bi bila v tvojem gradu ostala? Kako gerdo je pač to, če se kaj tacega celó na tujem pravi! Sramota, da morajo naša ušesa o tebi kaj tacega slišati! Prav hudo si storil in Boga si razžalil, to je kar gotovo, samega sebe onečastil, vso deželo turinško si osramotil, in knežjo rodovino si v slabo ime pripravil. Resnično, jaz se bojim, da bi maščevanje božje nad deželo ne prišlo, če se z Bogom ne spraviš, in s čednostno gospo, tvojo sestro in svakinjo Elizabeto z lepo ne poravnaš, in ji tega ne poverneš, kar si nji in bratovim otrokom prikratil.“

Višemu tako govoriti, kakor je govoril ta blagi vitez Vargila, za to je treba pogosto več serca, ko v vojski s sovražnikom se bojevati. Čudili so se tudi vsi grofi, vitezi, in kateri so bili še navzočni, da je Rudolf, vitez Vargilski, tako pogumno knezu govoril. — Gotovo bi bilo manj greha na svetu, in ljudje bi greh veliko bolj spoznali, obžalovali in popravljali, ko bi drugi imeli več serca, grešnikom njih krivico razkazati. Seveda, očitjanje ne sme vreti iz osebne jeze ali sovražnosti, ampak pred božjim obličjem, Bogu na čast, ljudem pa v zveličanje. In ker je verli križarski vitez govoril v tem kerščanskem duhu, v pomenu resnice in ljubezni, zato so rodile njegove serčne in krepke besede, dasiravno so bile ojstre in terpke, vendar blagoslovljen sad.

Če je v dolgi hudi zimi voda v potoku zmerznjena do dna, in če potegne spomladna topla sapa od zahoda, ter veje po deželi: tedaj poka in se taja led, voda sili skozi pokneno ledeno skorjo, jo vzdigne, ter saboj odnese. Tako je bilo serce deželnemu grofu: terdo, merzlo, temno kakor dolga zimska noč. Pa že o pogledu na ostanke svojega brata, in videvši veliko ljubezen in žalovanje neštetilnih ljudi, že tedaj se mu je tajalo serce. In zdaj je prihrumel neustrašeni govor junaškega viteza Vargilskega na njegovo serce, kakor močan veter od zapada na ledeno skorjo. Nemo posluša nekoliko časa, v njegovem sercu pa natihoma vre, pa ne serdito zavolj očitjanja, ampak zavolj pekoče bolečine vesti. In iz globočine duše pridró mu na lice obilne solze, tako da ihtenja in joka dolgo ne more spregovoriti besede.

*„Nato reče Natan Davidu: Ti si tisti človek.
In David pravi: Grešil sem zoper Večnega.“*
(2. Sam. 12, 7.)

Sprava.

Henrik je bil silovit človek. Taki ljudje so pogosto močni v hudem, pa tudi popolni in krepki v dobrem, kedar se spreobernejo. Ko se mu silno vzburjeno serce toliko umiri, da more govoriti, dé: „Res mi je iz celega serca žal, kar sem storil. Da pa pred očmi ljube moje sestre Elizabete prijaznost in prijateljstvo zopet zadobim, hočem vse, kar od mene tirja, rad storiti, in vi imejte v tem vso moč, kolikor je denarja in blaga.“

Vitez Vargila odgovori: „Gospod, vaši kneževski pravici in časti se pač spodobi, da to storite, če hočete popraviti, kar ste zagrešili, ter jezo božjo odverniti.“ Na to pravi deželni grof: „Vse hočem storiti, kakor mi boste rekli.“

Rudolf, vitez Vargila, na križarski vojski ni imel te sreče, da bi bil Jeruzalem pridobiti pomagal. Zato je imel pa zdaj drugo, še večjo srečo, da je namreč premagal močno terdnjavo — dušo zaslepljenega kneza. Zdaj se poda vitez s svojimi vojnimi tovarši h knežji vdovi, ter ji sporoči, kako je njen žlahtnik v se šel, svojo krivico spoznal, in da je zdaj pripravljen vse rad storiti, kar bo zahtevala. Vitezi se posvetujejo, kaj bi zahtevali in tirjali od grofa. Elizabeta pa je sklenila drugače. Djala je: „Njegovih gradov in mest in vasi, dežele njegove in ljudi, in ničesa, kar dela skerbi in britkosti, ne maram: zakaj s takimi stvarmi si človek nakopava skerbi in posvetno nečimernost, in lenobo v službi božji. Samo to, kar mi po vsi pravici po mojem ranjku možu dote gre, za to prosim, naj mi to da, da po svoji volji obernem, Bogu na čast, ter v svoje in svojega bližnjega zveličanje.“

Da zdaj vse v dober red spravijo, gredó vitezi spet k deželnemu grofu Henriku, ter mu sporočé, kako spravljivo je Elizabeta sprejela njegovo ponudbo, in peljejo samega k Elizabeti. Njegova mati, stara deželna grofinja Sofija, in njegov brat Konrad gresta ž njim, da se popolna sprava in mir doseže.

Serce človekovo je, kakor pravi sv. pismo, bojazljiva in kljubljiva stvar. Če je človek krivico storil, se mu zdi,

da je neprenesljivo, da je sramota, če obstoji svojo krivico. A ravno to je prava poštenost in znamenje, da je človek na boljšo stran ukrenil, če se toliko posili, da prosto in odkrito obstoji, da je krivico storil. To zmago čez se je priboril si tudi Henrik. Beržkone svoje svakinje, odkar jo je bil s Prežigrada pregnal, ni videl še v obraz. Ko je pa videl zdaj blede in sirotno ženo svojega brata, mu je vest kakor žareč nož dušo prerivala. Za božjo voljo jo prosi, naj mu odpusti prizadeto jej krivico, da mu je iz serca žal, in da jej hoče zvesto poverniti, vse kakor je prav. Tudi mati in grofov brat prosita, naj vse odpusti in pozabi, kar se je zgodilo. — Kdo ve, če ni morda Bog ranjkemu Ludviku privolil, z dobrim duhom navdati svoje sorodnike, da so prišli do spoznanja, kesanja, dobre volje in pomirjenja.

Kako pa je miloséčna in dobrodušna Elizabeta te prošnje sprejela, si lahko mislimo; pa je tudi natanko zapisano, kaj je storila. Namestu odgovorjati z besedami, odgovorila je s solzami. Glasno jokaje objame svojega svaka. — V solzah se raztopi najglobočje bitje človeško. Henrik, njegov brat, njegova mati, in vsi križarski vitezi, vsi so jokali. Blaženi duh ranjcega in pa angelji v nebesih so se pač teh solz veselili, kakor se mi veselimo lepe mavrice na nebu, po dolgem in hudem viharju.

„Usmiljenost in resnica ste si srečale; pravica in mir sta se poljubila.“ (Ps. 84, 11.)

Naveličana.

Zdaj naredé pogodbo, po kateri bi imela Elizabeta s svojimi otroci na Prežigradu prebivati, mladi Herman prevzeti vladó po svojem očetu v haski in turinški deželi, a med tem, dokler ne doraste, njegov stric Henrik oskerbstvo voditi.

Kdo bi si bil kdaj mislil, da bode soproga deželnega grofa, ogerska kraljična, tako sramotno pregnana s Prežigrada, iz svoje prestolnice? Ko je bila pa zapodena, in ko je v Izenaku beraški živela, nihče bi ne bil si mislil, da bode smela kdaj na Prežigrad se poverniti. In vendar se je zgodilo to, in se je zgodilo óno. Ravno v tem se posebno dobro vidi božja roka, da marsikomu prihodnost kaj prinese, na kar nikdar mislil ni, in da pogostoma ne pride, česar je tako želel, ali česar se je bal. Zavolj tega je veliko vredno, vsikdar in povsod prav Boga se deržati. Za-

kaj, On je večni, ki vsakega osodo vidi in derži, in ki nikogar ne zapusti, kdor sam Njega ne popusti.

Henrik je v djanji pokazal, da se je spremenil: ravnal je s svojo svakinjo dobrotno in ljubljivo, ter je nikakor ni oviral, ko je htela svoje pobožne vadbe imeti in siromakom pomagati. Kedar so bile gostije na Prežigradu ali sicer kaki godovi, tedaj se jim je Elizabeta odtegnila. Pred svetom je bila zavolj tega opravičena, ker je bila vdova; pred Bogom pa se je ogibala vsake družčine in veselice, dobro vedoča, da po tej poti se pride v največi nevarnost od-tujiti in ohladiti se za Boga. Podobna je bila kupcu evan-gelskemu, ki je v njivi našel zaklad zakopan, pa vse dal, da je to njivo kupil. Ta zaklad je ljubezen božja čez vse, cena pa, ki jo moramo zanj dati, je posvetno veselje.

Pa še drug skriven vzrok je imela Elizabeta, zakaj se je veselicam odtegovala. Kdor v bogastvu živi, z ubogimi se pa sam nikdar ne peča, ta le je in pije, se redi in živi brez pomiselka. Kdor pa milošnjo deli, pa tudi sam ubogih poišče, in s svojimi očmi vidi, kako se jim godi: ta včasih vendar pomisli, kako ima sam krasno obleko, lepo sta-novanje, draga jedila, da pa njegov bližnji, njegov brat še potrebnega nima. Zatorej se Elizabeta ni htela vdeleževati grajskih godovanj.

Ali take misli in tako življenje se posvetnjaku nepri-jetno zdi, postavim kakor bi pri kaki gosposki gostiji v sredi med ploščke in steklenke na mizo postavil velik križ, namestu cvetičnega šopka. Ne gre skupaj. Človek je iz dveh življev, iz dveh stvari, ki ste si pogostoma druga drugi zoperni, ki se med sabo bojujete: živo telo in pa-meten duh. Ako je telo ali poželjenje, to je počutnost, za-vladala in duha potlačila, tedaj je na videz mir, in človek živi brez notranjega boja ali kakega razdovja po svojih željah. Če pa takemu zabeljenemu posvetnjaku tak človek pride pred oči, ki svojo počutnost in poželjivost gospoduje, ter jo ima pod nogami, in pri katerem duh gospoduje: te-daj se posvetnežu spet oglasi zaterta in zamorjena vest, kakor bi htela od mertvih vstati in na glas zakričati; za-volj tega jim je prav čudno in strahotno pri sercu. Zatorej hočejo take bogoljubne ljudi s poti spraviti, da bi prejšnji pokoj spet zadobili: zarad tega ne morejo videti ne slišati nič duhovskega.

Tako se je godilo tudi na dvoru v Izenaku. Mlado kneževsko vdovo zmeraj pred očmi imeti pa gledati, kako

vse posvetno veselje zaničuje, uboštvo in uboge pa čez vse ljubi, to je bilo dvorjanom kakor britka pridiga v pokori, ki jim je v veselje pelina prilivala. Elizabeta je bila tedaj sovražena od dvorjanov, kakor je bila že tudi poprejšne čase. Ali to sovraštvo so jej kazali kar naravno, ker se jim od njene dobrote ni bilo ničesa bati, in ker ni imela nikogar, da bi jo branil. Še obiskovali je niso, in v obraz so jej psovke metali, češ, da ni pri pameti, da je nora, da je kmetica. Ker je pa Elizabeta s svojim bogoljubnim življenjem zadobila tisti mir, o katerem Gospod pravi: „Mir vam dam, ki ga svet ne more dati“, je bila vendar pri vsem tem življenji mirna in vesela. Ali še temu so dvorjani zlobo podtikali. Djali so: „Tej vdovi je šla so-proгова smert pač malo k sercu, sicer bi ne mogla tako vesela biti; da jej je kakor nalašč umerl, da more toliko ložej denar razmetavati.“ In celo stara mati Sofija je bila nezadovoljna ž njenim obnašanjem, ter ga jej je hudo očitala.

„Ko bi bili od sveta, tedaj bi vas svet ko svoje ljubil; ker pa niste od sveta, in sem vas jaz odbral od sveta, zato vas svet sovraži.“ (Jan. 15, 19.)

Navzdol, naprej, navzgor.

Že poprej smo povedali, da si je bila Elizabeta naj-ojstrejšega duhovnika izvolila za spovednika, Konrada iz Maribora. Zares pobožne osebe se bojejo, v važnih zadevah po svojih mislih in željah ravnati. Zatorej veliko molijo in prosijo Boga, da jih vodi po pravi poti; pa so tudi pokorne spovedniku, če se jim je posrečilo, dobiti razumnega, pokornega mašnika. Tu jim velja Gospodova beseda do apostolov: „Kdor vas posluša, mene posluša.“

Tako je storila tudi Elizabeta. Njeno serce jo je gnalo, da bi bila kolikor mogoče popolnoma in sveta. Iz tega namera razodene svojemu spovedniku tri poti, po katerih méni hoditi: ali v samostan stopiti k frančiškankam, ali sama ko puščavnica živeti, ali pa od hiše do hiše beračiti. So take stvari, o katerih bode pobožnejši kristjan pač mislil, da jih zmore, katerih pa drugemu nikdar ne bode prisojal, nikar dovolil. Konrad je živel radovoljno prav ubožen, ter se pri-prosto oblačil; vendar je knežji vdovi vse te ponudbe zav-vern timer, ter jo oistro pokaral, ko ga je le še jokaje prosila, naj jej dovoli ktero pot. Konrad jej tudi zarad tega ni do-

volil, ker je hotel, da Elizabeta s svojimi dohodki siromakom pomaga, in poplača nektore dolgove, ktere je bil njen soprog zapustil.

Elizabeta je zdaj delala vsaj to, kar ji spovednik ni prepovedal. Ko je leto na Prežigradu preživela, odpove se grajskemu življenju, ter prosi svojega žlahtnika Henrika, naj jej v svoji deželi odkaže kakšen kraj, kjer bi mogla tiho živeti, in dela pobožnosti in usmiljenja opravljati. Henrik jej ponudi teržič Maribor kot dohodek. Takrat je bilo sedanje mesto le teržič, ki niti svojega duhovnika ni imel. Zahvali se svojemu svaku in pravi, da je s tem krajem zadovoljna. Z denarjem pa, ki ga jej je bil za prvo potrebo dal, dala je Elizabeta sèzidati bolnišno hišo za bolnike.

V Mariboru ne dobi Elizabeta nobene hiše, da bi mogla s svojimi v nji sama prebivati. Zatorej gre s svojimi otroci, in z Gudo pa Izentrudo v sosedno vas Verdo. Tukaj pa drugega stanovanja ni bilo dobiti, ko neko staro, razpadeno, kmečko bajtico, ki bojda ne strehe ne zapahov pri vratih in oknih ni imela. Iz te podertije naredijo ženske nekaj šotor, ker so šibje in protje in drugo vejevje čez kočo nadjale; pa jim to proti solncu in prepihu in dimu ni nič pomagalo, tako da so Elizabeto prav zeló oči bolele. V tem siromaškem stanišči si je Elizabeta pripravljala vsakdanji živež, uboren je bil, kakor hišica sama.

Dosti ljudi je na svetu, ki nimajo boljši kakor sveta Elizabeta in njeni zvesti služabnici v revni koči v Verdi. Razložek pa je v tem, da je Elizabeta vzrastla v knežjem bogastvu, in da je torej pomanjkanje vse huje čutila, kakor uboštva navajeni človek. Zlasti pa je siromaščina deželne grofinje zato tako častitljiva, ker si jo je sama izvolila. Kakor je Zveličar zavolj nas zapustil nebeško veličastvo, ter se podal v hlev betlehanski, tako je htela njegova zvesta služabnica v malem ravno tisto zavolj njega storiti, knežji dvor zapustiti in v največem uboštvu živeti.

„Blagor ubogim v duhu, ker njih je nebeško kraljestvo.“ (Mat. 5, 3.)

Odpove se vsemu.

Med tem si je dala Elizabeta hišico iz lesa in ilovice v Mariboru postaviti, prav tik frančiškanskega samostana, ter se je potem z otroci in deklama vanjo preselila. Ker

jej spovednik nikakor ni dovolil, da bi bila stopila v red frančiškank, ali pa si kruh beračila, htela je vsaj obljubo

tretjega reda ponoviti in z očitnim ponovljenjem povikšati. Veliki petek, ko je bil Kristus nag na križ pribit, po-

beró v ta spomin z altarjev ves kinč in vso lepoto. Tudi zvesta naslednica Kristusova je htela véliki petek vsega se znebiti, kar je bilo še pozemskega na nji. Nekaj mesecev preden je šla Elizabeta iz Izenaka, je položila svoje roke v frančiškanski kapeli na posvečeni altarni kamen in storila obljubo, da se odpove svojej volji, vsemu posvetnemu lišpu, in vsemu, kar svétuje Zveličar zapustiti. Frančiškanski prednik jej odstriže lase, jo ogerne s sivo halo, in jo prepaše z vervico. Bosa, v sivem spokornem oblačilu, prepasana z vervjo — tako je bila zdaj obleka, v kateri se je ogerska kraljična, odsehnal pa do smerti svetu kazala.

Včasih človeka vest opominja, naj to stori ali to opusti, kar se mu zdi, da je prav težko, n. p. nevarno znanje razdreti, s sovražnikom se spraviti. Človek meni, da je skoraj nemogoče, in vendar mu nekaj pokoja ne da. V takem dušnem stanu se prav očevidno pokaže, kako resničen je svetega pisma izrek: „Kar je nemogoče ljudem, to je mogoče Bogu“. Le prav serčno prosi Boga tiste moči, ki ti manjka, in prej ali slej se bo v tebi tako spremenilo, da boš brez velikega truda, in celó veselo, to storil, kar se ti je prej zdelo, da ti ni mogoče.

To se je pokazalo tudi pri sv. Elizabeti. Sama je čutila, da jej manjka zlasti treh stvari, brez katerih ne more storiti novega, velikega koraka, da bi odločno zaničevala svet. Zato je priserčno molila, da bi zadobila te tri milosti: 1. da bi vse posvetno popolnoma zaničevala; 2. da bi serčno prenašala vsako zasramovanje in obrekovanje; 3. da bi svojih otrok nezmerno ne ljubila. Čez nekaj časa pa reče svojima deklama: „Gospod je uslišal mojo molitev. Glejte, vse prijetnosti sveta, ki sem jih nekdaj ljubila, se mi zde kakor smeti. Bog ve, da me otroci moji bolj ne skerbijo, kakor vsak drug človek. Oddala sem jih Bogu, on naj ž njimi stori, kar se mu dopade. Zdaj sem tudi še vesela, če me kdo zasramuje, obrekuje in zaničuje. Ničesa več ne ljubim ko samega Boga.“ Da take besede niso bile samo izmišljene, to je Elizabeta v djanji pokazala. Odločila se je tudi še od tega, od česar se materno serce najtežje loči; vdala se je v to, da so jej še majhne otroke od nje odpravili.

„Vsak, ki hiše ali brate, ali sestre, ali očeta, ali mater, ali otroke, ali zemljo zapusti, zavolj mojega imena, mu bode stotero povernjeno, in pa večno življenje bo dosegel.“ (Mat. 19, 29.)

Jerica

je bilo ime najmanjšemu otroku, bila je še le dve leti stara, ko so jo dali v ženski samostan v Staremgradu. Elizabeto so zavolj tega oistro grajali, da je tako majhnega otroka od sebe dala in v samostan poslala, zlasti ker je bil novo ustanovljeni samostan še reven. Ali mati se je na kratko opravičila s tem, da sta z možem, preden je odšel na križarsko vojsko, naredila obljubo, da bosta upanega otroka v kakem samostanu božji službi posvetila.

V življenji prav veliko svetnikov najdemo to, da niso le več dobrega storili in več hudega prevzeli, kakor vелеva kerščanska dolžnost, ampak da so včasih tudi kaj tacega storili, kar se zdi, da je zoper navadni red, in po čemur se drugi nikakor ne smejo ravnati. Pa božje misli in božje poti so veliko viši, kakor misli in pota ljudi. Ravno duh Božji nagiba svetnike pogostoma k takim delom, ki se popolnoma ločijo od ravnanja navadnih kristjanov. Tudi Elizabeta je ravno v tem, v čem je bila od sveta posebno hudo karana, pravo zadela, ker je delala po volji božji. Izmed vseh treh otrok je samo Jerica tako srečno živela, da je naposled v sluhu svetosti umerla.

Elizabeta je zdaj pa zdaj svojo hčerko obiskala; od Maribora do Starigrada je kakih 7 ali 8 ur. Nekdaj se otrok o polnoči prebudi in pravi služabnicam: „Jaz pa slišim, da v Mariboru umerlemu zvoni; menda so mi zdaj umerli moja ljuba mati.“ In res je Elizabeta umerla ravno tisto uro v Mariboru. Drugo sporočilo pravi, da je otrok v svoji sobici videl svojo mater, ki se mu je bila prikazala. Jerica je imela ondaj še le štiri leta. Rasla je v samostanu, kakor cvetka v tihem mirnem vertu. Od ranjce svoje matere je imela Jerica voljo za vse dobro, da je bila vsako leto svetejša; potem moč dobrega zgleda, in naposled molitev duše, pred božjim prestolom stoječe, in z vencem zmage ovenčane. Mi smemo pač misliti, da osebe, ki sveto umerjejo, pogostoma svojim na zemlji s svojo prošnjo več dobrega dosežejo, kakor so jim mogle koristiti žive.

Jerica, žlahtna hčerica svete matere, si je pridobila zlasti one čednosti, v katerih se je Elizabeta bila tako zelo odlikovala: v ljubezni in usmiljenju do bližnjega in v oistrosti do same sebe. Omenimo le to: bila je vajena, da je spala ves post do cvetne nedelje na slami, veliki teden pa na črepinjah, da bi bila deležna Kristusovega terpljenja.

Svoje telo pa je terla in križala s postom in bdenjem. V samostanu je postavila bolnišnico za bolehe in nadložne, ter je sama opravljala najnižja opravila, in tako je bila prava hči najbolj usmiljene kerščanske žene Elizabete. Jerica je bila komaj 21 let stara že za predstojnico izvoljena v samostanu. Ker so v ta samostan sprejemali hčere iz plemenitih rodov in najimenitnejših družin, zato jim je pogostoma djala: „Kolikor blagorodnejši je ktera, toliko ponižnejši naj bo v vsem“, ter je tudi sama z izgledom pokazala. Zlasti je imela dar in gorečnost, da je spravljala v sovraštvo živeče osebe.

Jedert je bila okoli 50 let samostanska predstojnica, ter je samostan povzdignila v vsakem oziru. Dala je tudi sèzidati lepo veliko cerkev, v kateri je bila pozneje pokopana in od papeža Klemenca VI. zveličanim prišteta. Cela stoletja je ostala v tako blagem spominu, da so dali celo lutranski plemenitniki vsako leto božjo službo obhajati. — Toliko je gotovo, da Jedert, ki je bila še otrok samostana takorekoč podarjena, je tako lepo in častitljivo živela, kakor malokdaj kaka ženska na zemlji. Božji blagoslov je počival nad detetom, ki so ga starši Bogu izročili.

„Mir vam zapustim, svoj mir vam dam; ne dam ga, kakor ga svet da.“ (Jan. 24, 27.)

Herman.

S človekom ni tako kakor z živaljo. Menda živalica ostane po življenji in podobi zmeraj taka, kakoršna je bila stara žival. Mogoče je, da so starši prav malovredni, otroci pa vendar postanejo dobri, kajti vsakdo ima svojo prosto voljo, a ne od staršev dobljeno voljo, in milost božja je še prostejši, ki veje, kjer hoče. Po drugi strani pa tudi sveti starši nikakor ne morejo na to se zanašati, da bodo njihovi otroci taki, kakor so bili sami. Zakaj prosta volja se lahko tudi na hudo oberne, in svet pa njegove skušnjave so strahovita moč, ki je že marsiktero dušo prevladala in pogubila. Sicer se druga dva otroka Elizabetina nista zvergla, zdi se pa, da nista bila nič kaj posebna kristjana. In njuno življenje bilo je polno nepokoja in muke, kakor skoraj vseh, ki so na videz visoko postavljeni, potem pa v strugo posvetnih skerbi zavozijo. Kar se o njih ve, to je prav žalostna zgodba.

Po smerti svojega brata Ludvika je vladal Henrik. Herman, sin ranjcega grofa Ludvika, je imel zdaj 16 let; Henrik mu je torej moral deželno vladost odstopiti. Kar se ve o življenju tega mladega vladarja, to se na kratko pove, kakor je bilo tudi njegovo življenje kratko.

Herman se oženi s Heleno, s hčerjo bravnšvajškega vojvoda Otona, obetal si je lepo in prijetno življenje na dolgo let. Maribor, dozdaž teržič, je Herman povzdignil, da je postalo mesto in še druge dobre naprave v Hasiji so bile njegovo delo. Zlasti pa je skerbela za meščanski in kmečki stan. S tem pa si je nakopal sovraštvo marsikterega velikaša, ker jim je branil, da kmetov niso mogli tako stiskati in dreti kakor doslej. In gotovo bi bil dobroserčni knez še veliko dobrega ukrenil, ko bi svojega mladega življenja tako prezgodaj ne bil sklenil. 18 let je bil star, ko mu je bila zavdala neka dvorjanska gospa, Berta Sepaška, in tako je umerl mladi vladar v istem gradu, v katerem je bil rojen, na Križgradu.

Herman je še na smertni postelji želel, naj ga pokopljejo v Mariboru poleg njegove svete matere. Toda Henrik tega ni terpel, ter je dal merliča prenesti v Rejnardovo, v grobišče deželnih grofov, in sicer iz čudnega vzroka. Ker so že nekaj let pripovedovali, da se na grobu svete Elizabete čuda godijo, bal se je vladeželjni Henrik, da bi Hermanovo truplo ne oživel, ko bi ga deli zraven njegove svete matere. Po smerti mladega deželnega grofa namreč, ki ni zapustil otrok, je bila vlada in dežela spet Henriku pripadla. Da, nekteri so ga celó imeli na sumu, da bi bil mladi knez ostrupljen po njegovem prizadetju, zlasti ker Henrik tega hudodelstva nikdar ni dal preiskovati in kaznovati. Ko bi res to bilo, to ga je bil poprejšnji duh pokore popustil, kakor se godi navadno pri grešnikih, če dolgo živé in med svetnim ropotom ostanejo.

V letopisih Rejnardovskih je zapisano: „Zgodilo se pa je, da je bila Bêrta z veliko drugimi deželnimi plemenitaškimi zraven . . ., kar začne merlič vpričo vseh iz nosu kervaveti. Ko je pa to videl Rudolf, vitez Vargila, in drugi vitezi in veliko imenitnih mož, jeli so vsi jokati in na glas klicati: „Ven s to hudobno čaredejko, ki nam je gospoda našega tako zlobno vzela in končala. Ali njeni prijatelji so jo na tihem odvedli.“ Tako žalostno in tako hitro je zginitil moški rod slavnih knezov Ludvika in Elizabete.

„Človek ne pozna svojega časa. Kakor se ribe z mrežo lové, in kakor se tice v nastave lové, tako se človeški otroci lové v hud čas, kedar nenadoma nad nje pride.“ (Prid. 9, 12.)

Sofija.

Henrik je bil trikrat oženjen, a je ostal brez zaroda, kar so mnogi tako razlagali, da je kazen; imeli so pač prav. Zakaj dvorjani, ki so ga k hudobnosti proti njegovi žlahtnici naščuvali, so ga zlasti s to vabo motili, naj se oženi, in potem deželo svojim naslednikom zapusti, sicer jo dobi njegovega brata sin. Henrik je umerl na Prežigradu. Merliča so imeli v Reinardovo prinesti. Ali zdajci nastane tako strašanska viharska divjava, da so rakev le z največim trudom s Prežigrada doli v Izenak prenesli. Tukaj pokopljejo merliča v samostanu sv. Katarine, kajti nemogoče se je zdelo, da bi pri takem bučanju nevihte prišli do Reinardovega samostana. Na tak način je nebo samo zabranilo, da Henrik ni počival poleg Hermana. Če njega ni pustil pokopati tam, kjer je Herman želel, namreč v Mariboru pri njegovi materi: naj nima tudi Henrik zdaj ondi pokopan biti, kjer si je želel.

Zdaj je bil ves moški zarod dosedanjih grofov turinških in haskih izmerl. V najbližnjem rodu je bila Sofija, prva hči sv. Elizabete. Ta je vzela brabantkega vojvoda, ter imela sina Henrika. Za tega je zdaj Sofija zahtevala, da bi vladal v deželi, ktero je imel njen oče, njen brat in naposled njen stric. Ali drugi knezi so vlade ravno tako se lastili, opirajoči se na vsakoršne pretveze, da bi jo bili razkosali. Ker je pa vojvodici sprog umerl že čez eno leto, morala je vdova sama priboriti pravice svojemu še le tri leta staremu sinu. Ko pride na Turinško, iskat svojih dednih pravic, djalo je nekaj stanovalcev, naj jih Bog ovaruje, da bi jim vladale babe in otroci; senca dosedanjega gospodarja, mejnega grofa mišenskega, so djali, da več velja ko meč otrokov. Na Haskem, zlasti v Mariboru, je več opravila. Stopila je pred zbrane meščane s sinom v naročji, ter rekla: „Preganjana od svojih sovražnikov, zapuščena od veliko mojih podložnikov se k vam zatekam. Vaši zvestobi in vašemu varstvu izročujem vnuka sv. Elizabete.“ Meščani prisežejo pri Bogu in pri sv. Elizabeti, da hočejo dati kri

in življenje za Sofijo in njenega sina. In res so ji Mari-borci in drugi Haščani zvesto pomagali v bojih proti upor-nim vitezem in grofom, ki so ropali in silo delali po ne-srečni deželi.

Drugače se je godilo vojvodici v Izenaku. Mestjani so deržali z deželnim grofom mišenskim, ter se branili svojo pravo vladarico spustiti v mesto. Tolika nehvaležnost do njenih staršev jo zelo razserdi. Vojvodica prime za sekiro, ter udari nekterekrali po zapertih orehovitih mestnih vratih. Naposled se tako zmenijo, da se bosta v dominikanski cerkvi v Izenaku pogovorila Sofija pa mejni grof mišenski. Določeni dan se snideta vsaki s svojim spremstvom. Sofija reče deželnemu grofu: „Prosim te, ljubi žlahtnik, daj meni in mojemu sinu deželo, ktera ti je bila z dobro vestjo za-upana.“ — Grof odgovori: „Prav rad, ljuba žlahtnica“ — ko je pa rokovice slačil, da bi jej nato v roke segel, ga svetovalci odvedejo na stran, ter mu pravijo: „Kaj pa delaš, gospod, da puščaš rodovitno deželo in pa nepremagljivi Prežigrad? Ko bi mogoče bilo, da z eno nogo že v nebesih stojiš, z drugo pa na Prežigradu, tedaj bi moral nogo iz nebes potegniti k le-óni na Prežigradu. Spodobi se, da najprej poskerbiš za svoja dva sina.“ — Mejni grof se da prego-voriti, in obernivši se k Sofiji pravi: „Jaz ti dežele ne morem nazaj dati, jaz moram gledati na to, kar mi svetu-jejo grofi in vitezi, ki so v deželi, kaj je za me in za te naj-bolj pravično.“

Zdaj pa Sofija sili na to, naj mejni grof mišenski z 20 poštenimi vitezi priseže, da je dežela po pravici njegova. Mislila je, da nobenih 20 možakov ne more dobiti, ki bi pripravljeni bili, na tak način priseči. Sofija da tudi eno rebro svoje matere, sv. Elizabete, na altar položiti, da bi bilo priseganje toliko slovesnejše. Toda mejni grof in vseh 20 spremljevalcev pristopi drug za drugim, in roko polo-živši na rebro, priseže, da mu gre Turinška bolj po pra-vici, kakor sinu deželne grofinje Sofije. Sofija se bitko joka, udari skupaj z rokami, razterga rokovice, ter je verže kviško, rekoč: „Bog naj čuva in sodi. O ti sovražnik vsake pravice, ti iznajdnik vsake hudobije, tebe mislim, hudič, vzemi rokovice s krivičnimi svetovalci vred.“ — V nekem letopisu je zapisano še to, da rokovice so res zginile, in da izmed vseh 21 mož ne eden ni srečno umerl.

Sploh je videti, da je imela Sofija več duha od svojega odločnega, viteškega očeta kakor pa milega duha svoje

matere Elizabete. S pomočjo vojvoda Albrehta bravnšveiskega, kteremu je dala svojo hčer Elizabeto za ženo, se je devet let vojskovala za svoje pravice, v takozvani dedni vojski. Potem pridejo pa nad njo same nesreče; sin in hči jej umerje, Maribor pogori, mogunški škof jo izobči. Več svetovalcev in meščanov izenaških, ki so bili s Sofijo deržali, je dal mejni grof usmertiti; enega svetovalca, pravej kneževej rodovini posebno zvestega, so vlekli na Prežigrad, djali na metalnico, ki ga je doli v mesto treščila. Še umirajoč je djal: „Turinška je pa vendar Sofijina in brabantkega otroka.“

Ali tudi zaveznik Sofijin, njen žlahtnik Albrecht, je grozno derl in puščavil turinško deželo, naposled pa so ga vjeli in še le čez poldrugo leto si je mogel z veliko denarjem svobodo kupiti. Sofija sama se je morala pravicam na Turinško odpovedati za se in za svoje naslednike; le haska dežela jej je ostala. Umerla je l. 1284, 60 let stara, ter bila pokopana v cerkvi sv. Elizabete v Mariboru. Vse njeno življenje ni bilo družega, ko velika nit samih nepokojev, nevarnost, težav in prizadevanj, da bi svojemu sinu pravice priborila.

Da je največ ljudi poklicanih, med svetom živeti in delati, se pač ne da tajiti. Herman je imel biti deželni vladar, Sofija pa mu pravice braniti. Ali strašno se moti, kdor misli, da ima ta več veselja in užitka, ki med svetom živi, ki ima visoko službo, ali celó vladarstvo, kakor pa ta, ki se svetu odteguje in samo Bogu živi. Če tudi ne gledamo na to, kako se človek med svetom za večnost pripravlja, kar se prav težko godi, moramo spoznati, da Jerica je imela v svojem samostanu gotovo več srečnih let, kakor sta jih imela njeni brat Herman in njena sestra Sofija med svetom.

„Dvignejo se — za trenutek — pa jih ni; padajo, kakor drugi, in se požanjejo, kakor verh od klasa.“ (Job. 24, 24.)

Povernimo se pa zdaj k materi teh otrok.

Demant v kerpah.

Ko je bila ilnata koča v Mariboru dogotovljena, se vanjo preseli Elizabeta z Gudo in Izentrudo. Te dve služabnici ste bili že davno Elizabetine prijateljici in ste

bili tudi v tretjem redu. Tukaj je živela zdaj deželna grofinja v prečudnem uboštvu. Navadni človek si zmeraj želi, da bi bil premožnejši, zlasti da bi boljši pil in jedel in oblačil se, da bi bil imenitnejši: ta kraljična pa je vedno hrepenela, da bi bila v vsem najubožnejša. In res je to tako dosegla, da v Mariboru ni bilo ubožnejšega človeka. Kolikor je imela premoženja, ki ga po spovednikovem ukazu ni smela popolnoma oddati, vsega je naklonila ubogim in pa dobrotnim napravam, sebi ga ni privoščila kar nič. Kolikor je bilo samej treba, da živi, si je pridobivala z delom, ki je pa malo neslo. Predla je namreč volno, ker družega ni znala. Volno je dobivala iz samostana starogorskega, in za to, kar je napredla, dobivala je prav majhno plačilce. Pri tem pa je bila še tako vestna, da je nekaj denarja nazaj poslala, ker ni mogla vse poslane volne popresti. Pa če je bila tudi bolna, vendar je htela še delati; in ako so jej preslico vzeli, da bi se preveč ne gnala, je pa volno rahlala in za delo pripravljala. Htela je namreč z malim zaslužkom ne le sebe preživiti, ampak tudi še kak dar cerkvi dati.

Živež jej je bila navadno neosoljena in nezabeljena, v sami vodi kuhana zelenjava, ktero si je sama kuhala, kakor je znala. Če so jej prinesli boljših jedi, jih ni ona zavžila, ampak nesla jih je ubogim in bolnikom. — Prav borna je bila njena obleka. Krilo je imela iz grobega, nepobarvanega sukna, kakor so ga tedaj nosili samo kmetje pa ubogi ljudje, ter je bila prepasana kar z navadno vervjo. Ko je imela pa obleko svojo stergano, zlasti na komolcih, jo je kerpala z zaplatami, ne gledé, kakšne so: ravno tako je delala s svojim plajšem. Kerpati pa je morala toliko pogostnejše, kolikor manj je vedela, da jej pri kuhi ali pri grenju padajo iskre na obleko — tako zeló je bila vtopljena v svete misli. Pa še ta neprilika je bila, da je znala tako slabo šivati kakor kuhati. In vendar je včasih po zimi še to siromaško obleko ubogim dala, tako da je mogla dostikrat doma pri peči ostati, ker ni imela potrebnega odeva.

Zgodi se pa, da kralj Andrej po romarjih zve, kako uborno da živi njegova hči Elizabeta. Kralju se o tem tako milo stori, da jame jokati, in to svoji gospodi tožiti. Zdaj pošlje nekega grofa z vitezi in hlapci na Turinško z naročilom, naj mu hčer nazaj pripeljejo. Ko pride grof v Maribor, pozveduje o Elizabeti, čemu tako beraški živi.

Nek gospodar mu pravi: „Saj jej dobro gre; in če tako ubožno živi, ne dela zato, kakor bi bila ubožna, ampak ker je pobožna in ponižna. Vsak, ki ima ž njo kaj opraviti, se čuti nekako poboljšanega; vse mesto ima blagoslov od te pobožne ženske. Sicer je pa mesto Maribor in njegovi dohodki njena lastnina; toda ona nič ne praša po hiši in po mestu, ampak stanuje pri bolnišču, ki ga je dala sama postaviti.“ Nato prosi grof gospodarja, naj pri Elizabeti popraša, če bi mogel ž njo govoriti. Gospodar jo ravno najde, ko je volno predla. Ko gospodar naznani, da so prišli poslanci od njenega očeta, in ko grof stopi v malo hišico in vidi preuborno oblečeno kraljično, kako sama dela, zavzame se silno, povzdigne roki, ter pravi: „Je li kdaj že kdo videl, da bi bila kraljeva hči volno predla?“ — Grof séde, in pripoveduje Elizabeti, da ga je poslal njen oče, ker želi, da bi se domu povernila, da bi tukaj v toliki uboščini ne živela, in da bi se ji doma pri kralju, svojem očetu, dobro godilo. Elizabeta pa nato odverne, da svoje ubožnosti ne zamenja niti za vso kraljevino očetovo; da se jej je bilo res doslej slabo godilo, da pa zdaj prav ničesar več ne želi, ne blaga, ne časti; da je sklenila, ogibati se nemirnega sveta, na svojo molitev se zanašati, in vso se Bogu izročiti. — Pa res je prav imela; saj to uboštvo ni bilo prisiljeno. Elizabeta je bila v Maribor prinesla okoli 16.000 goldinarjev, ktere ji je bil deželni grof Henrik dolžan (onih dob pa se je za en goldinar več dobilo, ko dandanes za desetak); razun tega je imela še dohodke Maribora in okolice. In ves ta denar je obernila v to, da je sèzidala in opravila veliko hišo za bolnike in uboge, ki so od blizu in od daleč skupaj suli.

Čemu pa toliko uboštvo? pokaj se mu je kneginja prostovoljno podverгла? Veliko ljudi, ki so jo videli v pre-siromaški opravi, so naravnost djali, da je deželna grofinja znorela. In tudi marsiktera oseba, ki to bere, bo mislila, da je nespametno in pregnano, tolikšno pomanjkanje terpeti. Ali pred vsem je pomniti, da kristjan na svetnikih ničesa ne sme obsojevati zavolj tega, ker sam v sebi ne čuti serca in moči, da bi kaj takega storil. Kdor v zatajevanj isamega sebe jakonizko stoji, naj ne sodi teh, ki v premagovanji poželjenja in ljubezni in zvestobi do Boga veliko viši stojijo. V prostovoljnem uboštvu je že nekaj duhovno imenitnega, je že svoboda in moč duše, od sveta kolikor mogoče malo

potrebovati. Še večo važnost pa ima uboštvo v kerščanstvu. Greh je na svet prišel po tem, da prva človeka nista imela dosti z rajskim bogastvom, in da sta mu še pridjala prepovedani sad. In zatorej smo bili odrešeni po nasprotni poti, po poti bolečine in vsakoršnega terpljenja, a tudi po poti največega prostovoljnega uboštva. V hlevu je bil rojen, ubog je bil naš Zveličar vse svoje žive dni, na križu ni imel, s čemur bi bil svojo nagoto pokril, in kamor bi bil djal svoje utrujene ude in položil svojo umirajočo glavo. Zato pa so radovoljno ubožni taki, ki so Zveličarju najbližnji, ki so njegovi posebni prijatelji. Oni so ubožni — ne zato, kakor bi bili dolžni ubožni biti, ne zato, da bi si več zaslužjenja zadobili, ampak ubožni so iz gole in blage ljubezni do Zveličarja. Zakaj močna ljubezen ima to posebnost, da jej dopada vse djanje in nehanje ljubimca. To je vzrok, zakaj priserčno pobožni kristjani za Zveličarjem hodijo v zatajevanji, v ubožnosti in s slehernim križem. Lepota na križu je magnet, ki je na se vleče.

Da uboštvo posebno veliko pomaga k svetosti, dokazuje to, da Bog veliko dobrih ljudi v uboštvu pusti, in da so ubogi vsikdar in povsod raje sprejemali kerščanstvo, in raje kerščanski živeli, kakor pa bogati. Najžlahtnejša rastlina, vinska terta, daje najboljšo pijačo, če raste bolj v pustih tleh, če se jej porežejo pohotne rastlike, in poterga preobilno perje.

„Čujte, ljubi moji bratje, ni li Bog izbral siromakov tega sveta, da naj bodo bogati z vero in dedniki kraljestva, ktero je obljubil tem, ki njega ljubijo?“ (Jak. 2, 5.)

Otrok pri 24 letih.

Kako je sv. Elizabeta do zadnje sledi zaterla vso nečimernost, vso lepoželjnost, vso ošabnost, vidi se že iz tega, kar smo povedali o njenem prostovoljnem uboštvu: zakaj kakor je prosto uboštvo lepo pred Bogom, in kakor bo kdaj slavno poveličano — tako je pred svetom zaničevano in čerteno, ravno tako, kakor je posvetnjaku ostudna stara in potergana obleka. Elizabeta pa je skušala svojega Zveličarja posnemati še z drugačno prostovoljnim poniževanjem. Deklama ni dovolila, da bi jo bile imenovala po ime-

nitnem imenu, po stanu, ampak morali ste jo klicati samo s kerstnim imenom, in pa tikati jo. Kar ste imeli sicer dekli opraviti, na primer, posodo pomiti, po hiši počediti, pometati, to je plemenita gospa najraje sama storila. In da bi jej to delo ne odšlo, poslala je dekli po kakem opravku; ko pa ste vernili se, bilo je njuno delo že storjeno.

Sploh je hotela Elizabeta, da je rajši sama drugim stregla, ko postrežena bila. Da ste dekli ž njo vred jedli, in pa iz ene sklede, ni treba praviti. Elizabeta jima je djala: „Naše življenje je najbolj zaničevano, pa če bi vedela, kako se še bolj zaničevano živi, bila bi si tako življenje izvolila.“

Nekaj posebnega v življenji sv. Elizabete je tudi to. Ona si je izvolila zeló ojestrega Konrada za spovednika. Zakaj? To pa je storila, da se je tudi v tem zatajevala. Ta čudni duhovnik jej je nalagal taka poniževanja, ki bi dandanes bila neslišana. Konrad je bil ojster in goreč duhoven; ali vse njegovo djanje je bilo tako nekako preterdo, da je bilo nekako grozno. Elizabeta ni le pri njem spovedi opravljala, ampak je bila njegovemu vodstvu tudi pokorna. Recimo pa, da je bilo njegovo brezobzirno ravnanje s knežjo vdovo premišljeno. Spoznal je bil namreč, da Elizabeta ima poklic od Boga, da postane velika svetnica, zato jej je hotel dati podlago vse svetosti na zemlji, najglobokejšo ponižnost.

Elizabeta je imela svojo hčerko v starogorskem samostanu. Nekdaj pa redovnice prosijo Konrada, naj Elizabeti dovoli, da vidi, kakšno je znotraj v samostanu. Bila je pa cerkvena postava, da svetna oseba, ki prestopi samostansko zapertino ali klausuro, je izobčena. Konrad je morda mislil, da se ve samo po sebi, da Elizabeta ne sme čez tisto zapertje, in zatorej pravi, naj le gre, ako hoče. Elizabeta je menila, da te besede pomenijo dovolitev, ter gre čez prepovedani prag. Konrad pa jo nazaj pokliče, in pokazavši jej bukve, v katerih je prisegla mu pokorna biti, jo da tepsti. Poznejši je djala Elizabeta: „Take kazni moramo radi prenašati, zakaj z nami je, kakor s terstjem, ki raste v potoku. Kedar potok naraste, tedaj se terstje skrivi in se potopi, čezenj teče voda, ne zlomi se pa ne. Kedar pa voda upada, zravnja se tudi terstje, ter raste veselo in krepko naprej. Tako moramo biti včasih tudi mi ukloneni in ponižani, da se potlej še krepkejši zravnamo.“

Zveličar naš je rekel: „Ako ne boste kakor ot-

roci, ne morete v božje kraljestvo.“ Drugikrat pa sam razloži, da ta otročnost pomeni ponižnost. Nepokvarjeni otrok ne gleda na stan, ampak se ubogim otrokom ravno tako rad pridruži kakor imenitnim. Otrok se ne sramuje nikacega dela, ampak se veseli tudi nizkega. Nescartljan otrok se da rad kaznovati in nič ne zameri. Vse to najdemo tudi pri Elizabeti, samo ta razložek je, da otroku je kaj tacega prirojeno, Elizabeti pa je to lepo otročnost rodil sv. Duh in prosta volja. Taka ponižnost je veliko duhovnejša in žlahtnejša od prirojene otrokove ponižnosti; vsaj je tudi staro vino vse nekaj družega in boljšega ko mlado vino, sladki mošt. Morda je Bog ravno zato tako naredil, da je Elizabeta dobila tako ojestrega brezobzirnega moža za dušnega vodnika in svetovalca, ker je hotel svetu pokazati, kako lepa je duša, katera je tako ponižna, ko mlado priprosto dete.

„Resnično Vam povem, ako se ne preobrnete in ne boste kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo. Kdor se torej poniža, kakor ta otrok, ta je največji v nebeškem kraljestvu.“ (Mat. 18, 3. 4.)

Poljubljaj iz usmiljenja.

Nenavadno mislimo, da osebe, ki so ojstre do sebe, so do drugih tudi rade ojstre. To je res, če se kdo iz skoposti ali mračnosti ubožno oblači in živi. Tak bo silil še svoje otroke, naj se vadijo hudega pomanjkanja. Pa je tudi še tak pobožen post, v katerem je ljubezni malo, farizejstva pa veliko. Taki ljudje mislijo, da resen obraz pa osorno vedenje se jim še prav poda, in njih svetost povišuje. Toda kjer post izvira iz pravega kerščanskega duha, ondi je človek ojster proti sebi, pa mil proti drugim. Če je bila Elizabeta ojstra proti sebi, zato njena ljubezen do drugih ni pojemala. Elizabeta si je pri lastnih ustih pritrgovala, da bi toliko več dajala ubogim. Bolnišče, katero je dala v Mariboru sezidati, je bilo hitro polno bolnikov. Vsak dan je šla z deklama vanj, ljubeznjivo oskerbljevala bolnike, jim dajala zdravila, obezavala jim ture in rane. Kolikor odurnejši je bil bolnik, kolikor gnjusnejša njegova bolezen, toliko rajši mu je kneginja stregla. In celó tako se je zatajila, da je rane in ture najgabnejšim bolnikom še poljubovala.

Marsikak bralec ali bralka bo grajal kaj tacega, češ, to je nespametno in prenapeto. Ali pomisli, da tega od tebe nihče ne zahteva; da pa tudi ti ne zahtevaj, da bi Elizabeta se ponižala na stopinjo tvoje mlačnosti, če se ti nečeš povzdigniti na višočino njene kerščanske ljubezni. Ko bi ti bil v takih turih, da bi se vsakemu studil, in celó samemu sebi; pa prišla bi kraljična, in ti gnojnine poljubovala, kaj ne, kako bi ti ginjen bil in potolažen, da se toliko poniža! In kaj tega ne dela dan na dan tudi naš Gospod in Zveličar, ko pride tudi k najbolj ostudnemu in napol še gnitemu človeku, in ga tako rekoč poljublja, ko se mu v sv. obhajilu zavžiti da? Zvesta učenka Gospodova je teda prav natanko spolnovala besede njegove: „Kdor če za mano priti, naj zataji sam sebe, ter hodi za mano.“

Še iz družega vzroka je Elizabeta tako ljubeznjivo ravnala z bolniki. Priganjala jo je k temu živa vera in pa živa ljubezen do Jezusa Kristusa. Da je zlasti gobovim bolnikom, ki so posebno zoperni, posebno rada stregla, storila je iz ljubezni do Zveličarja, ki je djal: „Karkoli ste najmanjšemu storili, to ste meni storili.“ Sama je čedila gnjusne bolnike, jih brisala, jim postelje rahlala, odévala, kakor bi bili sami njeni lepi otroci. Včasih je djala deklama: „Nam je pa res prav dobro, da smemo svojega Gospoda tako omiti in mu postiljati.“ Nekdaj pa je dekla odgovorila: „Vam je morda res dobro pri takih gobovih, kakšnemu drugemu pa ne vem, kako bi bilo.“

Česar imajo navadni ljudje premalo, namreč ljubezni in veselja, da bi gnjusne bolnike obiskovali ali jim stregli, tega je imela Elizabeta več ko dosti. Pa ne samo, da si je dala vsak dan pri bolnikih veliko opraviti, še v svojo majhno stanovanjšče jih je jemala, pa take, ki so bili prav gnjusno bolni. Tako, na primer, je vzela k sebi sirotnega dečka, ki je imel kervavo grižo. Déla ga je v svojo lastno posteljo, je bdela pri njem, ga velikrat po noči prevzdigovala, kakor tirja kervotok. Svoje onesnažene rjuhe je potem sama prala. Ko deček umerje, vzame k sebi gobovo deklico, jej streže, jo pere, in vsako jutro oblači, dokler spovednik ne izve, in jej tega ne prepove. Dasi je bil ojster, vendar ni maral, da bi se z gobovimi pečala, in njih otekline poljubovala, boječ se, da bi se ne okužila. Ta prepoved pa, ktero deržati jej je pokornost velevala, jej je tako težko dela, in njeno miloserčno serce tako mučila, da je hudo zbolela.

„Zdaj pa ostane vera, upanje, ljubezen, to troje; a največa med temi je ljubezen.“ (Kor. 13, 13.)

Dušna oskerbnica.

Milodarnost do bližnjega prihaja ali iz prirojenega sočutja, ko se človeku serce omehča, kedar vidi veliko siromaštvo; ali pa izhaja ta dobrodelnost do bližnjega iz nekeke verske samopridnosti, če kdo samo na dobiček gleda, ki ga kerščanska vera obeta dobrim delom. V prvi usmiljenosti je premalo vere, v drugi pa premalo ljubezni. Na čem pa poznam, da imam pravo kerščansko ljubezen, ki me žene k usmiljenim delom? Prav lahko na tem, če mi je dušna potreba bližnjega vsaj toliko mar, kolikor njegove telesne potrebe. Kdor ima živo kerščansko vero, ta bi rad vsako dušo kakor svečo na čast božjo prižgal, da bi ga spoznavala, ljubila, hvalila in na vse veke slavila. Takšno usmiljenost, ki ne gre samo do človekove kože, do telesnih potrebščin, ampak ki globokejši gre, noter do duše, to usmiljenost nahajamo pri sv. Elizabeti tako razvito, da je bila prava dušna oskerbnica.

Ako Bog človeku pošlje bolezen, hoče ž njo nekaj doseči: bolezen naj človeka od greha odteguje, pa bližej k Bogu priteguje. Največ bolnikov pa na to ne misli. Zato pa svoje terpljenje prenašajo nekako zamolklo, nekako topomno, ker si drugače ne vedó pomagati, in po takem jih bolezen neočiščuje, bolezní jim niso vice, da bi se grehov očiščevali, ampak velika muka brez koristi, iskra iz pekla, ki si ga že tukaj sami delajo. Elizabeta pa je htela pomagati, da bi bila terpljenja in bolezní terpečim siromakom tudi v dušno zveličanje. Opominjala jih je, naj se pripravijo za ss. zakramente, da se z Bogom spravijo, da bodo vdano prenašali bolezen, in se tako pripravijo na srečno smert, ali pa, ko bi ozdraveli, na boljše življenje. Bolnikom je kazala, kako naj sklepajo svojo bolezen s terpljenjem Kristusovim, da se spokoré za svoje grehe, ter je z bolniki in za nje molila. Serca bolnikov pa so se besedam preblage gospe toliko raje odpirala, kolikor več si je bila pridobila njih hvaležnosti in ljubezni, ko je bolnikom poprej telesne dobrote skazovala. Žalostne duše bolnikov je kviško naravnavala kakor ovenele in zapuščene rastline. Ravno s tem jim je donášala najlepši blagoslov iz nebes, mir božji.

Elizabeta pa ni bila samo dobrotnega serca, ampak tudi kerščansko krepkega, ni bala se, grajati in svariti, kjer je bilo treba. Nekega dne pride k njej slepec, ter prosi, da bi bil v bolnišče sprejet. Elizabeta je bila koj pripravljena ga sprejeti, pa mu ob enem tudi na serce položi, naj poskerbi še za ozdravljenje svoje duše z dobro spovedjo. Nato pa slepec zareži in zmerja, da je strašno velik praznoverec, kdor bolnike le tedaj v bolnišče sprejema, ako spoved opravijo. Elizabeta mu pa te nesramne besede tako zaverne in ga tako posvari, da je bil koj ves drugačen, da ponižno poklekne in se navzočnemu Konradu lepo spove.

Sicer pa Elizabeta ni tako delala, kakor se na svetu pogostoma godi, da bi bila samo ubogim in nizkim ljudem vest budila ter jim jo izpraševala, imenitnim pa le na serce govorila, prav lepo in sladko. Nekdaj pride k njej neka gospa, vitezinja, da bi se o neki zadevi ž njo pogovorila. Sabo je imela pa tudi dvornega dečka pri 14. letih, ki je bil po tedanji noši kratko pa ozko oblečen, in se hotel s svojo berhkostjo nekaj skazovati. Ko ste se bili gospi pogovorili, oberne se knezinja k mladenču ter mu reče: „Ljubo dete, ti v svoji mladosti se oblačiš preposvetno, ter imaš napuh in nečimernost v svoji obleki. Namestu svetu služiti, spoznavaj svojega stvarnika ter njemu služi, potlej se ti bo na duši in na telesu toliko boljši godilo. Povej mi, ljubo dete, je li moj in tvoj Gospod Kristus tudi nosil tako obleko, ko je prišel v vsej ponižnosti za nas svojo kri prelit?“ — Mladeneč odgovori: „Ljuba gospa, molite, da mi Bog milost dodeli, njemu služiti.“ — Elizabeta pravi nato: „Ali bi res rad, da bi jaz zate Boga prosila? — On poterdi: „Da, prav rad bi.“ — „Dobro tedaj, odgovori ona, potlej moraš tudi ti svoje serce tej milosti odpreti; pojdi, greva v cerkev. Mladeneč poklekne s svojo gospo vitezinjo pred altar, Elizabeta pa nekoliko bolj proč.

Ko nekoliko časa tako molijo, naenkrat pravi mladenec Elizabeti: „Nehajte gospa, zdaj imam dosti gorečnosti za Boga.“ Elizabeta pa ne jenja, ampak le še moli. Zdaj kriči mladenec: „Nehajte gospa, jaz ginem, ves gorim, serce mi poka.“ Pa je bil res tako vroč, da je bil videti, kakor bi bil ves ognjen. In ko gospi pogledate, kaj mu je, ga vidite vsega potnega, in njegovo kožo skoraj pekočo. — Ta čutna vročina, ki je mladenča topila, je bila tako rekoč le znamenje, le podoba ali prilika božje ljubezni, ki se je bila v mladem sercu užgala na silno molitev sv. Elizabete. Ta ljubezen

pa je gorela v njem naprej in naprej, in naposled stopi mladeneč v duhovni red. Elizabetina služabnica je pričala, da se je kaj takega pogostoma zgodilo, če je bogoljubna ta vdova za koga molila.

„Zatorej ljubeznjivo sprejemajte eden drugega, kakor je tudi vas Kristus ljubeznjivo sprejel na slavo božjo.“ (Rim. 15, 7.)

Čuda.

Zveličar je djal, ko se je od svojih poslavljal: „Kar boste Očeta v mojem imenu prosili, vam bo dal.“ Veliko je podukov in razlag o tem, kaj se pravi moliti v Jezusovem imenu. Znana mi je pa ena sama razlaga, po kateri je molitev vselej uslišana: Kedar človek prav pogostoma prejema sveto obhajilo in zmeraj in priserčno misli na Jezusa Kristusa, in si prizadene prav zvesto za Njim hoditi, tako da je človek z Zveličarjem po duhovno združen, da je živi ud njegov — tedaj moli tak človek v Kristusu in s Kristusom. Kristusov duh sam moli iz take duše, zatorej usliši Oče nebeški tako molitev, in včasih jo usliši celó nad naravno mejo, t. j. čudovito. Take čudovito uslišane molitve niso pri svetih in s Kristusom združenih ljudeh nič nenavadnega. Cerkev svetnika še le tedaj častiti dovoli, če se morejo dokazati taka čuda molitve.

Že dogodba z mladenčem, ki se je bil na Elizabetino molitev spreobernal, je čudovita. Bog pa je pokazal tudi z zunanjimi čudeži, kako ljuba in močna je molitev njegove zveste hčere Elizabete. Nekdaj najde pred bolniščem na stopnici dečka, ki je bil ves nadložen. Bil je gluh in mutast, roke in noge pa mu je bila kostnica ali protin tako zveržila, da je lazil kakor žival po vseh štirih, če se je hotel ganiti. Otrokova mati ga je pa déla pred bolniška vrata, da bi ga deželna grofinja videla in zanj skerbela. Ona sama pa sramovaje se, biti mati taki siromaški pokveki, jo je stran pobrala.

Ko Elizabeta dečka zagleda, usmili se jej v serce in k njemu se sklonivši pravi: „Ljubo dete, kdo te je semkaj prinesel?“ Ker jej gluhonemi deček nič ne odgovori, praša ga z novič, in božaje ga prijazno dé: „Kakšno nadlogo pa imaš? ali mi je nečeš povedati?“ Deček jo samo gleda in z glavo giblje, pa besede ne spregovori: „Zdaj

jej pride na misel; kaj, ko bi bil obseden, in na to se jej še bolj smili. Vedoča pa, da je z Gospodom, svojim Bogom zedinjena, glasno reče: „V moči našega Gospoda Jezusa zapovem tebi in onemu, kar je pri tebi, da nehaš molčati in mi poveš, odkodi si.“ Na te Elizabetine besede deček takoj ozdravi vseh svojih nadlog. Zravnnavši se po konci jame pripovedovati, kako da je bil od rojstva gluhi in mutasti in ves nadložen, in kako ga je mati semkaj prinesla, in kako mu je Bog zdaj kar hipoma dal sluh, govor in zdrave ude.

Kedar je človek dolgega terpljenja nepričakovano rešen, kedar v duši po dolgoletnem gorji solnčno toplo veselje vzide, tedaj se prikažejo solze. Otrok se zdaj joka ter hvali Boga, da ga je čudovito rešil iz telesne nadloge in mračnosti duha. Taka dušna tema je pri gluhonemih otrocih navadna, nimajo nič prave svetlobe v glavi. Ozdravljeni deček pravi: „Nič nisem vedel, o Bogu, vsi moji čuti so bili oterpnjeni; nisem se zavedal, da sem človek; zdaj še le vem, da imam pamet; neumnější sem bil ko žival; zdaj znam govoriti o Bogu. Blagoslovljeno bodi prašanje vaših ust, ki mi je od Boga toliko milost zadobilo.“

Elizabeta je pač spoznala, da tu se je čudo zgodilo na dečkovi duši in telesu. Ko bi bila še ktera iskra napuha v njej tlela, bilo bi jej ravno to čudovito ozdravljenje vnelo hudobni plamen, plamen duhovnega napuha. Zgodilo pa se je nasprotno. Elizabeta se je bila ustrašila, ter jo je hudo zaskerbalo, da bi svet nji časti ne dajal, ktera se spodobi le Bogu samemu. Molila je roko božjo, ki je v to stvar segla, jo hvalila in jokala z dečkom na kolenih. Nato mu da nekaj denarja za pot domu, in pravi: „Zdaj se pa hitro poverni k svojim staršem, o meni pa jim nič ne povej. Noč in dan se varuj greha, in zmeraj misli na terpljenje, ki si je doslej prestajal. Vsikdar moli za me, tudi jaz bom za te.“ Po teh besedah odide.

Zdaj pride spet dečkova mati. Kako silno pa ostermi, ko vidi, da otrok hodi in govori. Praša ga, kdo mu je dal, da govori. Otrok pravi: „Neka gospa v grobi obleki mi je ukazala, v Jezusovem imenu govoriti.“ Mati se hitro poda na pot, da bi to gospo še došla; pa je ni mogla doiti, le od daleč jo je videla in za sveto deželno grofinjo spoznala, potem pa se vernila, in to čudo povsod oznanovala.

Ako je Elizabeta poprej slovela po svoji veliki radodarnosti, in potlej po svojem nenavadnem življenji, da so

od blizu in daleč videt jo hodili, je zdaj še bolj, ker se je razvedelo, da njena molitev čudeže dela. Od vseh strani so prihajali nadložni in bolniki, jo pomoči prosit. Velika ponižnost svete gospe se je nad tem po eni strani spodtikala, po drugi strani pa vendar svojega premilega serca ni mogla toliko zatajiti, da bi jih bila odpravljala, poskusila pa ne, je li se jim da z molitevjo kaj pomoči. Da bi njena ponižnost ne terpela, usmiljenja pa tudi ne opustila, je molila, naj Bog preljubemu svetemu Janezu na čast in na njegovo prošnjo bolnika ozdravi. Ko je bil nekdam bolnik po taki molitvi na mah ozdravljen, poklekne pred sv. Elizabeto, da se jej zahvali. Pa tudi ona zraven njega poklekne, ter hvalo od sebe odvraca in jo Bogu daje, da je uslišal prošnjo sv. Janeza.

Ko bi bilo med kristjani več svetosti in več verne molitve, bilo bi tudi več čudovito uslišanih molitev.

„Gospod reče: Ko bi imeli vere za goršično zerno, in rekli temu dobu: izruj se, in vsadi se v morje — poslušal bi vas.“ (Luk. 17, 6.)

Silovita po molitvi.

Poleg bolnišča je dala Elizabeta tudi cerkev zidati. Kaj rada je vanjo zahajala zlasti opoldne, ker je bilo tu v hiši božji vse tako samotno in tihotno, in ker je nihče v molitvi in premišljevanju motil ni. Ko pride nekega dne opoldne v cerkev, vidi slepca, kako po cerkvi okoli tiplje. Oči je imel tako zvene in posušene, da jih že nič videti ni bilo. Elizabeta ga nagovori in praša, kaj da tukaj sam dela in česa da išče. — Slepec odgovori: „Mislil sem iti k ljubi gospi, ki je tolažnica ubogim ljudem, da bi kaj ubogajme dobil. Zdaj sem pa v té cerkvi opravil svojo molitev, in potlej sem šel okoli, da bi vedel, koliko je dolga in široka, ker videti je, žalomeni, ne morem.“ — Elizabeta pravi: „Ali bi jo rad videl?“ — Slepec odgovori: „Ko bi bila volja božja, seveda bi jo rad videl. Ali jaz že od mladih nog ne vidim, in solnce še nikdar nisem videl. Ne vem, pravi slepec, kaj naj počnem. Moliti ne morem ne pretergoma, med ljudi pa tudi nečem, ker je ne vidim. In tako se moram okoli plaziti, da si tudi se mi ne poda. Raje bi delal, ko bi videl, kakor milošnje prosil. Tako pa na zemlji nikomur ne koristim, si ne morem sam poma-

gati, ter sem jetnik božji. Ure, ki so drugim kratke, so meni strašno dolge. Če sem med ljudmi, se greha ne morem ogniti. Če pa sam posédam, ne morem, da bi sam nad sebo ne jokal. In celó kedar molim, mučijo me zle misli.“ — Elizabeta ga tolaži, rekoč: „Bog je tako naredil, pa tebi v prid. Morda bi bil ti napuhnen in velik grešnik.“ — Nato pravi slepec: „Rad bi se varoval vsacega greha, in s težkim delom si kruhek služil, in nikoli bi ne pozabil, kaj sem preterpel, samo ko bi spregledal.“

Dobri gospi se je slepi mož jako v serce smilil, torej mu pravi: „Pa Boga prosi, da te razsvetli, jaz ti čem pomagati.“ Zdaj se slepcu zazdi, da ta, ki ž njim govori, je ona ljuba gospa, katero išče, sv. Elizabeta. Pred njo padé in dé: „O milostljiva gospa, usmilit se me!“ — Elizabeta ga opominja, naj si zbudi prav živo vero ter v Boga zaupa, ki je že veliko več storil. Poklekne, moli, in njena molitev je proderla v serce božje in prisilila milost, da so slepcu oči oživele: merkle, trohle očesne kože postanejo lepe, svetle oči.

Mož se takoj zravna, pogleda okoli sebe, gre k sv. Elizabeti in pravi: „Gospa, bodi Bog zahvaljen; veliko milost mi je dodelil; zdaj lepo in svetlo vidim, vaše besede so resnične.“ Sv. Elizabeta pa je zdaj storila, kakor je bil storil njen ljubi Gospod Jezus Kristus. Telesno ozdravljenje se jej ni zdelo najimenoitnejše, in zato je koj mislila na dušo preveselega moža, in djala: „Ker si zdaj pogled zadobil, zato služi Bogu, in ne greši. Delaj, bodi pobožen človek, pošten in ponižen.“

Elizabeta je šla spet obiskat svojo hčerko Jerico v starogorskem samostanu. Na poti pa jo zakliče nek siromak: „Že 12 let sem obseden; dopustite le, da se dotaknem robu vaše obleke, pa mora hudobni duh od mene.“ Od kodi je vedel ta nesrečni mož, da mu bode Elizabeta pomogla, in da ona uborno oblečena ženska je sveta deželna grofinja? Vsakemu človeku je dan angelj varh, ki ga varuje oblasti hudobnih duhov. Po božjem neizvedljivem sklepu je bil obsedenec trapljen od hudega duha. Zdaj pa je prišel čas njegovega rešenja, in zato ga je morda angelj varh navdal s to mislijo in s tem zaupanjem. Elizabeta poklekne poleg obsedenca očitno na cesti, moli zanj, ter ga blagoslovi v imenu Jezusovem, in na to je bil takoj rešen hudega duha in njegovega terpljenja.

„Veliko premore goreča molitev pravičnega.“

(Jak. 5, 16.)

Povsod nehvaležnost.

Nameri se, da Elizabeta na poti zadene na žensko osebo, ki je bila v takem stanu, v katerem ženska pomoči in skerbi najbolj potrebuje. Da je Elizabeta na mah poskerbela za porodnico, se razumi samo ob sebi. Žensko spravijo v bolnišče, in deželna grofinja sama je htela otroku botra biti. Vsak dan je obiskala otročnico, spodbudno ž njo govorila, in jej dajala primernih jedil. Ko se ženska v enem mesecu pokrepi, da jej Elizabeta svoj plajš, svoje čevlje, in pa jedi in denarja na pot. Njena ljubeznjivost je bila tako skerblijiva, da je celó kožuhovino od plajša svoje služabnice odparala, da bi otrok ne prezebal. Ženska se zvečer od svoje dobrotnice poslovila, češ, da bi drugo jutro zgodaj na pot podala s svojim možem, ki je bil med tem časom prišel. Dobra gospa veli, jima še slanine in moke na pot dati, in ko je šla zjutraj v cerkev, še ni dala si pokoja. Svojej služabnici je djala: V žepu imam še nekaj tolarjev, še to naj bo siromašni ženi pa otroku popotnica; pojdi, pa jima daj še ta denar.“

Služabnica gre, ali matere ne najde, pač pa otroka. Gerda babnica je pete odnesla, dojenca pa pustila. Taka je bila zahvala, katero je dala svoji blagi dobrotnici.

Ako navadni človek s svojo prirojeno dobrotnostjo tu in tam dobrote skazuje, in pogostoma zanje dobi nehvaležnost, ali pa na ubogih marsikaj slabega opazi, tedaj pogostoma zgubi veselje, da bi komu še kaj dobrega storil. Misli si: samo goljfajo me, hvaležen pa nihče ni. Ali zdaj pa ti sebe poprašuj: kaj nisi bil tudi ti vsak dan nehvaležen svojemu največjemu dobrotniku? In kaj bi bilo s tabo, ko bi Bog milostljiv bil samo takim, ki so brez greha? Mar ni videl največje nehvaležnosti sveta, še preden je na zemljo poslal svojega ljubega Sina? — Tudi v tem oziru se kaže Elizabeta ko pravega otroka božjega. Ko jej sporočijo, kaj je zlobna babura naredila, žale besede ne reče, le dojenec jo zaskerbi. Zato veli služabnici: „Teci, pa otroka prinesi, da se mu kaj ne primeri.“ In Elizabeta je potem tudi storila, kar v takih zadevah pravica zahteva. Mestnemu županu pove, kako in kaj, naj da ušlo žensko iskati, da pride po otroka. To se prec zgodi. Ali še so tudi

iskavci tekali po vseh cestah, naposled se vendar vsi vernejo brez osebe.

Kedar natorni pomočki, s kterimi bi radi kaj dosegli, nič ne izdajo, tedaj ostane še nadnatorni pomoček, s kterim Boga vsemogočnega nagibamo, da nam stori, česar iz lastnih moči ne moremo doseči — ta pomoček je molitev. Služabnica, ki je uspešnost molitve svoje bogoljubne gospe iz skušnje poznala, jej reče, naj moli, da Bog ušlo mater otroku nazaj pripelje. Elizabeta je bila k taki molitvi vsa pripravljena, vendar je djala: „Jaz ne vem Gospoda drugega prositi, kakor da se zgodi njegova volja.“

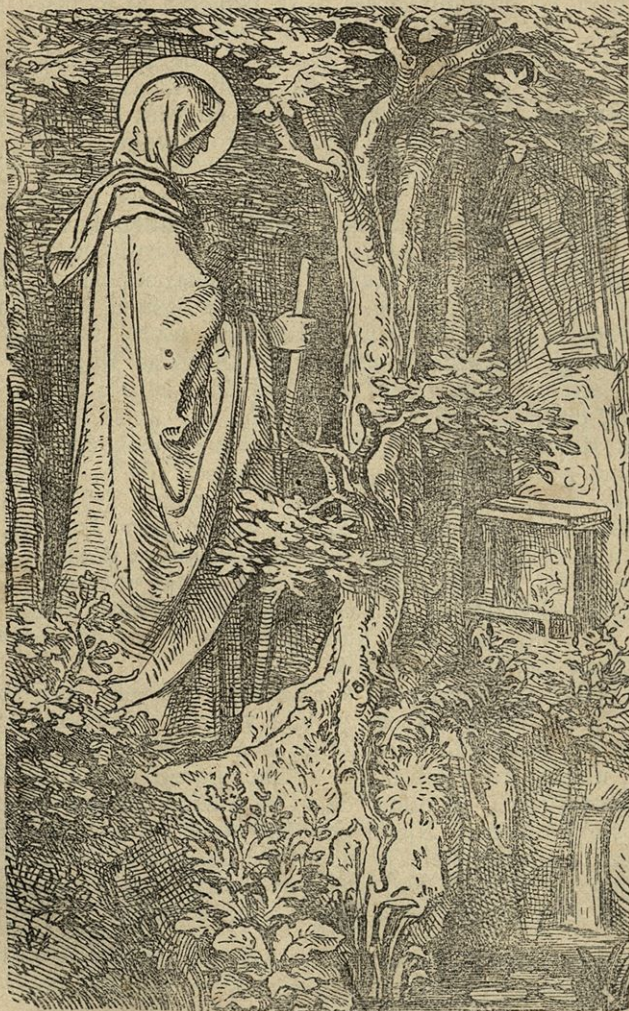
Čez eno uro vidijo moža, ki teče, in ko pride, verže se pred sv. Elizabeto na kolena, ter jo prosi odpuščenja. Pripoveduje, da s svojo ženo kakor okamen kar več naprej ni mogel, in da ga je vest silila poverniti se. Prašan, kje da ženo ima, pove kraj. Ljudje, tjekaj odposlani, jo res dobijo in nazaj privedejo. Tudi ona je obstala, da nikakor ni mogla naprej, ter prosi odpuščenja zavolj svojega nehvaležnega in gerdega obnašanja. Drugi so Elizabeti prigovarjali, naj brezserčneje in nehvaležnej ženski vzame darovani plašč in čevlje, pa jih takim da, ki so jih potrebnjši. Elizabeta pravi: „Storite, kakor se Vam zdi“. Dobra deželna grofinja vendar ni mogla sterpeti, da bi bila terdoserčno žensko prazno odpravila, in zatorej jej da drugo obutev in drugo obleko. Zakaj kakor prav hudobni posvetni človek pogostoma svojemu dobrotniku dobrote z nehvaležnostjo in razžaljenjem povračuje, tako povračuje pravi kristjan nehvaležnost in razžaljenje z dobrotami, kakor dela tudi vsak dan milijonom ljudi mili Bog, čegar duh pravega kristjana navdaja in oživlja.

Drugo nehvaležnost je Elizabeta doživela tudi še od neke druge ženske, ktero je bila v svoje stanovanje vzela in za njo skerbela. Ko zlobna ženska ozdravi, vstane po noči, ukrade svoji dobrotnici obleko, pa zgine. Zjutraj hoče Elizabeta vstati, pa nima, da bi se oblekla, in zatorej mora v postelji obležati. Njeno pobožno serce pa se zavolj tega ni jezilo, ampak djala je pohlevno: „Zahvalim se Ti, ljubi Gospod, da sem Ti zdaj podobna; zakaj tudi Ti si nag in gol na svet prišel, ter si nag na križu visel.“

„Bodite popolnoma, kakor je vaš Oče nebeški popolnoma.“ (Mat. 5, 48.)

Elizabetni studenec.

Zveličar se je včasih od ljudi odločil, šel na samotni hrib, da bi se ondukaj le s svojim nebeškim Očetom pogovarjal. Tako si je tudi Elizabeta odpočivala po težavni

oskerbi bolnikov, da je svojega ljubega Gospoda v samoti poiskala, in po cele ure v molitvi in premišljevanji pri Njem prebila.

Proti juterni strani mesta Maribora, ob znožju obraščenega hriba je Elizabetni studenec, zarad tega tako imenovan, ker je sv. Elizabeta pogostoma prav sama semkaj zahajala, da bi tu prav pobožno molila, in da bi je svet kar nič ne motil. Vso pot pa, kratki dve uri dolgo, je molila en sam očenaš. Njen duh ga je tako rekoč glodal in ožival, ker je premišljevala neskončno bogastvo in globočino skrivnost očenaševih. Zakaj očenaš ni le molitev božja, ampak je tudi pridiga lastnej duši. — O kako lepo bi bilo, kako veličasten prizor bi imeli, ko bi mogli videti vse misli in vse občutke, katerih je bila ta bogoljubna gospa, razsvetljena od sv. Duha, vsa polna od tega dveurnega očenaša, ki jih je iz njega serkala kakor čebela iz cvetja med! — Kako ubog in nag na duši je pač tak posvetnjak, kteremu je molitev težavna, skoraj dušna tlaka, katero kerči, kolikor more, ali pa vso opušča! Kako bode takemu na onem svetu, kjer je zveličanje večna pobožnost in molitev.

Molitev sv. Elizabete pri onem studencu je ostala kakor seme, ki je stoletja sad rodilo. Nad studencem so postavili kapelo, in vanjo so molit hodili. Davno že kapele ni več, molitev ondukajšna pa je še ostala. Ljudje iz sosedne vasi se zbirajo tu vsako nedeljo in praznik, ter opravljajo tu svojo skupno pobožnost. Priroda sama je napravila tempelj: visoka gozdna drevesa so stebrovi, strop je nebo, zelena trava je tlak, in mesto altarne podobe imajo ljudje spomin na svetnico v svojih sercih; orglje nadomestuje šumenje studenca in vetrov v verhovih dreves — in pač gotovo prebiva duh blažene Elizabete veliko rajše tukaj sredi pobožnih molivcev, kakor pa v krasni kameniti cerkvi, nji na čast v Mariboru sèzidani, v kateri pa ni presvetega Rešnjega telesa, ker je cerkev v luteranskih rokah.

„Kakor jelen hrepeni po studencu, tako hrepeni moja duša po Tebi, o Bog! Moja duša je žejna Boga, močnega, živega.“ (Ps. 41, 1. 2.)

Prednebeška dvorana.

Pa tudi sicer je Elizabeta rada hodila ven na polje, da je sama pod milim nebom svojo pobožnost opravljala.

Da pa Elizabeta ni hodila za to na polje in v gozd, da bi se bila ob enem tudi nekoliko pošetala in sprehodila, razvidimo iz tega, da je šla k studentu v gozd, ako tudi je bilo najgerše vreme. Če je pa včasih kristjan zunaj, v svobodni prirodi, v velikem krasnem tempelju, ki si ga je Bog sam postavil, posebno k pobožnosti povzdigovan, vendar zavolj tega cerkve nikakor ne zanemarja, ker tukaj, v cerkvi, je še kaj svetejšega. Bog v cerkvi ni samo pričejoč, kakor je povsod, ampak tukaj je navzočen tudi Jezus Kristus, Bog in človek. Večna luč nam kaže kraj, kjer v šatoru (tabernaklu) prebiva, nas čaka in neprenehoma vabi: „Pridite k meni vsi, kiterpitem in ste obteženi, jaz vas bom okrepčal.“ Tu klečiš in moliš pred pravi živim Jezusom, ki z uboštvom in človeštvom svojim prebiva v borni ponižni podobi posvečene hostije. Tu s svojo navzočnostjo neprenehoma cerkev blagoslavlja in posvečuje, verne v cerkvi neprenehoma oblagodarja in pomiloščuje. Ravno zato mora pa tudi vsak kristjan vedeti in upati, da v cerkvi pred najsvetejšim zakramentom njegova molitev zadobi večo in silnejšo moč po našem priprošniku Jezusu Kristusu.

Čista duša sv. Elizabete je to koj čutila in tako ravnala. Elizabeta ni le zredoma v cerkev hodila k skupni službi božji, ampak je tudi sicer po cele ure v cerkvah ostajala, in celo pozno v noč. Opazili so tudi na nji, da kedar je v cerkvi svojo pobožnost opravljala, da so jej bile oči in noge tako nepremakljivo vzdignjene, kakor bi bila izrezana podoba. In celó ostri Konrad je pisal papežu, da pred Bogom priča, da še ni kmalo našel gospe, ki bi bila v premišljevanji tako izurjena, kakor ta gospa Elizabeta.

„Glej, prebivališče božje med ljudmi! Med njimi bo prebival, in njegovo ljudstvo bodo, in Bog sam bo pri njih ko njih Bog.“ (Skriv. raz. 21, 3.)

Občestvo svetnikov.

Dasi tudi je bila Elizabeta svojega duha globoko v Boga utopila in v Bogu živela, vendar in morda ravno zavolj tega je pridno in zvesto častila svetnike. Z veseljem je poslušala njih življenje, svetkovala praznike svetnikov, častila njih ostanke in njim na čast prižigala svečice in kadilo. Saj to drugače tudi biti ni moglo; zakaj tesnejši

je duša z Bogom sklenjena, priserčnejši tudi ona ljubi in časti, kogar Bog posebno ljubi in časti: namreč svetnike. — Zatorej pa tudi ponižni kristjan se rad priporoča priprošnji svetnikov.

„Molitev pravičnega veliko premore“, in tedaj v nebesih največ. To uči skušnja. Pri največ svetnikih se navadno pokazuje, da po svoji smerti veliko več čudovite pomoči delijo tem, ki se jim priporočajo, kakor so je delili, dokler so živeli še na zemlji. Če Bog dopusti, da se ljudje na zemlji ne le udeležujejo njegovih dobrot, ampak tudi njegove djanske ljubezni, koliko več bo to dopustil še le svetnikom v nebesih. In strašno je nespameten tak kristjan, ki svetnikov zato ne časti, kakor da bi to Bogu ljubo ne bilo. Bogu je jako ljubo, če tiste na pomoč kličemo, ki so njegovi najljubši otroci, ki so njegovi bratje in prijatelji, da bi ti našo slabo molitev pri Bogu podperli in priporočili.

Kdor svetnike časti, izvoli si rad take, ki imajo kaj podobnega ž njim. Tako si je tudi Elizabeta, ki je vse svoje žive dni toliko terpeti imela, izvolila aposteljna Janeza in Marijo Magdaleno, ki sta pod Jezusovim križem stala, pred vsem pa največi terpevko sveta, Mater Božjo. Kdor pa blažene Device Marije ne časti, Matere našega Odrešenika, tak kristjan menda ne veruje v Kristusa, tak človek menda nima pameti. Kdor tega ne stori, v tem ni Očetovega duha, v tem ni Kristusovega duha, v tem ni svetega Duha. Zakaj ravno ta sveti Duh je preblaženi Devici navdal poveljčavno pesem, v kateri pravi:

„Glej, odslej me bodo blagrovali vsi rodovi.

(Luk. 1, 48.)

Huda menja.

Kakor je Zveličar ljubil vse ljudi, med njimi pa zlasti svoje aposteljne, katerim je rekel, da so njegovi prijatelji in njegovi otroci, med aposteljni pa spet posebno sv. Janeza, tako je tudi sv. Elizabeta vsem ljudem dobro hotela, in katerim je mogla, tudi dobro storila, a najljubši ste jej bili njeni prijateljici Guda pa Izentruda. Ko bi Elizabeta tudi ne bila imela tako ljubeznjivega serca, kakor ga je, bila bi vendar rada imela obe služabnici, ki ste jej bili toliko let zvesti, ki ste ž njo vred terpeli toliko preganjanja in siromaštva. Izentruda je bila Elizabeti tako ljuba, da jej

je njena gospa zaupala vsako svojo misel in vsak gibljnej svojega serca. Guda pa je bila 5 let stara, ko je bila Elizabeti družica. Obedve, Izentruda in Guda, ste bili priča Elizabetne krasote in pozemske sreče, ko je kneginja na Prežigradu s svojim soprogom prebivala. Obedve ste šli ž njo v največe siromaštvo, ko je bila po zimi iz grada pregnana in po Izenaku od vrat do vrat hodila. Obedve ste šli ž njo na tuje v Bamberg; obedve ste ž njo vred obljubo čistosti storili, ž njo vred v tretji red stopili, ž njo vred se odpovedali vsaki posvetni dobroti, ter si ž njo vred izvolili borno koč in borno življenje v Mariboru. Edini počitek, nedolžni oddihljnej sv. Elizabeti je bil ta, če se je prijazno pogovarjala s svojima ljubima dušama. Vsemu prijetnemu, kar ima svet na ponudbo, celó svojim otrokom se je mlada kneginja junaško odpovedala; edino, kar je še imela, ste bili te dve služabnici.

Zdaj pride pa Konrad, ter vzame svoje svet spovedenki še to zadnjo tolažbo. Najprej se je morala Izentruda ločiti od svoje ljube gospe, in nekoliko za tem tudi Guda. Pokorna, a tudi v britki žalosti in s premnogimi solzami se loči Elizabeta od svojih dragih družic. Strogemu spovedniku pa ni bilo še dosti, da je ubogo knezinjo težko ranil, naložil jej na ramo še hud križ. Dobil je dve prav zoperni osebi, da bi bile Elizabeti tovaršici. Eni je bilo Elizabeta ime; bila je neomožena, sicer ne vsa brez vere, ali zagovedna, zarobljena in groba, zraven pa tako strašno gerda, da bi bili ž njo otroke strašili. Druga, Irmengarda, je bila gluha, stara vdova, čudno prepirljiva ženska, taka ropotirka, da jej nikdar ni bilo nič po volji; zmeraj je imela veliko mermrati, bernožiti in zmerjati. Pri enej se je bilo vaditi ponižnosti, pri drugej pa poterpežljivosti.

Konrad je storil svoji spovedenki, kar Bog vsako leto stori milijonom ljudi. Kedar vzame Bog staršem njih edino dete, srečno omoženi soprogi moža, mladi hčerki njeno mater, ubogemu bolniku dolgoletnega dobrotnika, pač ta bolečina ni manj pekoča, kakor je bila Elizabetina. Vemo pa, da Bog take vezi le z modrostjo terga, in tudi Konrad je imel dobre namene, ko je Elizabeto razločil od prijateljic, namreč: da bi Elizabeta vedno popolnejša bila v pokorščini, v zatajevanji in ponižnosti.

Marsikaj, kar samo na sebi ni grešno, lepša življenje, kakor beršljnj drevo, kar pa vendar povživa više dušne moči in ljubezen božjo. Zdaj pride vertnar, preveže vje-

davno rastlino, ter jo s koreninami in mladikami z drevesa poterga. Tudi Konrad je hotel zadnje ostanke natorne po-

zemeljske ljubezni iztergati iz te duše, ki je bila očevidno izvoljena, da doseže najvišjo stopnjo kerščanske popolnosti.

Mnogi bodo Konradovo početje obsojevali. Jaz nisem Konradu sodnik, pravim pa, da ga zagovarja Izentruda sama, ki je morala zapustiti svojo ljubo gospo. Ona ga naravno brani, rekoč: „To pa je storil Konrad, učenik blazega spomina, iz prave gorečnosti in dobrega namena, ker se je bal, da bi me o poprejšni posvetni lepoti ne govorile, in da bi se Elizabeta ne kesala. Odtegnil jej je vso človeško tolažbo, katero je od naji dobivala, da bi se le samega Boga držala.“ — Tudi ostri samostanski redovci tirjajo, da se človek loči od svojih najljubših. Elizabeta pa, ki je bila pripravljena stopiti v najojstrejši red, je pokazala, da je kos vsaki redovski ojstrosti; dvojno to skušnjo je slavno prestala. Včasih ste prišli Izentruda pa Guda svojo ljubo gospo Elizabeto obiskat. Elizabeta pa se je tako natanko držala pokorščine, spovedniku svojemu obljubljene, da brez njegovega dovoljenja si ni upala ne besede ž njima spregovoriti.

Zdaj je imela Elizabeta priliko vsak dan in vsako uro vaditi se v ponižnosti in poterpežljivosti, in res je te vaje izverstno opravljala. Dopustila je svojima tovaršicama, da ste ž njo tako počenjali, kakor bi ne htela prenašati nobena dekla. Sama je pometala in snažila hišo, in vsako neprijetnost in terdo delo ste Elizabeti prepustili. Če je kuhala, in pri tem v sveta premišljevanja se zatopila, da se je po naključji kaka jed pokazila, tedaj ste jo ženske hudo prijeli, jej očitali, da nič ne zna, ter jo ozmerjali. Z nebeško poterpežljivostjo je prenašala sv. Elizabeta gerdo to ravnanje, ona pa je z novima tovaršicama ravnala z največo prijaznostjo; zapovedala je jima, naj jo tikata, naj ž njo iz ene sklede jeste, kakor ste prej Guda pa Izentruda. Tako ljubeznjivo in milo ravnanje je naposled jelo tudi neotesano serce teh oseb mečiti, da ste jeli spoštovati to čudovito gospo.

Navadnemu človeku posvetnjaku je tako ravnanje kneginje preponižno in previsoko: umeti ga ne more, in zato se mu zdi nespamet in norost. Kristjan pa ravno v tem vidi, kako se je duša Elizabetina očistila, da je brezbojna ko kristal, in da jo je z veliko čistoto presvetljeval duh Kristusov, ki je djal:

„Zadenite moj jarem, pa učite se od mene, ker jaz sem pohleven in od serca ponižen, in našli boste pokoj svojim dušam.“ (Mat. 11, 29.)

Pokorščina proti usmiljenosti.

O obnašanju teh dveh robotih služabnic naj še O. Kohem kaj pove. Ta pravi o znanih deklah: „Te dve ste jej prizadeli veliko terpljenja in zaničevanja, grajali ste vsako njeno pobožno vajo, in jej napravili marsikako jezo pri njenem spovedniku. Te dve dekli ste bili tako poredni, da svoji gospi skoraj nič niste postregli, ampak ste jo pustili, da si je sama kuhala, posodo pomivala, in hišo čedila. Če kdaj jed ni bila dobro kuhana ali bila prismojena — kajti sv. Elizabeta nikoli ni kuhala, ne kuhati se učila — ste gerdo zasramovali sveto gospo, ter se spakovali, da še juhe ne zna skuhati.

„Spovednik jej je prepovedal toliko milošnje dajati, ker se je bal, da bi jej denarja ne zmanjkalo. Usmiljena mati pa je bila tako miloserčna do ubogih, da je vsakemu veliko podelila, in ko bi morala tudi sami sebi pritergati. Malopridni dekli pa ste nanjo pazili in prežali, kdaj bo kakemu siromaku kaj dala; in ako je samo en sam novec preveč dala, povedali ste to njenemu spovedniku, in svojo gospo zatožili, da mu pokorščino prelomlja. Nato pride duhovnik v hišo, jo ošteje, jej naloži oestro pokoro. — Elizabeta pa je na kolena padla, se obtožila svoje nepokornosti in odpuščanja prosila. O pač velika poterpežljivost! o pač velika ponižnost!

„Ko ste poredni dekli svojo gospo zopet zatožili, da preveč denarja izda, jej spovednik z močjo svete pokorščine prepove, da nobenemu beraču nima več dati, ko en sold na enkrat. To je bilo radodarnemu sercu prav velika bolečina, in raje bi bila najhujšo pokoro opravila, kakor to težko pokorščino. Pa kmalo je dobila pomoček, kako bi mogla več dati, pokorščine pa ne prestopiti. Če so berači tožili, da jim tako malo da, djala je: „Meni je zapovedano, da več nimam dati, ko en sold. Ako pa čez nekoliko časa spet pridete, tako mi ni prepovedano, vam dati spet en sold.“ — Pohlepni berači so se te ponudbe dobro posluževali, šli so enkrat ali dvakrat okoli bolnišča, pa se vernili beračit en sold. Izdajski dekli ste tudi to spovedniku povedali, in ta pobožno gospo spet hudo zaverne, ter jej prepove, da odslej zanaprej ne sme izdati ne vinarja, ne solda.

Kaj misliš, da je usmiljena mati zdaj storila? Denarja

sicer ni dajala, pa je dajala precejšnje kose kruha. To duhovniku spet ni bilo prav, in zatorej jej ukaže, da nikdar ne sme dati velikega kosa, ampak le košček; in ko je nekemu beraču dala dva ali tri koščke na enkrat, bilo jej je tudi kruh dajati prepovedano. V vsem tem pa je hotel duhovnik njeno pokorščino poskušati in jo vaditi v potterpežljivosti.

„Ker jej je bilo tedaj milošnjo dajati prepovedano, jela je zdaj bolnikom in gobovim streči, jim zdravilne kopeli pripravljati, njih rane in gnojnine poljubljati. Spovednik se je bal, da bi zaradi svoje nežne telesnosti ne zbolela ali kake bolezni ne nalezla, zato jej prepove z gobovimi boleznimi se pečati, ali celó ture in gnojnine poljubovati. Te usmiljeni materi ni bilo mogoče, usmiljenih del se zderžati; zakaj usmiljenost je bila ž njo vred spočeta, ter ž njo vred rasla. Zatorej pusti nalezljive bolnike, pa toliko bolj skerbi za ozdravljive bolnike, posebno za one v njeni bolnišnici. Svoje dekle je semkaj jemala, in napravljala bolnikom močne kopeli, jih iz kopeli nosila v postelje, jih čedila, jim donášala jedi, ter jim stregla z vsem potrebnim. Svojima deklama je djala: „O kako dobro nam je, da moremo svojega Gospoda v teh kopelih omiti in osušiti.“ Tako je opravljala sv. Elizabeta dela usmiljenja, in je v tem opraviu do smerti stanovitna ostala.“

„*Ljubezen vse prenese, vse veruje, vse upa, vse preterpi.*“ (I. Kor. 13, 7.)

Terka.

Na vse zadnje je bila duša sv. Elizabete vsega pozemskega in grešnega očiščena, lepa ko čisto zlato. Božja podoba v nji je bila doveršena do nebeške lepote; zato je bil tudi čas, da je bila iz mračne delavnice na zemlji prestavljena v nebeško dvorano, v tempelj najvišega Boga. Zadnji čas je imela že tukaj na zemlji nebesa, in blaženi mir je v svoji duši nosila. Te svete gospe nikdar niso videli ne jezne, ne nejevoljne, ne žalostne. V nadlogah ni bila samo popolnoma vsa potterpežljiva, ampak njeno obličje se je tedaj še posebno zasvetljevalo v samem veselju in prijetnosti, kakor če kdo v ogenj piha. V velikem svetem soglasji božjem in njegovih duhov je bila kakor čisto ubrana struna. Pač pa se je prav pogostoma jokala, toliko pogost-

nejši, kolikor bližej je bila koncu svojega življenja. Ali zdaj ni pretakala solza, kakoršnih poprejšne čase, solza bo-

lečine in tuge, ampak njene solze so bile solze nadnaravnega notranjega zveličanja. Celó stara, čudna vdova Irmen-

garda, je djala, ko je bila zaslišana: „Nikdar se jej obraz ni v gube nabral ali spremenil, kedar je jokala, ampak solze so tekle kakor iz studenca, obraz pa jej je ostal prav jasen in prijazen.

Bilo je leta 1231. Elizabeta je bila v nekem stanu med bdenjem in spanjem; kajti kdor se hudo posti, tudi malo spi. Njene misli pa so se vzdigale ponoči in podnevi k Bogu, kakor blago kadilo. V takem pobožnem stanu se jej zdi, da vidi Kristusa v prečudni lepi svetlobi, in kakor bi jej dejal z ljubkim milim glasom: „Služabnica moja, čas je, da se ti poverne tvoje delo, tvoja uboščina, in tvoja zapuščenost, ki si jo zavolj mene prenašala. Pridi k meni, milena prijateljica, moja ljuba izvoljena nevesta, na prestol večnosti, ki ti ga je moj Oče od začetka pripravil.“ — Elizabeta je čutila prav določno, da ona prikazen ni sama domišljija, ampak da jej naznanja gotovo smert.

Prec drugo jutro pripravi vse za svoj pogreb. Nato gre k svojim bolnikom, jih blagoslovi, ter vesela med nje razdeli, kar je še imela, in pa med dekcle. Ta čas tudi nevarno zboli Konrad, njen spovednik, ter ima velike bolečine terpeti. Naznani jej, naj bi k njemu prišla. Ko ga Elizabeta zavolj boleznimi miluje, pravi jej: „Moja ljuba gospa in hči v Bogu, kako mislite po moji smerti svoje življenje uravnati, koga si boste vodnika svojemu zveličanju izvolili?“ Elizabeta odgovori mirno in določno: „Ni treba, da prašate; jaz bom umerla pred vami; vi boste ozdraveli, a jaz bom v kratkem v večnosti; zatorej ne potrebujem družega vodnika od vas, ki mi vas je Bog dal.“

Že četerti dan, ko je te besede govorila, je tako zbolela, da je morala v posteljo lež. Dva tedna je imela hudo treslico, a po duši je bila vsa radostna, ter je molila neprenehoma. Necega jutra se oberne z obrazom proti steni, in bila je videti, da spi. Zdaj čuje njena prijateljica neizrečeno ljubko petje, ali kakor staro pismo pravi, „čula je neizrečeno sladko popevanje“, kakor da bi prihajalo iz gerla bolne gospe, in vendar niti ust ni odperla. Čez eno uro se oberne sv. Elizabeta naprej in pravi: „Kje pa si, moja ljubljena?“ — Služabnica odgovori: „Tukaj sem; ali, moja gospa, kako pa ste mogli tako lepo peti?“ — Svetnica praša: „Jeli si tudi ti kaj čula?“

Ko jej dekla poterdi, dà, jej bolnica pove: „Med mano in med steno je lepa tičica sedela, ter mi je dolgo in preljubeznjivo prepevala, tako da me je mikalo ž njo peti,

sladka ljubezen me je k temu nagibala. Tičica mi je tudi razodela, da bom tretji dan od zdaj umerla“. — Stari pisavec pravi: „Gotovo je bil njen angelj varh, kateri je večno veselje napeval“.

*„Glej stojim pred vratmi pa terkam, kdor čuje
moj glas ter mi odpre, uidem k njemu ter ve-
čerjam ž njim in on z mano“.* (Skriv. raz. 3, 20.)

Pred nebeškimi vratmi.

Tedaj samo še tri dni hoda je imela kneginja do prehoda na drugi svet. Dasi tudi jej je Bog preljubezljivo, najprijetnejše naznanil njeno smert, vendar je še to ped časa tako resno porabila, kakor ga le more ponižna, bogoljubna, spokorna kristjanka. V njeni duši je bilo oboje, k čemur opominja drugi psalm: „veselo popevanje in velik strah pred sodbo neskončno svetega Boga“. Zakaj v resnici je celó sveti človek še ubog grešnik. Če tudi ne gledamo na zagreške, katerih se ne morejo znebiti tudi najboljši kristjani, vendar je njih ljubezen, zvestoba, njih hvala in molitev, ki jo dajejo najsvetejšemu Bogu, še veliko premajhna, da bi zadostovala neskončno velikemu božjemu veličanstvu. — In kdo more izreči, da je vselej poslušal in storil to, v kar ga je nagibala milost božja?

Elizabeta je zahtevala, da jo nikomur več obiskati ne pusté. Celó žlahtnih gospa, ki so jo sicer pogostoma obiskovale, ni pred se pustila. Le domači in nektare pobožne redovnice so smele pri nji biti. Sama je povedala zakaj, rekoč: „Zdaj hočem z Bogom sama biti, in svoj konec premišljevati, misliti na ostro sodbo, in na vsegamogočnega sodnika“. Jela je zdaj premišljevati, jokala je nad svojimi grehi in preserčno Boga prosila, naj jej bo vendar usmiljen. — Kako vse drugače pa delajo posvetni ljudje! Če so si vest omamili, in z zamoteno vestjo živeli, skerbijo drugi za to, da v taki omočenosti tudi umerjejo. Bolnike hodijo neprenehoma obiskavat, obiskovalci pa mislijo, da so prav dolžni bolniku izbijati vse misli na smert, in očevidno, da je nevarno. In tako bolnik ta neskončno dragi posledni časek potratí s pozemeljskimi stvarmi, mislimi in zadevami — in smert ga najde in ga prime nepripravljenega: „Kakor živiš, tako boš umerl.“

Med tem je bil Konrad toliko okreval, da je mogel v nedeljo zjutraj po zornicah svojo duhovno hčer obiskati, in jo zadnjikrat spovedati. Ali pri vsej svojej skerblijivosti in vsej svojej ojstrosti ni našla Elizabeta ničesar, česar bi se že zdavnej ne bila skesala in spovedala. Po spovedi jo praša duhovnik, kako bo z njenim imetjem in pohištvom.

Gost dim človeka duši in ga v oči sklí, da gledati ne more; ravno tako vznemirja to vprašanje ali ta skerb neštevno veliko umirajočih. Mesto da bi v tako imenitni uri, kakor je smertna ura, le naprej gledali, k Bogu in svojemu Zveličarju, gledajo pa nazaj, na posvetno, in njih uboga duša se ukvarja, kako bodo svoje imetje podelili, pod nogami jim pa že tal zmanjkuje, in v nekterih trenutkih se bodo pogreznili v morje večnosti. Ko je človek še zdrav, tedaj je čas prevdarjati, in svoje premoženje z oporoko uravnati. —

Sv. Elizabeta je zdavnej že tudi po tej strani se na dobro smert pripravila, in zatorej se je zdaj čudila, kako jo more spovednik kaj tacega prašati. Rekla je: „Saj veste da tisti dan, ko sem vam pokorščino obljubila, sem se bila odrekla najprej svoji volji, na to svojim otrokom, potem pa vsakemu veselju in svetu. Le na vaše povelje sem bila nekaj prideržala, da plačam dolgove in milošnjo delim. Vsemu bi se rada odpovedala, in pa v sobici v milošnji živela, ktero bi bila vsak dan od drugih ubožnih ljudi priprosila, ko bi mi bili vi dovolili. Kar sem doslej še na videz imela, namenila sem že davno ubogim. Razdelite le med nje, kar je še, le slabe suknje moje ne, ker v tej hočem biti pokopana. Oporoke ne storim; moj dednik je Kristus. Edino, kar si je bogapolno serce želelo, je bilo to, da jo pokopljejo v cerkvi frančiškanskega bolnišča, ki ga je bila ona ustanovila. Želela je, naj mervta ondi počiva, kjer je živa tolikanj dobrega storila.

„Pa je res velik dobiček, bogoljubnemu in zdraven pobožnemu biti; saj nismo ničesa prinesli na ta svet, tedaj tudi z njega ničesar odnesti ne moremo.“ (I. Tim. 6, 5. 6.)

Svita pa mrači se.

Bilo je dne 18. novembra, v nedeljo, ko je bila Elizabeta svojo zadnjo spoved opravila. Po daljem pogovoru

s svojim spovednikom je bila še pri sv. maši, ki se je brala v njeni hišici, in tako se je pred njenimi očmi veršila skrivnostna ponovitev sv. daritve na križu, ktera daritev je tudi njej pridobila blaženo smert.

Na to prejme sv. poslednje olje in sv. obhajilo.

V najpobožnejši molitev zatopljena je ležala tiho in nepremakljivo do večera. Zdaj najenkrat pa se jej odpre, kakor zasut studenec. Elizabeta je bila sicer tako previdnih besedi in tako molčeča, zdaj pa so vrele kar same od sebe iz njenih ust pobožne in spodbudne besede. Zdaj je obširno pripovedovala zgodbo, kako je Gospod Lazarja od mrtvih obudil; potem je pa govorila prečudno in globokomišljeno v Kristusovih solzah, in sicer v trojnih solzah, katere je solzil na grobu Lazarjevem, o pogledu Jeruzalema, in na križu. Ko so okolistoječi take besede čuli in pomislili, da draga ljuba duša se bode v malo urah ločila, jeli so vsi jokati. Umirajoča pa jim je povedala besede, ktere je Kristus govoril na svojej smertni hoji: „Hčere Jeruzalemske, ne jokajte se nad menoj, jokajte se nad seboj“.

Mislil boš, da je te besede igraje izgovorila, kakor so ji ravno v pamet padle, ker je ravno Kristusa in njegove solze premišljevala. Ali to ima tudi globokejši pomen. Kakor se navadno blaznik, človek ki je znorel, nekaj dni pred smertjo spet zaveda, tako pride tudi pametnemu človeku ob smerti neka viša zavednost; in v tej zavednosti vidi strašno bistro, kakšen nič je vse pozemsko in kako velikanska je večnost. Tako svetej osebi pa, kakor je bila sv. Elizabeta, so se pač odperla prav nadnatorna spoznanja, kedar se vrata večnosti odpirajo, in kedar duh nekoliko v njo pogleda. In tako je njena duša prav jasno videla, da je sama le še nekoliko stopinj oddaljena od večnega pokoja in večnega zveličanja, da pa okolistoječi, ki so jo objokovali, ostanejo še veliko let na zemlji, da bodo še marsikaj preterpeli in marsiktero nevarnost prestali, in da po smerti pridejo v neizrečeno hudo očiščenje vic, katerim brez svetega življenja tudi boljši kristjan ne uide. V vsaki sveti duši pa živi Kristus. Ko je težko nosil breme križa, ko je prestajal najhujše terpljenje, tedaj je bolj mislil na terpljenje jokajočih žen, kakor na svoje. Ravno tako je tudi miloserčno, Kristusu podobno serce umirajoče Elizabete bolj premišljevalo težave in stiske navzočnih, kakor svojo prihodnost. In tako je po-

vedala svojim ljubim prijateljicam, kakor vnemovala okoli-
stoječe, ravno tiste besede, katere je Gospod izrekel na
svojem križevem potu: „Hčere Jeruzalemske, ne
jokajte se nad menoj, jokajte se nad seboj“.

Sedaj je Elizabeta zopet za dalj časa omolknila. Ali
spomnite se škerjanca! Že prav pozno je, svetloba večer-
nega solnca pojema, sedaj se škerjanček še enkrat vzdigne
kvišku v zrak, da se poslavlja od umirajočega dneva, in
da večerno hvalo večnemu Bogu prepeva, zvezdni svet na
nebu pa pozdravlja.

Ravno tako je sklenila tudi sv. Elizabeta svoje živ-
ljenje, ki je bila v vsakem oziru čista hvala božja, premi-
nula je ne v žalostnem borenju s smertjo, ampak z ve-
seljem in hvalo božjo. Najenkrat čujejo nenavadno sladko
petje od bolnice, ako ravno ustnic ni premikala. Petje
bilo je tihotno, podobno žvenkljanju v veliki daljavi. Ko
navzočni začudeni o tem poprašujejo, odverne Elizabeta:
„Jeli niste čuli, kako so angeli z mano peli. In jaz
sem ž njimi pela, kakor sem mogla“. Nato spet utihne.
Brali pa so jej z obraza, kako je njena duša polna svete
pobožnosti in zveličavnega veselja. Nebesa so bila v njej,
še preden je v nebesa prišla.

*„Kristus je moje življenje, in smert je moj
dobiček.“* (Fil. 1, 21.)

Hudič.

Sveto pismo uči prav določno, da so v nevidnem
svetu duhov tudi hudobni duhovi, hudiči. Kerščanska
skušnja nam pa na jezero krajih to poterjuje, ne s čutnimi
prikaznimi, ampak s tem, kar hudič dela in kar je že
storil. Koliko pa navadnega človeka hudobni duh skuša,
to zdaj ne spada sèm. Skušnja pa uči, da osebe, ki imajo
živo kerščansko vero, ki so tedaj bolj ko drugi od zemlje
odzdignjene in v duhovni svet povzdignjene, da one do-
ločnejši vidijo satanovo delavnost. Ko sta bila še prva
dva človeka sveta, zalezoval ju je hudič. Kristus je bil v
puščavi od hudiča skušan. Hudič je aposteljna zmotil, da
je milega Jezusa izdal, da je sam obupal in sam sebe
umoril. Sv. apostelj Pavelj pravi, da mu je Bog hudiča
pridružil, da ga (aposteljna) ponižuje. In odtodi prihaja,
da pogostoma prav pobožni kristjani v molitvi in o naj-

svetejših trenutkih božje službe se zamislijo v najgerša bogokletja, katerih se sami ustrašijo? Odkodi prihaja, da človek nima grešne skušnjave, na priliko v jezo, kakor tedaj, kedar je nasprotni dobri sklep naredil, na primer, da bo poterpežljiv, pohleven itd.

Svete osebe so od hudobnih duhov posebno skušane, ker jih hudobni duhovi veliko serditejše čertijo, in ker tudi Bog to zadnjo skušnjo dopušča, ko je čutnost in svet in sploh vse skušnjave navadnega človeka, ko je vse to že popolnoma premagano. Ker je pa vse življenje skušnja, in ker se ta skušnja o smertni uri končuje, zato mora takrat biti še poslednja, na vekomaj odločilna poskušnja. Ta trenutek nategne in napne hudi duh vse moči; oblasti duhov se borijo na vso moč. Zatorej se včasih tudi zgodi, duhovi prestopijo mejo nevidnosti, in da jih umirajoči vidi. Mnogim umirajočim svetnikom se je prikazal ne samo Kristus in svetniki, ampak tudi hudič. Tako se je umirajočemu svetniku, ki smo ga bili z Elizabeto že primerili, to je sv. Martinu, prikazal satan. Rekel mu je svetnik: „Kaj stojiš ti tukaj, divja zver, hudobnež, ti mi nič ne moreš. Jaz pojdem v naročje Abrahamovo“. — Nekaj podobnega je bilo tudi pri sv. Elizabeti. Slutivši, da jo bo peklenski duh še strašil, djala je pričujočim malo pred polnoči: „Kaj bi storili, ko bi se nam hudič prikazal?“ — Mahoma pa na glas zaupije: „Proč, proč, ti hudobni duh; zakaj odpovedala sem se tebi!“ In kmalo pove: „Glejte, že beži odtodi.“

„Trezni bodite pa čujte, zakaj vaš sovražnik hudič, hodi okoli, in išče, koga bi požerl. (1. Pet. 5, 8.)

Pravi rojstni dan.

Zdaj pa je imelo pasti zagrinjalo, ki je to sveto bogoljubno dušo še ločilo od nebes in neskončnega veličastva božjega. Zagrinjalo med nami in med večnostjo je namreč pletenica našega telesa. — Proti polnoči se je umirajoči Elizabeti obraz jel tako svetiti, da ga pogledati ni bilo mogoče, kakor bi se imela že zdaj spolniti beseda Zveličarjeva: „Svetniki se bodo v kraljestvu mojega Očeta svetili kakor solnce“. Elizabeta spregovori: „Zdaj se bližura, ko je Devica Marija Zveličarja rodila. Govorimo zdaj o Bogu in o Jezušku. Polnoči je bilo, ko se je Zveličar

rodil, ko je v jaslih počival, in ko je v svoji vsemogočnosti novo zvezdo vstvaril, kakor je prej še nikdar niso

videli. On hoče tudi mene rešiti gerdega sveta. Zdaj vemo tudi čas, ko je Kristus ustal, mrtve obudil, in vjete

duše iz ječe izpeljal. Naj tudi mojo dušo v svoje roke sprejme“. Videti je bilo, da jej je sredi smertne ure čedalje boljši; rekla je: „Jaz sem sicer slabotna, terpljenja pa nobenega ne čutim“. Nato glasno in prav priserčno moli za vse navzočne, in še veliko govori z ognjeno ljubeznijo od Boga. In potem zakliče: „O Marija, pridi mi na pomoč. Zdaj je čas, da vsemogočni Gospod k sebi pokliče te, ki so njegovi prijatelji. Ženin gre po nevesto“. S tihim glasom veli, naj bodo vsi tiho, nagne svojo glavo in umerje tako milo, kakor še nedolžno dete mirno zaspi.

Kakor da bili nebeščani sami v trumah prišli po neskončno ljubo dušo! Kajti razširjal se je po hiši nenavadno prijeten duh. V višavah pa se je čulo prečudno petje, po nekem sporočilu so bile besede, ki jih prepeva cerkev v dnevnicah sv. Neže: „Kraljestvo sveta sem zaničevala zavolj ljubezni Gospoda, mojega Jezusa Kristusa. Njega sem videla, Njega sem ljubila, v Njega sem verovala“.

Lepši je življenje, lepša je smert — ali prav za prav to še smert ni, ampak le breme telesa se odloži. Nam ubogim ljudem ni dovoljeno, da bi pogledali in videli, kake skrivnosti ima smert. Brez moči smo vsi, ter stojimo pred njenimi vratmi in čakamo, skoraj bi djal, kakor čeda ovac v ograji, dokler merzla roka zdaj tega, zdaj onega, kdaj tudi mene in tebe, ven ne potegne, in v temni hodnik smerti ne porine, iz ktereга derži izhod v večnost, in ta izhod je zdaj še vsakemu ne izpoznan.

To pa je gotovo, če je človek Boga iskal, v Boga upal, in Boga ljubil, prav, pošteno, zares in pa stanovitno do konca — temu je smert neskončno lep dan, blažen. rojstni dan v večno življenje. Tako je bilo pri Elizabeti. In ko bi preljubljena duša od papeža tudi še ne bila prišteta med blažene in svete, vendar bi jo blagrovali, vendar bi častili to sladko, zvesto, zlato serce, dobro sveto gospo Elizabeto. In ko to pišem, veselim se nebes, v ktere je prišla in ako mi Bog milost da, kakor desnemu razbojniku, da bi smel tudi jaz vanje iti, veselim se še posebno zavolj tega, da bom smel gledati to žlahtno svetnico, kako je presvetljena in prečiščena v neizmerni ljubezni do bližnjega in v lepoti božji.

„Resnično, resnično vam povem: Kdor moje besede spolnuje, ne bo videl smerti vekomaj“.

(Jan. 8, 51.)

V nebesa.

Marsikteremu človeku se zemlja zdi, da je merzla, nečedna ječa, kaznilnica poojstrena z lakoto, lastno telo pa da je kakor bodeča spokorna srajca. Tako se je zdelo tudi sv. Elizabeti, posebno zadnji čas. Že v tem oziru se jej je smert odrešnica zdela. Njej je smert tako dobroto storila, kakor če zapertemu orlu vrata odpreš. Z neznan-skim veseljem bo zletel iz zapora in stiske, ter se vzdignil viskoko nad planine, do čistega modrega nebeškega stropa, v oči gledat ljubemu solncu.

Navadni človek, kedar umira, se trese in trepetaja, zlasti zarad tega, da ima stopiti v strašno neznani svet, kjer ne ve, kako se mu bode godilo, a stopiti prav sam in ves brez orožja. Včasih pravi kak bolnik: „da bi le ponoči ne umerl“, in s tem pove, kako ga je strah mraku in temote, ki pokriva njegovo prihodnost. Povsem drugačen je pravi kristjan. Ta stopa na drugi svet, ki mu nikakor ni tuj, kjer ima marsiktere znance, zlasti pa enega, ki ga vleče kakor sv. Pavla, ki je djal: „Kristus je moje življenje, smert pa moj dobiček“. Taka je bila tudi z Elizabeto. Najsrečnejše trenutke v svojem življenju imela je takrat, ko je sama pobožno molila, ko se je bila odločila od hruma in šuma sveta, ko se je z duhom preselila v tisti tihi svet, kjer biva sam Bog, kjer na dušo kane včasih kaplja tako sladka, tako blažena, da presega vse veselje sveta. Zdaj je smela uživati neskončno radost tistega zveličanja, ki ga je včasih le slutila.

Tužno je videti, kako so žejni posvetnega veselja celo ubožnejši ljudje, kako za njim tekajo, in ko bilo veselje še tako nepomenljivo: bodi si ples, ali godba, ali pa boljši požirek, boljši jed, kako sobno okrasje, ali kako boljše oblačilo. In tudi še to, kar si bogati z veliko denarjem nabavijo, da bi si poslajšali življenje, o kako je tanko in nezadostno — njih hiše in njih vertovi, njih lipš v obleki, njih kočije, njih gledišča in plesišča, zabavne bukve, njih kopeli in njih vedrivna potovanja! Pred višimi duhovi je vse to siromaška, žalostna malota, odrezki pisanega papirja. Naposled pa se jih, ko preteče nekaj časa, človek sam naveliča. To ne zadovoljuje človeškemu sercu, ker vse to je le preveč podobno svinski hrani, s katero bi si bil rad zgubljeni sin svojo lakoto utolažil, pa je ni mogel. Člo-

veško serce silno hrepeni, da bilo polno dobrega in veselega. In zdaj jih koplje največ v zemljo, da bi si tukaj v zemlji izkopali srečo in veselje. Ali tukaj tega ne dobijo, kakor tudi otrok ne dobi zvezde, če v vodo seže po njo, ko vidi zvezdin odsvit v vodi. Elizabeta pa od mladosti svoje sreče ni iskala zdolej, v zlatji, ampak je gledala kvišku, ter zgorej iskala miru. Zatorej jej je smert storila nekaj tacega, kakor bi jo bila rešila teže, da je mogla svobodna in vesela tjekaj splavati, kamor si je že dolgo želela.

Še nisem pri koncu. Pred več leti sem bil obiskal 15letno deklico, ki je bolehalo za sušico. Veliko je terpela, pa vendar je udana v božjo voljo terpela. Preden jo smert reši, pade v omotico; ko pa se zave, jela je tarnati kakor človek, ki je hipoma zgubil vse svoje premoženje. Pravila je, kako je bilo v nebesih, kako neizrečeno lepo je gôri, pa da je mogla spet verniti se v to žalostno življenje. — Nebesa niso le srečen občutek, ki ga je mogoče povsod imeti, blažen občutljaj v telesu in zunaj telesa; ampak nebesa so nov svet, so tak svet, kakor si ga zemljani še misliti ne moremo; zakaj: „oko ni videlo, uho ni slišalo, serce ni občutilo, kar je Bog tem pripravil, ki ga ljubijo“.

Ko bi še ne rojen otrok si domišljeval, kako mu bo na svetu, čegar luč ima zagledati, mogel bi si pač prav malo misliti, in te misli bi se malo vjemale sè svetom, kakoršen je. Ne mogel bi si misliti ne gora ne gozdov, ne hiš ne mest. Ne mogel bi si misliti, kakšen je glas človeški, ali orgelj ali zvonov. Ne mogel bi si misliti, kako lepa je spomlad, kako diši njeno cvetje, kako prijazno je njeno zelenje in perje in trava, kako tičice pojo, vsaka po svoje; o vsem tem bi otrokova duša ne mogla nič znati, ker je od vsega zaperta. Zdaj si pa mislimo, da človeška duša na zemlji je to, kar otrok v materi; in kakor pride otrok, ki zapusti svoj zapor, na veliko lepši svet, tako tudi človeška duša, ko je zapustila telo, pride v svet, ki je neskončno veličasten.

Kaj ne bi imel Bog toliko moč, da bi ustvaril nepopisljivo lep svet? Saj morejo že ljudje narediti iz divje goščave, iz kužljivega močvirja, lepo obdelan kraj, cvetlični vert. Kakšna lepa velika cerkev — iz česa je? ni li iz robatih skal, skorjatih debel, in nje malana okna iz raztopljenega kameničja? Najlepša zlata ura, ki kaže tako

natanko uro in minuto, ali ni bila prej groba ruda? Videl sem nekdanj umetna ognja po noči, ki so spreminjala se v prečudno lepe rudeče, zelene, modre, zlate zvezde, naposled pa se je v tmino vsulo polno cvetja iz same luči in svetlobe. Pa iz česa je bila očesom tako lepa igra? Iz žvepla, vitrijola in drugih rudnin. Ako že siromaški, v primeri z najmanjšim angeljem slaboumni človek kaj tako lepega more narediti iz neznatne zemljine — česa ne bi mogel storiti še le vsegamogočni Bog s svojo neomejeno močjo in s svojo neskončno modrostjo? Bogu ni meje v ljubezni, v modrosti, v moči, v lepoti — in zatorej tudi meje ni veličastvu njegovemu, katero se nahaja v veliko stanovanjih nebeškega Očeta. In najlepši in najveselejši, kar onkraj prebiva, je Bog sam.

Zares, Bog sam! Vse dobrote in lepote sveta, vsa ljubkost in prijetnost človeškega obličja, vsa sladkost čudovito lepega petja in godbe, vsa krasota miglajočega neba po noči, vsa veleslavnost angeljev, vse neskončno veličastvo nebes, in vse zveličanje v nebesih — vse to je le senca tega, kar je Bog. Bog je solnce, je serce nebes, in ta Bog sam hoče biti naš neizrečeno veliki delež. V visoki pesmi je po priliki popisano prečudno življenje in zveličanje take duše, ktera ljubi Boga; in če je že prilika tako prijetna, kako bo še le živa resnica!

Gledati Boga v svetlobi in ljubezni božji, to je tako nekaj neizrekljivo lepega in veselega, da nebeški duhovi tega vekomaj nimajo dosti. In že čez milijon let je nebeškim duhovom gledanje božje tako lepo in radosti polno, kakor jim je bilo koj od začetka. Zatorej tudi pravijo, da največe terpljenje duš v vicah je to, da Boga ne gledajo; te duše pa imajo goreče želje po svojem Očetu, po Bogu.

Ali tudi v nebesih je velik razloček: „V hiši mojega Očeta je veliko stanovališč“. Ktera duša je bila bolj popolna, ktera je bolj goreče Boga ljubila, več dobrih del opravljala, več terpljenja vdano prenašala, ta uživa tudi več zveličanja v nebesih. Kdor obilno seje, bo tudi obilno žet. Žalostna mati božja ali pa apostelj Pavelj, ki je več delal ko vsi drugi apostoli, uživa pač drugo, neskončno večje zveličanje, kakor tista otrokova duša, ki je takoj po otrokovem kerstu in smerti v nebesa prišla, in ni okusila težavnosti pozemeljskega življenja.

Po takem je morala tudi Elizabeta priti v prav posebno zveličanje. Njeno življenje ni bilo podobno samo vencu biserjev, prepolno je bilo dobrih del usmiljenja. Elizabeta ni le terpela najhujša obrekovanja in preganjanja za svojo pobožnost in dobrodelnost, ampak njeno življenje je bilo prav posebno podobno Kristusovemu, kakor mu še nikdar nobenega človeka ni bilo. Kakor je Sin božji zapustil veličastvo svojega Očeta, se je ponižal in podobo hlapca na se vzel, tako se je tudi Elizabeta odrekla kneževstvu in bogastvu, se ponižala, ter se potopila v veliko človeško uboštvo, ker je postala dekla, da bi stregla ubogim in bolnikom. Dobrotljivi Bog bi gotovo ne bil dopustil, da bi bilo serce njegove zveste hčere s tolikimi terni razbodeno, in njeno življenje s tako težkimi križi obteženo, ko bi jej ob enem ne bil pripravil neskončno morje veselja in zveličanja, kakoršnega tako terpljenje onkraj zasluži. In zares, ko bi mogel kdo le en hip videti ono srečo, ki jo Elizabeta zdaj uživa, temu bi se zdela vsa lepota sveta, vse njegove dobrote in radosti — kakor temna, tužna noč, preprežena z merzlo meglo.

„Oni gledajo njegovo obličje, ter imajo njegovo ime na svojih čelih. Noči ne bode; svetlobe od luči in svetlobe od solnca jim ni treba; kajti gospod Bog jih bode obseval, in kraljevali bodo vse večne čase“. (Skriv. raz. 22, 4. 5.)

Telo pa obleka ostaneta.

Gospod in Zveličar je to sveto dušo v nebesa vzel, v v nebeško veselje, telo pa je obležalo, drugi okoli njega so plakali, jokali in solzili se. Ko je Elizabeta izdihnila dušo, ali da bolje rečem, ko je njena duša telo zapustila, omile so, po tedanji navadi, ženske njeno truplo. Nato ga oblečejo v sivo suknjo, ktero je Elizabeta zadnji čas nosila. Htela je Kristusu dopasti, in v svoji modrosti je sprevidela, da mu bolj dopade in da je lepši, če ubožna preden pride; in zatorej je imelo tudi njeno telo olepotičeno biti z uborno obleko uboštva, na priliko, kakor tudi sicer dajo merliču v roke rožni venec ali križec, v znamenje, naj bi tudi duši dobro bilo.

Obleko, v kateri je htela pokopana biti, si je Elizabeta sama odmenila. Pa tudi drugo, kako naj se ž njenim

truplom godi, bila je prav primerno porazredila. Elizabeta je bila prva na Nemškem, ki se je dala v tretji red sv. Frančiška sprejeti, ter je bila tudi posebno prijateljica in dobrotnica temu redu. Ravno zato se tudi frančiškani njeno telo prenesli v kapelo bolnišnice. Mala ta cerkvice je bila dosegmal pravi dom njeni duši. Tukaj je vsak dan z Bogom preživela, tukaj dobivala tolažbo, serčnost, moč in veselje iz svoje pobožnosti in iz sv. zakramentov.

Pravilna prikazen na svetu je, da to, kar ima človek dobrega na sebi, ljudje nikoli bolj ne spoznajo in ne čutijo, kakor tedaj, kedar slovo jemlje ali pa umira. Včasih je človeku tako, kakor bi mu kdo nogo ali roko rezal. Ko se je zvedelo, da je ljuba gospa Elizabeta umerla, hruli so ljudje od vseh strani skupaj. Okoli in okoli ni bilo družega čuti ko žalovanje in plakanje brez konca in kraja, zlasti ubozih in bolnikov, ne samo zato, ker so izgubili dobrotljivo mater, ampak zlasti zato, ker jih je zapustila tista gospa, ki je bila sama ljubezen in prijaznost.

Ker verujemo v ustajenje mesa, zato verni kristjani tudi mertvo truplo častimo. Merliča pokopavajo v molitvah in v blagoslovljeno zemljo; trupla svetnikov pa so bila vsikdar v veliki časti. Ko so truplo gospe Elizabete v kapeli izpostavili, bil je velik jok in stok. Vse se je terlo, da bi dobilo od nje kaj spomina, bodisi od suknje, las ali nohtov.

Od daleč in od blizu so ljudje skupaj derli, in da bi jim preljube gospe prezgodaj ne vzeli, pustili so jo na odru v cerkvi še cele štiri dni. Elizabetino lice pa tudi ni bilo mertvaško lice. Od velikih nadlog in težav jej je lice posledni čas upadlo, da se je lepota lica zmanjšala, ali mertvi se je lepota zdaj spet povernila. Pravi čudež, ki se tudi sicer pri svetih osebah ponavlja, je bil pa ta, da na truplu celó cez štiri dni nikakega sledu trohnobe ni bilo; še prav lepo in sladko dišalo je truplo.

Četerti dan se je veršilo mertvaško opravilo in pokop. Neizmerno veliko ljudi se je skupaj nagnjetlo. Nikomur pa ni bilo mar, da bi bil za ranjko molil; kajti vsakdo je bil v sercu prepričan, da Elizabeta je zveličana in med svetniki. Zato so pa tolikanj bolj Boga častili in hvalili, da je bil vstvaril tolikanj lep izgled svoje ljubezni in usmiljenosti. Že zdaj so stoteri in tisučeri sv. Elizabeto na pomoč klicali, ter se jej priporočevali, naj jim še z naprej naklanja svojo pomoč v dušnih in telesnih potrebah.

„Seje se strohljivo, nestrohljivo pa bo vstalo, seje se neznatno, veličastno pa bo vstalo, seje se slabotno, vstalo močno pa bo. (1. Kor. 15, 42. 43.)

Tičice nebeške.

Noč pred pokopom je bila v kapeli tudi opatica nekega unanjega samostana. Ta hip pa čuje opatica, in pa še druge osebe, ki so bile zraven, so čule neizrečeno prijetno petje. Opatica gre z navzočimi iz kapele, pogledat kje neki tako lepo pojo. Pa vidijo na strehi kapele polno majhnih tiček, kakoršnih po tistih krajih še nikdār niso videli. — Nekteri so djali, da so bili angelji. Ali tudi priroda in njene tice pevke so delo Vsegamogočnega, kakor so tudi angelji. In kakor tičke Boga slavijo s svojim veselim nedolžnim petjem, tako morda pač tudi Gospod stvarjenja ž njimi včasih kako dušo poveljuje, ktera je posebno Bogu podobna, in mu posebno prijetna.

Nekaj podobnega, kakor pri sv. Elizabeti, se je zgodilo o smerti sv. Frančiška. Tisto noč, ko je v samostanu umerl, priletelo je veliko škerjancev, ktere je zlasti rad imel, in ktere je večkrat klical, naj ž njim Boga hvalijo. Letajoči okoli samostanske strehe so gnali toliko ponočno žvergoljenje ranjkemu na čast, da je bilo skoraj misliti, tiči so postali angelji, ali pa so angelji spremenili se v tičice. — Nekaj tacega se je zgodilo tudi o smerti družega svetnika iz frančiškanskega reda, ki je slovel po svoji najslajši ljubezni do Boga in do ljudi. Ta mož je bil sv. Solan iz Španije. Ko je v samostanu v Limi umiral, sedle so mnogoverstne in prav lepe tičice na omrežje pred njegovim oknom, ter so pet ur neizrečeno milo prepevale, ter se niso dale odgnati po ljudeh, ki so skup hiteli. Svetnik pa je izdihnil svojo dušo s svojimi navadnimi besedami: „Hvaljen Bog“.

„Kteri sejejo s solzami, bodo s petjem želi“.
(Ps. 125, 5.)

Obraz svete Elizabete.

Zdaj, ko je njeno telesno življenje doveršeno, naj po-
kažemo tudi njeno podobo. Neresnična je terditev, da se
da že iz vsakega obraza spoznati, kakšna duša je pod

njim; to ni res. Marsikdo ima tak obraz, po katerem bi bilo soditi, ta in ta je prav pohleven, v resnici pa je zdražljiv, serditljiv in sovražnih besedi. Po drugi strani

je pa spet mogoče, da ima kdo gerd obraz in neprijeten. Ako pa človeka natančneje spoznaš, moraš ga ljubiti in

njegov značaj spoštovati, in potem skoraj ne vidiš, da na obrazu njegovem ni lepote.

Duša in njene lastnosti pa vendar uplivajo in delujejo na obraz, vsaj memo gredé, za nekoliko trenutkov. Najlepši obraz ima nekaj zopernega, gerdega, ako v človeku jeza ali kaka druga huda strast divja; nasproti pa je tudi gerd obraz milejši, ako je človek do družih prijazen, dobrohoten in ljubeznjiv.

Ako je pa človek leta in leta kaki čednosti ali pa kaki strasti udan, tedaj si bo tisto, kar se je v duši porodilo, počasi prederlo ven in kolikor toliko na obrazu se pokazalo. Zatorej se pogostoma zgodi, da mladeneč prav lepega obraza, ko se je vdal nepoštenemu življenju, zgubi zadnjo sled lepote, da dobi divji in zversk obraz. Po drugi strani pa se dobijo stari ljudje, ki so prav za prav lepši kakor so bili v mladosti. Dobrotnost, v kateri so mnogo let živeli, je spremenila in olepšala naposled celó njih pogled in njih obličje.

Kako pa je z obrazom sv. Elizabete v tem oziru? Najstarejša njena slika je v stolni cerkvi v Mariboru v velikem altarju. Ta podoba je fino iz kamena izsekana, okolj dveh čevljev velika. Ker je bila ta cerkev kmalo po njeni smerti začeta, smemo misliti, da je podobar, ki je delal to podobo, deželno grofinjo sam z obličja poznal, in da je dal svojemu delu pravo podobnost. V obrazu te podobe pa je ravno to najbolj izraženo, kar se je v duši in v življenji sv. Elizabete razcvelo do najviše popolnosti; sveta resnoba in pa dobrotà na lepem mladem obrazu.

Sicer bode pa telo vsacega človeka še le po vstajenji zadobilo svojo popolnoma podobo in zunaj se bo kazalo tako, kakoršna je njegova duša. Bolj je duša po grehih razdjana in ognušena, ko na onkraj pred sodnika pride, toliko gerše bo tudi telo, s katerim se mora združiti po vstajenji. Nasproti pa lepša je duša po čednostih in dobrih delih, lepše bo tudi telo, s katerim se bo po vstajenji pred vsem svetom pokazala. Njeno telo bode podobno tistej nebeški lepoti, v kateri se je bil spremenjen Gospod pokazal na gori Tabor. Zatorej bi bilo neskončno pametnejši, da bi take osebe, ki se rade lišpajo in lepotičijo z gerdim okrasjem, raje na to mislile, da bi bile znotraj lepo ozaljšane s pobožnostjo in čednostjo. S tem bi imele veliko dobička za svojo neumerjočo dušo, in pa tudi v svoje telo bi položile kal neskončno večno lepe mladosti.

„Naše ponižano telo bo sprepodobil, da bo enako telesu njegove slave, z močjo, po kateri si more vse podvreči.“ (Fil. 3, 21.)

Zdaj pa se povernimo od podobe sv. Elizabete k njeni osebi.

Prijateljstvo še na oni svet.

V reinardovskem samostanu, kamur je bil deželni grof Ludovik tako rad zahajal, in kjer je bil tudi pokopan, je bil neki samostansk brat, Volkmar po imenu, ki je kot izučen mlinar oskerbljeval samostanski mlin. Bil je posebno pobožen in svet mož. Nalágal si je najostrejša pokorila, ter na golem nosil železen oklep, da bi vso spohotnost v sebi zaterl. Deželna grofinja je pogostoma romala na grob svojega ljubega soproga. O téj priliki je spoznala tega mniha, kateri se jej je bil priljubil zato, ker je opazila na njem nenavadno bogoljubnost. In ker je bila sama tako priprosta in serčno ponižna, mislila se je, tako dober kristjan, ki je ta mnihi, bi ji utegnil pač tudi kaj k zveličanju pomôči. Priporoči se tedaj njegovi molitvi, ter sklene ž njim duhovno prijateljstvo, podávši mu roko. Iz ponižnosti, da ga kneginja toliko čisla, in se toliko poniža, zarudi brat v obraz, ter skoraj ne more, da bi kneginji podal svojo grobo od mlinarskega dela terdo roko.

Neki dan pa brat Volkmar mlinsko kolesje popravlja. Zdaj potegne veter, kolo se zasuče, mu zgrabi roko, razkolje in stre. Terpel je grozno velike bolečine, ktere pa je prenašal kerščansko poterpežljivo. — Ponoči pa, bilo je dne 11. novembra, ravno ko je Elizabeta umerla, je bil Volkmar v cerkvi, bdel in molil, in na glas stokal od prevelikih bolečin. Ta trenotek pa zagleda pred sabo služabnico božjo Elizabeto, krasno oblečeno, in žarečo v neizrečeni svetlobi. Prikazen ga prijazno ogovori: „Moj brat Volkmar, kaj delaš, kako ti je?“ — Mnih se zeló začudi, ko spozna v bliščeči svetlobi kneginjo; vendar ni mislil, da bi bila umerla njegova duhovna prijateljica, in zato pravi: „Ali kako je, moja gospa, da ste zdaj tako lepo in svetlo opravljeni, saj ste imeli sicer navado, da ste jako priprosto nosili?“ — Nato mu ranjca odgovori: „Stan sem spremenila“. Rekši te besede, prime ga za roko, s katero jej je nekdaj v roko segel, sklenivši duhovno zvezo, in

ktera je bila zdaj hudo poškodovana. Ko se brat Elizabetine roke dotakne, ga nekaj silno pretrese, tako da se skoraj zgrudi; ob enem pa tudi čuti, da ima roko zdravo.

Prikazen zgine. Zdaj je hvalil Gospoda, da mu je po Elizabeti zdravje dodelil.

Zveze, ktere imajo posamni ljudje med sabo, bodi po telesni sorodnosti ali možitvi ali ženitvi, ali po čutni ljubezni, se na onkraj ne raztegnejo vse — ali duhovna sorodnost, prijateljstvo in ljubezen, ki jo imajo samo duše med sabo, in ktera je v Kristusu uterjena, take vezi pa po smerti ne prenehajo. Misliti smemo, da je popolnoma gotovo, da taka ljubezen, ki s telesom nima nič opraviti, ampak ima v Bogu svoj vzrok in svoj pomen, da take ljubezni smert ne izbriše in ne uniči, kakor počutno ljubezen.

„Bog ni Bog mertvih, ampak živih; zakaj v Njem vsi živé.“ (Luk. 20, 38.)

Drobtine iz nebes.

Marsiktera družina je že skusila, da če kdo iz med družine umerje, ki je bil posebno pobožen, na primer, kak bogoljuben otrok, da v hišo pogostoma dojdejo posebne milosti, postavim, na enkrat je rešena kake velike skerbi, ali kak lahkomišljenec ali terdovratnež se spreoberne. Poznati je, da molitev ranjcega pred Bogom v nebesih več velja, kakor je mogla veljati na zemlji. — To najdemo zlasti pri svetnikih, tudi pri sv. Elizabeti, da so po smerti pred Bogom več izprosili, kakor tedaj, ko so na zemlji živeli.

Kakor je zveličana Elizabeta, ko po svoji smerti benediktinskemu bratu pomagala, tako je še drugim čudovito pomogla, ako so se zaupljivo priprošnji ranjce priporočali. Neki redovnik iz cistercijskega samostana je imel že 40 let neko dušno bolezen, britkoserčnost, otožnost: naj je bral ali molil, kar je hotel, in kakorkoli so ga tolažili, vse je bilo zastonj. Taka dušna muka je pa veliko hujša, kakor so telesne bolečine, ker glaje dušo, vir človeškega življenja. Zdaj mu pa na misel pride, kaj ko bi se zaletel k tako sveti in usmiljeni duši, kakor je blažena Elizabeta, ali ne bi mu kje pomogla. Takoj drugi dan po njenem pokopu gre k njenemu grobu, poklekne ter se priserčno priporoča v predobrotno serce ranjce. In po molitvi mu je bilo tako pri sercu, kakor je na videz mertvem, ki je v ozki rakvi zabit, ko se zbudi, pa se velikega strahu sam pomoči ne more, ako se mu na enkrat pokrov z rakve vzame. Mnih je bil olajšanega serca, popolnoma ozdrav-

ljen. Po takem je mogla Elizabeta, ki je bila na zemlji tolikanj stiskana in žaljena, ki je pa v nebesih s svojo priprošnjo marsikterega nesrečnika potolažila, reči z apostolnom:

„Hvaljen bodi Bog in Oče našega Gospoda Jezusa Kristusa, Oče usmiljenosti in pa vse uteh, ki nas tolaži v vsaki stiski, da bi mogli tolažiti one, ki so v vsaki stiski, s tisto tolažbo, s katero nas same Bog tolaži.“ (2. Kor. 1, 3. 4.)

Peklenski požar ugašen.

Neki ojstroumen cerkven učenik pravi: „Spreobernenje grešnikovo je veči čudež, kakor obudanje Lazarjevo, in celó veči, ko ustvarjenje sveta.“ Po prošnji sv. Elizabete so se čudovito ozdravljale dušne bolezni. So strasti, ki dušo tako hudo ujedajo, kakor sam merčes iz pekla, kakor gerv, ki je zmeraj lačen in ki zmeraj glaje, strast, ki je zmeraj novih grehov lačna. Konec tega grešnega žertja je večno pogubljenje, če usmiljenost božja in pa vsemo-gočnost še o pravem času uboge duše ne reši, in iz hude strasti ne potegne, kakor goreče poleno iz ognja.

Velik gospod, imeniten po rodu in vzvišen po stanu, je padel v ostudni greh zoper šesto zapoved. Tudi tukaj je bilo, kakor je rekel Zveličar: „Kdor greh dela, je sužen greha“. Nesrečni ta gospod še ni zapadel popolni oterpnenosti, še mu je vest hudo očitala, ter ga strašila. Ali dobri sklepi, ktere je vselej pri spovedi naredil, bili so po silni skušnjavi takorekoč mahoma poderti, poplavljeni, odneseni; in pogostnejši je zmogla skunjava, močnejši je bila grešna navada. To pa vsakdo spozna, da kolikor viši je stan, ki se mora tega greha varovati, toliko ojstrejša kazen mu tudi preti.

Skoraj bi že bil obupal ali pa v smertni greh se zazibal. Zdaj pa milost božja vanj posije, na misel mu pride, pomoči iskati na grobu sv. Elizabete, pri kateri jo je toliko jih našlo v telesnih potrebah. Tukaj moli prebitko in z velikim zdihovanjem. Njegov duh in pa njega vest sta ga tožila zavolj omadežanega življenja in zavolj onesnažene duše. Tukaj moli dolgo, veliko ur, joka in plaka, ter obžaluje svoje pregrehe, tukaj na grobu preusmiljene gospe — ta silno obteženi grešnik.

Tudi največi grešnik sme prositi Boga, in naj Ga tudi res prosi; kajti Bog gleda tudi še na največega grešnika, sicer ne z dopadenjem, pa vendar z usmiljenostjo, ter čaka njegovega spreobrnjenja.

Pa tudi ne smemo pozabiti, da je Bog neskončni tudi neskončno svet, in da molitev iz prav nečedne duše mu je blezo tako prijetna, kakor komu besede človeka, ki ima hudo sapo. Le molitev pravičnega veliko premore. Kdor pa ima hudo vest, ta pač sam dosti ne zaupa v svojo molitev. Iz tega ozira je nauk katoliške cerkve tako tolaživen, namreč nauk, da grešni človek more svojo grešno molitev popraviti in poboljšati z molitvijo pravičnih, da jo tako rekoč pozlati, in pred Bogom prijetno stori, če svetnike na pomoč kliče, naj njegovo molitev se svojo podprô in poterdijo. Tudi ni brez ponižnosti, ako se grešnik svetnikom priporoča, naj bi njegovo molitev prav podpirali. — Ta gospod je tudi že večkrat molil, da bi bil te strasti rešen, ki ga je vedno hujši mučila. Ko je pa dolgo in goreče molil na grobu sv. Elizabete, dobi določeni odgovor, odgovor namreč, da je sterta veriga njegove strasti in da je svoboden kristjan. Notranji ta odgovor je bil tudi resničen, ker ga je poterjevalo njegovo lepo življenje. Svojemu spovedniku, Konradu, je še večkrat povedal, da od tiste molitve je nečista poželjivost v njem ugasnila, in da zdaj nima več tako silnih skušnjav, in če ga včasih kake majhne napadejo, prav lahko jih premaga.

Ljudje veliko bolj želijo, da bi bili rešeni telesnih nadlog kakor pa dušne bolezni. Človek je že tako ustvarjen, da se derži bolj čutnega kakor dušnega, in da se veliko bolj briga za zunanjo in telesno. Pa še veliko drugih grešnikov je bilo, ki so pomoči iskali na grobu sv. Elizabete, da bi bili svojih hudih strast in grehov rešeni. Mnoga poročila nam naravno pripovedujejo, kako so bili rešeni napuha, ali jeze, ali zavisti, ali skoposti, in drugih glavnih grehov. Pa tudi ni majhen nepokoj in majhno terpljenje, kedar se grešna navada in pa žaljena vest v duši borita.

„Hvala bodi Bogu, da zdaj vi, ki ste bili sužni greha, od serca poslušate nauk, ki sem vam ga oznanjal.“ (Rim. 6, 17.)

Reši nas hudega.

Trojna stiska človeka na zemlji silno tare: telesno terpljenje, skerb ali žalost duše, in tretja najhujša stiska je grešna navada, znamenje peklensko. Videli smo, kako je Elizabetina priprošnja prosilce iz te trojne stiske rešila. Samostanski brat je zadobil zdravo roko, cistercijenski redovnik mir vesti, nesrečni gospod pa zderžnost.

Ali to je bil le začetek najmnogoterših prečudnih ozdravljenj, ki so se godile na priprošnjo sv. Elizabete. Neka nora oseba je nekda eno prav pametno zinila. Djala je: „Vsaka duša, ki pride v nebesa, povekša nebesa; in vsaka duša, ki pride v peklo, zmanjša peklo“. Obernimo te besede na svet, pa recimo: „Vsak grešnik več hudega na svet prinese, svetnik pa vsak več dobrega.“ Resnica teh besedi se je pokazala na sv. Elizabeti, že na živi, še bolj pa na mertvi. Poslušajmo očividca. Takrat je živel cistercijenski redovnik, Cesarij, po imenu, ki je bil najboljši pisavec tedanjega časa. Zatorej so ga nagovarjali Konrad in še drugi, naj popiše čudovito življenje sv. Elizabete, Bogu na čast in kristjanom v spodbujajo. Cesarij je odgovarjal, da ni vreden, tacega dela se podstopiti. Ker so ga le še prosili, se je udal, in zaupajoč na božjo milost in pomoč sv. Elizabete, spisal je njeno življenje. On piše:

„Ker je hotel dobrotni Bog razodeti zasluženje svoje dekle, povelečeval je njen grob s tolikimi znamenji in čudeži, da je iz raznih krajev ljudstvo skupaj vrelo, zdravja prosit, ali pa molit. Slepí, hromovi, gluhi, božjastni in bolniki vsake verste so ondi zdravje zadobili, in celó mertvi so bili menda obujeni. Ne samo iz mogunškega okraja in trirskega, ampak tudi iz daljnih krajev, iz kolonjske, bremenske, in devinske škofije, so ljudje vreli v Maribor, da bi zdravje zadobili ali pa molili. Kteri so se vračali, so druge srečavali, in kteri so ozdraveli, so došlim oznanovali božjo moč. Darovali so prav veliko, in z onimi darovi je bila nad svetim grobom cerkev zidana. Takrat sem bil tudi jaz tam, in ne pomnim, da bi bil svoj živ dan toliko ljudstva skupaj videl, kolikor ga je tedaj bilo v Mariboru. Brez velikega truda ni nihče v cerkev prišel ali pa iz nje. Glejte, tako je Elizabeta skazala se pomočnico: na zemlji

je pomagala ubogim in siromakom, zdaj pa v nebesih milostno uslišava te, ki njene priprošnje iščejo.“

„Blagor ti, dobri in zvesti hlapec, ker si bil v malem zvest, te bom čez veliko postavil; pojdi v veselje svojega Gospda.“ (Mat. 25, 21.)

Čuden je Bog v svojih svetnikih.

„Čez veliko te bom postavil“, glasi se Gospodova obljuba. Pri sv. Luku (pogl. 12, v. 44) Gospod še več obeta zvestemu hlapcu: „Resnično, povem vam: Postavil ga bode čez vse svoje dobro.“ Te Gospodove besede prav določno pravijo, da duša, ki sodbo po smrti pred Bogom prestane, oblast in gospodarstvo zadobi. Če imajo po sv. pismu celó angelji moč kaj storiti na zemlji, zakaj bi te moči ne imele tudi angeljsko čiste duše, ki so prej bivale na zemlji? Zato je vse po redu božjem in njegovemu gospodarstvu primerno, da njegovi zvesti hlapci in dekle kaj storiti zamorejo na zemlji.

Zapisanih je veliko število čudežnih ozdravljenj, ki so se godile na prošnjo sv. Elizabete. In ti čudeži so prav popolnoma gotovi in dokazani. Reč je namreč taka. Kedar se v Rim sporoča, da ta in ta oseba je nenavadno sveto živela, da so po njeni prošnji se čudeži godili, in da naj se zatorej med svetnike uversti: tedaj začnejo o tem silno natančno in oostro preiskavati. Kteri so bili čudežno ozdravljeni, ali pa sorodniki in očividci, morajo svoje besede s prisego potrditi, sicer besede ne veljajo nič. In celó zdravniki, ki so bolnike zdravili, morajo zaslišani biti, kaj in kako mislijo o tem ozdravljenji. Sploh moramo reči, da najvestnejši sodniki hudodelstva ne morejo skerbnejši preiskavati, kakor se preiskava svetnikovo življenje. Kakor se ondi zagovornik postavi, ki hudodelnika brani: tako postavijo svetniku ugovornika, ki na dan spravlja vse pomiselke zoper življenje in čudeže tega, ki se ima svetnik razglasiti.

Ko je imela deželna grofinja turinška v versto svetnikov postavljena biti, ni se to lahko in hitro zgodilo. K grobu ranjce so ljudje vedno mnogoštevilnejši prihajali, in zmeraj se je govorilo o novih čudežnih ozdravljenjih. Konrad je menil, da zdaj je čas, da to stvar papežu na-

znani, ter priporoča, da se Elizabeta svetnica oznani. Dasi tudi je bil papež Gregor IX, še ko je bogoljubna kneginja živel, veliko slišal o njeni čudoviti ponižnosti, dobrotljivosti in prostovoljni ubožnosti, vendar ni takoj odobril in poterdil Konradovega predloga, ampak Konradu je naročil, naj z nadškofom mogunškim in z drugimi to stvar natanko preiskuje, in potem v Rim sporoči.

Zgodi se, kakor je papež zahteval. Konrad je z lece oznanil, da naj se oglasijo vsi, kateri so na prošnjo ranjke deželne grofinje nenadoma ozdraveli, ali sicer kako pomoč zadobili. Na to je prišlo prav veliko ljudi, kateri so iz hvaležnosti in na čast sv. Elizabete povedali milosti, katere so na njeno priprošnjo zadobili. Kar so pripovedovali, to so s prisego poterdili. Konrad je vse natanko zapisal, pisma pa v Rim poslal. To poročilo je še dozdej ohranjeno.

V tem pismu je o življenju sv. Elizabete naštetu 34 čudežev, kateri so se po njeni smrti zgodili, in kateri so bili s prisego poterjeni. — Ohranilo se je še drugo poročilo o 58 čudežnih ozdravljenj, ki so se zgodila na prošnjo sv. Elizabete, a niso zaprisežena. Gotovo je bilo še veliko drugih čudežnih uslišanj, ki se pa niso naznanile, ker niso mogli vsi ozdravljeni v Maribor dospeti, ali pa ker niso vedeli za Konradov poziv. — Jaz pa mislim, da je še dandanes uslišana marsiktera molitev, ki je z zaupanjem na čast sv. Elizabete opravljena; zakaj ona je še dandanes tako usmiljena, kakor je bila svoje dni, in je še dandanes Bogu tako ljuba in prijetna, kakor perve dni po svoji sveti smrti.

„Veliko premore goreča molitev pravičnega.“

(Jak. 5, 16.)

Volk in jagne.

Konradovo prizadetje, da bi bila njegova hči svetnica oklicana, ni imela uspeha, ker je prezgodaj življenje zgubil; ubili so ga v gozdu. Za to mu je pa Bog obudil takega namestnika, o katerem bi živ človek ne bil mislil, da se bode za Elizabetino zasvetničenje poganjal. Tudi tukaj je Bog pokazal resnico Salomonovih besedi: „Kakor potok je kraljevo serce v gospodovi roki; kamur hoče, ga napelje.“

Povedali smo poprej, kako je bil tudi Konrad, najmlajši brat deželnega grofa, hudodelstva deležen, ko je

Henrik svojo žlahtnico, udovo, tako sramotno preganjal. Če družega ni bil kriv Konrad, vsaj tega je bil, da se zanj kar nič ni potegnil; vsled svojega ravnanja je bil vlado haske dežele v svoje roke dobil. Ta gospod je bil strasten, bojaželjen človek, ki ni prenesel razžaljitve, če se zanj ni maščeval. Nekdaj, na priliko, se je bil sporekel z mogunškim nadškofom, Zmagomirom, ter se tako daleč spozabil, da je celó škofa z rokami osuval. Potlej je zbral veliko vojsko, plane v nadškofovo deželo, oropa in razruši več vasi, ter se tako nad nedolžnimi podložniki maščuje.

Tudi mesto Friclar je slišalo mogunškemu škofu. Konrad gre s svojo vojsko nad to mesto, je oblega, požge predmestja, podre mline in mostove. Naslednje pa zažene še ogenj v mesto, ter ga naskakuje, dokler se ne uda. Veliko prebivalcev je pomorjenih, vse mesto ga izropano, stolnica, vse cerkve in samostani požgani; vormški škof, prošt, mnogo korarjev in okoli 200 vojakov je bilo ujetih; bukve, kelihi, cerkvena oprava, ostanki svetnikov, so bili povsod raztreseni; in celó presvete hostije so hudobneži na tla zmetali. To se je zgodilo eno leto po Elizabetini smrti.

Po tem grozovitem vojaškem delu se verne deželni grof s svojima pajdašama na svoj grad. Nekega dne pa pride v grad neka ženska, morda beračica, ki je bila zaradi svojega vlačugarstva ostudna pogledati. Deželni grof jo sreča in dobro ošteje, zakaj tako gerdo živi. Videti je, da je bil v tem oziru, kar njega zadeva, čist, dasi je bil sicer bolj divji in neukrotljiv. Ženska se jame jokati in pravi, da le najhujša sila jo je tako daleč prignala. Deželnemu grofu se smili nesrečna stvar, zato jej ponudi, da hoče zanj skrbeti, če obljubi, da ne bode več nesramno živela.

Kedar se človek ohrabri za kako prav dobro, bogoljubno djanje, tedaj ga Bog pogostoma že v sredi njegovih grehov poplača z največo milostjo na zemlji, z milostjo pravega spreobrnjenja. Taka je bila tudi tukaj. Po noči ni mogel spati, take misli so se mu snule in motale po duši, ki so spanec od njega podile. Jel je misliti, kako je grešnico oštel in jej grehe očital, in jel je čutiti, kako to oštevanje in očitavanje zadeva njega samega. Notranji glas mu je ostro govoril: „Ti imaš veliko več odgovarjati, nego li ono ubogo ženstvo, katero je velika sila v pregrehe pahnila. Tebi pak je dal Bog vsega dosti, a zahvalil si

se mu pa z velikimi grehi“. Tako je ujedalo vso noč njegovo dušo, vsaj strah in svinčene skerbi človeku ne dajo spati, ko bi tudi hotel. — Staro poročilo prav lepo in naravno pravi: „Zdaj pa se je kesal deželni grof Konrad, ker je spoznal svoj greh, ki ga je storil nad Friclarčani, katerih veliko je vsmertil“.

Drugi dan pove svojima tovaršema, kaj ga je vso noč tako hudo peklo. In čudno — tudi te dva viteza sta imela tisti strah in tiste skerbi vso noč; oster plug — spomin na prihodnji odgovor je razoraval njuno dušo. Ker so imeli vsi trije pa vsi ravno tisto noč jednaka svarila, niso si upali prigovarjati si, da to so le prazne misli, ki se navlečejo kakor oblaki, pa gredo spet. Ravno to, da so imeli vsi trije, pa tisto noč, pa taisti strah, jih vse tri omami in nagne, da sklenejo iti na božjo pot. Ko res pridejo bosí, v spokorni obleki v romarsko cerkev, veržejo se pred velikim altarjem sv. Nikolaja na kolena, ter ponižno prosijo usmiljenega Boga, naj jim odpusti. Spoved opravijo pri dotičnem g. župniku. Ta jim pa svétuje, ker so bili še samski, naj stopijo v nemški red, in tako s spodbudnim življenjem popravijo svoje poprejšnje grehe.

Med tem pa je bil deželni grof pri papežu Gregorju IX. v Rimu tožen, da se je s svojimi rokami pregrešil nad posvečeno osebo nadškofovo. Ker je pa takim hudodelstvom zapretena kazen izobčestva, bil je Konrad vsled tega iz cerkve izobčen. In ker ni sprave z Bogom, dokler in preden ni sprave tudi s cerkvijo, in ker je Konrad dobro poznal Gospodove besede, ki jih je rekel sv. Petru: „Karkoli boš zvezal na zemlji, bo zvezano tudi v nebesih; in karkoli boš razvezal na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih“, ni kazalo mu drugače, kakor da se je podal na daljno pot v Rim, da bi rešen bil izobčestva. Kolikor časa je bil v Rimu, je vsak dan 24 ubogih živil, ter jim sam stregel, pa tudi z drugimi deli usmiljenja in ponižnosti je pokazal, da se je resnično spreobernil. Naposled je bil izobčenja rešen, ali pod to pogojo, da se spravi in pogodi z nadškofom mogunškim in pa z vsemi, katerim je krivico storil, da stopi v kak red, da cerkve obilno obdaruje, da v Friclaru novo stolnico sèzida in verh tega še očitno pokoro dela.

Konrad je prišel kot zvest in stanoviten spokornik iz Rima. Če je veliko grešil, htél je tudi veliko zadostovati. Pogodivši se z nadškofom, je skušal zlasti popraviti ne-

srečo, katero je bil Friclarjem naredil. Storjeno škodo jim je povernil iz lastnega premoženja, in je tudi prostovoljno delal očitno pokoro. Bosonog, v sami srajci, gologlav z bičem v roki, je šel v sprevodu pred cerkev, in veliko ljudi ga je gledalo. Pred cerkvijo se ponižno verže na kolena, prosi vse odpuščanja, molivši jim bič, naj ga tepó. Izmed veliko ljudi pa, ki so prišli gledat očitnega spokornika, je pa samo en sam bič prijel in nekolikokrat po skesanem spokorniku mahnil — in to je bila neka stara mamica. Taki pokori se podvreči, zlasti če gledamo na stan spokornikov: da je bil vitez in knez v najboljših letih, za to je trebalo posebno velike milosti. In pač lahko si mislimo, da prošnja njegove žlahtnice Elizabete v nebesih ni bila brezuspešna. Veliko je ravno ona pripomogla, da se je pod Kristusov jarem ponižno uklonilo nekdaž tako terdo in prevzetno serce.

Ko je Konrad uravnal, da se ima ob njegovih stroških sèzidati stolna cerkev, odpove se življenju med svetom, ter stopi v Mariboru v nemški red. Viteza pa, ki sta bila njegova tovariša v grehu, sta htela biti mu tudi tovarša na poti v nebesa. Zato stopita s 24 drugimi plemenitniki v redovni stan. Slovesno je bil sprejet v cerkvi tistega bolnišča, ki ga je bila Elizabeta postavila. — Od te dobe je bil Konrad ves drugačen. Silovitost in krivico je silno sovražil, in pa tako sveto živel, da so mu nadprirodne moči prilastovali. Pozneje, leta 1237, so ga izvolili za najvišega prednika redu, in v tej visoki službi se je odlikoval po dobrodelnosti, pobožnosti in hrabrosti. — Ta deželni grof Konrad je bil tedaj, ki se je za Elizabetino zasvetničenje posebno goreče poganjal.

Preden pa povem, kaj je storil za svojo sveto žlahtnico, bom povedal njegovo nadaljno življenje. — Leta 1240 je velik in škodljiv razpor nastal med cesarjem Miroslavom II in papežem Gregorjem IX. Knezom je bilo do tega, da se ta prepir poravna; in ker so menili, da je Konrad najsposobnejši mir narediti, naprosijo ga, naj se v Rim poda. Tukaj pa v Italiji ga je smert čakala, kakor njegovega ranjcega brata Ludvika. Stari rokopisi poročajo to-le: „Konrad, brat dragega spomina, nekdaž véliki prednik nemškemu redu, in knez turinški, v Rimu zboli. Tukaj ga je milost božja prestvarila do tolike čistote duše in telesa, da o svoji bolezni ni mogel brez velike muke nobenega človeka sterpeti, ki je bil s kakim smertnim

grehom obtežen; zatoorej so morali tudi vsi njegovi posli skerbno varovati se smertnega greha“. O svoji bolezni se je bil Konrad tudi zamaknil. Ko ga potem navzočni redovnik, prav častitljiv in pobožen mož, popraša, kaj da je videl, odgovori mu: „Bil sem pred stolom večnega sodnika, kjer je bila moja duša ostro sojena. Sodnikova razsodba se glasi, ker je pravica tako zahtevala, na pet let pokore v vicah. Približa pa se moja sestra Elizabeta, ter mi takoj izprosi, da se mi pokora odpusti. Zatorej vedite, da bom na tej bolezni umerl, in da pojdem v večno veličastvo“. Konrad je res umerl v Rimu, 34 let star; njegove kosti so v Maribor prenesli ter pokopali v lepi stolnici, ktero je bil dal Elizabeti na čast sèzidati, kjer ima tudi lep grobni spominek.

„Bog noče smerti grešnikove, temuč da se spreberne ter reši.“ (II. Pet. 2, 9.)

Zasvetničenje.

Že ko je šel deželni grof Konrad prvokrat v Rim, pravil je papežu o svetem življenji svoje ranjke žlahtnice, ter iskreno prosil, naj jo svetnico razglasi. Ali grofovo prigovarjanje je zadelo na težave pri papežu, ne zato, kakor bi ne verjel svetosti ranjce Elizabete, ampak zato, da se navadna pravila ne prekrenejo, in da se cerkvena previdnost ne zanemarija. Vendar pa dá papež primerni nalog škofu hildesheimskemu pa dvema opatoma, naj se preiskava o tej zadevi nadaljuje. Zdaj se spet oglasi, naj vsi, ki so kako pomoč na prošnjo Elizabete zadobili, določeni dan pridejo v Maribor. Sèstavi se na novo odbor, duhovnikov in pravnikov. In pred ta odbor pride več tisuč ljudi. Najbolj dokazanih čudežev, med kterimi je bilo nekaj obujenj od mertvih, so zapisali 129, in zapisnik previden s škofovim in opatovima pečatoma, za Rim odmenili. Konrad z dvema redovnikoma gre v Italijo, in papežu pisma nese. Spomladi pridejo v Perugijo, kjer je bival papež s svojimi kardinali. Zdaj pismo izročé, in papež ga odpre vpričo številne duhovščine. Papež pove zbranej gospodi, kaj se mu poroča o življenji in čudežih blage kneginje. Gineni in solzni poslušajo pričujoči, kako silno ponižna je bila ta bogoljubna gospa, pa koliko ljubezni do uboštva in usmiljenosti do ubogih da je imela.

Papež odloči, da binkoštni dan bode Elizabeta slovesno svetnicam prišteta, tedaj ravno tisti dan, kateri cerkev poslanje onega praznuje, od čegar vsa svetost dohaja. To se je godilo 1235. leta 26. maja. Ravno sedem let poprej pa je bil ravno od tega papeža, Gregorja IX, v ravno tem mestu Perugiji, Frančišek Asiski, začetnik treh redov, svetnik oklican.

V slovesnem sprevodu, med donenjem godbe, se v dominikansko cerkev pomikajo papež, patrijarha jeruzalemski pa antijohijski, kardinali, in veliko nadškofov, vsi cerkveni predstojniki, veliko duhovnikov pa mnihov, in premnogo ljudstva. Vsi, kateri so šli s sprevozom, imeli so goreče sveče v rokah. Deželni grof Konrad jih je dal preskerbeti, in jih sam porazdelil, da bi bila slovesnost tolikanj povzdignjena. V cerkvi je moral kardinal dijakon brati ljudem pisanje, kako je Elizabeta živela, in kako jo je Bog s čudeži poveličeval. Verni v cerkvi so bili ginjeni, da so se jokali, ko so se jim pravila dela in terpljenja zveste služabnice božje. Sedaj opominja papež, naj molijo vsi, da bi ga Bog v tej zadevi razsvetlil. Po pesmi „Pridi sveti Duh“, moli papež na tihem in vse ljudstvo ž njim. Nato pa si dene papež mitro (papeško kapo) na glavo, in iz svojega prestola, slovesno izreče:

„Na čast vsemogočnega Boga, Očeta, Sina in sv. Duha, na poveličanje in pomnoženje kerščanske katoliške vere, z oblastjo tistega vsemogočnega Boga, blaženih apostolov Petra in Pavla, in pa s svojo lastno močjo izrekujemo in določujemo, da Elizabeta blaženega spomina, bivši deželna grofinja turinška, je sveta, in da se ima postaviti v zapisnik svetnikov, kakor jo tudi mi zdaj vanj zapisujemo in ob enem ukazujemo, da vesoljna cerkev vsako leto dan njene smrti, 19. novembra, slovesno in pobožno poveličuje. Z ravno tisto močjo dodelimo tudi vsem vernim, ki se skesano spovejo, in njen grob tisti dan obiščejo, odpustek enega leta in 40 dni“. — Zdaj zazvonijo vsi zvonovi, orgle veselo zadoné, in papež sam zapoje zahvalno pesem, in vse ljudstvo jo radostno za njim popeva.

Če nazaj pomislim na zahvalno pesem, katero je dala pregnana kneginja, v velikem mrazu, opolnoči v frančiškanski cerkvi v Izenaku zapeti — in jo primerjam s to zahvalno pesmijo, katero so peli lepi binkoštni praznik v laškem mestu Perugiji, sam papež in najvišje glave ker-

ščanstva in pa vse ljudstvo tujega jezika, sv. Elizabeti na čast, — kolik razloček med tedaj in sedaj!

Ko dokončajo prekrasno pesem, zakliče kardinal, kakor je navada o zasvetničenju: „Prosi za nas, o sveta Elizabeta, aleluja!“ Na to zapoje papež prvi pot, od njega sestavljeno molitev, kakor jo molijo še zdaj, čez več ko 600 let, vsi mašniki katoliške cerkve:

„O usmiljeni Bog, razsvetli serca svojih vernih, in po veličastni priprošnji blažene Elizabete daj nam srečo sveta zaničevati, in vsikdar se nebeške tolažbe veseliti. Po Jezusu Kristusu, Gospodu našem, Tvojem Sinu, ki s Tabo živi in kraljuje, v edinosti s sv. Duhom, Bog od vekomaj do vekomaj. Amen.“

V samostanski cerkvi v Perugiji pa so dominikanci prvi altar postavili na čast sv. Elizabete, in od one dobe je vsako leto na njen dan slovesno sveto opravilo.

Po tej veličastni slovesnosti v cerkvi je napravil Konrad velike gostije, h katerim je bil povabil nad 300 duhovščine, pa tudi bližnjim samostanom je poslal vina in jedi. Razun tega je dal tudi mnogo tisuč ubogim, sploh vsakemu revežu, ki je hotel, mesa, kruha, vina, denarja, naj bi tudi ljudje po Italiji znali, kako ljubomila, dobrotna gospa je bila ta, ki je bila zasvetničena, in kateri na čast se delijo tolike dobrote. — Papež razspošlje vsemu katoliškemu kerščanstvu pismo, v katerem javlja, da blažena Elizabeta je svetnica.

Tako neizrečeno slovesno so častili ženo, katero so bili svoje dni zaradi njenega ponižnega ubožnega življenja za noro razupivali. A kje je zdaj tista prevzetna Neža, in njena ošabna mati, deželna grofinja Sofija, ki ste deklico Elizabeto zaradi njene pobožnosti zasramovali? In kje so zdaj tiste napuhnene dvorjanke, tiste žlahtne gospe, ki so odrekovale, da bi bila brezkraino usmiljena gospa Elizabeta prava kneginja? — Ni jih, pokopane so, strohnele so, pozabljene so; in kam so šle njih uboge duše, tega jaz ne vem. — Toda spomin te slavne svetnice se od onih pa do teh dob po vseh katoliških cerkvah po vesoljnem svetu slavi vsako leto 19. dan novembra. — To je zdaj tista uboga siva ženska, ki je hodila v zakerpani obleki, ki je dan na dan bolnikom stregla v bolnišči, ki je doma po-

metala, ki se je pustila od svojih dekel zmerjati, ki se je ostremu spovedniku Konradu kaznovati dala, in ki je bila zarad njegaja sramotno opravljana. Zdaj tudi ona lahko reče, kakor je nekda j djala preblažena devica:

„Moja duša povelicu je Gospoda, in moj duh se veseli v Bogu, mojem Zveličarju, ker je pogledal na nizkost svoje dekle; zakaj glej, odslej me bodo blagrovali vsi rodovi.“ (Luk. 1, 47. 48.)

Sveto truplo.

Zveličarja so vlekli v groznem zasramovanji na kalvarsko goro, da ga ondi razpno in nabijejo na križ, ktere ga je moral nositi na lastnih ramah. Kako je pa zdaj ž njegovim telesom? Po vesoljnem svetu, po jezero in jezero krajih, nosijo Gospodovo Telo v sprevodu, s tolikim spoštovanjem, s toliko častjo, in tako lepo, kakor le kraj premore. Nekaj podobnega se je godilo tudi s truplom Jezusove hčere, sv. Elizabete. Ker je imela življenje polno terpljenja in bolečine, polno zasramovanja, opravljanja, preganjanja, polno vsega hudega, ki ga še ni kmalo kdo imel pa v tako kratkem času, imela je po smerti že na zemlji poveljučana biti: njeno telo so prenašali s toliko častjo in radostjo, kakor bi šli v sprevodu s sv. Rešnjim telesom.

Ko je došlo papeževo pismo na Nemško, da je Elizabeta svetnica razglašena, določi mogunški nadškof Zmagomir, da 1. dan maja prihodnjega leta se imajo kosti svetnice vzdigniti. Skoraj za leto dan je odložil to svečanost, da se ta stvar povsod razve, in da se ljudje na njo pripravijo. Toda stvar sama se je veličastnejši razvila, kakor je nadškof mislil. Ko določeni dan zasvita, gibalo se je tako strašno veliko sveta v Maribor, da jih je bilo, kakor staro poročilo kaže, več ko en milijon; ljudje so sami sebi se čudili, da jih je toliko, ter djali, da več sto let toliko sveta ni bilo skupaj. Ljudje niso prihajali samo iz vsega Nemškega, ampak tudi z Ögerskega, Češkega, Francoskega, in drugih dežel. Razun neštete množice mašnikov, redovnikov, opatov, je še dvanajst cerkvenih glav naštetih, ki so bili pri tej svečanosti; škofje in nadškofje, in celó sloveči nemški cesar Miroslav II, tedaj naj-

močnejši vladar na zemlji, je bil prišel z veliko vojvodi, knezi in grofi.

Bratje nemškega reda so delali priprave, da slovesno vzdignejo kosti sv. Elizabete. Ko odpro zidani grob v cerkvi, in ko kamnitno ploščo z njega odmaknejo, truplo prelepo in prijetno zadiši. Bratje se temu začudijo, zlasti še, ker truplo ni bilo maziljeno, in ker tudi nikakih dišav niso v grob djali. Truplo je bilo popolnoma célo in nestrohneno, dasi je bilo preteklo več nego pet let, od kar je bilo pokopano. Roki ste bili na persih skrižani. Bratje oblečejo truplo v škerlat, ter ga denejo v novo rakev iz svinca.

Ko se je nekoliko zdanilo, zbere se vse ljudstvo okoli cerkve, v kateri je bila Elizabeta pokopana; in le z velikim naporom so cesarju pot naredili skoz neštevilne množice. On sam gre v zidan grob, spoštljivo poljubi rakev, ter jo s škofi vzdigne iz grobljine. Godba svira, petje se razlega, spreved se pomika, cesar pa in škofje in vitezi, in vojvodi si štejejo v čast, da morejo na rame vzeti nosila s svetim truplom.

Da bi cesar vsemu svetu pokazal svoje veliko spoštovanje do te prečudne gospe, djal si je na glavo krono, znamenje svojega cesarskega veličastva, pa oblekel se v v tisto halo, katero je Elizabeta nosila v globočini svojega ubožnega življenja; in pa bos je šel. Za njim so stopali drugi vladarji, volilni knezi in drugi velikaši rimskega cesarstva, vsi z zlatimi kronami na glavah. Za temi pa so šli škofje in opatje in cerkveni predniki, vsi v svoji praznični cerkveni opravi.

V svečanem sprevedu zdaj truplo prenesó, da ga izstavijo, naj ga ljudstvo časti. Ko se ta spreved slovesno in počasi giblje skoz jezero in jezero ljudstva, in ko ljudem zadiši prijetni duh svetega telesa, nastalo je brezkončno veliko in pobožno veselje. Nekatere besede in vsikliki tega vseobčnega oveseljenja so se celó dozdej ohranile. — „O presveto, preblaženo truplo, ki pred Bogom toliko premoreš, pri ljudeh pa toliko čudežnih moči imaš! Ktero so za noro in blazno imeli, ona je s svojo blaznostjo svet osramotila! Poprej so angelji obiskovali njen grob, zdaj pa ljudstvo skupaj hiti počastit jo, in največi knezi, sam cesar, se jej uklanjajo. V življenji je zaničevala slavo tega sveta, se odtegovala imenitnim in visokim družbam, zdaj pa je postavljena in počeščena z najvišim veličastvom

papeževim in cesarjevim. Njo, ki je vselej zadnje mesto volila, ki je na tla sédala, ki je ubožna in zaničevana v prahu ležala, to zdaj knežje roke povzdigajo k največi časti. Pa si jo je tudi zaslužila; kajti sama se je osiromašila, vse poprodala, kar je imela, da si je kupila biser večnosti“. Tako je blezo ljudstvo govorilo.

Ko tedaj truplo na primerni očitni kraj postavijo, služil je nadškof Zmagomir veliko sveto opravilo. O darovanji pristopi cesar k odru, ter dene svetemu truplu zlato krono na glavo, rekoč: „Ker je nisem smel na zemlji vendar čati cesarico, hočem jo zdaj s krono počastiti kot večno kraljico v božjem kraljestvu“. Potem pa sam spremlja k darovanji mladega deželnega grofa Hermana, sina svetnice; njeni dve hčeri Sofijo pa Jedert pa spremi cesarica Izabela.

Telesnim ostankom te ponižne kneginje so skazovali tukaj tako izredno čast, kakor še malokteri ženski na zemlji. — Gotovo je bil tudi posebni božji namen, da so bile zraven tudi tiste tri osebe, ktere so kneginjo poznale, ko je bila največ ponižana, in ktere same so bile Elizabeti živi biči, taki biči, s kterimi je bila Elizabeta veliko mučena in na tla pobita: stara deželna grofinja Sofija, ki je otroku in mladi nevesti Elizabeti toliko žalega in terpekega rekla, in obadva svaka Henrik in Konrad, ki sta vdovo z nedorastlimi otroci grozovitno pahnila v največo revščino. Zdaj so videli in slišali, kako čezmerno slavijo najviša gospoda na zemlji truplo tiste, ktero so oni poprej zaničevali in zasramovali. Tudi ti trije pokleknejo pred rakev, ter molijo dolgo. Morda so ranjko pač prosili odpuščanja, in da naj jim s svojo prošnjo v nebesih z dobrim poverne, kar so ji na zemlji hudega storili.

„Terdno sem upal v Gospoda, nagnil se je k meni, ter uslišal moje vpitje; in izlekel me je iz jame siroččine in iz blatne grezi, in na skalo je postavil moje noge.“ (Ps. 39, 1 2.)

Olje.

Slovesnosti, ki so se veršile pri izstavljenem truplu, so terpele delj časa; vsaka družba neštevnih romarjev je htela imeti svoje posebno opravilo in svoje posebno popevanje na čast sv. Elizabete. Tudi neizmerno veliko in

dragocenih daril so prinesli. Kajti imeli so namen, da bodo postavili veliko in krasno cerkev, v kateri naj zana-prej počiva, in češčena bode. Ženske so dajale perstane in uhane in še drugo zlato in sreberno krasotičje. Drugi so dajali spet drugačne pa veliko vredne dari, in spet drugi so se zavezali, da bodo to in to za zidanje storili.

Med temi slovesnostmi pa ljudje zvedo za neko drugo prikazen, ki je vse napolnila z veliko radostjo. Čez nekoliko dni najdejo fino, lepo dišeče olje, ki je kapljalo iz udov svetega telesa. Če so jih obrisali, so se kapljice z nova pokazale, kakor rosa na travi. Ljudstvo in duhovščina vsi so se jako veselili tega novega pričala, s katerim je Bog razodel, kako prijetna mu je zvesta njegova služabnica. To olje so skerbno pobrali, ter ž njim bolezni zdravili, pa rane celili.

Ravno to — namreč, da so sveta trupla olje potila — se je godilo že tudi pri mnogih svetnikih, in to je natanko preiskano, in po neštetilnih očividcih tako izpričano, da bo le nespameten človek tajil, kaj tacega je nemogoče, ker ni doumljivo. Ravno ta čudovit prikaz so opazovali na ostankih sv. Jadvige, na teti sv. Elizabete, in pa na sv. Valburgi. Kako bi se dala ta stvar razložiti, ne vem. Pravim pa, da če se že prav navadne stvari ne dajo do konca razložiti, na priliko, kako iz želoda postane hrast, me ta prikazen kar nič ne moti, če je čeznatura na taki osebi, ki je tako presveto živela.

Mogoče pa je doumovati, čemu je Bog ravno olje izvolil kot znamenje svetosti. Tudi si lahko domišljamo, zakaj je pri največ zakramentih olja treba, pri kerstu, pri birmi, pri mašnikovem posvečevanju, pri poslednem maziljenji. Že oljka sama je znamenje čednostnega človeka, zato ker imata obadva nekaj posebnega. Oljka raste na kamnitnih suhih tleh, v tako pusti zemlji, da bi skoraj ne verjeli, in vendar lepo obrodi, dasi tudi malo živeža iz zemlje dobi. Zunanja postava oljke je prav ponižna. Peresa ima skoraj bolj sive ko zelene, in njena rast je skoraj zveržena, sklonjena, ne gre v verh. Dasi ravno to drevo malo potrebuje, je pa sad toliko dražji in lepši. Jagode, ki jih oljka obrodi, dajo olivno olje. To olje pa je menda posebno človekoljubno. Olje sveti, živi, hladi bolečino, pa rane celi; in celó železo, ki pri kolesu ali pri stožerih škriplje, precej utihne, ko se z oljem namaže. — Na svetnikih nahajamo ravno te lastnosti, ktere pri olji:

sam zase malo potrebuje; njegova zunanja postava je kolikor mogoče ponižna; njegovo djanje in nehanje, in vse njegovo življenje je kakor pravo olje vsakemu, ki ž njim občuje: on sveti in živi, hladi in zdravi s svojo pohlevnostjo, s svojo miroljubnostjo, s svojimi telesnimi in dušnimi deli usmiljenja, s svojo pobožnostjo, s svojimi prigovori in prošnjami, in pa z vsem svojim življenjem.

Tudi o tej prikazni imamo poročila, kako je ljudstvo govorilo. — „O lepo čudo! Te kosti, mrtvene z ojstrimi vadbami in pokorami poté zdaj sladko dišilo, kakor bi se bila sterla posoda iz alabastra, polno predragega mazila. Olje kaplja iz trupla tiste, iz ktere so izhajale samo dela usmiljenja, dokler je živela; in kakor je olje na verhu vsake tekočine, tako naj tudi usmiljenje premaguje sodbo. Olje teče posebno iz njenih nog, ktere so jo tolikanj nosile v koče ubogih in v kraje slehernega siromaštva. Koliko bolnih duš, in koliko terpečih teles ni ozdravila s svojo ljubeznijo in svetostjo! Koliko jezer siromakom ni s s svojim lastnim kruhom živila in nasitovala! S kolikimi čudeži ni cerkve razveselila! Po pravici oznanuje to lepo dišeče olje svetost tiste, ki se je žarila v tako čisti svetlobi, ki je znala tako rahlo zdraviti, tako velikodušno živeti, in ki je vse svoje življenje v dobrih delih tako sprelepo dišala“.

„Tvoje ime je kakor lepodišeče izlito olje.“

(Vis. pes. 1, 2.)

Nagrobni spominek.

Nekoje rastline še le tedaj najbolji in najmočnejše zadisejo, če so odtergane, takorekoč umorjene in smlete. Ravno tako se je tudi dišava sv. Elizabete, njena slava, še le ondaj po vsem kerščanstvu razširila, ko je bila mrtva. Po mnogih deželah so postavljali njej na čast in njenim imenom kapele, cerkve, samostane in bolnišča. Ne glede na nemške dežele, so tudi po drugih krajih Elizabeti spomenike postavljali, na primer: po Ogerskem, Češkem, Nizozemskem, Francoskem, Angleškem, Laškem, po Španskem, kjer je kardinal Himénes hišo sèzidal v Toledi za uboge in zapuščene deklice pod imenom sv. Elizabete. Razun tega je pač še veliko število slik, podob in soh, urezanih v les in kamen in celó v kovino, ki so bile storjene sv. Elizabeti na čast; pa bo tudi nekaj milijonov žen-

skih oseb, ki so bile kerščene na ime sv. Elizabete, da bi bila ta velika svetnica njih zgled in varhinja. Lahko rečemo, da razun Matere Božje pač ni ženske osebe, ki bi bila na zemlji bolj češčena, ko sv. Elizabeta. — To je tista gospa, katero so nekđaj od vrat do vrat podili, in katero je beračica pahnila v močvirno vodo. — Tako čudna so pota božja, in tako veličastno zna Bog vse izpeljati!

Med vsemi spomeniki, s kterimi je bila Elizabeta počeščena, pa ni lepšega, od veličastnega nagrobišča v onem mestu, v kterem je bila preživela svoja zadnja in najsvetejša leta. Ta nagrobnik je gotiška stolna cerkev s svojima lepima zvonikoma v Mariboru. Zidana je vsa iz rezanega kamna, in dasi se je vsakoršno vreme več stoletij vanjo usajalo, vendar stoji še danes tako krepko, kakor bi bila še le pred kratkem dodelana. Ta cerkev je tisti lepi, veliki spomenik, nagrobni kamen, ki je bil sv. Elizabeti kmalu po njeni smerti postavljen. A kdo je postavil ta velikanski nagrobnik?

Ravno tisti mož, ki je nekđaj pomagal, da je vdovo Elizabeto ž njenimi majhnimi otroci iz njene hiše s Prežigrada, prepodil, da potem ni znala ne kod ne kam, in da je mogla podstrehe beračiti, ravno tisti mož je dal njenemu trupu sprelepo stolno cerkev sèzidati, da bi v njej počivalo.

Leta 1235, dan Marijinega vnebovzetja so vložili kamen, da se zida ta stolnica. Deželni grof in veliki prednik Konrad se je bil s haskimi vitezi in nemškim redom združil, da preponižni kneginji Elizabeti postavijo veličasten nagrobnik, prekrasen hram božji. 20 let so delali, da mu naredé podstav, kajti podstav samim zvonikom, ki so 300 čevljev veliki, je 43 čevljev globoko v zemlji. 28 let je bilo še treba, da so zgorne zidave doveršili, in leta 1283 je bila stolnica posvečena. Pa kakor hrast še stoletja raste in mladike poganja, tako je bilo tudi tukaj še skoro sto let treba, da se je notrajnost cerkve doveršila. Plemenito in veliko zidanje ima tudi primeren glas, s kterim daleč na okoli ljudi k pobožnosti vabi. Cerkev ima sedem zvonov, kterih vsak ima posebno ime, ki v lepem soglasji hvalijo Boga.

Ko je bila ta veličastna stolnica dozidana, naredili so rakev iz pozlačene rude, ter jo postavili v posebno kapelo.

Romarjev je dan na dan toliko prihajalo, da so kamnitna tla v kapeli popolnoma izdolbli s samim klečanjem.

„Kdor bo meni služil, ga bo častil moj Oče.“

(Jan. 12, 26.)

Kadilo.

Z ostanki svetega telesa se je v stoletjih marsikaj spremenilo. Božja pota so prestala, kajti lepa stolna cerkev je padla v luteranske roke. Namestu nje ima pa zdaj ostanke njenega duha in njenega zgleda. Pa ravno to je, kar katoliška cerkev posebno želi, da bi posnemali veličastne zglede svetnikov. Še je ohranjeno pismo, katero je pisal papež Gregor IX pobožni in čednostni španski kraljici Beatrici. Papež jej v tem pismu predstavlja djanje sv. Elizabete, da bi jo spodbudil še k svetejšemu življenju. Glavne stvari iz tega pisma hočemo semkaj postaviti. Vsak bralec ali bralka naj jih tako sprejme, kakor bi bile njemu ali njej pisane. Glasi pa se to pismo nekoliko skrajšano tako-le:

„Elizabeta je bila s svojo ponižnostjo vsem časom čudovit prizor. Dasi je bila kraljevskega rodu in kneževe časti, bila je vendar dekla ubogim in potrebnim. Do smerti je služila bolnikom, tujcem, siromakom. Občudovanja vredna je v tem, kako malo je čislala svoje telo. Dasi je bila vajena poprej lepiti se z znamenji kraljevskimi, z zlatimi verižicami, s srebernino, z biseri in dragocenimi kamni, je pa takoj to posvetno bliščobo odložila, ter grobo halo ubogih oblekla, da bi bila v tej siromaški obleki podobna našemu v jaslih jokajočemu Gospodu Jezusu Kristusu, in pa da bi jo ljudje zaničevali. Občudovanja vredna je bila po svojem predobrem serci; kajti stregla je bolnikom in siromakom, omivala in obezovala je studne rane gobovih.

Naš zopernik, hudič, je postavil, bi djal, dva zida. Pervi zid, slepoto duha, je postavil zato, da bi nas večna luč ne razsvitljevala. Rekši: „Bosta kakor bogova, ter spoznala dobro in hudo“, je človeka napuhnil zoper Boga in tako je človek padel v slepoto nevednosti. Drugi zid, poželjivost mesa, je postavil, rekoč: „Čemu vama je Bog prepovedal, da ne jesta od drevesa, ki je spoznanje dobrega in hudega?“ Po grehu, ki sta ga storila prva dva človeka, sta zapadla smerti. Satan jima je prvič otemnil spoznanje,

drugič pa zadušil ljubezen, da bi stvarnika ne spoznala in ga ne ljubila.

„Življenje sv. Elizabete razsvetljuje duha in kroti požljivost, pa le, če gremo za tisto Kristusovo lučjo, ki je tudi sv. Elizabeto razsvitljevala: s to lučjo razsvitljena, je Elizabeta spoznala, kako dobro je, v koči ponižnosti prebivati, požljivosti pa se ustavljati. Ker je poderla tako zid temote, postavljen po napuhu, jej je zasijala večna svetloba; in ker je poderla zid počutnih sladnost, našla je ljubezen božjega imena. Bog jo je ustvaril po svoji podobi, da jo deležno stori večnih dobrot, da jej pripravi nebeško veselje, ki ga nobeno oko ni videlo, nobeno uho ni slišalo, in pa v nikogar serce ni prišlo. Ogenj notranje ljubezni je vzderževala s pobožnim premišljevanjem, in ga netila z dobrimi deli, tega ognja ni ugasilo ne šumenje valov, ne bučanje vetrov, ne ternovje britkost in težav. Zarad tega je prišla v nebeški dom, kamur jo je pripe-ljala sama preblazena Devica, Mati božja Marija. Blažena je med ženami, venčana je z vencem neizrekljivega veličastva, ker zmagovito cerkev osvetljuje, bojujoča pa z bleskom svojih čudežev razsvetljuje: zakaj slepi dobivajo pogled, gluhi sluh, nemi govorijo, hromi hodijo, mrtvi ustajajo in bolniki ozdravljajo po zasluženji ranjke Eliza-bete.

„Predraga hči v Kristusu, mi smo ti življenje sv. Eli-zabete ko najdrajši biser predstavili zarad dvojega. Per-vič, da se pogostoma oziraš v tem zercalu brez pege, da v kotih tvojega serca nič tacega ne ostane, kar bi žalilo oči veličastva božjega; drugič pa zato, da bi si pridobila vso tisto lepoto, ktere je treba nebeškej nevesti, da bi se pred večnega Boga prikazala ozaljšana s čednostmi in olupšana s pobožnimi deli.

„Dano v Perugiji 7. junija, v devetem letu.“

„Pravični se bodo svetili kakor solnce v kra-ljestvu svojega Očeta.“ (Mat. 13, 45.)

Gorčično zerno.

Zdaj pa poglejmo, koliko dobrega je storil lepi zgled sv. Elizabete. Sploh pravijo, da slabi zgledi so navadno močnejši nego dobri, pač zato, ker je človeška natora bolj k hudemu nagnjena ko pa k dobremu. Spozabljen du-hovnik na primer, strašno veliko hudega naredi, oči vsega

sveta so vanj uperte; zgled pobožnega duhovnika pa malo izda, skoraj ne vidijo ga, ker posvetnjake v oči bode. Ako je pa lepi zgled nenavadno dober, močan, krepak, velik, tedaj ima tudi velike nasledke. Ta silni uspeh dobrega zgleda vidimo na sv. Elizabeti.

Njen brat, Bela IV, je kraljeval po smerti očeta Andreja na Ogerskem. Sveti svoji sestri na čast sèzida najprej cerkev, potem pa sam pristopi v tretji red sv. Frančiška, kakor njegova sestra Elizabeta. — Drug brat, Koloman, je bil oženjen s silno krasno poljsko vojvodično, Salomo. Dan poroke pa storita obadva obljubo vednega devištva. Ko jej pa Koloman umerje, jame Saloma klarisam zidati samostan, v kateri je sama stopila, in pa v katerem je sveto živela. Ko je umerla, videli so, da je lepa zvezda ž njenih ustnic kvišku splavala. — Elizabetina sestrična Marjeta, si je zgled svoje tete tako resno ksercu jemala, da ni marala za nobene ponudbe, ko so jo najmogočnejši knezi v zakon prosili; rajši je v samostanu pobožno živela, se zatajevala ter dela ljubezni opravljala. Svojo ljubezen do Jezusa je kazala tudi s tem, da si je križ na glavo položila, preden je zaspala, da bi zjutraj prebudivši se, najpred njega zagledala. Na Ogerskem jo še zdaj častijo. Tisti otok na Donavi pa, na katerem je stal njen samostan, ima še zdaj njeno ime, Marjetini otok. — Neka druga Elizabetina sestrična, Kunegunda, se je bila omožila z Boleslavom, poljskim vojvodom; pa je bila svojega moža nagovorila, da je očitno in svetično storil obljubo zderžnosti, in tako je ž njim živela 40 let. Ko je bila pa vdova, stopila je z Jolando, neko drugo sestro, tudi vdovo, v red klaris, ter je v tem redu tako sveto živela, da jo Poljaki več sto let že častijo, in romajo na njen grob.

Elizabeta je imela nadalje še neko drugo žlahtnico, ki je bila tudi Jolanda, pa omožena z Jakobom, kraljem aragonskim. — Njena unukinja je bila z ozirom na staro teto Elizabeta: poznej je bila ta Elizabeta kraljica portugalska, in je ravno tako velika svetnica postala; cerkev jo je počastila s pridevkom „materie miru“. — Njena teta Jadviga, vojvodica šleska, je 12 let delj živela ko sv. Elizabeta. Ta je bila sama velika svetnica, in je svojo sveto sestrično tolikanj v časti imela, da si je njeno ogrinjalo okoli glave ovila, ko se jej je smertna ura bližala. — Neža, češka vojvodična in pa v žlahti s sv. Elizabeto,

je odbijala možitne ponudbe cesarja Miroslava II. in pa kralja angleškega; ni marala za posvetni blišč, temuč raje je postala uboga frančiškanka.

To je le nekaj žlahtnikov, na ktere je močno uplival lepi zgled sv. Elizabete. Koliko je pa še tistih, ki sv. Elizabeti niso v žlahti po kervi, ki so jej pa v žlahti po sercu, na ktere je uplival veličastni zgled, da jo posnemajo v zatajevanji, pokorjenji in pa usmiljenji do bližnjega. Te duše so nune Elizabetinke. Elizabetinke živijo v posebnem redu, uravnanem po vodilu sv. Frančiška, ki se pa zlasti z bolniško postrežbo peča po zgledu sv. Elizabete, po ktere imenu je tudi nazvan. Sestram tega reda je posebno zapovedano, da ljubeznjivo in pošteno strežejo ubogim udom Kristusovim, da nadložnost in nehvaležnost bolnikov potpežljivo prenašajo, da se z bolniki ne pogovarjajo, kaj se po svetu godi; da imajo bolnike, ne dovoljno podučene v veri, podučevati in moliti učiti; da imajo skerbeti, da bodo bolniki o pravem času prevideni s ss. zakramenti itd. Ta Elizabetinski red še dandanes cveti; gorčično zerno pa, iz ktere ga je vzrastel, je sv. Elizabeta. Vsako leto umerjejo udje iz tega reda, ter pridejo kot dobra pšenica v nebeško žitnico, bogoljubne hčere pridejo k svoji sveti materi; in pa vsako leto požene veliko drevo tega reda novo cvetje ter obrodi nov sad.

Zgled sv. Elizabete je oživiljena, učlovečena beseda božja; zatorej tudi velja o tem zgledu, kar je Gospod govoril o besedi božji:

„Nekaj semena pa je padlo na dobra tla in je obrodilo sad, eno stoterni, eno šestdeseterni, eno trideseterni“. (Mat. 13, 8.)

Beseda za slovo.

Če si prišel, dragi bralec, do teh listov v bukvah, ločijo se tukaj tri osebe, ki so doslej se dušno pomenkovale; ti bralec, sv. Elizabeta, pa jaz, pisalec teh bukev. Preden se pa ločimo, moram povedati, kaj imam še na serci.

Kar sem pisal, ni pravljica, namišljena povest, ampak je resnična povest o izredno sveti ženi. Zatorej tudi nisem zadovoljen, če sem bralcu s prijetno zabavo ustregel; in tudi ne, če kdo pravi: Za me je to berilo jako spodbudno, terpljenja dobre gospe so me res ginila. — Kjer

ni drugega uspeha, ondi je zgled sv. Elizabete toliko izdal, kakor solnce, kedar sije na pusti pesek; pesek se sicer ogreje, ali sadu pa nič ne obrodi.

Sveta duša, kakor je bila Elizabetina, je še v nebesih lačna in žejna, in bo dotlej, dokler je kaj ljudi na zemlji: neizrečeno hrepeni, da bi jih prav veliko po tisti poti hodilo, po kateri je ona šla, in da bi napósled dospeli v neskončno veliko nebeško veličastvo. In ravno k temu te nagiba pokazani zgled njenega življenja. Sicer pa jaz ne prisojam nikomur, ki to bere, tako visočino popolnosti, kakor jo je bila sv. Elizabeta dosegla, dasi bi vsakemu silno veliko koristila. Ali jaz pa tudi nikogar spred sebe ne spustim, ki nosi le še eno iskro dobre volje v svojem serci, da bi ga prav lepo za nekaj ne poprosil. Jaz pravim, da vsakdo naj časti sv. Elizabetin zgled, in naj svoji lastni ubogi duši kako dobro delo skaže, naj si kristjan dobro stori s tem kerščanskim delom, ki je najlažji. Ktero je to? — Sv. Elizabeta naj te v tem podučí in zanj nagovori.

Delo usmiljenja.

Neki dominikan na Laškem, ki je bil zavolj svetega življenja med zveličane dét, Angelj Fiezolski, je Elizabeto naslikal, kakor jo vidiš str. 190. Kar imaš pred sabo, je samo preris one slike. Jeli ne vidiš, kaj bi rada? Sveta Elizabeta stoji pred tabo ter te prosi za kak milodar. Rože ki jih ima v predpasniku, ti kažejo, kaj ti bo v večnosti prirastlo iz dobrih del, če jih terpečemu bližnjemu storiš. Nihče, ki je bral te bukve, naj jih iz rok ne dene, preden se ne odloči, da in pa kaj hoče dobrega storiti, bodisi da pomore kaki potrební družini, bodisi da stori kaj za ubozega bolnika, da sprejme ali skerbi za kakega zapuščenega otroka, ki nima staršev ali če jih ima, pa malovredne; bodisi da kacega dečka vzame v poduk, ali pa mu pomore se kaj poštenega naučiti, s čemur si bode mogel potem kruh služiti; ali bodisi da boguljube zavode in naprave ustanovlja in podpira, postavim kako sirotišče, deško ali dekliško, kako hiralnico, ali bolnišnico, ali preskerbnico za stare in poštene posle; da pomore kaj misjonom, katoliškim družbam, katoliškim tiskarnam in bukvarnam; da svojo darežljivo roko odpre kaki ubogi razpadajoči cerkvi; da zlasti tacih ne odganja, ktere je po nedolžnem velika

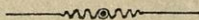
nesreča zadela, povoden, požar itd.! A da kaj usmiljenega, to je, da dobrega dela storiti ne pozabiš, pa koj zdaj tisti denar na stran deni, ki si ga v pospeh dušnega ali telesnega dela usmiljenosti odločil. In če ravno nimaš nič gotovega pri sebi, pa v sercu obljubi in daj, tako da boš Bogu dolžan, in da obljubljenega ne boš mogel nazaj jemati.

Ako je pa te bukve brala taka oseba, ki je sama ubožna, in morda sama živi o dobrotah drugih ljudi, imaš pa ti, ljuba duša, vendar nekaj, s čemur lahko drugim usmiljenje skazuješ. Dobro delo pa, ki ga imam v mislih, je veliko vredno glede družih, z ozirom na te pa je prav po ceni — moli, to jaz mislim, moli prav pobožno za vse siromake, bedne, žalostne, bolnike, umirajoče, za duše v vicah, za vse keršćanstvo, a zlasti za take osebe, s katerimi si znan, in ktere so siromašne na duši ali na telesu, ali pa na obojem skupaj. Molitev je tudi lep, dober milodar, in marsikomu bode ta dar še več koristil, ko denar ali kaj drugega.

Brez daru pa ne spustim nobenega družbenika. Kdor se more toliko pritajiti, da vpričo te preusmiljene gospe Elizabete nič dobrega ne stori, ta je znotraj mertev, ter nosi že obsodbo ki bo poslednji dan neusmiljence zadela. Naj se derži vsakdo na pravo.

„Na to poročče kralj onim na njegovi desnici: Pridite, blagoslovljeni mojega Očeta. Posedite kraljestvo, ki vam je pripravljeno od začetka sveta. Zakaj lačen sem bil, pa ste mi dali jesti; žejen sem bil, pa ste mi dali piti; tujec sem bil, pa ste me sprejeli; nag sem bil, pa ste me oblekli; bolan sem bil, pa ste me obiskali; v ječi sem bil, pa ste k meni prišli. (Mat. 25, 34. 35.)

Prosi za nas, sv. Elizabeta, da bomo vredni te besede slišati iz ust Gospodovih! Amen.

K a z a l o.

	Stran.		Stran.
Kerst	3	Najhujše	79
Vijolicea	5	Smert, kje je tvoja zmaga	82
Zgodaj oddana	6	Grozna žalost	85
Zaroka	8	V nebo vpijoče	87
Majhnemu otroku velik križ	11	Jediščina, stiska, sila	89
Zgled	12	Kristusova pevka	90
Pobožno serce	14	Drago kadilo	92
Pravo zlato	16	Kdo je tako ubog	93
Patron	17	Temen oblak	96
Sirota	18	Lepa, celó v blatu	98
Krona	20	Notranje življenje	100
Lilija med ternjem	21	Mati božja	101
Ženin	23	Zveličar je blizu	105
Dober prijatelj	24	Svetel pogled	107
Ženitnina	26	Obljuba	108
Soprog ali zakonski mož	28	Krona pa kosti	110
Zakon	30	Brezno enega leta	113
Nepravi pogled	33	Ljubezen še po smerti	114
Strahovanje samega sebe	34	Grom resnice	115
Noša	36	Sprava	119
Rože	37	Naveličana	120
Križani v postelji	40	Navzdolj, naprej, navzgor	122
Poniževanje samega sebe	43	Odpove se vsemu	123
Zadrega	44	Jerica	126
Gostija	46	Herman	127
Kerščanska lahkomišljenost	48	Sofija	129
Nebeška obleka	50	Demant v kerpah	131
Sveta maša	51	Otrok pri 24 letih	134
Spovednik	54	Poljubljej iz usmiljenja	136
Tanka vest	56	Dušna oskerbnica	138
Tretji red	57	Čuda	140
Človeški otrok	60	Silovita po molitvi	142
Križ ljubezni	62	Povsod nehvaležnost	144
Pamet in sočutje	63	Elizabetni studenec	146
Obiskovanje bolnikov	65	Pred nebeška dvorana	147
Smertna postelj, grob	67	Občestvo svetnikov	148
Materna ljubezen	69	Huda menja	149
Zakonska zvestoba	70	Pokorščina proti usmiljenosti	153
Serčna rana	72	Terka	154
Udana v križ	74	Pred nebeškimi vratmi	157
Britko slovó	75	Svita pa mrači se	158
Še hujše	77	Hudič	160

	Stran.		Stran.
Pravi rojstni dan	161	Volk in jagnje	179
V nebesa	164	Zasvetničenje	183
Telo pa obleka ostaneta	167	Sveto truplo	186
Tičice nebeške	169	Olje	188
Obraz svete Elizabete	169	Nagrobni spominek	191
Prijateljstvo še na oni svet	172	Kadilo	193
Drobtine iz nebes	174	Gorčično zerno	194
Peklenski požar ugašen	175	Beseda za slovo	196
Reši nas hudega	177	Delo usmiljenja	197
Čuden je Bog o svojih svetn.	178		

